

بسم الله الرحمن الرحيم

گذری بر انقلاب اسلامی ایران

عباس مروج خراسانی

شناسنامه کتاب

عنوان: گذری بر انقلاب اسلامی ایران

مؤلف: عباس مروج خراسانی

ناشر: آهنگ قلم - مشهد

تایپ: جواد سلمانی

ویرایش: علی عباسی

صفحه آرا: بیژن

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱

نوبت چاپ: اول

قطع: وزیری

شمارگان: ۳۰۰۰

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

شابک:

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه.....	۱۵
فصل اول : انقلاب	۱۷
کلمه انقلاب.....	۱۸
تعریف انقلاب.....	۱۸
شکل گیری انقلاب.....	۱۹
ویژگی های مشترک انقلاب ها.....	۱۹
مفاهیم مشابه انقلاب.....	۲۰
انواع انقلاب.....	۲۱
انقلاب های تاریخ بشر.....	۲۱
سه انقلاب بزرگ.....	۲۳
۱- انقلاب کبیر فرانسه.....	۲۳
۲- انقلاب فوریه- اکتبر روسیه.....	۲۵
۳- انقلاب اسلامی ایران.....	۲۷
مقایسه سه انقلاب.....	۲۸
مقایسه میان نظام های سیاسی سه کشور.....	۳۰
مقایسه حاکمان وقت سه کشور در زمان پیروزی انقلاب.....	۳۱
نگاهی به برخی حوادث تاریخ جهان و غرب.....	۳۲
فصل دوم: اسلام	۳۵
تفکر انقلاب اسلام.....	۳۶
انقلاب اسلامی آخرین پیامبر الهی.....	۳۶
ویژگی مهم اسلام نسبت به دیگر ادیان.....	۳۷
برخی اصول اسلامی انقلاب.....	۳۸
انقلاب اسلامی.....	۳۹
برتری اسلام بر یهود و مسیحیت.....	۴۱
تحولات تاریخ اسلام.....	۴۱
فتوحات مسلمین.....	۴۳
نهضت های اصلاحی اسلامی.....	۴۳
برخی نهضت های اصلاحی.....	۴۴
نهضت های سیاسی در عصر غیبت.....	۴۴
جنبش اصلاحی اخیر مسلمانان.....	۴۵
اسلام و مسلمانان در نگاه آمار.....	۴۶
فصل سوم : ایران	۴۷
پیشینه ایران.....	۴۸
سه تحول در ایران.....	۴۸

۴۸	اسلام ایرانیان
۵۲	حاکمان ایران
۵۲	ایران در آیات و روایات
۵۴	ملی‌گرایی و ناسیونالیسم
۵۵	اوضاع سیاسی - مذهبی ایران از دوره صفویه به بعد
۵۷	سده‌ی ۱۹، سده‌ی استعمار
۵۸	قدرت‌های بزرگ و ایران
۵۸	انگلیس
۵۹	آمریکا
۶۰	شوروی
۶۰	آلمان
۶۱	ایران در نگاه آمار
۶۳	فصل چهارم : چرا انقلاب اسلامی ایران اتفاق افتاد
۶۴	چرا انقلاب اسلامی ایران اتفاق افتاد؟!
۶۶	برخی دیدگاه‌ها در تحلیل انقلاب اسلامی
۶۶	۱- خانم تدا اسکاچیل
۶۷	۲- ماروین زونیس
۶۸	۳- میشل فوکو
۶۸	۴- چپ‌گرایان و کمونیست‌ها
۶۹	۵- جیمز دیویس
۶۹	۶- نظریه‌های فرهنگی و مذهبی
۷۰	۷- فرضیه توطئه
۷۴	۸- فرضیه مدرنیزاسیون
۷۴	برخی عوامل شتابزای انقلاب اسلامی و بررسی آن‌ها
۷۵	سردرگمی و ناهماهنگی سیاست آمریکا نسبت به ایران
۷۷	فصل پنجم: انقلاب ما چگونه اتفاق افتاد
۷۸	روند حوادث
۷۹	علل تضعیف قاجار
۷۹	عللی که سبب نجات قاجار از سقوط می‌شد
۷۹	قیام تنباکو
۸۱	نهیض مشروطه
۸۳	علل شکست مشروطه
۸۳	پیامدهای مشروطه
۸۴	دلایل انگلیس برای ایجاد کودتا
۸۴	رضا شاه
۸۵	همسران رضاشاه
۸۶	ارتش رژیم پهلوی
۸۶	گوشه‌ای از اقدامات رضا شاه
۸۷	مبارزه با مذهب
۸۹	خشونت
۹۲	محمدرضا پهلوی
۹۳	گوشه‌ای از اقدامات محمدرضا

۹۴	ملی شدن صنعت نفت
۹۵	نخست وزیری دکتر مصدق
۹۶	قیام مردم و نخست وزیری مجدد مصدق
۹۶	اختلاف بین آیت الله کاشانی و دکتر مصدق و سقوط مصدق
۹۹	تثبیت موقعیت سیاسی دربار
۱۰۳	اصلاحات ارضی
۱۰۵	دیکتاتوری
۱۰۵	انتخابات فرمایشی
۱۰۸	اقتصاد دوران محمدرضا شاه
۱۱۴	اشاره‌ای به فرقه بهائی
۱۲۰	فساد رژیم پهلوی
۱۲۳	فصل ششم : گروه‌ها و جریان‌های فکری ایران
۱۲۴	احزاب سیاسی در ایران
۱۲۸	نگاهی اجمالی بر جریان‌شناسی سیاسی از مشروطه تا انقلاب اسلامی
۱۳۱	جریان‌های فکری مخالف رژیم پهلوی
۱۳۱	الف - گروه‌های چپ‌گرا و کمونیست
۱۳۱	۱- حزب توده
۱۳۳	۲- سازمان چریک‌های فدایی خلق
۱۳۳	۳- سازمان مجاهدین خلق ایران
۱۳۴	ب- گروه‌های راست‌گرا و لیبرال
۱۳۵	۱- جبهه ملی
۱۳۵	۲- نهضت آزادی
۱۳۷	ج- شخصیت‌ها و گروه‌های مذهبی
۱۳۷	شخصیت‌ها
۱۳۷	۱- دکتر علی شریعتی
۱۳۸	۲- استاد شهید مرتضی مطهری
۱۳۹	گروه‌های مذهبی
۱۳۹	۱- جمعیت فداییان اسلام
۱۴۰	۲- هیأت‌های مؤتلفه اسلامی
۱۴۱	۳- حزب ملل اسلامی
۱۴۱	۴- روحانیت
۱۴۴	گروه‌های سیاسی ۱۳۵۷ به بعد
۱۴۴	سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی
۱۴۵	حزب جمهوری اسلامی
۱۴۵	انجمن حجتیه
۱۴۷	گروه فرقان
۱۴۷	جامعه روحانیت مبارز
۱۴۸	مجمع روحانیون مبارز
۱۴۸	منتظری و باند مهدی هاشمی
۱۴۹	کارگزاران سازندگی
۱۵۰	حزب مشارکت ایران اسلامی
۱۵۱	مجمع نیروهای خط امام (ره)
۱۵۱	جبهه دوم خرداد

۱۵۱	جبهه پیروان خط امام و رهبری
۱۵۲	جبهه پایداری انقلاب اسلامی
۱۵۲	جمعیت اینارگران انقلاب اسلامی
۱۵۲	آبادگران ایران اسلامی
۱۵۲	جنبش دانشجویی ایران
۱۵۴	دفتر تحکیم وحدت
۱۵۵	بسیج دانشجویی
۱۵۵	جامعه اسلامی دانشجویان
۱۵۷	فصل هفتم: رهبری انقلاب اسلامی ایران
۱۵۸	۱- آیت الله روح الله موسوی خمینی
۱۶۰	برخی ویژگی های امام
۱۶۰	امام خمینی در پنج حوزه معرفت سیاسی
۱۶۰	علم سیاست
۱۶۰	حوادث سیاسی
۱۶۱	تحلیل سیاسی
۱۶۲	آرای سیاسی
۱۶۳	اندیشه سیاسی
۱۶۴	مبانی اندیشه سیاسی امام
۱۶۴	دو نوع سیاست
۱۶۵	دلایل امام برای رد حکومت سلطنتی
۱۶۵	شیوه ها و استراتژی های مبارزه سیاسی امام
۱۶۵	سیاست و حکومت
۱۶۶	ولایت فقیه
۱۶۷	اختیارات ولی فقیه
۱۶۷	ولایت مطلقه فقیه
۱۶۸	مقایسه اختیارات مقامات عالیه چهار کشور
۱۶۹	ایرادهای غیر حقوقی بر نظارت استصوابی شورای نگهبان
۱۷۰	تأملی در شبهه «دور» در انتخابات خبرگان رهبری
۱۷۲	عملکرد ۳۳ ساله ولایت فقیه
۱۷۳	برخی نکات قابل بحث و بررسی
۱۷۳	سروده ای از امام
۱۷۴	۲- آیت الله سیدعلی خامنه ای
۱۷۵	چند خاطره
۱۷۸	رهبری آگاه و شجاع
۱۸۳	فصل هشتم: وقایع پس از انقلاب
۱۸۴	مروری بر وقایع پس از انقلاب
۱۹۳	اولین دولت انقلاب
۱۹۵	نحوه استقرار دولت موقت
۱۹۵	اصول سیاست خارجی دولت موقت
۱۹۵	ویژگی های لیبرالیسم در ایران
۱۹۸	انواع جریان روشنفکری
۱۹۸	محاسن و معایب روشنفکری از دیدگاه مطهری
۲۰۱	تسخیر سفارت آمریکا
۲۰۳	واکنش آمریکا به تسخیر لانه جاسوسی

۲۰۴	برخورد امام با نماینده پاپ
۲۰۴	دستاوردهای تسخیر لانه جاسوسی (داخلی)
۲۰۵	دستاوردهای تصرف لانه جاسوسی (خارجی)
۲۰۵	عراق و ایران
۲۰۶	جنگ تحمیلی
۲۰۶	روز شمار وقایع جنگ
۲۰۸	دلایل ادامه جنگ بعد از فتح خرمشهر، و ورود به خاک عراق
۲۱۰	پذیرش قطعنامه
۲۱۱	کمک به عراق
۲۱۱	جنگ شهرها
۲۱۱	جنگ شیمیایی
۲۱۲	جنگ نفتکشها
۲۱۲	برکات جنگ
۲۱۲	آیا اسلام با جنگ موافق است؟
۲۱۴	تحولات جمهوری اسلامی ایران
۲۱۵	دوران بازسازی اقتصادی
۲۱۵	دوران توسعه سیاسی و اصلاحات
۲۱۸	اصلاحات آمریکایی
۲۱۹	برخی از نشریه‌های دوران اصلاحات
۲۱۹	برخی از چهره‌های دوران اصلاحات
۲۱۹	اسامی برخی از نویسندگان ضدانقلاب که کتاب‌هایشان ترویج شد
۲۲۱	نام برخی دیگر از عناصر اهل قلم و منحرف
۲۲۲	نمونه‌هایی از ادعاهای باطل دوران اصلاحات
۲۲۳	دوران بازگشت به اصول‌گرایی با شعار پیشرفت و عدالت
۲۲۴	فتنه و انقلاب رنگین
۲۲۷	فصل نهم: نتایج انقلاب اسلامی ایران
۲۲۸	دستاوردها
۲۲۹	تأثیر انقلاب بر مدل‌های فکری جهانی و به چالش کشیده شدن تمدن غرب
۲۳۲	کارآمدی نظام جمهوری اسلامی
۲۳۳	مقایسه‌ی دو رژیم پهلوی و جمهوری اسلامی
۲۳۳	مقایسه برخی شاخص‌ها بعد و قبل از انقلاب
۲۳۸	چند نکته
۲۳۹	تأثیر انقلاب بر دیگر کشورها
۲۴۰	لبنان
۲۴۰	فلسطین
۲۴۰	عراق
۲۴۰	عربستان
۲۴۰	افغانستان
۲۴۰	پاکستان
۲۴۱	توطئه‌ها
۲۴۱	خط‌مشی سیاسی آمریکا نسبت به ایران
۲۴۲	فهرستی از توطئه‌ها توسط آمریکا و بلوک غرب
۲۴۳	توسل آمریکایی‌ها به شیوه‌های مختلف جاسوسی علیه ایران
۲۴۴	تشکیل کمیته خطر جاری، پس از جنگ ایران و عراق برای فروپاشی ایران
۲۴۵	راهبردهای ناتوی فرهنگی در خاورمیانه
۲۴۶	پیشنهاد هانتینگتون به دولتمردان آمریکا جهت براندازی این است که:

۲۴۷	فصل دهم: آینده انقلاب
۲۴۸	آینده انقلاب
۲۴۹	ضرورت آینده‌نگری
۲۴۹	تداوم انقلاب
۲۵۰	وظایف
۲۵۲	مشکلات
۲۵۳	رسالت دانشجو
۲۵۳	بحث عوام و خواص و ضرورت پیدا کردن فهم و تحلیل مسائل سیاسی
۲۵۵	ویژگی‌های دانشجوی با بصیرت
۲۵۵	مسأله هسته‌ای
۲۵۵	مواجهه با غرب
۲۵۶	مکاتب بشری و ایسم‌ها
۲۵۷	وجه اشتراک مکاتب بشری
۲۵۷	بررسی مکتب‌های بشری در قالب یک مثال طنز
۲۵۸	آزادی
۲۶۰	آزادی تفکرو عقیده
۲۶۱	آزادی بیان
۲۶۲	اشکالات وارد بر دموکراسی و رأی مردم
۲۶۳	حقوق بشر و سازمان ملل
۲۶۵	برخورد تمدن‌ها
۲۶۵	پایان تاریخ
۲۶۵	گفتگوی تمدن‌ها
۲۶۵	جهانی شدن
۲۶۶	ایالت متحده آمریکا
۲۶۷	روابط ایران و آمریکا
۲۶۷	عملیات سیا در کشورها
۲۶۸	رابطه ایران با آمریکا پس از انقلاب
۲۶۹	هدف آمریکا از ارتباط برقرار کردن با ایران
۲۶۹	پیش‌شرط‌های ما برای مذاکره با آمریکا
۲۷۰	یازده سپتامبر
۲۷۱	مسأله فلسطین
۲۷۱	تاریخ فلسطین
۲۷۳	دستاورد‌های مقاومت ۲۲روزه حماس در حمله اسرائیل به غزه
۲۷۳	ابعاد شکست اسرائیل
۲۷۴	یهود از منظر قرآن
۲۷۴	اسرائیل
۲۷۵	انتفاضه (انقلاب سنگ)
۲۷۵	هولوکاست (همه سوزی)
۲۷۵	فراماسونری
۲۷۶	عقاید فراماسونری
۲۷۶	اهداف فراماسونری
۲۷۶	شواهد ارتباط آمریکا با فراماسونری
۲۷۷	شباهت فراماسونری و دجال در روایات اسلامی
۲۷۷	فراموشخانه
۲۷۸	مجمع آدمیت
۲۷۸	پروتکل صهیون

۲۷۸		شیطان پرستی
۲۸۰		شیطان پرستی در ایران
۲۸۰		برگزاری کنسرت موسیقی
۲۸۱		برگزاری اجراهای زیرزمینی
۲۸۱		جشن هالوین یا شب شیطان
۲۸۱		آخرالزمان
۲۸۲		جنگ آخرالزمان (آرمگدون)
۲۸۲		اقدامات غرب علیه قیام حضرت مهدی(عج)
۲۸۳		ساخت فیلم
۲۸۳		دسته بندی فیلم های آخر الزمانی هالیوود
۲۸۴		عدالت
۲۸۵		آخرین انقلاب
۲۸۷		ضمیمه
۲۸۷		فهرست الفبایی اصطلاحات سیاسی
۳۱۳		فهرست منابع

پیشگفتار

در ابتدا، خداوند را سپاسگزارم که توفیق تحریر کتاب حاضر را نصیب بنده نمود. تدریس بیش از یک دهه واحد درسی انقلاب اسلامی ایران و مواجهه با پرسش‌های دانشجویان گرامی، اصلی‌ترین انگیزه این جانب برای تألیف کتاب پیش رو محسوب می‌شود. پژوهش و تدوین این اثر، براساس سرفصل‌های تعیین‌شده از سوی مرکز برنامه‌ریزی و تدوین متون درسی و دانشگاهی، و نیز با بهره‌مندی از تجربیات و نظرات برخی مدرسان و همکاران محترم صورت گرفته است. با توجه به گستردگی منابع مورد استفاده، می‌توان کتاب حاضر را به نوعی «دائرةالمعارف مختصر تاریخ سیاسی ایران معاصر» دانست.

بدیهی است که دانشجویان و پژوهندگان ارجمند، برای گسترش مطالب از کتابنامه و مآخذ آورده‌شده در انتهای کتاب، بهره‌مند خواهند گردید. از صاحب‌نظران و اساتید ارجمند درخواست می‌نمایم نظرات و پیشنهادات خود را پیرامون مطالب کتاب، به نشانی اینترنتی abas.moravej@yahoo.com ارسال و یا به شماره تلفن ۰۹۱۵۵۱۸۴۳۲۴ پیامک نمایند.

والسلام

مشهد مقدس رضوی - عباس مروج خراسانی

۱۵ خرداد ۱۳۹۱

مقدمه

به دنبال پیروزی انقلاب اسلامی ایران در ۲۲ بهمن سال ۱۳۵۷، تحلیل گران و مفسران سیاسی و پژوهش گران عرصه تاریخ و سیاست، جامعه‌شناسان و محققان دیگر عرصه های علوم انسانی در داخل و خارج، به بررسی جوانب گوناگون این حادثه روشنگرانه و حرکت عظیم و شگفتی آور تاریخ معاصر برآمدند، و در این مسیر، آنانی که به ریشه یابی عوامل وقوع انقلاب اسلامی توجه کردند، از دیگران به توفیق بیشتری در راه رسیدن به حقایق این انقلاب بزرگ و اثرگذار در منطقه و جهان دست یافتند.

گذشت بیش از سه دهه از موفقیت این حرکت اجتماعی و دینی مردم ایران، فرصت مناسبی است تا با بررسی ریشه های انقلاب اسلامی و با طرح چون و چراهای گوناگون، جوانان و دانشجویان با اهداف، نتایج و مسائل درونی و پیرامونی آن بیشتر آشنا گردند.

انقلاب اسلامی ایران نیز چون حرکت های مشابه اجتماعی و تاریخی، با پنج گروه مواجه بوده و هست: مدافعان، موافقان، بی تفاوت ها، مخالفان و معاندان. با شناخت ریشه های حوادثی که منجر به وقوع انقلاب اسلامی ایران شد، می توان به علت جهت گیری های سیاسی هرکدام از جریان های تاریخ معاصر ایران در این چند دهه پی برد و به جوانان پژوهش گر و دانشجویان سفارش کرد که با شناخت عمیق انقلاب اسلامی، در ساختن آینده این مرز و بوم سهیم گردند.

افراد هر جامعه را معمولاً به سه گروه تقسیم بندی می کنند و رسالت جوان ما در هر زمان این است که با آگاهی و شناخت صحیح حرکت نماید و جزو دسته سوم این افراد باشد:

۱. طالب وضع موجود در جامعه (Inactive)

۲. متغیر با شرایط موجود (Reactive)

۳. سهم‌داران در ساختن آینده (Preactive)

تا در طلب کوه‌رکانی، کانی

آن چرخ که در جستن آنی، آنی

تا در پی یک لقمه نانی، نانی

این نکته رمز اکر بدانی، دانی

فصل اول:

انقلاب

کلمه انقلاب

انقلاب بر وزن انفعال به مفهوم دگرگون شدن است. ما در فارسی انقلاب را معمولاً دگرگون کردن می‌دانیم. واژه قلب، هم خانواده‌ی آن است به معنی محلی که در یک لحظه دگرگون شده دریافت و ارسال خون را به سراسر بدن پی در پی انجام می‌دهد و یا با مواجه شدن با حالتی معنوی یا گناه آلود زیر و رو می‌شود.

هم‌چنان که دمای آب بر اثر حرارت آتش لحظه به لحظه افزوده می‌شود و در نهایت منقلب شده به نقطه‌ی جوش می‌رسد، مشابه آن، گاه بر نهادهای یک اجتماع، آن‌قدر عرصه تنگ شده که تحمل وضعیت غیر ممکن و لاجرم انفجار رخ داده، انقلاب صورت می‌پذیرد.

در زبان انگلیسی کلمه‌ی Revolution که اصطلاحی از علم اخترشناسی است برای این پدیده به‌کار می‌رود.

تعریف انقلاب

در تعریف انقلاب مطالب گوناگونی مطرح گردیده^۱ که در این جا به سخن هانتینگتون، جامعه شناس آمریکایی بسنده می‌شود: انقلاب یک دگرگونی سریع،

^۱ مشیرزاده، حمیرا، *انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن*، ج ۱، ص ۱۹

بنیادین^۱ و خشونت آمیز داخلی در ارزش‌ها و اسطوره‌های مسلط جامعه و نهادهای سیاسی و اجتماعی آن است.^۲

شکل‌گیری انقلاب

انقلاب پدیده‌ی اجتماعی سیاسی است به پیچیدگی شخصیت افراد انسانی یک جامعه، اینکه چه عواملی موجب انقلاب می‌شود، عالمان جامعه‌شناس و روانشناس را به خود مشغول داشته، در نتیجه‌ی آن نظریه‌پردازی‌های مختلف و متضادی پیرامون انقلاب‌های گوناگون صورت گرفته‌است. ما، در تحلیل انقلاب اسلامی ایران در صفحات بعدی به این نظرات اشاره می‌نماییم.

ویژگی‌های مشترک انقلاب‌ها

انقلاب‌ها ریشه‌ی طبقاتی و اجتماعی دارند. در هر انقلاب چند عامل و ویژگی مشترک وجود دارد که کمابیش مورد توافق همگان است:

- ۱- نارضایتی عمومی از وضع موجود، در میان گروه قابل توجهی از نخبگان سیاسی و فکری و توده‌های مردم بوجود آمده از بهبود اوضاع ناامید می‌شوند.
- ۲- ظهور و گسترش ایدئولوژی جدید، که در تعیین حکومت جایگزین و دگرگونی‌های بعد از انقلاب تأثیر اساسی دارد. این عامل در سرعت بخشیدن به پیروزی و ثبات بعد از آن مؤثر است.
- ۳- گسترش روحیه‌ی انقلابی و اراده‌ی پرخاشگری علیه نظام سیاسی حاکم که منجر به اعتماد به نفس و ایستادگی می‌گردد.
- ۴- رهبری، جهت فعال کردن نارضایتی مردم، هدایت و مدیریت آن‌ها، بیان فکر جدید انقلاب، تنظیم برنامه‌ها عامل دیگر است. رهبری ممکن است همانند انقلاب ایران در یک فرد خلاصه شود، یا هم چون انقلاب فرانسه در چند فرد، یا

^۱ دهقان، حمید، پژوهشی نو پیرامون انقلاب اسلامی، ص ۱۸

^۲ هانتینگتون، ساموئل، سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی، ص ۳۸۵

همانند برخی کشورهای بلوک شرق توسط یک حزب تحقق یابد.^۱ مشخصاً باید گفت انقلاب پدیده‌ای است که سه عنصر حضور مردم، اعمال خشونت^۲ (که بخشی از آن قبل از انقلاب توسط طبقه‌ی حاکم و بخشی بعد از انقلاب، جهت تثبیت نظام جدید، توسط انقلابیون صورت می‌گیرد) و تغییر در ساختار سیاسی اجتماعی جامعه را در پی دارد و در صورتی که پدیده‌ای یکی از این سه ویژگی را نداشته باشد انقلاب نامیده نمی‌شود و تحت عناوین دیگری که در زیر می‌آوریم جای می‌گیرد، اما گاهی از روی مسامحه یا تداخل در تعاریف، واژه‌ها، به جای یکدیگر به کار می‌روند.

مفاهیم مشابه انقلاب

- ۱- کودتا: توسط گروهی از نظامیان بدون مشارکت مردمی رخ می‌دهد. آنان قصد ایجاد تغییر را ندارند، مگر در مدیریت اصلی جامعه و قوانینی که منافع شان را تامین نماید. کودتا معمولاً با سرعت رخ می‌دهد و همراه خشونت است مانند: کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ در ایران و کودتای پرویز مشرف در پاکستان در سال ۱۹۹۹ علیه نواز شریف.
- ۲- رفرم: در آن ساختار سیاسی جامعه به تدریج و با آرامش تغییر می‌کند و معمولاً توسط خود دولتمردان حاکم صورت می‌گیرد، تا نارضایتی مردم مرتفع گشته، جامعه به انقلاب کشیده نشود. معادل رفرم، اصلاح، در معنی قرآنی و فارسی آن قرار می‌گیرد^۳ که به نظر بعضی نادرست است، چرا که رفرم یک نوع مانور سیاسی جهت انحراف اذهان از مشکلات اساسی جامعه معنی می‌شود. مانند: انقلاب سفید توسط محمدرضاپهلوی^۴.
- ۳- شورش: در واکنش به برخی نارسایی‌ها و کمبودها رخ می‌دهد و مقطعی است و گاه فاقد ایدئولوژی و برنامه و پایگاه مردمی می‌باشد. مانند: قیام تنباکو در ۱۲۶۹.

^۱ رک: برینتون، کرین، *کالبدشکافی چهار انقلاب* و محمدی، منوچهر، *انقلاب اسلامی، زمینه‌ها و پیامدها* و

جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی و چرایی و چگونگی رخداد آن*، ص ۱۴

^۲ رک: هانتینگتون، ساموئل، *سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی*

^۳ پیرامون معنی قرآن ی اصلاح، در فصل دوم اشاره‌ای خواهد آمد.

^۴ رک: بشیریه، حسین، *مبانی علم سیاست نظری و تأسیسی*، ص ۲۳

- ۴- نهضت: حرکتی معمولاً دراز مدت است و چه بسا انقلاب ها و قیام‌هایی را در بر گیرد. مانند: نهضت امام حسین(ع) یا نهضت ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ در ایران.
- ۵- جنگ داخلی: مبارزه و رقابت مسلحانه گروه‌های موجود باهم در داخل یک کشور، برای تصاحب قدرت است. مانند: جنگ داخلی لبنان بین سال‌های ۱۹۷۵ تا ۱۹۹۰.

انواع انقلاب

- ۱- انقلاب سخت ۲- انقلاب نرم یا رنگی که در فصل هشتم به آن اشاره می‌شود.

برای مطالعه

انقلاب‌های تاریخ بشر:

تاریخ انقلاب‌ها به قدمت تاریخ زندگی اجتماعی آدمی بوده و در جوامع مختلف کمابیش اتفاق افتاده است.

انبیاء که بزرگ مردان تاریخ بشریتند، در این عمل پیشرو و الگو بوده اند. انقلاب حضرت نوح(ع)، ابراهیم(ع)، موسی(ع)، عیسی(ع) و محمد(ص) در ۶۵۰ م و آخرین انقلاب هم، انقلاب حضرت مهدی(عج) خواهد بود.

تعداد انقلاب‌ها را نمی‌توان برآورد کرد. بر اساس پژوهش‌های انجام شده تنها در فاصله‌ی ۵۰۹ ق. م تا ۴۷۶ م، روم باستان، شاهد ۱۷۰ انقلاب و تغییر بوده است. یا در یونان در فاصله‌ی ۶۰۰ ق. م تا ۱۴۶ ق. م، ۸۴ انقلاب روی داده است.^۱

ما در این جا به برخی از انقلاب‌های قرون گذشته و معاصر اشاره می‌کنیم:

- اسپارتاکوس در روم
- انگلستان در ۱۶۴۸ م که منجر به استقرار حکومت جمهوری شد.
- انگلستان در ۱۶۸۸ که منجر به انتشار اعلامیه حقوق بشر شد.
- آمریکا در ۱۷۷۵ توسط جرج واشنگتون.
- کبیر فرانسه ۱۷۸۹ منجر به حکومت جمهوری شد.
- بالکان علیه امپراطوری عثمانی و استقلال یوگوسلاوی و بلغارستان.
- ۱۸۲۰ انقلاب مردم پرتغال.

^۱ جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی ایران*، ص ۲۲

- مصر ۱۹۰۹ به رهبری اعرابی پاشا علیه امپراطوری عثمانی.
- اکتبر روسیه ۱۹۱۷ به رهبری لنین.
- عراق ۱۹۲۰ به رهبری آیت الله کاشانی علیه انگلستان که ۳۵ هزار انگلیسی و ۵۵ هزار انقلابی کشته شدند.
- اسپانیا ۱۹۳۶ که منجر به استقرار حکومت جمهوری شد.
- مصر ۱۹۵۲ توسط ژنرال محمد نجیب و جمال عبدالناصر علیه رژیم سلطنتی ملک فاروق که منجر به خروج نیروهای انگلیسی از مصر گردید.
- انقلاب های چین ۱۹۱۱ تا ۱۹۴۹ که نیروهای مائو در مقابل ارتش چیانکای چک به پیروزی رسیدند.^۱
- انقلاب مجارستان ۱۹۵۶
- کوبا ۱۹۵۹ که مردم به رهبری فیدل کاسترو با ۲۰ هزار کشته در مقابل آمریکا و گروه های وابسته به پیروزی رسیدند.^۲
- ویتنام ۱۹۵۴ تا ۱۹۷۵ که طی آن ۹۰۰ هزار نفر ویتنامی و ۵۱ هزار آمریکایی کشته شدند.
- نیکاراگوئه ۱۹۷۹ که ۲ درصد جمعیت آن طی انقلاب کشته شدند.
- الجزایر ۱۹۶۲ که جبهه نجات الجزایر توسط افرادی هم چون احمدبن بلا و هواری بومدین علیه استعمار فرانسه ایجاد کردند و طی آن از هر هشت نفر یک نفر جان باخت.
- نهضت آزادیبخش پولیساریو (مردم صحرا) علیه استعمار اسپانیا
- اخوان المسلمین مصر
- نهضت های آزادیبخش فلسطین در سرزمین های اشغالی و دیگر کشورهای اسلامی
- جبهه آزادیبخش اریتره
- جبهه آزادیبخش مورو در فیلیپین
- قیام سرخ پوستان آمریکایی
- نهضت آزادیبخش سواپو (سازمان خلق آفریقای جنوبی)
- قیام هلال الفاسی و حزب استقلال او
- قیام شیخ عبدالحمید بن بادیس در الجزایر

^۱ شاهنده، بهزاد، *انقلاب چین*، ص ۲۱ تا ۵۴

^۲ کمالی، منوچهر، *مسائل نیمکره غربی*، کوبا، کاسترو، *انقلاب*، ص ۷۷ تا ۱۰۰

- جنبش شاه ولی الله در هند ۱۷۰۳-۱۷۶۲ م / ۱۱۱۵-۱۱۷۶ هـ
- نهضت خلافت در شبه قاره هند علیه انگلیس که از ۱۸۵۷ م آغاز شد.
- قیام مردم اندونزی و دیگر کشورهای مجاور در قرن ۱۹ م / ۱۳ هـ
- جنبش سنوسی در لیبی ۱۷۹۱-۱۸۵۹ م / ۱۲۰۶-۱۲۵۷ هـ
- مهدی سودانی در سودان که از ۱۸۸۱ م آغاز شده است.^۱

...

شروع انقلاب‌های اخیر در کشورهای عربی، بهار عربی یا بهار اسلامی مصر، تونس، لیبی، اردن، عربستان، بحرین و... خلاصه اینکه نهضت‌های آزادیبخش در تمام کشورهای تحت سیطره بیگانه رخ داده که کمابیش به نتایجی دست یافته‌اند.

سه انقلاب بزرگ

۱- انقلاب کبیر فرانسه

برای مطالعه

می ۱۷۸۹ م	(شاه) لویی شانزدهم فرمان شروع به کار مجلس اصناف را پس از ۱۷۵ سال صادر کرد. او اعضای مجلس عمومی را به کاخ ورسای فراخواند و از آن‌ها خواست تا بحران مالی را مهار کنند.
۱۷ ژوئن	اعضای مجلس در فکر تغییر قانون اساسی‌اند.
۱۴ ژوئیه	مردم به زندان باسیل هجوم بردند.
۱۴ اوت	مجمع ملی، بیانیه حقوق بشر شهروندان فرانسه را به تصویب رساند.
۵ اکتبر	کمبود مواد غذایی و ایجاد شورش‌ها
۲ نوامبر ۱۷۹۰	دولت دارایی‌های کلیسا را مصادر می‌کند.
	پادشاه و خانواده اش سعی در فرار از کشور را دارند. اما در مرز دستگیر
۲۱ ژوئن ۱۷۹۱	شده برگردانده می‌شوند. اشراف و کشیش‌ها و افسران ارتش که مخالف انقلابند فرار می‌کنند.

^۱ رک: موثقی، سید احمد، جنبش‌های اسلامی معاصر و حلبی، علی اصغر، تاریخ نهضت‌های دینی سیاسی معاصر.

۱۴ سپتامبر	شاه قانون اساسی جدید را امضا نموده و سلطنت مشروطه را می‌پذیرد.
اوت ۱۷۹۲	ژاکوبین ها و انقلابیون افراطی، پادشاه را دستگیر می‌کنند - آغاز اعدام‌های انقلابی.
۲۱ ژانویه ۱۷۹۳	لویی شانزدهم اعدام می‌گردد.
۵ سپتامبر	آغاز دوره وحشت در کشور، انقلابیون به رهبری روبسپیر قدرت را به مدت ده ماه در دست می‌گیرند.
۱۶ اکتبر	همسر شاه اعدام می‌شود.
۲۸ ژوئیه ۱۷۹۴	روبسپیر و ۲۱ نفر از یارانش اعدام می‌گردند، از آن به ترمیدور یاد می‌کنند.
۱۷۹۹	ناپلئون، ژنرال انقلابی ارتش، قدرت را به دست می‌گیرد.
۱۸۰۲	ناپلئون، پادشاه مادام العمر می‌گردد. ^۱

انقلاب به رهبری افرادی هم‌چون میرابو، دانتون و روبسپیر در طول بیش از نیم قرن ادامه داشت. انقلاب ۲۰ ژوئن ۱۷۸۹ در مرحله اول، حکومت فرانسه را به مشروطه سلطنتی تبدیل کرد، بعدها ناپلئون به اوضاع چیره شد و دوباره سلطنت حاکم شد و بار دیگر در ۱۸۳۰ و ۱۸۴۸ م مرحله‌های بعدی صورت پذیرفت، و در طی این مدت انقلاب دچار بی ثباتی بود، مردم آزادی می‌خواستند ولی نمی‌دانستند محدوده و نحوه آن چگونه است!^۲

کشتار در انقلاب فرانسه در مراحل اول چندان نبود، مثلاً در فتح زندان باستیل ۲۰۰ نفر کشته شدند، اما در مراحل بعد به تعداد کشته‌ها اضافه شد و خشونت‌ها و اعدام و سرکوب‌ها شدت گرفت. مکسی میلیان روبسپیر (۱۷۵۸-۱۷۹۴) ابتدا میانه‌رو بود و بعد تند روی پیشه کرد. او که بیمار ذهنی بود به وسیله گیوتین بی رحمی های فراوانی را انجام داد و بالاخره خود نیز گرفتار دژخیم مرگ شد. انقلاب فرانسه جزء انقلاب های بزرگ محسوب می‌شود چرا که منشأ انقلاب های لیبرال دموکرات در کشورهای دیگر گردید و زمینه ایجاد تمدن جدید غرب را پدید آورد. و مفاهیمی هم‌چون آزادی، دموکراسی، پارلمان، انتخابات و قانون به شکل امروزی اش از آن منشأ گرفت.

^۱ رک: کوزرین، فیلیس، *انقلاب فرانسه*

^۲ آهارولد، جی لاسکی، *سیر آزادی در اروپا*، ص ۲۱۹

^۳ رک: پروفیسور هوک، *دیوانگان تاریخ*

برای مطالعه

در سال ۱۹۱۷ م ابتدا در فوریه نیکلای دوم، آخرین تزار روسیه از سلطنت خلع شد و دولت موقت الکساندر کرنسکی به قدرت رسید و در اکتبر همان سال حزب بلشویک لنین که از افکار مارکس و انگلس پیروی می نمود، این حرکت را رهبری کرد و طی یک یورش نظامی دولت موقت را سرنگون نمود.^۱ شعار انقلاب صلح زمین، نان بود.

شمار توده شرکت کننده زیاد نبود و تنها بخشی از کارگران و سربازان را شامل می شد و مشخصاً دهقانان که بیشتر جمعیت را تشکیل می دادند، عموماً با سکوت خود به تحولات رضایت دادند. به دلیل ضعف ناشی از فروپاشی حاکمیت دولت، در اثر شکست در جنگ جهانی اول^۲ و عدم مشروعیت حکومت بر اثر اقدامات کشیش های لابیالی و نیز شهرت ضد اخلاقی راسپوتین، روحانی خشن، به سرعت به پیروزی رسید. اما به دلیل نبود یک ایدئولوژی واحد و همخوان با تاریخ و فرهنگ روسیه، سرانجام با کشتارهای وسیع در زمان استالین مواجه گردید.^۳

این انقلاب منشأ حرکت های سوسیالیستی در جهان بوده است. آمریکا و اروپا از توسعه تفکر ضد سرمایه داری و غربی آن به وحشت افتاده و با تمام توان برای مهار آن کوشش نمودند، مخصوصاً که چین را نیز همراه نموده بود.

در نهایت در سال های ۱۹۶۰ به بعد با جدا شدن چین از شوروی و پیوستن به غرب، آنان نفس راحتی کشیدند و توانستند تا حدودی جلوی موج گسترده تفکر مارکسیستی را بگیرند.

مجموعه نظرات کارل مارکس، مارکسیسم را تشکیل می دهد،

۱. ماتریالسم دیالکتیک، اصالت ماده

۲. نفی خداوند، دین و مذهب

۳. زندگی اشتراکی و نفی خانواده

^۱ اس س ولک و دیگران، *تاریخ شوروی*، ترجمه شهرام قهرمانی و بهزاد امینی، ص ۲۱۵ تا ۲۳۵

^۲ آکوریاف، میخائیل، *تاریخ گویای درون انقلاب اکتبر شوروی*، ترجمه فتح الله دیده بان، ص ۷۹ تا ۸۱

^۳ تعداد قربانیان بیش از ۱۲ میلیون نفر برآورد شده است. رک: ارنست، هانا، *توتالیتاریسم*، ترجمه ی محسن ثلاثی، ص ۱۳

۴. نفی مالکیت خصوصی، رد سرمایه داری، محدودیت امور فردی و اصلت جامعه
۵. زیر بنا بودن اقتصاد
۶. تضاد طبقاتی
۷. ماتریالیسم تاریخی و جبر؛ معتقدند جوامع به صورت جبر به سوی جامعه اشتراکی یا کمونیستی در حرکتند.

برای مطالعه

مراحل تاریخی جوامع را این چنین ذکر می نمایند:

- ۱- کمون اولیه (انسان های نخستین)
 - ۲- برده داری
 - ۳- ارباب رعیتی
 - ۴- فئودالیسم (بزرگ مالکی)
 - ۵- برژوازی (شهرنشینی)
 - ۶- کاپیتالیسم (سرمایه داری)
 - ۷- امپریالیسم (جهان خواری)
 - ۸- سوسیالیسم (زندگی اجتماعی)
 - ۹- کمونیسم (زندگی اشتراکی)^۱
- اصول دینامیک (قوانین حرکت) را هگل طرح نمود ولی ماوراء را رد نکرد. داروین اصول ترانسفورماتیسم (حرکت تکاملی) را طرح کرد. پس از آن دو، کارل مارکس آلمانی یهودی، ماتریالیسم را مطرح کرد. او اصول دینامیک را گرفت و ایمان به خدا و ماوراء را نادیده گرفت و توجه به فوئر باخ نمود که معتقد بود آدمی، خدا را ساخته است! و در نهایت گفت: جهان مادی، خودش، خودش را آفریده است.

سوسیالیسم با برخی مفاهیم اسلامی، هم چون برابری و مساوات نزدیک است و در اندیشه سیاسی اسلامی معاصر و نیز در جهان عرب تأثیر گذاشت. این رژیم در ۱۹۹۱ و پس از یک سری اصلاحات که توسط گورباچف، آخرین

^۱ رک: فارسی، جلال الدین، درس هایی درباره مارکسیسم

رهبر شوروی انجام شد، از هم پاشید و به ۷۰ سال دیکتاتوری کمونیستی پایان داد و پس از آن به سقوط رژیم های کمونیست اروپای شرقی وابسته به شوروی انجام ید. پس از کودتای نافرجام از سوی عناصر تندرو، روسیه از چهارده جمهوری دیگر اتحاد جماهیر شوروی جدا شد و اعلام استقلال کرد. فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی به عنوان یکی از دو ابر قدرت را می توان حاصل سه عامل دانست:

۱- تفکر مارکسیستی و کمونیستی با فرهنگ و وجدان مردم ناهمخوان بود و جنایت های آن رژیم علیه مسلمانان و مردم خود و ملت های دیگر موجب نفرت همگانی شده بود.

۲- ظهور انقلاب اسلامی ایران در همسایگی آن کشور که بیش از جمعیت ایران، مسلمان داشت.

۳- شکست در برابر ابر قدرت آمریکا و غرب، و پایان جنگ سرد به عنوان جنگ جهانی سوم.

۳- انقلاب اسلامی ایران

طی ۱۳ ماه (از ۱۷ دی ۱۳۵۶ که مقاله توهین آمیز نسبت به امام منتشر شد و قیام مردم قم را در پی داشت تا ۲۲ بهمن ۱۳۵۷) پیروز شد.

انقلاب اسلامی ایران در شمار انقلاب های اجتماعی یا بزرگ جای می گیرد، زیرا از یک سو سبب تغییر در اساس و نوع حکومت گردید و از سوی دیگر به تحول در ایدئولوژی غالب و رسمی کشور و خط مشی اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در ابعاد داخلی و خارجی انجام ید و موج آن از مرزهای کشور به دیگر نقاط نیز سرایت نمود. انقلابی مستقل که با شعار نه شرقی و نه غربی، در جهان دو قطبی، در شرایطی صورت گرفت که همه حرکت ها با یکی از دو قطب همخوانی داشت.

تعداد کشته ها از ابتدای حرکت مردمی تا ماه های پس از انقلاب حدود ۱۰۰ هزار نفر تخمین زده شد.^۱

^۱ رک: جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی ایران*، ص ۲۴ و ۳۰

بسیج مردمی در سال های ۵۶ و ۵۷ هرگز محدود به حزب، سازمان یا صنف خاصی نبود. و در آن تقریباً همه اقشار شرکت داشتند. اجتماع سنتی شهرنشین، بازار^۱ در مراکز آگاهی بخش یعنی مسجد، حوزه و دانشگاه بسیج شدند.

محمدرضا پهلوی برای فرونشاندن خشم مردم دست به یک سری رفرم یا تغییر زد، ولی با رهبری قاطع امام خمینی و حمایت مردم، انقلاب به پیش رفت: عوض کردن پی در پی نخست وزیران، بالابردن حقوق کارکنان، آزادی زندانیان سیاسی، عزل و دستگیری نخست وزیر، امیرعباس هویدا، ارتشبد نصیری، رئیس ساواک، آزادی کنترل شده مطبوعات و....

مقایسه سه انقلاب

انقلاب اسلامی ایران، مهم ترین انقلاب در نیمه دوم قرن بیستم بشمار می آید. این انقلاب از جنبه های گوناگون با معروف ترین انقلاب های جهان مقایسه و ویژگی های متمایز آن معرفی شده است. استاد شهید مرتضی مطهری در کتاب پیرامون انقلاب اسلامی چنین اظهار داشته است:

اگر قرار باشد نظیری برای انقلاب اسلامی ایران پیدا کنیم، شاید بتوانیم انقلاب صدر اسلام را مثال بزنیم.^۲

برای مطالعه

از آن جا که شناخت بیشتر و تحلیل جنبه های مختلف انقلاب، امکان تداوم بخشیدن به آرمان ها ، اهداف و همچنین حفظ و نگهداری دستاوردهای آن را میسرتر می سازد، برخی از وجوه تمایز و اشتراک انقلاب اسلامی ایران با سایر انقلاب های بزرگ جهان مورد بررسی قرار می گیرد. اساساً مقایسه و مطالعه تطبیقی انقلاب های بزرگ دنیا با یکدیگر با انگیزه های گوناگونی صورت می گیرد.

^۱یراوند، ابراهیمیان، *ایران بین دو انقلاب*، ص ۳۲۶

^۲مطهری، مرتضی، *پیرامون انقلاب اسلامی*، ص ۳۰

منوچهر محمدی در کتاب انقلاب اسلامی در مقایسه با انقلاب‌های فرانسه و روسیه، علاقه‌مندان به مطالعه تاریخی و تطبیقی انقلاب‌های بزرگ جهان را چهار دسته می‌داند:

۱- دانشگاهیان و محققان با انگیزه‌های صرف علمی و آکادمیک.
۲- افراد مشتاق انقلاب که در پی کسب تجربه از انقلاب‌های بزرگ دنیا برای پیاده کردن آن‌ها در جوامع مورد نظر و مستعد انقلاب هستند.

۳- مخالفان و ضد انقلابیونی که برای پیشگیری از وقوع انقلاب در جامعه تلاش می‌کنند.
۴- گروهی که نگران آینده و علاقمند به تثبیت انقلاب نوپا و تداوم و پیروزی قطعی آن هستند.^۱
امام خمینی (ره) در ۲۱ بهمن سال ۱۳۶۴ برای درک اهمیت انقلاب اسلامی، مقایسه آن با انقلاب‌های بزرگ دنیا را مورد تأکید قرار داده، فرمود: «این انقلاب فرانسه، آن انقلاب شوروی، مطالعه کنند، اشخاص ببینند که آیا قبل از این انقلاب‌ها چه بوده است و حالا چه هست.»^۲
مقایسه انقلاب ایران با دو انقلاب فرانسه و روسیه از دو دیدگاه صورت گرفته است:

۱- گروهی با تطبیق شرایط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و... این سه کشور، درصدد این نتیجه‌گیری هستند که انقلاب ایران نیز ریشه و ماهیتی نسبتاً یکسان با دو انقلاب دیگر داشته است.
۲- گروهی دیگر ضمن برشمردن وجه تمایز انقلاب فرانسه و روسیه با انقلاب ایران، اساساً ماهیت و ویژگی‌های انقلاب اسلامی ایران را منحصر به فرد و متفاوت با دو انقلاب دیگر دانسته‌اند.

ریشه‌ی مذهبی انقلاب ایران

سه عامل اصلی را برای انقلاب ما می‌توان نام برد:

۱- استبداد داخلی ۲- دخالت بیگانگان ۳- مبارزه رژیم با مظاهر دین
هر دو گروه یاد شده وجه تمایز عمده بین انقلاب اسلامی ایران و دو انقلاب دیگر را ریشه مذهبی آن و نقش روحانیت در به حرکت در آوردن توده‌ها دانسته و اذعان کرده‌اند که انقلاب فرانسه و انقلاب روسیه فاقد آن و حتی در جهت مخالف آن بوده است.
محمود طلوعی در کتاب فرهنگ جامع سیاسی آورده است:

در هر دو انقلاب فرانسه و روسیه، روحانیون در کنار دربار قرار داشتند و انقلابیون پس از به دست گرفتن قدرت به مبارزه با نفوذ کلیسا و قطع امتیازات طبقه روحانی پرداختند.

^۱ رک: محمدی، منوچهر، *انقلاب اسلامی در مقایسه با انقلاب‌های فرانسه و روسیه*

^۲ امام خمینی، صحیفه نور، ج ۱۹، ص ۲۶۹

در فرانسه هزاران کشتی در جریان انقلاب، قتل عام شدند و مجلس انقلاب، زمین‌های متعلق به کلیسا را ضبط و اعیاد و مراسم مذهبی را لغو کرد. در روسیه نیز بلشویک‌ها که در مراحل نهایی انقلاب به قدرت رسیدند، آشکارا منکر خدا و اعتقادات مذهبی بودند و بعد از به دست گرفتن حکومت به مبارزه جدی با دین و روحانیت دست زدند.^۱

اما در ایران، مذهب قوه محرکه اصلی انقلاب بشمار می‌رفت و آتش انقلاب از درون مساجد زبانه کشید.

البته نباید فراموش کرد که نقش روحانیت در ترغیب توده‌های مردم برای حضور در صحنه‌های انقلاب به آسانی حاصل نشد و خود مولود همراهی پیوسته این قشر با مردم و هم‌چنین زحمات و سختی‌هایی بود که علما و روحانیون با توجه به وابسته نبودن حوزه‌های علمیه به حکومت، تحمل کرده بودند.^۲

مقایسه شرایط اجتماعی و سیاسی سه کشور پیش از انقلاب

در بیشتر انقلاب‌ها، مثل انقلاب فرانسه و روسیه، حکومت مرکزی از نظر اقتصادی و نظامی ضعیف شده بود. اما حکومت ایران در سال‌های پیش از انقلاب، در وضعیت نظامی و اقتصادی مطلوبی بسر می‌برد. بنابراین، انقلاب اسلامی ایران، پیش‌بینی‌ناپذیرترین و درعین حال مردمی‌ترین انقلاب تاریخ است که با گرایش‌های اسلامی به منصفه ظهور رسید.

مقایسه میان نظام‌های سیاسی سه کشور

تشابه زیاد میان موقعیت بسیار ضعیف دو رژیم سیاسی بوربون‌ها (آخرین سلسله پادشاهی در فرانسه) و رومانوف‌ها (آخرین سلسله سلطنتی روسیه) در ابعاد چهارگانه اقتصادی، نظامی، بین‌المللی و سیاسی در دوران قبل از انقلاب وجود داشت. پایه‌های نظام حکومتی در فرانسه و روسیه آن‌چنان سست و متزلزل بود که آن

^۱ رک: طلوعی، محمد، فرهنگ جامع سیاسی، و هم‌چنین فرهنگ‌نامه کلید دانش ذیل مطلب انقلاب پیش‌بینی‌ناپذیر

^۲ رک: محمدی، منوچهر، انقلاب اسلامی در مقایسه با انقلاب‌های فرانسه و روسیه

دو رژیم پیشاپیش محکوم به سقوط بودند و برای براندازی آن ها به قدرت و توانایی زیادی نیاز نبود.

ولی در مورد وضعیت ایران پیش بینی نمی شد که رژیم با بحران انقلابی مواجه شود. هم چنین در مورد حمایت بین المللی باید گفت رژیم سیاسی حاکم بر ایران بر خلاف دو انقلاب دیگر سخت مورد حمایت شرق و غرب بود.

مقایسه حاکمان وقت سه کشور در زمان پیروزی انقلاب

لویی شانزدهم، نیکلای دوم و محمد رضا پهلوی هر سه در سنین ۲۰ تا ۲۶ سالگی به سلطنت رسیدند و هر سه با کم ترین تجربه در کار سلطنت و حکومت جانشین مردان مستبد و مقتدر قبل از خود شدند و از این حیث با یکدیگر مشابه هستند.

ولی سلسله بوربن که لویی شانزدهم به آن تعلق داشت، و سلسله رومانوف که نیکلای دوم از بطن آن به پادشاهی رسیده بود، به ترتیب حدود ۲۰۰ و ۳۰۰ سال بر سرزمین های فرانسه و روسیه حکومت کردند و نیز از طبقه اشراف جامعه خود بودند. در حالی که سلسله دست نشانده پهلوی، که حدود ۵۳ سال بر ایران سلطنت کرد، تنها شامل پدر و پسری می شد که اجدادشان نه صبغه سیاسی و اشرافی داشتند و نه اهل علم بودند.

هر سه آن ها در اوایل سلطنت خود به کمک دولتمردان با تجربه و وطن پرست بر مشکلات فایق آمدند ولی در سال های پایانی سلطنت، متملقین درباری را در مصدر کار قرار دادند و هنگامی که با طوفان انقلاب روبرو شدند در کار خود درماندند.

به اعتقاد برخی تحلیل گران، واکنش هر سه حاکم در مقابل انقلاب، مشابه یک دیگر بود. هر سه آن ها با عقب نشینی گام به گام در برابر حرکت های انقلابی موجبات تقویت و گسترش این حرکت ها را فراهم ساختند و با ضعف و خواری سقوط خود را تسریع کردند. البته محمد رضا پهلوی با مقاومت بیشتری صحنه را خالی کرد.

پایان عمر حکومت و زندگی محمد رضا با لویی شانزدهم و نیکلای دوم تفاوت ویژه ای دارد. در حالی که هنوز انقلاب ایران به پیروزی نرسیده بود، شاه به همراه خانواده اش کشور را ترک و دو سال پس از پیروزی انقلاب در سال ۱۳۵۹ بر اثر بیماری سرطان درگذشت. اما لویی شانزدهم و نیکلای دوم پس از پیروزی

انقلاب های فرانسه و روسیه بیش از یک سال تحت نظر انقلابیون زندانی بودند و سپس خود و خانواده شان توسط انقلابیون محکوم به مرگ شدند. لویی شانزدهم در سال ۱۷۹۳ شمسی (۱۷۹۳ میلادی) و همسرش، ماری آنتوانت، ۹ ماه پس از وی با گیوتین گردن زده شدند و نیکلای دوم نیز در ۱۹۱۸ میلادی، همراه با کلیه اعضای خانواده تیرباران شد. یکی از ویژگی های مشترک محمدرضا پهلوی با نیکلای دوم داشتن این تصور بود که سلطنت موهبتی الهی است و به وی تفویض شده است. بزرگ ترین وجه اشتراک هر ۳ حاکم یاد شده، بی تدبیری، ضعف اراده و خوی دیکتاتوری بود.^۱

نگاهی به برخی حوادث تاریخ جهان و غرب

برای مطالعه

سال اول میلادی	میلاد حضرت عیسی مسیح (ع)
۲۹	به صلیب کشیدن حضرت عیسی مسیح (ع) به عقیده مسیحیان
۵۸۳	هجرت پیامبر اسلام (ص) از مکه به مدینه
۱۰۰۰ / ۳۷۹ هـ ش	همزمان با حکومت محمود غزنوی در ایران، اروپائیان در اندیشه آغاز جنگ های صلیبی بین مسیحیان و مسلمانان در ۷ مرحله، طی دو قرن و نیم شدند، جز اولین جنگ در بقیه جنگ ها مسیحیان از مسلمین شکست خوردند.
۱۰۹۹	بعد از محاصره بیت المقدس توسط صلیبیان، این شهر به تصرف آن ها درآمد. مسلمین و یهود ساکن آن قتل عام شدند.
۱۱۸۷	سپاه صلاح الدین ایوبی دوباره بیت المقدس را تسخیر نمود.
۱۲۲۱ / ۶۰۰ هـ ش	اوج جنگ های صلیبی، برابر با حمله مغول به ایران

^۱ رک: محمدی، منوچهر، *انقلاب اسلامی در مقایسه با انقلاب های فرانسه و روسیه و ملکوئیان*، مصطفی، *انقلاب های متعارض معاصر و میلانی*، محسن، *شکل گیری انقلاب اسلامی*

قستنتپیه (استانبول) توسط مسلمانان عثمانی فتح شد و در خاک اروپا پیشروی کردند. اروپا در فکر ضربه زدن و نابودی عثمانی بود.	۱۴۵۳ / ۸۳۲ هـ ش
کشف قاره آمریکا	۱۴۹۲
اصلاحات مذهبی در جهان مسیحی توسط مارتین لوتر	۱۵۱۷
پیدایش مذهب پروتستان	۱۵۲۰
پایان جنگ‌های مذهبی در اروپا	۱۵۵۵
اوج اقتدار صفویه در ایران و عثمانی در اروپا و طرح نقشه استعماری درگیری شیعه و سنی	۱۵۹۲ / ۹۷۱ هـ ش
آغاز جنگ‌های سی ساله بین کاتولیک‌ها و پروتستان‌ها	۱۶۱۸
کشفیات علمی گالیله	۱۶۳۲
استقلال آمریکا و آغاز انقلاب صنعتی در غرب	۱۷۷۶
انقلاب کبیر فرانسه	۱۷۸۹
آغاز جنگ جهانی اول	۱۹۱۴ م/ ۱۲۹۳ هـ ش
انقلاب روسیه	۱۹۱۷
آغاز یک دهه گرانی و گرسنگی در اروپا	۱۹۲۰ م/ ۱۲۱۹ هـ ش
به قدرت رسیدن موسیولینی در ایتالیا	۱۹۲۲ م/ ۱۳۰۱ هـ ش
به قدرت رسیدن هیتلر در آلمان	۱۹۳۳ م/ ۱۳۱۱ هـ ش
آغاز جنگ جهانی دوم	۱۹۳۹ م/ ۱۳۱۸ هـ ش
ورود متفقین به ایران و تسلیم ایران	۱۹۴۱
پیروزی متفقین در جنگ	۱۹۴۵
بمباران اتمی هیروشیما و ناکازاکی و تسلیم ژاپن	۱۹۴۵
تأسیس سازمان ملل متحد	۱۹۴۵
خروج متفقین از ایران	۱۹۴۵
رقابت آمریکا و شوروی و آغاز جنگ سرد	۱۹۴۵
آغاز جنگ کره به مدت سه سال	۱۹۵۰
آغاز جنگ ویتنام به مدت ۱۶ سال	۱۹۵۹
ساخت دیوار برلین بین دو قسمت شهر و تقسیم آن میان آمریکا	۱۹۶۱

و شوروی	
یوری گاگارین اولین فضانورد از روسیه پا به ماه گذاشت.	۱۹۶۱
بحران موشکی کوبا	۱۹۶۲
نیل آرمسترانگ از آمریکا به ماه رفت.	۱۹۶۹
آغاز اشغال افغانستان توسط روسیه و شروع ۹ سال جنگ در این کشور	۱۹۷۹
وقوع انقلاب اسلامی ایران	۱۹۷۹
تخریب دیوار برلین که میان شهر کشیده شده بود	۱۹۸۹
فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و پیروزی آمریکا در جنگ سرد	۱۹۹۱
سال گفتگوی تمدن‌ها به پیشنهاد رئیس جمهور ایران در سازمان ملل	۱۳۷۷ / ۲۰۰۰
تخریب ساختمان تجارت جهانی با حمله تروریستی	۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱
حمله آمریکا به افغانستان	۲۰۰۱
حمله آمریکا به عراق	
وعده دروغین به آخرالزمان و غلبه شیطان پرستان بر مؤمنین	۲۱ دسامبر ۲۰۱۲ / ۳۰
(کابالایست‌ها فراماسون‌ها طبق برنامه‌های شیطانی خود، ابتدا سال	آذر ۱۳۹۱
۲۰۰۰ و بعد ۲۰۰۷ و اکنون ۱۱ سپتامبر ۲۰۱۲ را به عنوان آخرالزمان	
اعلام نمودند!! و مسلماً تاریخی باز برای آینده خواهند گفت. ^۱	

^۱ رک: کیانفر، محمد رضا، *تاریخ ایران و جهان* و دیگر کتب تاریخی

فصل دوم:

اسلام

تفکر انقلاب اسلام

بدون تصوردرستی از اسلام، باتوجه به ویژگی‌ها و اصولش، نمی‌توان انقلاب ایران را حتی به طور ناقص درک کرد. شاید هیچ عاملی در بدفهمی این انقلاب، به ویژه از طرف غربیان و مخالفان، به اندازه عدم شناخت صحیح اسلام مؤثر نبوده است.

انقلاب اسلامی آخرین پیامبر الهی

انقلاب رسول گرامی اسلام در سال ۶۵۰ میلادی طی ۲۳ سال علیه کفر و شرک به پیروزی رسید و دیری نپایید که پیام توحید، تمام شبه جزیره عربستان و سرزمین‌های دیگر را فراگرفت. از دیدگاه اسلام، انقلاب نوعی جهاد در راه خدا و منافع مستضعفان است. نهضت‌های رهایی‌بخش انبیاء برای عقیده و ایمان به خدا و فطرت پاک انسانی و در جهت حمایت از محرومان است.

همواره دو خط باطل و حق در برابر همند. حضرت نوح (ع)، لوط (ع)، شعیب (ع) و یونس (ع) در مقابل اقوامشان، حضرت هود (ع) و صالح (ع) در مقابل قوم عاد و ثمود، حضرت ابراهیم (ع) در مقابل نمrod، حضرت موسی (ع) و عیسی (ع) در مقابل بنی اسرائیل و پیامبر اکرم (ص) در مقابل ابوسفیان و ابوجهل و ابولهب.

خدا در قرآن از زبان حضرت ابراهیم (ع) می‌فرماید: (وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُ وَلَا تَخَافُونَ أَنْكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ) ^۱ (چگونه ممکن است که من از بت‌های شما بترسم، در حالی که شما از خدای جهانیان نمی‌هراسید).

^۱ سوره انعام، آیه ۸۱

نیز در مورد حضرت موسی (ع) می‌فرماید: (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ)^۱ (ما برآستی که موسی را با نشانه‌های خویش و قدرت آشکاری به سوی فرعون (طاغوت سیاسی و مظهر زور) و هامان (طاغوت فرهنگی و مظهر تزویر) و قارون (طاغوت اقتصادی و مظهر زر) فرستادیم).
امام صادق (ع) می‌فرماید: «تَمَنُّوا الْفِتْنَةَ فِيهَا هَلَكَ الْجَبَابِرَةُ وَ طَهَارَةُ الْأَرْضِ مِنَ الْفُسْقَةِ»^۲ (در آرزوی انقلاب باشید که در آن نابودی ستمگران و پاکی زمین از فاسقان است).

ویژگی مهم اسلام نسبت به دیگر ادیان

۱- جامعیت و گستردگی قوانین آن

۲- تلاش در جهت حاکمیت بخشیدن به این قوانین

مارکس و انگلس که تحلیل‌های نظری گسترده‌ای از مسأله تغییرات اجتماعی و انقلاب دارند، تحولی را که پیامبر اسلام (ص) بوجود آورده، دست کم در بعد فکری و فرهنگی، انقلاب اسلامی و یا انقلاب مذهبی محمد خوانده‌اند.^۳ تاریخ اسلام پیوسته شاهد جنبش‌ها و انقلاب‌هایی بوده که هدفی جز حاکمیت بخشیدن به دستورات و اصلاح انحراف‌ها و طرد هر آنچه غیراسلامی است نداشته‌اند.

ارنست رنان طی نامه‌ای خطاب به سید جمال اسد آبادی نوشت: اگر می‌خواهید مثل ما پیشرفت کنید، دین را کنار بگذارید. سید جمال پاسخ داد: حرف شما درست است، این در طبیعت اسلام و مسیحیت است، شما وقتی دین خود را کنار گذاشتید، پیشرفت کردید، و ما وقتی دین خود را کنار گذاشتیم، عقب افتادیم!^۴

^۱سوره مؤمن، آیه ۲۴

^۲طوسی، *امالی*، ج ۲، ص ۳۱۱

^۳طبری: احسان، *برخی بررسی‌ها درباره جهان بینی و جنبش‌های اجتماعی در ایران*، ص ۱۳۴

^۴رک: جمعی از نویسندگان، *کاوشی در اندیشه‌های سیاسی سید جمال*

برخی اصول اسلامی انقلاب

- ۱- اعتقاد و ایمان و توکل به خدا؛ ما در تاریخ موارد متعدد یاری اعجاز آمیز الهی و حمایت محض خدا و فرشتگان از جبهه حق را شاهدیم.
موسی(ع) بر نیل نجات یافت و فرعون در آن غرق شد، ابراهیم(ع) در آتش نجات یافت و نمرود با خواری نابود گشت. خدا در برابر مشرکان مکه و یهود مدینه، پیامبرش را یاری نمود و کودکی یتیم بر جزیره العرب مسلط گشت.
- ۲- وحدت؛ اساس اسلام بر کلمه توحید «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» و توحید کلمه است. کار دشمن هم کوبیدن بر طبل تفرقه می‌باشد.
- ۳- اقتدا به رهبر، تمام تلاش آحاد مردم باید در پیروی کامل از رهبری امت باشد و تمام تلاش دشمن نیز برای ضربه زدن به این ارتباط خواهد بود.
- ۴- زندگی در دنیا با توجه به آخرت، قرآن می‌فرماید: (وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ)^۱ (زندگی دنیا جز کالایی برای فریب نیست.) (مَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ)^۲ (زندگی دنیا جز بازی و بازیچه چیزی نیست.)
- دنیا به ذات خود بی ارزش بوده و محل توقف نیست، بلکه باید وسیله ای برای رسیدن به آخرت باید باشد، زرق و برق دنیا نباید ما را غافل کند.
- ۵- عمل به تکلیف و واگذاری نتیجه به خدا
- ۶- اعتماد به توانایی‌های خود و عدم اتکا به بیگانه
- اعتقاد به اسلام به عنوان بهترین مکتب؛ قرآن، بهترین قانون؛ راه انبیاء، بهترین مسیر؛ توجه به معاد و تنظیم تمام امور در جهت بازگشت به سوی خدا و پشت کردن به مکاتب و قوانین غیر دینی و بشری؛ اعتقاد به مسجد به عنوان بهترین پایگاه؛ نماز بهترین وسیله آرامش؛ روزه و قناعت، و عدم تبذیر و اسراف و... خدا در قرآن

^۱سوره حدید، آیه ۲۰

^۲سوره انعام، آیه ۳۲

می‌فرماید: (أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ)^۱ (آیا خدا برای بنده اش کافی نیست؟)

۷- شجاعت و عدم ابتلا به ترس و دلهره و... علی(ع) می‌فرماید: بزرگ‌ترین گناه ترس است.

۸- پشتکار و تلاش و کوشش و جهاد در راه خدا

۹- استواری و عدم یأس در مسیر راه، و دچار سستی و رخوت نشدن

۱۰- خنثی کردن توطئه‌های دشمنان درونی و بیرونی و نقشه‌های منافقین کوردل

۱۱- نترسیدن از مرگ و استقبال از شهادت در راه خدا

قرآن خطاب به یهودیانی که خود را اولیاء خدا می‌دانند، می‌فرماید: اگر ولیّ خدايید، آرزوی مرگ نمایید، (فَتَمَنُّوا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ)^۲ چرا که دوستان خدا، مرگ برایشان ناگوار نیست.

البته پیامهای دینی از ما می‌خواهد از خدا درخواست عمر طولانی و حیات با معنی داشته باشیم، همواره در پی صلح و دوستی با همگان بکوشیم، ولی یورش جریان کفر و نفاق و باطل و درگیری شیاطین با مؤمنین، اجتناب ناپذیر است. در نتیجه مسلمان نباید مرعوب شود و تن به خواری و ذلت و ستم دهد.

انقلاب اسلامی

از نظر اسلام، انقلاب اسلامی دگرگونی بنیادی در ساختار کلی جامعه و نظام سیاسی آن بنا بر جهان بینی اسلامی و نظام امام و امت و بر اساس آگاهی و ایمان مردم و حرکت صالحان و توده‌های مردم است.^۳

آیاتی که بر نفی ظلم و ستم، تشکیل حکومت اسلامی، خلافت الهی، اصل نفی سبیل، تشکیل حکومت جهانی و... تأکید می‌کنند از جمله آیاتی هستند که مبانی فکری انقلاب اسلامی را تشکیل می‌دهند.

^۱سوره زمر، آیه ۳۶

^۲سوره جمعه، آیه ۶

^۳رک: مطهری، مرتضی، نهضت‌های اسلامی صد سال اخیر

(و تُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ)^۱ (ما می‌خواستیم بر مستضعفان زمین منت نهیم و آنان را پیشوایان و وارثان روی زمین قرار دهیم.)

(و لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا)^۲ (خداوند کافران را بر مومنان تسلطی نداده است.)

(وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ)^۳ (هر نیرویی در توان دارید، برای مقابله با آن‌ها [دشمنان] آماده سازید، و

اسب‌های ورزیده، تا به وسیله آن، دشمن خدا را و دشمن خویش را بترسانید.)
(قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءَاؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ)^۴ (برای شما سرمشق خوبی در زندگی ابراهیم و کسانی که با او بودند، قرار دادیم در آن هنگامی که به قوم (مشرک) خود گفتند: ما از شما و آنچه غیر از خدا می‌پرستید بیزاریم، ما نسبت به شما کافریم، و میان ما و شما عداوت و دشمنی همیشگی، آغاز شده است، تا آن زمان که به خدای یگانه ایمان بیاورید.)

(وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ)^۵
(مردان و زنان با ایمان ولی (یار و یاور) یکدیگرند و امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند.)
(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَ يَثْبِتْ أَقْدَامَكُمْ)^۶ (ای کسانی که

^۱سوره قصص، آیه ۵

^۲سوره نساء، آیه ۱۴۱

^۳سوره انفال، آیه ۶۰

^۴ممتحنه آیه ۴

^۵توبه آیه ۷۱

^۶محمد آیه ۷

ایمان آورده اید اگر (آیین) خدا را یاری کنید خدا شما را یاری می‌کند و گام‌هایتان را استوار می‌دارد.

برای مطالعه

برتری اسلام بر یهود و مسیحیت

تبلیغات و تهاجم گسترده غرب مسیحی و یهود به اسلام بی‌تأثیر است. علاوه بر روحیه انقلابی و جاذبه اسلام برای بشر باید افزود:

- با کوچک‌ترین کاوشی متوجه می‌شویم که کتاب تورات و انجیل نابود شده و دوباره نگارش یافته و دست‌خورده گردیده ولی قرآن تحریف نگشته است.
- اسلام، یهود و مسیحیت، و تورات و انجیل واقعی (که در دست نیست) را تأیید می‌کند و این دین، دین بعد از آن‌ها است و می‌بایست یهودیان و مسیحیان بدان بگردند.
- تورات دارای محتوای خوبی است ولی تحریف شده است، وجود آیاتی که در آن نسبت به انبیاء بی‌حرمتی شده و نیز بی‌عفتی و شرابخواری تجویز گردیده است، در شأن کتاب آسمانی نیست.
- انجیل را اصلاً نمی‌توان کتاب آسمانی شمرد، چرا که اولاً عاری از احکام و آداب است و ثانیاً توسط اصحاب و پیروان حضرت عیسی (ع) نگاشته شده است!!
- عقیده تثلیث در مسیحیت مورد قبول عقلاء و علماء نیست.
- خوردن شراب و گوشت خوک در خود تورات و انجیل مذمت شده است، با این همه مسیحیان به آن توجهی ندارند.^۱
- طلاق و ازدواج مجدد در مسیحیت حرام است!^۲
- در تورات و انجیل برای خدا، جسم قرار داده شده است! و...

تحولات تاریخ اسلام

- بعثت رسول گرامی اسلام (ص) ۱۳ سال قبل از هجرت
- هجرت از مکه به مدینه و آغاز حکومت اسلامی
- ۵۷۰-۶۳۳ م حرکت پیامبر به سوی مراسم حج (حجه الوداع) و اعلان رسمی جانشینی

^۱ رک: تورات، سفر لویان، فصل ۱۱، ص ۲۰۲ و انجیل متی، باب پنجم، ص ۹ نیز تورات، کتاب هوشیعی، فصل ۴، ص ۱۵۷۲، و انجیل لوقا، باب اول، ص ۱۱۶

^۲ انجیل مرقس، باب ۱۰، ص ۹۶

علی(ع) در محل غدیر

- رحلت رسول خدا(ص) و آغاز خلافت خلفای راشدین در ۱۱ هجری قمری
- حکومت ابوبکر ۶۳۲-۶۳۴ م / ۱۱-۱۳ هـ
- حکومت عمر ۶۳۴-۶۴۴ م / ۱۳-۲۳ هـ
- حکومت عثمان ۶۴۴-۶۵۶ م / ۲۳-۳۵ هـ
- حکومت علی(ع) ۶۵۶-۶۶۱ م / ۳۵-۴۰ هـ
- قیام امام حسین (ع) و آغاز نهضت حسینی در سال ۶۱ هـ که شورش‌های مختلفی را در پی داشت. آن بزرگوار با قیام خود درس بزرگی به تمام مظلومان جهان داد. **کل یوم عاشورا و**

کل ارض کربلا و کل شهر محرم

- آغاز خلافت بنی امیه ۶۶۱-۷۴۹ م / ۴۱-۱۳۲ هـ
- اصلاحات عمر بن عبد العزیز ۷۱۷-۷۱۹ م / ۹۹-۱۰۱ هـ
- آغاز خلافت بنی عباس ۷۴۹-۱۲۵۸ م / ۱۳۲-۶۵۶ هـ
- تولد منجی عالم بشریت، حضرت مهدی علیه السلام ۲۵۵ هـ
- آغاز غیبت صغری ۲۶۰ هـ
- آغاز غیبت کبری ۳۲۹ هـ
- عمریست که از حضور او جا ماندیم در غربت سرد خویش تنها ماندیم
- او منتظرست تا که ما برگردیم ماییم که در غیبت کبری ماندیم
- روی کار آمدن امارت اموی در اندلس و تأسیس حکومتی مستقل از خلافت عباسی در آن جا
- ایجاد نهضت علوی ادریسیان در غرب آفریقا (کشور مغرب کنونی) طی دو قرن
- به قدرت رسیدن آل بویه در ایران
- خلافت فاطمیان در غرب (مصر، آفریقا و...) و دو قرن حکومت
- حمله مغول در سال ۶۱۶ قمری و سقوط بغداد و انقراض خلافت بنی عباس در ۶۵۶
- استقرار حکومت عثمانی در ترکیه (از ۱۲۸۸ م تا ۱۹۱۴ م)
- استقرار پادشاهی صفویه در ایران
- استقرار تیموریان در شبه قاره هند^۱
- حکومت وهابیون و آل سعود در عربستان

^۱ رک: واعظ زاده خراسانی، محمد، *مجموعه مقالات*

- حکومت دینی در پی انقلاب اسلامی ایران

فتوحات مسلمین

- انطاکیه ۶۳۶ م / ۱۵ هـ
- بیت المقدس ۶۳۸ م / ۱۷ هـ
- شام ۶۴۰ م / ۲۰ هـ
- آفریقا و مصر ۶۴۱ م / ۲۱ هـ
- مراکش، الجزیره و تونس ۷۰۱ م / ۸۵ هـ
- اروپا و اسپانیا ۷۱۱ م / ۹۳ هـ
- سیسیل ۸۳۱ م / ۹۰۳ هـ^۱

مسلمانان در چهار سده‌ی نخستین تاریخ خود، در اخلاق، علم و تمدن پیشرفت بسیار کردند، چنان که نزدیک بود سرور همه جهان آن روز شوند. اما اندک اندک عوامل ضعف در عالم اسلامی ظاهر شده و مصائب و مشکلات زیادی آن را فراگرفت. ۶۰۰ سال امپراطوری عثمانی، بزرگ‌ترین دولت اسلامی، در اواخر قرن ۱۹ میلادی و ۱۳ هجری، در جنگ جهانی اول محکوم به زوال شد و با فروپاشی آن، جهان اسلام در برابر غرب و اروپاییان تضعیف گردید. و جهان اسلام به نوعی رخوت و رکود دچار شد، ولی عدم شکوفایی در این قرن به معنای انقطاع فرهنگ و تاریخ اسلامی از هویت و شخصیت آن نیست. در حالی که در قرن ۱۴ هجری مسلمان به کلی تغییر کرد و جوهر خود را از دست داد و تمام تلاشش در تقلید از فرهنگ و تمدن دیگران شد و شخصیت و غرورش تحریف گشت.

نهضت‌های اصلاحی اسلامی

اصلاح طلبی یک روحیه اسلامی است، هر مسلمانی به حکم اینکه مسلمان است خواه ناخواه اصلاح طلب و یا لااقل طرفدار اصلاح طلبی است، اصلاح طلبی هم به عنوان یک شأن پیامبری در قرآن مطرح است و هم مصداق امر به معروف و نهی از

^۱ رک: موثقی، سید احمد، جنبش‌های اسلامی معاصر

منکر است که از ارکان تعلیمات اجتماعی اسلام می‌باشد.

امام حسین (ع) در وصیتنامه اش خود را مصلح می‌خواند:

(و اِنِی لَمْ اُخْرِجْ اَشِراً وَ لَا بَطْراً وَ لَا مُفْسِداً وَ لَا ظالِماً وَ اِنَّمَا خَرَجْتُ لِطَلَبِ الْاِصْلَاحِ فِی اُمَّةٍ

جَدِّی اُرِیدُ اَنْ اَمُرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ اَنْهَی عَنِ الْمُنْكَرِ وَ اَسِیرَ بَسِیرَةِ جَدِّی)^۱

من نه از روی خودخواهی و یا برای خوشگذرانی و نه برای فساد و ستمگری از مدینه خارج می‌گردم، بلکه برای امر به معروف و نهی از منکر و اصلاح امت جدم، رسول خدا حرکت نموده ام.

سیره و روش ائمه معصومین، سراسر، تعلیم و ارشاد و جنبش‌های اصلاحی بوده است، لااقل هزار سال است این اندیشه در میان مسلمانان (ابتدا در اهل تسنن و بعد در شیعه) راه یافته که در اول هر قرن یک احیا کننده دین ظهور می‌کند. اهل تسنن در این زمینه حدیثی را نقل نموده اند که از نظر سند اساسی ندارد و از نظر تاریخی هم تأیید نمی‌شود. ولی شیوع این اندیشه در میان مسلمانان بیانگر انتظار عملی نهضت‌های اصلاحی است.^۲

برای مطالعه

برخی نهضت‌های اصلاحی

- قیام‌های علوین در دوره حکومت بنی امیه و بنی عباس
- قیام شعوبیه
- نهضت فکری غزالی در احیاء علوم دین و... متوفی ۱۱۱۱ م / ۵۰۵ هـ

نهضت‌های سیاسی در عصر غیبت

- نهضت سربداران در خراسان (۷۳۶ هـ تا ۷۸۳) و نیز نهضت ضد منکرات در هرات (۷۴۳ هـ)
- نهضت زمان تیموریان در ۷۸۸ هـ توسط فضل الله استرآبادی
- نهضت پیشاهنگان مهدی (ع) در خوزستان توسط سید محمد، ملقب به مشعشع، در ۸۴۵ هـ

^۱ خوارزمی، مقتل، ج ۱، ص ۱۸۸

^۲ رک: مطهری، مرتضی، نهضت‌های اسلامی صد سال اخیر، ص ۱۵

هـ که منجر به تشکیل حکومت تا اواخر قرن ۹ شد.

- حکومت سادات مرعشی توسط مرعشی، ملقب به میر بزرگ از مازندران تا قزوین (۷۵۱-۷۶۲هـ)

- سربداران در ۷۶۰هـ در آمل که منجر به تشکیل حکومت شد.

- جنبش سمرقند و ناحیه زرافشان (۷۶۷هـ)

- حروفیه در اصفهان و آذربایجان (نیمه قرن ۸ و قرن ۹)

- قزلباش‌ها در ۹۰۷هـ که در نهایت صفویه را بر سرکار آوردند.

- آل کیا در گیلان (۷۷۱-۱۰۰۱هـ)^۱

جنبش اصلاحی اخیر مسلمانان

از حدود نیمه دوم قرن ۱۳ هجری و برابر با ۱۹ میلادی یک جنبش اصلاحی در جهان اسلام آغاز شده که تا حدودی عکس‌العملی به هجوم استعمار سیاسی و اقتصادی و فرهنگی غرب بود و نوعی بیداری و رنسانس (تجدید حیات) در جهان اسلام به حساب می‌آید.

بدون تردید سلسله جنبان نهضت‌های اصلاحی صد ساله اخیر، سید جمال‌الدین اسدآبادی (۱۲۵۳-۱۳۱۴) است. وی آسیا و اروپا و آفریقا را زیر پا گذاشت و از کشورهای مختلف دیدن نمود و درد جامعه اسلامی را استبداد داخلی و استعمار خارجی تشخیص داد. آگاهی سیاسی و شرکت فعالانه مسلمانان را در سیاست واجب شمرد، بازگشت به اسلام نخستین و درحقیقت حلول روح اسلام واقعی را در کالبد نیمه مرده مسلمانان، فوری و حیاتی می‌دانست. او بدعت زدایی و خرافه شویی را شرط آن بازگشت می‌شمرد. اتحاد اسلام را تبلیغ می‌کرد و دست‌های پیدا و پنهان استعمار را در نفاق افکنی مذهبی و غیرمذهبی می‌دید و رومی‌کرد.

در جامعه اهل سنت به سراغ علما نمی‌رفت چرا که آن‌ها را کسانی می‌دانستند که وابسته به حکومت بوده و حاکمان را اولوالامر خود می‌دانند، لذا به سراغ مردم

^۱ رک: شیرازی، حبیب‌الله ابوالحسن، *انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن*

می‌رفت. در جامعه شیعه به سراغ روحانیت می‌رفت. چون که آن‌ها را مستقل از حکومت می‌دانست و عقیده داشت آن‌ها خود می‌توانند علیه ستم قیام کنند. نامه‌های او به علما معروف است.

او تجددگرا بود و مسلمانان را به فراگیری علوم و فنون جدید و اقتباس از تمدن غرب فرا می‌خواند و از آن طرف با استعمار سیاسی و فرهنگی غرب در ستیز بود. پس از سید، شیخ محمد عبده در مصر، شاگرد و مرید وی، در جهان تسنن افکار وی را دنبال نمود و بعد شیخ محمد عبدالرحمن کواکبی. شهید مطهری در مقاله معروف «خطابه ای که ایراد نشد» می‌گوید: به اعتراف دانشمندان و آگاهان تاریخ معاصر، درنیمه دوم این قرن در همه یا اکثر کشورهای اسلامی به طور پنهان یا آشکار نهضت‌هایی اسلامی در حال شکل گرفتن است. نهضتی که با نهضت مسلمانان ایران از سال ۱۳۴۲ آغاز شد.^۱

اسلام و مسلمانان در نگاه آمار

جهان اسلام در محدوده وسیعی از قاره‌های آسیا و آفریقا است. و حدود $\frac{1}{5}$ کره زمین را به خود اختصاص داده است. گستره محدوده جغرافیایی، تنوع شرایط تاریخی، حضور بیش از یک میلیارد جمعیت، در شرف قرار گرفتن اولین دین بزرگ جهان است که بیش از $\frac{1}{4}$ جمعیت جهان می‌باشد.

۳۵ درصد منابع اقتصادی و نفت و گاز جهان را در اختیار دارد.

تعداد مسلمانان در کشورهای غربی به حدود ۷۰ میلیون نفر رسیده است. و...^۲

^۱ مطهری، مرتضی، نهضت‌های اسلامی صد سال اخیر، ص ۵۷

^۲ رک: احمدیان، محمد علی، ویژگی‌های جغرافیای کشورهای اسلامی

فصل سوم:

ایران

پیشینه ایران

برای مطالعه

هفت هزار سال تمدن ایرانی یا به قولی اولین تمدن بشر^۱
ورود اقوام آریایی به ایران ۴۰۰۰ سال پیش
ظهور زرتشت حدود ۲۶۰۰ سال پیش
حکومت مادها ۱۳۳۰ تا ۱۱۷۲ قبل از هجرت
حکومت هخامنشیان ۱۱۷۲ تا ۹۵۲ قبل از هجرت
حکومت سلوکیان ۹۳۴ تا ۸۷۰ قبل از هجرت
اشکانیان ۸۷۰ تا ۳۹۶ قبل از هجرت
ساسانیان ۳۹۶ پیش از هجرت تا ۳۰ هجری شمسی

سه تحول در ایران

۱- پذیرش اسلام ۲- پذیرش تشیع ۳- وقوع انقلاب اسلامی

اسلام ایرانیان

ایرانیان قبل از آشنایی با اسلام پیرو دین حضرت زرتشت بودند. این دین همانند دیگر ادیان آسمانی در گذر زمان دچار انحراف از یکتا پرستی شد. مردم ایران از وضعیت جامعه و حکومت در عصر ساسانیان ناراضی بودند و آمادگی روحی فراوانی برای از بین بردن ظلم و تبعیض حاکمان فاسد و انحراف

^۱ رک: گرو سه و دینکر، رنه و ژرژ، *ایران و نقش تاریخی*

گسترده موبدان زرتشتی پیدا کرده بودند، تشنه سخن تازه و در انتظار راه نجاتی بودند. برخی محققین براین باورند که اگر اسلام وارد ایران نمی‌شد چه بسا مردم از ناراحتی به مسیحیت پناه می‌بردند.^۱

پیامبر اکرم (ص) به خسروپرویز، پادشاه ساسانیان، همانند دیگر پادشاهان نامه‌ای نوشت و او را به اسلام دعوت نمود. تاریخ می‌گوید خسرو، نامه را نخوانده پاره کرد و در آتش افکند. و به باذان ایرانی که از جانب او در یمن حاکم بود نامه‌ای نوشت، که این مرد عرب که گستاخانه برایش نامه فرستاده را دستگیر کند و نزد او بفرستد!

باذان دو ایرانی به نام خسرو و بابویه را برای انجام این مأموریت به مدینه می‌فرستد. قریش که مخالف رسول خدا بودند وقتی که این خبر را شنیده خوشحال شدند. پیامبر با آمدن دو مأمور فرمود: پاسختان را فردا می‌دهم. فردا فرمود: خداوند به من خبر داد که دیشب شکم خسروپرویز به دست پسرش شیرویه، دریده شده و به قتل رسیده، مأموریت شما لغو گردیده است و مملکت شما، ایران، به زودی به دست مسلمانان فتح می‌گردد. سپس آن‌ها را با هدایایی به یمن بازگرداند.

باذان با بازگشت آنان منتظر شد تا صحت خبر مشخص شود. سپس خود و اطرافیان مسلمان شده همان دو مأمور را با هدایایی به سوی پیامبر(ص) فرستاد. پیامبر نیز او را از جانب خود بر حکومت یمن ابقاء نموده و از او خواست تا اسلام را تبلیغ نماید. سال‌ها از اسلام آوردن مردم ایران ساکن یمن، سپری شد.^۲

بعد از باذان، پسرش حاکم یمن بود که در جنگ با اسودعنسی، از پیامبران دروغین و مرتدان، به شهادت رسید. حتی در آن اواخر، رسول خدا(ص)، حضرت علی(ع) را جهت تبلیغ به یمن اعزام نموده و به دنبال آن ایرانیان آن جا از نزدیک با امیرالمومنین(ع) آشنا شدند.^۳

^۱ رک: مطهری، مرتضی، *خدمات متقابل اسلام و ایران*، ص ۲۷۰

^۲ سبحانی، جعفر، *فروع ابدیت*، ج ۲، ص ۲۱۷

^۳ ابن سعد، *الطبقات اکبری*، ج ۲، ص ۱۱۳

در زمان حکومت عمر بن خطاب، کشور ایران توسط مسلمانان فتح شد. در مورد حمله اعراب و فتح ایران سخنان بسیاری گفته شده است.^۱ محمد قزوینی در بیست مقاله می‌گوید: ایرانیان خائن کلید کشور را به اعراب تسلیم کردند. برخی نیز عقیده دارند: ایران با شمشیر فتح شد و ایرانیان به زور مسلمان شدند و چهارده قرن است که زیر یوغ عرب هستند.

گاهی می‌گویند: ایرانیان از آن جهت شیعه شدند که در زیر پرچم تشیع، اعتقادات و باورها و آداب کهن خویش را حفظ کنند و در تمام این مدت طولانی از روی نفاق و دورویی اظهار اسلام می‌کردند.

دو گروه سعی کرده‌اند ورود اسلام به ایران را ناشی از شکست نظامی ایرانیان قلمداد کنند، یک گروه، اعراب هستند که با حس ناسیونالیستی عربی در پی کسب اعتبار کاذبند و در پی آنند که دلاوری آن سربازان کم را مقابل امپراطوری بزرگ ایران مهم جلوه دهند! (صدام حسین نیز با همین شعار، یعنی سردار قادسیه بر آن بود که، در جنگ تحمیلی ایران را فتح کند!)

گروه دوم، جریان ضد اسلامی است که در خود ایران وجود داشته و به ظاهر ادعای علاقه به ایران را دارند و تنها هنگام مواجهه با اسلام، ابراز دوستیشان تبلور پیدا می‌کند! به اینها باید گفت: با این حرف‌ها چه افتخاری نصیب ایران می‌شود؟! مردم ایران که مغول را تحت تأثیر عقاید همراه کردند، آیا سزاوار چنین توهین و دفاع غلطی هستند؟! علاوه بر آن چه گفته شد جهت استدلال پیرامون اینکه ایرانیان با پذیرش فرهنگی، اسلام را پذیرفتند می‌گوییم:

۱- اقلیت‌های مذهبی در ایران همچنان باقی بودند و اجباری در پذیرش دین اسلام نبود. تاریخ نشان می‌دهد، رشد اسلام در ایران تدریجی بوده است و با متصرفات اعراب تناسب زمانی ندارد.

۲- پذیرش دین اسلام به اجبار و بی روح نبود، بلکه ایرانیان با جان و دل در

۱ رک: مطهری، مرتضی، *خدمات متقابل اسلام و ایران*

گسترش علوم اسلامی کوشیدند.^۱

۳- نپذیرفتن زبان عربی، در عین پذیرش فرهنگ اسلامی؛ ایرانیان، عربی را گسترش دادند و به عنوان زبان علمی اندیشمندان ایرانی تبدیل شد ولی نه به عنوان زبان رسمی مورد استفاده.

بزرگان ادب فارسی هم چون حافظ و مولوی با همین دید به زبان عربی احترام می گذاشتند.

گرچه عرض هنر پیش یار بی ادبیست زبان خموش و دهان پراز عربی است^۲

* * *

پارسی گوی، گرچه تازی خوش تر است عشق را خود صد زبان دیگرت^۳
زبان عربی، با اینکه زبان دینی بود، و تشابه در خط و نگارش با فارسی داشت، و تشابه تلفظ در بعضی کلمات دو زبان بود، جز نفوذ برخی کلمات آن در فارسی، آن هم به خاطر سهولت تلفظشان تأثیر دیگری برجا نگذاشت. در ایران، عربی به عنوان زبان گویش پذیرفته نشد؛ بر خلاف کشورهای مثل مصر که هم اسلام و هم زبان عربی را پذیرفتند.

۴- پذیرش تشیع توسط اکثر مردم ایران خود گواه غیر اجباری بودن پذیرش اسلام است، چرا که در غیر این صورت باید مردم ایران پیرو تسنن یعنی اکثریت عرب می شدند. مهم ترین صحابه و یار پیامبر(ص) و علی(ع)، سلمان فارسی، ایرانی بود. بعد از آن که ایرانیان عظمت و مظلومیت علی(ع) را با دیدار حضرت در یافتند، با امامان دوازده گانه خویشی پیدا کردند، به گونه ای که به قولی امام حسین(ع) با دختر یزدگرد، پادشاه ایرانی، ازدواج نمود و نیز دست سر نوشت، امام رضا(ع) را به ایران آورد. یکی از اهداف مأمون عباسی از آوردن امام به ایران، سرکوب شیعیان بود، ولی قضیه بر عکس شد، چرا که بین امام رضا(ع) و اهالی خراسان و قم ارتباط عمیقی ایجاد گردید و نیز موجب آمدن

^۱ رک: حکیمی، محمدرضا، دانش مسلمین و ابراهیمی، مهدی، ریشه های فرهنگی انقلاب اسلامی

^۲ حافظ، دیوان، غزل، ص ۸۲

^۳ مولوی، دیوان شعر

حضرت معصومه، خواهر امام، به قم و دفن خواهر و برادر، در خطه ایران گردید.

حاکمان ایران

از زمان ورود اسلام تا روی کار آمدن حکومت صفویه، تا مدت ها حکومت ایران زیر نظر خلفای اسلامی اداره شد. سه نفر از خلفای راشدین، عمر، عثمان و علی(ع) تا سال ۴۰ هجری و خلفای بنی عباس تا اوایل قرن سوم.

ایرانیان در دفاع از خاندان علوی، امویان را به دست عباسیان سرنگون کردند. آن ها زمانی به فکر استقلال افتادند که از خاندان عباسی هم عدالت ندیدند! در سال های پس از آن، حکومت های مستقل ایرانی تشکیل شد و علاقه و اصرار مردم ایران بر اسلام و تشیع همچنان حفظ شد و شعرا و علمای ایرانی خدمات زیادی به اسلام و مسلمانان نمودند.

بزرگ ترین خدمات اسلام به ایران، ایجاد وحدت بین اقوام، نجات مردم از خرافات و انحراف زرتشتیان و جلوگیری از اشاعه مسیحیت قرون وسطایی بود. حکومت های مستقل از اعراب پس از انقراض بنی عباس در ایران به ترتیب عبارت بودند از: طاهریان، صفاریان، سامانیان، آل زیاد، آل بویه، غزنویان، سلجوقیان، خوارزمشاهیان، سربداران و تیموریان. از میان آن ها آل بویه به ترویج تشیع پرداختند و برخی حکومت ها مثل غزنویان و برخی حکام مغول به سرکوب شیعه همت گماشتند.

ایران در آیات و روایات

در قرآن ده آیه به ایران و ایرانی اشاره دارد. هم چنین روایات زیادی در عظمت مردم ایران و قم از پیامبر(ص) و امامان معصوم(ع) وارد شده است. ما در این جا به اختصار به دو آیه و دو حدیث بسنده می کنیم:

(وَإِنْ تَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ)^۱ (اگر شما به اسلام پشت کنید، گروهی دیگر جای شما را خواهند گرفت که مانند شما نخواهند بود).
از پیامبر اکرم(ص) سوال شد که «این قوم دیگر که مثل شما نخواهند بود» چه

^۱ آخرین آیهی سورهی محمد

کسانی هستند؟ پیامبر اکرم دست خود را به دوش سلمان زد و فرمود: سلمان و قومش، بعد پیامبر می فرماید:

(والذی نفسی بیده لوکان الایمان منوطا بالثریا لتناولہ رجال من فارس)^۱ (قسم به کسی که جان من در دست اوست، اگر ایمان به ستاره‌ی ثریا آویخته باشد، هر آینه مردانی از ایران زمین به آن دست خواهند یافت.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)^۲ (ای کسانی که ایمان آورده‌اید هر کس از شما از آئین خود بازگردد خداوند در آینده جمعیتی را می‌آورد که آن‌ها را دوست داشته و آن‌ها نیز او (خداوند) را دوست دارند، در برابر مومنان متواضع و در برابر کافران نیرومند و نفوذ ناپذیرند، آن‌ها در راه خدا جهاد می‌کنند و از ملامت سرزنش کنندگان هراسی ندارند، این فضل خداست که به هر کس بخواهد می‌دهد و (فضل) خدا وسیع و خداوند داناست).

امام صادق(ع) می‌فرماید: مقصود در این آیه ایرانیان می‌باشند.^۳

علی (ع) می‌فرماید: (والذی فلق الحبه و براء النسمة لقد سمعت محمداً (ص) يقول ليضربنكم و الله على الدين عودا كما ضربتموهم عليه بدوا)^۴ (قسم به خدایی که دانه را شکافت و آدمی را آفرید، از رسول خدا شنیدم که فرمود: به خدا قسم همچنان که در ابتدا شما، ایرانیان را به خاطر اسلام با شمشیر خواهید زد، زمانی ایرانیان شما را به خاطر اسلام با شمشیرها و اسلحه‌های خود خواهند زد و شما را به اسلام باز خواهند گردانید).

^۱طبرسی، تفسیر مجمع البیان، ضمن آیه‌ی آخر سوره‌ی محمد

^۲سوره مائده، آیه ۵۴

^۳سیفنه البحار، ج ۲، ص ۶۹۳

^۴همان

ملی‌گرایی و ناسیونالیسم

سخن از ایران و ایرانی و پیش‌بینی توفیق این ملت در خدمت به اسلام، نباید با حس برتری جویی و نژادپرستی اشتباه شود. اساساً در اسلام، ملیت به معنای امروزی اعتباری ندارد. ملیت پرستی که از اروپا آغاز شد، شاید در جهت اتحاد ملی مثبت ارزیابی شود، ولی ملل مختلف را در مقابل هم قرار داده و از هم جدا می‌کند.

در جهان عرب، شیخ طنطاوی و ندیم و عبده، معنی میهن پرستی و استقلال و آزادی ملتی در برابر تجاوز بیگانه را از ناسیونالیسم برداشت کرده و آن را تبلیغ می‌کردند. هم چنین افرادی هم چون مودودی و سید قطب و نواب صفوی در ایران، بر این عقیده بودند که ناسیونالیسم حس برتری جویی ملتی در برابر سایر ملل است و آن را مذمت می‌نمودند. با این حال، علمای دانشگاه الازهر مصر، از ناسیونالیسم حمایت کردند و به دنبال آن بسیاری از گروه‌ها و حرکت‌های عربی بر پایه آن طراحی شد، ولی در ایران چنین نبود.^۱

در فرهنگ قرآن، کلمه ملت که پانزده بار در آیات به کار رفته، به معنی مکتب و آئین است و نه معنی رایج امروزی آن.

(مِلَّةٌ أَبَیْکُمْ إِبْرَاهِیمَ)^۲: (دین پدرانان ابراهیم (ع)).

عرب برای این مفهوم کلمه قوم و شعب را به کار می‌برد. اسلام برای جامعه اسلامی واژه امت را به کار می‌برد.

قرآن می‌فرماید: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ)^۳ (ای مردم ما شما را از مرد و زن آفریدیم و شما را قبیله‌ها و گروه‌ها قرار دادیم تا بدین خاطر همدیگر را بشناسید (نه اینکه به یکدیگر تفاخر نمایید) و بدانید که گرامی‌ترین شما نزد خدا با تقواترین شماست).

^۱ جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن*، ج ۱، ص ۳۸۳

^۲ سوره حج، آیه ۷۸

^۳ سوره حجرات، آیه ۱۳

این سخن که اسلام برای عرب بوده و برای ایرانی بیگانه است، نیز غلط می‌باشد، این ادعا همانند آن است که گفته شود مسیحیت در فلسطین نازل شده و با اروپا بیگانه است، یا مارکس و انگلس آلمانی بوده اند که پایهٔ کمونیسم را ریخته اند و روسیه و چین با آن بیگانه‌اند.

مسأله دیگر تهمت ناجوانمردانه‌ای است که اروپائیان می‌زنند و آن اینکه اسلام ابتدا مردم قریش را خطاب قرار داد و چون پیشرفت کرد، نظرش عوض شد و تمام مردم را مخاطب ساخت! که در جواب این تهمت می‌توان چنین استدلال کرد که: اولین آیات در مکه خلاف این را اثبات می‌کند و در هیچ جای قرآن عبارتی مانند «ایها العرب» و یا «ایها القریش» به کار نرفته‌است.^۱

اوضاع سیاسی- مذهبی ایران از دوره صفویه به بعد

ترکیبی که امروز ما از نظر زبان، مذهب و جغرافیا داریم، گرچه عناصر آن قرن‌ها در ایران وجود داشته است، اما اساس آنان در دوره‌ی صفوی شکل گرفته‌است. قبل از صفویه ایران به حوزه‌های استانی جدا از هم تقسیم شده بود که در هر دوره‌ای سلسله‌ی مستقلی بر این استان‌ها حکمرانی می‌کرد. تا پیش از تاسیس دولت صفوی در ایران، فرهنگی آمیخته از گرایش‌ات تسنن، تصوف و تشیع مطرح بود و مردم ایران تحت سلطه خانقاه‌ها و حکومت‌های عمدتاً سنی بوده اند، دولت صفوی طی سه قرن تمدن ویژه خود را ساخت و از جهات مختلف فرهنگی، اقتصادی و... باعث شکوفایی کشور و ثبات سیاسی شد.

آغاز صفویه (۸۶۵ ش)، نقطه شروع تحولات سیاسی اقتصادی و صنعتی در جهان می‌باشد که به نوعی دوران نفوذ و گسترش استعمار اروپا در جهان محسوب می‌شود و ایران به خاطر موقعیت استراتژیک و اقتصادی خود، مورد توجه آن‌ها قرار می‌گیرد. در این زمان جنگ‌های صلیبی که چند قرن بین مسیحیان و مسلمانان در هفت مرحله به طول انجامیده بود به اتمام رسیده بود. گرچه در این جنگ‌ها غرب و مسیحیت پیروز نشدند^۲

^۱ رک: مطهری، مرتضی، *خدمات متقابل اسلام و ایران*

^۲ رک: رنسیمان، استیون، *تاریخ جنگ‌های صلیبی*، ترجمه مهشاد طباطبایی، زهرا

ولی طی این سال‌ها علاوه بر بهره بردن از دانش و فنون مشرق زمین، زمینه‌ی استعمار منابع آن‌ها را فراهم نمودند.^۱

از سقوط صفویه در سال ۱۱۳۵ ق (۱۰۹۳ ش) تا سلطنت آقا محمد خان بیش از هفتاد سال طول کشید که حاصل تمام آن خرابی و ویرانی برای کشور و دین است و آغاز دوران انحطاط حوزه‌های دینی ایران بود، نتیجه این امر، فاصله افتادن میان علما و دولت در طول این مدت بود. آقا محمد خان قاجار روی هفتاد سال خرابی دنبال احیای ایران دوره صفویه بود.^۲ که او نیز با راه انداختن درگیری‌های خونین و قتل و کشتار آن دوران را ادامه داد و از فروپاشی صفویه تا انقلاب اسلامی که نزدیک به سه قرن را شامل می‌شود. مردم ایران همواره شاهد حکومت‌های مستبد و ناکارآمد بوده و تحت نفوذ بیگانگان قرار داشتند لذا برخورد هم‌زمان دو پدیده استبداد و استعمار، عقب‌ماندگی ایران را هم‌چنان تداوم می‌بخشید.

نقش استعمار در تضعیف و در نهایت فروپاشی حکومت‌های صفویه و عثمانی، دو امپراتوری مقتدر اسلامی، نقشی غیر قابل انکار است. کشمکش‌ها و رقابت‌های دو حکومت قدرتمند عثمانی و صفوی که اولی داعیه خلافت عثمانی و دومی داعیه خلافت مسلمین را داشتند، با فتوای ضد شیعی علمای تسنن تقویت می‌شدند و در این سو نیز جو احساسات ضد تسنن در حکومت و جامعه شیعی ایران اوج می‌گرفت، و بدین ترتیب این تقابل دهشت بار در بستری از فتنه و دسیسه استعمار گران اروپایی آنقدر تدام یافت تا هر دو کشور در ورطه سقوط افتادند. حضور «مستر همفر» جاسوس مشهور انگلیسی و برنامه‌ریزی‌های دقیق او که در کتاب خاطراتش به آن‌ها اشاره می‌کند، خود موید این واقعیات می‌باشد.

پس از جنگ جهانی دوم و اشغال ایران، جامعه‌ی ایرانی در برابر دو پدیده‌ی نیرومند قرار گرفت.

^۱ رک: ویل دورانت، *تاریخ تمدن*، ج ۴ و گوستا ولوبون، *تمدن اسلام و غرب*

^۲ جعفریان، رسول، *مروری بر نقش علما در انقلاب مشروطه ایران*، ص ۳۵ تا ۳۷

۱- مارکسیسم

۲- غرب‌گرایی و علم‌گرایی (ساینسیسم) که با شکست مشروطه و پیشرفت غرب قوت گرفت.

جریان نوسازی دینی و بیداری اسلامی که از سید جمال الدین آغاز و با قیام تنباکو و بعد مشروطیت اجتماعی شد، با شکست مشروطه به رکود افتاده و با اقدامات رضاخان زیر ضربه قرار گرفت و در ادامه نیز با جریان‌ات ۱۳۲۰ به بعد مثل غرب‌زدگی، علم‌پرستی، بهائیت، کسروی‌گرایی و مارکسیسم دوباره جان گرفت و در دهه پنجاه به صورت روشی برای زندگی درآمد.

سده‌ی ۱۹، سده‌ی استعمار

پیشرفت علمی و رشد صنعتی غرب و نیاز به مواد خام و نیروی کار ارزان، گسترش بازرگانی و بازار فروش فرآورده‌های صنعتی غرب، از اصلی‌ترین عواملی بود که استعمار شرق را به وجود آورد. در سال‌های بعد استعمار و برده‌داری دو عامل پیشرفت تمدن غرب محسوب می‌شد.

وجود دشمنی دیرینه و تاریخی بین شرق و غرب و نیز جنگ‌های صلیبی را نیز باید مدنظر داشت.

اندیشه‌گران عصر روشنگری اروپا برنامه‌های استعماری و استثماری را پذیرفته و آن را تأیید کردند- از جمله آن‌ها می‌توان از آدام اسمیت نام برد.

مسیحیت در تاریخ استعمار غرب همانند ابزار در جهت پیشبرد اهداف آن به حساب می‌آمد فریاد آفریقا در برابر مسیحیت این بود که در آغاز، ما سرزمین داشتیم و شما کتاب مقدس و اکنون داشته‌ها عوض شده‌اند! یکی از مبلغان روحانی که به ایران آمد، هنری مارتین انگلیسی بود. وی در خدمت کمپانی هند شرقی بود. و طبیعی است که روحانیت اسلام با آن‌ها به عنوان بازوری مذهبی استعمار، مخالف باشد.

فتحعلی شاه و ولیعهد او عباس میرزا و بسیاری از دولتمردان به استقلال و تمامیت ارضی ایران دلبستگی داشته ولی نتوانستند با دو پدیده‌ی غربی رویه‌ی دانش و کارشناسی- استعمار به شیوه‌ای کم زیان مواجه شوند به دو دلیل:

مردم ناآگاه و ناآشنا بودند و خود، آزمودگی لازم را نداشتند. عده‌ای از اندیشه‌گران در آغاز قاجاریه نتوانستند با نوشته‌های خود به آگاهی ایرانیان، پیرامون پیوند تنگاتنگ دورویه‌ی غرب، بیافزایند، با اینکه با سفر به اروپا و هندوستان تجربه‌ای آموختند ولی:

۱. نتوانستند دو پدیده را مرتبط با هم ببینند.
۲. شیوه‌ای برای رویارویی با غرب نشان ندادند.
۳. برخی از آنان شیوه‌های استعماری انگلیس را حتی تأیید هم کردند.
۴. تنها دو تن، رستم الحکما و سلطان الواعظین توانستند مطالبی ابراز نمایند.^۱

برای مطالعه

قدرت‌های بزرگ و ایران

دول غربی از قرن ۱۶ میلادی یا ۱۰ هجری روابط خود با ایران را آغاز کردند.

انگلیس

از زمان صفویه در صدد بود به ایران نفوذ کند. سیاست کلی این کشور که موفق هم بود، نفوذ در ایران برای تسلط بر هند بود. انگلیس از سال ۱۵۶۱ م / ۹۶۹ هـ بویژه در دوران شاه عباس اول ۱۵۹۸ م / ۱۰۷۰ هـ به وسیله برادران شرلی به ایران نفوذ پیدا کرد.^۲ در مرحله‌ی بعدی در فکر در اختیار گرفتن نفت ایران و جلوگیری از نفوذ شوروی بود. پیش از جنگ جهانی قدرت اصلی دنیا بود که سه هدف داشت:

- ۱- تاسیس ناوگان جنگی و بازرگانی در دریاها
 - ۲- تصرف دریاها
 - ۳- ایجاد امپراطوری بزرگ استعماری
- در قرن ۱۹ م / ۱۳ هـ هرات را از ایران جدا کرد و در خلیج فارس و جنوب ایران حضور پیدا کرد. در زمان وقوع دو جنگ جهانی سیاست این کشور حفظ قدرت و مستعمرات خود بود.

^۱ رک: حائری، عبدالهادی، *نخستین رویارویی اندیشه‌گران ایران با تمدن غرب*

^۲ رک: موثقی، احمد، *جنبش‌های اسلامی معاصر*

رضاخان را به سرکار آورد و پس از اتمام تاریخ مصرفش برکنار کرد. پس از جنگ دوم جهانی قدرت انگلیس تضعیف شد و آمریکای تازه نفس پا به میدان گذاشت. سیاست انگلیس به این صورت تغییر کرد.

۱- استفاده کمتر از قدرت نظامی و جلو انداختن آمریکا

۲- حفظ مواضع استراتژیک خود در حد امکان

۳- تغییر سیاست بدین گونه که کشورها به استقلال نسبی برسند و جزء کشورهای مشترک المنافع با انگلیس در آیند.

۴- بازی موش مرده را اجراء کرده سعی نمود موج سواری نماید.

طی سال های ۱۲۹۹ تا ۱۳۲۰ ش بر ایران کاملاً مسلط بود. بعد از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ شبکه فراماسونری همچنان در ایران فعال ماند ولی در ظاهر کشور آمریکایی شد. در اداره ی ایران هر از چند گاهی انگلیس سعی می کرد سیاست های خود را به آمریکا و شاه تحمیل کند که این امر موجب وقوع درگیری آرام بین دو ابرقدرت می شد. مثلاً نوشتن کتاب میراث خوار استعمار توسط مهدی بهار ضربه انگلیسی ها به وجهه ی آمریکا بود که آمریکا متقابلاً با نوشتن کتاب فراماسونری در ایران و افشای نام دولتمردان، توسط اسماعیل رائین، آن حمله را پاسخ گفت. دکتر منوچهر محمدی معتقد است حضور انگلیس در ایران تا پایان دوره ی محمدرضا پهلوی از آمریکا پررنگ تر بود.^۱

آمریکا

فاصله زیاد دو کشور مانع حضور این کشور در ایران بود. در جریان مشروطه بی طرف بود. در جنگ اول و دوم جهانی سیاست عدم مداخله را پی گرفت. در سال ۱۹۰۰ میلادی سیاست های استعماری این کشور آغاز شد.

بعد از جنگ جهانی اول و شکست در سیاست، در انزوا بود. ولی پس از جنگ دوم وارد صحنه گردید. برای عدم نفوذ روسیه و کمونیسم در کشورهای دیگر اقدام به ایجاد کمربند امنیتی در منطقه نمود. در ۱۸۵۶ م روابط دو جانبه با ایران برقرار کرد. ایران برای آمریکا راه عبور به بازار چین و هند بود، و نیز از نفت آن نمی توانست چشم ببوشت.

^۱ رک: محمدی، منوچهر، *مروری بر سیاست های خارجی ایران در دوران پهلوی*

شوروی

ارتباط روس‌ها با ایران از قرن ۱۶ م / ۱۰ هـ آغاز شد. در ۱۷۲۴ م / ۱۱۳۷ هـ ایران بین روسیه و عثمانی تقسیم شده بود.

حاکمان توسعه طلب و سودجوی این کشور از درگیری ایران و عثمانی سود برده و در نهایت ارمنستان و آذربایجان و گرجستان را از آن خود کردند. رژیم مارکسیستی در ۱۹۱۷ به قدرت رسید و قراردادهای ظالمانه با ایران را لغو کرد ولی به علت بی تدبیری، حاکمان وقت در ایران نتوانستند از این مسأله بهره برده و بیشتر به دام انگلیس افتادند. در آغاز جنگ جهانی اول، شمال ایران را اشغال کرد و در جنگ دوم و کودتای رضاخانی، نقش نظاره گر را داشت. بعد از جنگ جهانی دوم با حضور رقبا، نتوانست در ایران نقش مهمی داشته باشد.

آلمان

در زمان ناصرالدین شاه، در نیمه‌ی دوم قرن ۱۹ وارد ایران شدند. ولی حضور انگلیس مانع ارتباط با حکومت بود. در جریان جنگ جهانی اول و دوم، آلمان مردم ایران را علیه انگلیس و روس تحریک می‌کرد و طرفین جنگ به تجاوز نظامی علیه کشور بی طرف ایران اقدام نمودند، عثمانی‌ها از یک طرف و قوای انگلیس از طرف دیگر.

در مورد گرایش رضاشاه به آلمان برخی بر این عقیده اند که:^۱ خود انگلیس از رضاشاه خواست با آلمان روابط اقتصادی ایجاد نماید.

(همانند سال‌های قبل از انقلاب اسلامی که روابط اقتصادی ایران و آلمان برقرار بود). رضا شاه در مواقعی که می‌توانست آلمان را یاری دهد، چنین نکرد.

رضاشاه به درخواست انگلیس، به اولتیماتوم آن کشور مبنی بر اخراج نیروهای آلمان از ایران پاسخ منفی می‌دهد تا بهانه‌ای برای اشغال کشور توسط متفقین و انگلیس فراهم شود. اشغال ایران برای جنگ و شکست آلمان در روسیه بود، نه به خاطر نزدیکی ایران و آلمان، بلکه، اشغال ایران بهانه‌ای لازم داشت که انگلیس این بهانه را ایجاد نمود.

نیز در ورود نیروهای انگلیس به ایران و عبور طول کشور از جنوب تا به شمال توسط راه آهنی که آلمان‌ها ساخته بودند و اشغال این کشور که پیامدهای قحطی و گرسنگی برای مردم ایران به همراه داشت، ارتش منظم رضاخانی که بودجه کلانی را مصرف کرده بود، به دستور رضاشاه هیچگونه عکس‌العملی نشان نداد!

^۱ رک: همان

ارتشبد فریدون جم، داماد رضاشاه در این زمینه می‌گوید: من خودم فرمانده گردان بودم و هزار سرباز داشتم. آماده دفاع بودیم و روحیه سربازان بالا بود. دستور آمد کاری انجام ندهید، که سربازان ناراحت شدند!!^۱

ایران در نگاه آمار

طبق نتایج آمار سال ۱۳۸۵ تعداد مسلمانان ایران ۹۹/۴۳ درصد (۷۰ میلیون نفر)، ۰/۱۶ درصد (۱۰۰ هزار نفر) مسیحی، ۰/۰۳ درصد (۱۹ هزار نفر) زرتشتی و ۰/۰۱ درصد (۹ هزار نفر) یهودی تشکیل می‌دهند.

ایران پس از روسیه دومین ذخیره گاز جهان را دارد و هفتمین تولید کننده گاز جهان پس از روسیه، آمریکا و... است. در تولید نفت، ایران پس از عربستان و روسیه و آمریکا مقام چهارم را داراست.

موقعیت جغرافیایی مهمی در منطقه‌ی خاورمیانه دارد. و...

^۱ مهدوی، هوشنگ، *انقلاب ایران به روایت بی بی سی*، ص ۱۰۷

فصل چهارم:

چرا انقلاب اسلامی ایران اتفاق افتاد

چرا انقلاب اسلامی ایران اتفاق افتاد؟!

ما در این فصل، علاوه بر تحلیل دلایل وقوع انقلاب اسلامی، به بیان نظرات نظریه پردازها پیرامون هر انقلاب نیز می پردازیم. پیش از آن، ذکر چند نکته ضروری به نظر می رسد:

الف- با توجه به این که اکثر تحلیل گران و نظریه پردازان، انقلاب های صورت گرفته در فرانسه، انگلیس و آمریکا را مورد بررسی قرار داده اند، لذا می توان گفت که نظرات و تحلیل های آن ها بیشتر مرتبط با شرایط کشورهای غربی است و نمی توان آن ها را به طور کامل با فرهنگ ها و باورهای جوامع شرقی و جهان سومی انطباق داد. به همین جهت، نظریه های افرادی مانند مارکس، دوتوکویل، اسکاچیل و جانسون برای تحلیل و ریشه یابی انقلاب اسلامی ناکارآمد می باشند.

امام خمینی در وصیت نامه سیاسی - الهی خود می نویسد: «... بنابراین شک نباید کرد که انقلاب اسلامی ایران از همه انقلاب ها جداست، هم در پیدایش و هم در کیفیت مبارزه و هم در انگیزه انقلاب و قیام.»^۱

ب- برخی از صاحب نظران در تحلیل علت وقوع انقلاب ها، از میان عوامل مختلف تنها به یک عامل تاکید دارند. پرواضح است که انقلاب نمی تواند پدیده ای تک عاملی باشد، بلکه مجموعه ای از عوامل و شرایط فکری، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در آن اثرگذار

^۱ امام خمینی، وصیت نامه سیاسی - الهی، ص ۱۷

می‌باشد. نقش هریک از عوامل در انقلاب‌های مختلف بسته به شرایط خاص مربوط به آن انقلاب، شدت و ضعف خواهد داشت. پس هر یک از تئوری‌ها و نظریه‌ها، صرفاً قادر به توضیح بخشی از واقعیت انقلاب‌ها، از جمله انقلاب اسلامی، می‌باشند.^۱

ج- در مورد انقلاب ملت ایران، کتاب‌های مختلفی نوشته شده است و صاحب نظران و تحلیل‌گران بسیاری در این مورد اظهارنظر کرده‌اند. اکثر سفرای خارجی، مقامات رژیم پهلوی، رهبران انقلاب و چهره‌های سرشناس دست به قلم شده و در این باره اظهارنظر کرده‌اند. ذکر این نکته نیز ضروری است که تعدادی از این نوشته‌ها، غیرعلمی و غیرقابل استناد است، و بیشتر اظهارنظرهایی شخصی محسوب می‌شود که بر چهارچوب نظری خاصی متکی نیست. از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: کتاب «سقوط شاه» توسط فریدون هویدا (برادر امیر عباس هویدا، نخست وزیر رژیم پهلوی)، «اعترافات ژنرال» توسط عباس قره باغی (فرمانده ارتش رژیم پهلوی)، «خدمتگزار تخت طاووس» توسط پرویز راجی، «ماموریت در ایران» نوشته ویلیام سولیوان (آخرین سفیر آمریکا در ایران) و کتاب «پاسخ به تاریخ» اثر محمدرضا پهلوی. د- پیش از وقوع انقلاب ما، در میان نظریه‌های کارشناسان پیرامون بحث انقلاب، هیچ اشاره‌ای به عامل مذهب در وقوع انقلاب وجود نداشت. چرا که غرب، مذهب را عاملی منفی می‌دانست و شرق (کمونیست‌ها) نیز اصولاً اعتقادی به دین نداشت و آن را افیون ملت‌ها می‌دانستند. با این حال پس از وقوع انقلاب اسلامی، نظرها معطوف به این عامل شد و برخی در دیدگاه خود تجدیدنظر کردند. تئوریسین‌ها و سیاستمداران غرب وادار شدند در مراکز علمی و کنفرانس‌ها و نشست‌های خود به بررسی بنیادگرایی مذهبی پرداخته و به عامل دین، و به‌ویژه اسلام و تشیع توجه بیشتری نمایند.

تاکنون برای تحلیل علت وقوع انقلاب اسلامی ایران، چهار تئوری اصلی مطرح شده است:

۱- تئوری توطئه قدرت‌های خارجی، مانند آمریکا و انگلیس، که در آن، انقلاب اسلامی به‌عنوان نتیجه سیاست‌های طراحی شده آمریکا و انگلیس مطرح می‌شود.

^۱ رک: مطهری، مرتضی، *پیرامون جمهوری اسلامی*

- ۲- تئوری مدرنیزاسیون و پیدایش بحران هویت، که در آن وقوع انقلاب اسلامی با روند برگشت ناپذیر مدرنیزاسیون توجیه می‌شود.
- ۳- تئوری معضلات و ناهنجاری‌های اقتصادی، که ریشه اصلی وقوع انقلاب را نابسامانی‌های اقتصادی دوران پهلوی می‌داند.
- ۴- تئوری‌های اجتماعی - سیاسی - فرهنگی (با در نظر گرفتن نقش ویژه مکتب) که ریشه‌های اصلی انقلاب را در تحولات اجتماعی و نارضایتی‌های مذهبی و فرهنگی جستجو می‌کند.^۱

برخی دیدگاه‌ها در تحلیل انقلاب اسلامی

۱- خانم تدا اسکاچیل

او بر این عقیده بود که انقلاب‌ها ساخته نمی‌شوند، بلکه بوجود می‌آیند و در وقوع آن‌ها جبر حاکم است و مردم و رهبران نقشی ندارند. او در سال ۱۹۷۹، در کتاب دولت‌ها و انقلاب‌های اجتماعی، ارادی بودن انقلاب‌ها را رد کرده و عوامل ساختاری و از پیش تعیین شده‌ای را برای آن‌ها طرح می‌نماید. اما در سال ۱۹۸۲ و پس از وقوع انقلاب ایران، در مقاله‌ای تحت عنوان «دولت تحصیل‌دار و اسلام شیعی در انقلاب ایران» بیان داشت: «اگر در تمام دنیا یک انقلاب موجود باشد که آگاهانه به وقوع پیوسته باشد، آن انقلاب ایران است.»

وی عوامل اقتصادی را حائز اهمیت می‌دانست و عقیده داشت که فشار بین‌المللی بر دولت در کشورهای در حال توسعه، آن‌ها را وادار به فشار آوردن به مردم به منظور تامین هزینه‌ها می‌کند، و در نتیجه موجب نارضایتی مردم و شورش آن‌ها می‌شود. اما پس از توجه به روند شکل‌گیری انقلاب اسلامی ایران، تغییر عقیده داده و اذعان نمود: «دولت در ایران با توجه به وجود نفت و فروش آن، با درآمد سرشاری روبرو بود و دیگر به مردم نیاز نداشت، که این امر موجب فاصله بین حکومت و مردم گردید و

^۱ رک: کدی، نیکی، *ریشه‌های انقلاب ایران* و دیگر کتب

در نهایت تفکر اسلام شیعی همه مردم را بسیج نمود و انقلاب به وقوع پیوست.^۱

۲- ماروین زونیس

در کتاب «شکست شاهانه»، به زعم خود، به نقش محوری شاه در کشور و بررسی شخصیت او می پردازد.^۲ او بر این عقیده بود که شخصیت شاه و اعتماد به نفس او توسط پنج عامل شکل گرفته بود که در اواسط دهه پنجاه، همه را از دست داد و در نتیجه توان اداره کشور از او خارج شد و تسلیم انقلاب گردید! او بر این باور بود که محمدرضا، در کنار پدری مستبد و در دامان زنان بزرگ شده، و به عنوان فردی مردد و غیرمصمم رشد یافت و تنها به پشتوانه این عوامل کشور را اداره می کرد:

الف- **ارنست پرون**، فرزند باغبان دبیرستان له روزه سوئیس، که پس از اتمام تحصیلات دبیرستان، همراه شاه به ایران آمد و مدت بیست سال با او زندگی کرده و نقش مشاور او را بر عهده داشت! او که در واقع مامور سازمان مخفی انگلیس محسوب می شد، به دنبال شایعاتی پیرامون فساد اخلاقی اش، ایران را ترک کرده و پس از مدتی از دنیا رفت.^۳

ب- **اشرف پهلوی**، خواهر دوقلوی شاه، کسی که بنا به گفته نزدیکان دربار، در اداره امور کشور نقشی اساسی را به صورت مخفی بازی می کرد. وی به علت منفور بودن نزد مردم، در اواخر عمر حکومت و به دستور شاه، به عنوان نماینده در سازمان ملل به خارج از کشور فرستاده شد.

ج- **امیر اسدالله علم**، دوست محمدرضا، که خود را نوکر خانه زاد شاه می دانست و در ماجرای کودتای ۲۸ مرداد شب و روز فعالیت کرده بود تا موجبات بازگشت شاه به کشور را فراهم کند، در سال ۱۳۵۳ درگذشت.

د- **رؤسای جمهور آمریکا** حکم پدر را برای او داشتند و حمایت های آن ها همواره

^۱ رک: فراتی، عبدالوهاب، *رهیافت های نظری بر انقلاب اسلامی*، ص ۲۱۶- ۱۸۵

^۲ برخی، انقلاب ها را در دو سطح خرد و کلان بررسی می نمایند که نظریه ماروین زونیس در زمره نظریه های خرد محسوب می گردد و نظرات بعدی جزء نظریه های کلان در نظر گرفته می شود.

^۳ رک: فردوست، حسین، *ظهور و سقوط سلطنت پهلوی*

موجب دلگرمی او می شد. در سال ۱۹۷۸ (۱۳۶۵) بر خلاف میل محمدرضا پهلوی و علی رغم تلاش های تبلیغاتی او، کارتر در انتخابات ریاست جمهوری موفق به شکست رقیب خود، فورد، شده و با معرفی سیاست حقوق بشر در آمریکا، بر سر کار آمد. این موضوع برای محمدرضا چندان خوشایند نبود.^۱

ه- خدا! محمدرضا پهلوی همواره مدعی بود خدا او راییاری کرده و حکومتش مورد حمایت اوست. با این حال، در سال ۱۳۵۳، طبق تشخیص پزشکان فرانسوی، او اطلاع یافت که دچار سرطان خفیفی شده و به دنبال آن، اعتمادش به حمایت الهی از بین رفت!^۲ نادرست بودن این باور، با در نظر گرفتن برخی واقعیات روشن و واضح است. شاه مورد حمایت ابرقدرت ها قرار داشت و در آن دوران، با کمک آن ها تمام کارهای ممکن را برای سرکوب مردم و آرام کردن آن ها انجام داد، و حتی در مواردی مانند کشتار ۱۷ شهریور، حادثه سینما رکس آبادان و... به خشونت و خونریزی نیز روی آورد.

۳- میشل فوکو

فیلسوف فرانسوی، که در جریان انقلاب به تهران و قم سفر کرد و از نزدیک شاهد پیروزی انقلاب بود، مکتب تشیع و شخصیت افسانه ای امام را عامل اصلی انقلاب دانسته و به معنویت گرایی سیاسی در انقلاب ما عقیده داشت. او که یک نظریه پرداز پست مدرن محسوب می شود، انقلاب ایران را یک انقلاب فرامدرن می داند.^۳

۴- چپ گرایان و کمونیست ها

این گروه با توجه به عقایدشان، بر این باورند که عوامل اقتصادی و اختلاف طبقاتی، انقلاب اسلامی را رقم زده است. به عقیده ی آن ها شاه در امور اقتصادی موفق نبود و مردم نیز، چون نوعاً مذهبی بودند، به اسلام پناه برده و قیام کردند. گروه چریک های فدایی خلق، در تحلیل خود پیرامون علت انقلاب، خراب کردن

^۱ البته ژست دموکراسی و سیاست حقوق بشر کارتر هیچ توجهی به ژاندارم آمریکا در منطقه، یعنی ایران، نداشت. برای مثال، ارسال اسلحه برای رژیم پهلوی هم چنان ادامه پیدا کرد.

^۲ رک: زونیس، ماروین، *شکست شاهانه*

^۳ رک: فوکو، میشل، *روح یک جهان بی روح*

خانه‌های مردم توسط شهرداری تهران را به عنوان علت اصلی معرفی کرد. حزب توده نیز رکود اقتصادی و تورم ۳۰ درصدی را علت این انقلاب دانست.

اگرچه فساد اقتصادی و سیاست‌های نادرست حکومت پهلوی در وقوع انقلاب بی‌تأثیر نبود، اما با این وجود نباید از نقش عوامل مهم دیگر نیز غافل شد. باید در نظر داشت که وضع اقتصادی مردم در آن زمان، در آن حد بد نبود که آن‌ها را وادار به انجام چنین قیامی نماید.

۵- جیمز دیویس

او می‌گوید: رکود اقتصادی پس از توسعه، انقلاب را رقم می‌زند. پایین آمدن قیمت نفت برای حکومت و شخص شاه، غیرمنتظره و شوکه‌کننده محسوب می‌شد، چرا که آن‌ها در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی خود، برای نفت قیمت بالایی در نظر گرفته بودند.^۱

۶- نظریه‌های فرهنگی و مذهبی

در این نظریات، مذهب به عنوان نقش اصلی و علت عمده در نظر گرفته می‌شود. در این جا، اشاره اصلی به عواملی مانند زیر پا گذاشتن ارزش‌های مذهبی و سیاست‌های ضد مذهبی حکومت، ماجرای کشف حجاب، توهین به علماء و روحانیون، جدا کردن دین از سیاست (که با اقداماتی مانند تصویب لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی همراه بود)، تبعید امام خمینی(ره)، شهادت آقا مصطفی خمینی (فرزند حضرت امام(ره))، تغییر تاریخ هجری به شاهنشاهی، برگزاری جشن‌های ۲۵۰۰ ساله که با فساد و فحشا بسیاری همراه بود، و... می‌باشد.^۲

خانم «تدا اسکاچپل» می‌گوید: «اسلام شیعی هم از نظر سازمان و هم از نظر فرهنگی، برای ایجاد انقلاب ایران علیه شاه نقشی حیاتی را بر عهده داشت.»^۳

«میشل فوکو» نیز در این رابطه می‌گوید: «ما در تهران و سراسر ایران با اراده

^۱ رک: کوهن، آلوین استافورد، *تئوری‌های انقلاب*

^۲ رک: کدی، نیکی، *ریشه‌های انقلاب ایران*

^۳ اسکاچپل، تدا، *حکومت تحصیلدار و اسلام شیعی در انقلاب ایران*، ص ۲۰

جمعی یک ملت برخورد کردیم، اراده جمعی مثل خدا یا روح است و هرگز کسی نمی‌تواند با آن روبه‌رو شود، و این در خور تجلیل است.^۱

«سولیوان» نیز با اشاره به قیام ۱۹ دی ۱۳۵۶ و مراسم وابسته به آن می‌گوید: «این مراسم کاملاً رنگ مذهبی داشت و گروه‌های مخالف، اعم از لیبرال‌ها، سوسیال دموکرات‌ها و کمونیست‌ها نقشی در آن‌ها نداشتند.»^۲ «کوهن» نیز تهدید ارزش‌ها را از عوامل اصلی در انقلاب می‌داند.^۳

نتیجه

علی‌رغم نقش بسیار مهم و اساسی مذهب در وقوع انقلاب اسلامی، در بررسی این انقلاب می‌بایست به سایر عوامل نیز توجه داشت، تا بدین وسیله بتوان یک تحلیل و درک واقع بینانه از عوامل انقلاب اسلامی داشت. انقلاب اسلامی، یک پدیده‌ی مهم محسوب می‌شود که وقوع آن، بدون زمینه‌های فکری، ایدئولوژیک، تاریخی، اجتماعی و سیاسی قبلی میسر نبوده و عوامل مختلفی در روند شکل‌گیری و ادامه آن نقش داشته‌اند. به طور کلی، می‌توان عوامل انقلاب ملت ایران را در عملکرد رژیم پهلوی، و بطور مشخص مبارزه با مذهب و فرهنگ اسلامی، استبداد، وابستگی به غرب و... جستجو کرد.

۷- فرضیه توطئه

از آن جایی که نظام حاکم بر جهان در آن زمان، نظامی دوقطبی بود و هر حرکت و تحول سیاسی در جهان، به نوعی وابسته به یکی از دو بلوک شرق و غرب تفسیر می‌شد، لذا انقلاب اسلامی را، غربی‌ها و طرفداران آن‌ها، مانند سلطنت‌طلب‌ها، حاصل توطئه شوروی و کمونیست‌ها (به طور کلی، بلوک شرق) و با هدف گسترش کمونیسم و دستیابی روس‌ها به آب‌های گرم می‌دانستند.

^۱ فوکو، میشل، *روح یک جهانی بی‌روح*، ص ۵۷

^۲ سولیوان، ویلیام، *مأموریت در ایران*، ص ۱۰۰

^۳ کوهن، آستانفورد، *تئوری‌های انقلاب*، ص ۲۴ و ۴۲

از سویی دیگر، بلوک شرق و کمونیست‌ها نیز انقلاب اسلامی را نتیجه توطئه غربی‌ها می‌دانستند و بر این عقیده بودند که آن‌ها به‌منظور رسیدن به اهداف خود و مقابله راحت‌تر با شوروی، این توطئه را ترتیب داده‌اند. آن‌ها هم چنین بر این باور بودند که ایران در آن زمان، آماده انقلاب کمونیستی بود و طبقات ضعیف جامعه در آستانه قیام قرار داشتند، لذا آمریکا و غرب به منظور مقابله با این جریان، زمینه‌های شکل‌گیری یک انقلاب دروغین را به وجود آوردند. آن‌ها با در نظر گرفتن این واقعیت که روحیه مردم مذهبی بود، اسلام را وسیله قیام قرار دادند. هم چنین، برخی انگلیس را به خاطر شکست‌های پیاپی سیاسی مقابل آمریکا به‌عنوان طراح انقلاب اسلامی می‌دانستند.

شاه و سلطنت‌طلب‌های طرفدار او، عقیده داشتند که حسادت غرب از پیشرفت‌های ایران و مطرح شدن ایران به‌عنوان تهدیدی برای منافع قدرت‌ها، و نیز تلاش ایران برای افزایش قیمت نفت، موجب شد که آن‌ها حکومت شاه را به وسیله این انقلاب ساقط کنند. شاه در کتاب «پاسخ به تاریخ» ادعا می‌کند که ایران در آن زمان، در راه شکوفایی کشاورزی، صنعتی و دارای توان نظامی بالایی بود و این موضوع، برای بدخواهان چندان خوشایند نبود و غرب و موکداً انگلیس، به دنبال آن بود که ذخایر ارزی ایران را خالی کند، لذا دست به این اقدام زد.^۱ اشرف پهلوی نیز در یک مصاحبه رادیویی گفت: «من مطمئن هستم که ملاها تنها نبودند، این حرکت هماهنگ شده‌ای بود که خارجیان نیز در آن دست داشتند. بیگانگان می‌دیدند که ایران دارد خیلی قدرتمند می‌شود. ده سال دیگر ایران ژاپن دیگری می‌شد.»^۲

به نظر می‌رسد که برای اشرف و بسیاری دیگر، این تحلیل عوام‌پسند و القاء این اندیشه بین مردم، که انقلاب ایران ساخته و پرداخته بیگانگان می‌باشد، آسان‌تر از درک علل اصلی فروپاشی حکومت پهلوی و پیروزی انقلاب، و نیز شناختن دوستان و دشمنان واقعی خود و جلوگیری از تحقیر میلیون‌ها نفر از مردم ایران می‌باشد.

^۱ رک: پهلوی، محمدرضا، *پاسخ به تاریخ* و زیبا کلام، صادق، *مقدمه‌ای بر انقلاب اسلامی* و اشرف، احمد، *توهم*

توطئه، فصل نامه گفتگو، تابستان ۱۳۷۴

^۲ مصاحبه اشرف پهلوی با رادیویی بی‌بی‌سی، ۱۶ و ۲۳ سپتامبر ۱۹۸۲

به عقیده نگارنده، این نکته نیز لازم به یادآوری است که حضور آمریکا، شوروی و انگلیس در ایران همواره با رقابت و جدال با یکدیگر توأم بوده و این قدرت‌ها، گاه و بیگاه بر سر منافع با یکدیگر به نزاع پرداخته و موجبات تزلزل موقعیت هم‌دیگر را فراهم می‌آوردند. همان‌طور که محتمل است بلوک غرب برای تضعیف شوروی و عدم تأثیر تبلیغات مارکسیستی در بین مردم ایران، مدافع مذهب و مظاهر سطحی دینی شده باشد، ممکن است انگلیس نیز در تحمیل سیاست‌های خود بر آمریکا و ناکارآمد جلوه دادن سیاست‌های این کشور، دست به اقداماتی در پی بی‌ثبات کردن^۱ جامعه به شکلی محدود زده باشد. با این حال، این را نمی‌توان به معنای اقدام هر کدام از آن‌ها علیه منافع خود قلمداد کرد. تنها در نظر گرفتن اقدامات غرب علیه حرکت مردم ایران در مراحل مختلف پیش از پیروزی انقلاب کافیسست تا به حمایت همه‌جانبه تمام کشورهای غربی علیه این حرکت عظیم پی برد.

برخی دیگر نیز بر این عقیده اند که توهم قدرت در محمدرضا پهلوی و سخنان نسنجیده و نامعقول او جامعه یهود را نگران کرد و احساسات آمریکاییان را علیه او برانگیخت.^۲

به نظر می‌رسد بخشی از برداشت‌های غلط مربوط به ادعاها و مانورهای سیاسی شاه در مصاحبه‌های او باشد، که نه از موضع قدرت، که از موضع ضعف و با هدف پوشاندن نقاط ضعف خود بیان می‌کرده است.

در این که محمدرضا، همانند پدرش، دچار توهم قدرت بود نمی‌توان تردید کرد، ولی این توهم پوچ در آن حد نبود که برای آمریکا و دولت‌های غربی، ایجاد وحشت نماید. ظهور و سقوط رضاشاه نشان داد که دست‌نشانندگان این قدرت‌ها، با همان قدرتی که روی کار می‌آیند، از کار هم برکنار می‌شوند.

برخی از طرفداران فرضیه توطئه متفاوت فکر می‌کنند و بر این عقیده‌اند که ایجاد

^۱ رک: محمدی، منوچهر، *مروری بر سیاست‌های خارجی ایران در دوران پهلوی*

^۲ رک: اردمن، پل، *سقوط ۷۹* و نیز صیقل، *ظهور و سقوط شاه*

جنگ پس از انقلاب، هدف اصلی آمریکا محسوب می شد که به کمک آن بتواند تسلیحات نظامی خود را به فروش رسانده و زیرساخت‌های دو کشور مهم مسلمان را نابود نماید.

در جواب این ادعا باید گفت که شکی نیست که آمریکا و دولت‌های مستبکر، برای هر شرایطی موضعی اتخاذ می نمایند که کم‌ترین ضرر و بیشترین منافع را برای آن‌ها در پی داشته باشد، و جنگ تحمیلی هشت ساله نیز در پی همین سیاست آن‌ها به وقوع پیوست، اما این که این کشورها، با هدف فروش تسلیحات نظامی خود، زمینه شکل‌گیری یک حکومت صددرصد دشمن منافع خود را فراهم بیاورند، چندان منطقی به نظر نمی‌رسد. کشورهای غربی و آمریکا و جهان مسیحیت، اسلام و نیروی مسلمانان را به خوبی می‌شناختند و از پیش می‌دانستند که حکومت اسلامی در مرزهای خود باقی نخواهد ماند و نهضت بیداری، تمام مسلمین و مستضعفان را علیه منافع آن‌ها تحریک خواهد کرد.

عدم اعتقاد به قدرت مردم، عنایات الهی و روحیه خودکم‌بینی و ضعف نفس، و نیز انگیزه‌ی کاهش اعتبار و ارزش انقلاب، باعث می‌شود که فرضیه توطئه توسط عده‌ای مطرح شود. این گونه نگرش‌ها نسبت به انقلاب اسلامی، مبتنی بر اوهام و خیالات این افراد است و نمی‌توان آن‌را متکی بر هیچ‌گونه سند و مدرک معتبری دانست. تسخیر لانه جاسوسی در ۱۳ آبان ۵۸، که به تعبیر امام(ره)، از انقلاب اول نیز بزرگ‌تر بود، بی‌توجهی جمهوری اسلامی به احزاب کمونیستی و سیاست‌نه شرقی و نه غربی، کمک‌های گسترده غرب و شرق به عراق در جنگ تحمیلی، تحریم سیاسی و اقتصادی ایران، و سایر توطئه‌های ریز و درشتی که توسط قدرت‌های شرق و غرب طراحی گردید، بر این نظریه خط بطلان کشید.

در ۱۵ دی ۱۳۵۷، سران چهار کشور صنعتی، یعنی آمریکا، فرانسه، انگلیس و آلمان در کنفرانسی به نام «گوآدلوپ» به این نتیجه رسیدند که بهتر است شاه ایران را ترک کند. آن‌ها ژنرال «هایزر» را برای برنامه‌ریزی و سازماندهی ارتش در حمایت از بختیار و ترور افراد مؤثر در انقلاب به ایران فرستاده و اقدامی را انجام دادند که به

نوعی، یادآور کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ بود.

۸- فرضیه مدرنیزاسیون

طرفداران این نظریه معتقدند که مدرن کردن کشور و تلاش برای انجام اصلاحات و دگرگون کردن چهره کشور توسط شاه از سال ۱۳۴۰ به بعد، با ساختار سنتی جامعه ایرانی هماهنگی نداشت و مردم نیز آن را نمی پذیرفتند، و در نتیجه این اقدامات موجب ایجاد بحران هویت و فرهنگ گردید.

بر اساس این باور، برنامه های حکومت برای مدرن کردن ایران، به دلیل شتاب زدگی و نیز عدم سازگاری این اقدامات با فرهنگ جامعه سنتی ایران، تعارض هایی را به وجود آورد که سرانجام منجر به سقوط حکومت پهلوی شد. این نظریه را می توان با در نظر گرفتن تمدن و فرهنگ چند هزار ساله ایرانیان، نادرست دانست، چرا که مردم ایران قطعاً قادر به تشخیص بین رشد و توسعه، با وابستگی و غرب زدگی و انحراف و سوءاستفاده های کلان بودند.^۱

برخی عوامل شتابزای انقلاب اسلامی و بررسی آن ها

۱- اجرای حقوق بشر کارتر: این نظریه معتقد است حمایت کارتر از حقوق بشر و فشار به حکام دیکتاتور و وابسته به آمریکا و اجرای حقوق بشر، باعث کاهش مهار مخالفین و از هم گسیختن نظام سیاسی ایران شد، و این در حالی است که برنامه فضای باز سیاسی شاه ارتباطی با حقوق بشر کارتر نداشت و اصولاً دولت کارتر ایران را از اصول کلی حقوق بشر مستثنی کرده بود.

«آنتونی پارسونز»، سفیر وقت انگلیس در کتاب «غرور و سقوط» بیان می دارد که فضای باز سیاسی شکل گرفته در ایران، نتیجه فشار آمریکا نبود، بلکه شاه به منظور کسب اعتبار نزد رئیس جمهور آمریکا، این اقدام را خود انجام داد. هم چنین «ولیم سولیوان»، سفیر آمریکا در ایران نیز در کتاب «مأموریت در ایران»، به این مساله اذعان می کند.^۲

^۱ جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی و ریشه های آن*، ج ۱، ص ۹۴
^۲ آرک: پارسونز آنتونی، *غرور و سقوط* و سولیوان، ویلیام، *مأموریت در ایران*

کارتر قول داده بود که روابط اقتصادی، سیاسی و نظامی آمریکا با کشورهای مختلف را بر اساس رعایت حقوق بشر تنظیم کند. این در حالی بود که روابط ایران با آمریکا در این زمینه‌ها بهتر و گسترده‌تر می‌شد، به گونه‌ای که صادرات آمریکا به ایران حدود ۳/۶ میلیارد دلار بود. کارتر در ژانویه ۱۹۷۸، یک سال پیش از سقوط حکومت، در میهمانی شاه در تهران گفت: «ایران یک جزیره ثبات در پرتلاطم‌ترین منطقه دنیا است، این یک افتخار بزرگ برای شما اعلی حضرت و مدیون رهبری شما و احترام و عشق و علاقه‌ای است که مردم شما، به شما دارند.»

۲- ظهور بیماری سرطان شاه که پیش‌تر در نظریه ماروین زونیس مطرح شد.

۳- تلاش شاه در مدرنیزاسیون سریع کشور: که در صفحه قبل بیان شد.

۴- انتشار مقاله توهین آمیز نسبت به امام خمینی (ره): با انتشار مقاله توهین آمیز علیه امام در تاریخ ۱۷ دی ۱۳۵۶ در روزنامه اطلاعات، احساسات مردم به سختی جریحه‌دار گردید.^۱

۵- شهادت ناگهانی فرزند امام، آقامصطفی، که منجر به برگزاری مجالس مختلف و وقوع حوادث زنجیره‌ای در جهت به ثمر رسیدن انقلاب شد.

سردرگمی و ناهماهنگی سیاست آمریکا نسبت به ایران^۲

گری سیک می گوید:

«... هیچ کس آماده مواجه شدن با انقلاب ایران نبود و دولت کارتر غافلگیر شد.

شاه و اطرافیانش تصور نادرستی از آنچه در ایران روی می‌داد، داشتند.»

واکنش واشنگتن در برابر این اقدام مردم ایران، ناچیز بود. زمانی که آن‌ها به تدریج وسعت و عمق خطر را درک کردند و به اهمیت آن پی بردند، روش تصمیم‌گیری اتخاذ شده توسط آن‌ها فاقد هماهنگی و نظم و ترتیب بود.

اعتماد به شاه، ایالات متحده را از کسب اطلاعات از سرویس‌های مستقل

^۱ محمدی، منوچهر، *تحلیلی بر انقلاب اسلامی*، ص ۱۳۴ و ۱۴۷ و رک: یاری، محمدجواد، *پرسیمان/انقلاب اسلامی*

^۲ رک: نجاتی، غلامرضا، *تاریخ ۲۵ ساله ایران*، ج ۲

اطلاعاتی آمریکا و در نتیجه آگاهی نسبت به اوضاع داخلی ایران، محروم کرده بود. درگیری واشنگتن با مسائل سیاسی جهانی، بخصوص مذاکرات صلح مصر و اسرائیل در کمپ دیوید، موجب غافل ماندن دولت آمریکا از چگونگی وقوع بحران ایران گردید. اختلاف نظر وزارت امور خارجه با شورای امنیت ملی در کاخ سفید بر سر تصمیم‌گیری درباره ایران، و نیز گزارش‌های خوشبینانه ویلیام سولیوان، سفیر آمریکا در ایران، تا دو ماه پیش از فرار شاه از ایران، از جمله عوامل دیگر ناهماهنگی آن‌ها در تصمیم‌گیری‌ها بود.

برژنسکی، مشاور امنیت ملی آمریکا، تحت تأثیر نظریات اردشیر زاهدی، سفیر ایران در واشنگتن قرار داشت. زاهدی، که خود یکی از عوامل کودتای ۲۸ مرداد محسوب می‌شد، انجام یک کودتای دیگر را سخت نمی‌دانست.

با نگاهی به کتاب «کارتر و سقوط شاه» که شامل مجموعه مقالات سیاستمداران درجه یک آمریکایی می‌باشد، تا حدودی واقعیت وضعیت شاه و ایران روشن می‌شود. برخلاف عقیده شاه که بر این باور بود که آمریکا سهل‌انگاری نموده، این عده بر این عقیده‌اند که آمریکا، تمام تلاشش را نمود و تنها اشکال آن‌ها، تحلیل نادرست نسبت شرایط ایران بوده است و سهل‌انگاری در کمک به شاه در میان نبود.

عدم آگاهی سیاستمداران جهان از قدرت مذهب، عامل مهمی در این سردگمی

محسوب می‌شد.

فصل پنجم:

انقلاب یا چگونه اتفاق افتاد

روند حوادث

برای مطالعه

سال ۸۸۰ ش / ۱۵۰۱ م تاسیس دولت صفوی

۱۶۲۳ م جدا شدن عراق از ایران توسط عثمانی

۱۵۸۷-۱۶۲۹ م زوال سیاسی صفویان

۱۱۰۱ ش / ۱۷۲۲ م تاسیس سلسله افشاریه- حمله افغان‌ها به ایران

۱۱۲۷ ش / ۱۷۴۸ م تأسیس سلسله زندیه^۱

۱۱۶۸ ش / ۱۷۴۹ م آغاز حکومت قاجار

هفت پادشاه قاجار به مدت ۱۳۵ سال در کشور حکومت کردند. از میان آن‌ها دو نفر کشته شدند و دو تن بر کنار شده، و سلطنت سه نفر نیز تا آخر عمر ادامه یافت. قاجار همراه مغولان به ایران آمده از ایل‌های کوچ نشین بودند و حکومتی استبدادی داشتند.

^۱ رک: کیانفر، محمد رضا، *تاریخ ایران و جهان*

علل تضعیف قاجار

- ۱- شکست‌های متوالی از دولت‌های همسایه
- ۲- نفوذ بیگانگان در ایران
- ۳- ناتوانی و بی‌لیاقتی شاهان در مهار بحران‌های اقتصادی و وضع مالیات سنگین
- ۴- عدم مشروعیت آنان نزد مردم

عللی که سبب نجات قاجار از سقوط می‌شد

- ۱- رقابت و حمایت روسیه و انگلیس، برای حفظ منافع خود در ایران
 - ۲- پراکندگی و اختلاف نیروهای اجتماعی و سیاسی داخلی^۱
۱۱۷۰ ش	به قدرت رسیدن فتحعلی شاه
۱۱۸۸ ش	عهدنامه گلستان و جدا شدن بخشی از خاک ایران
۱۲۰۷ ش	عهدنامه ترکمنچای و جدا شدن بخش دیگری از خاک ایران
۱۲۲۶ ش	ناصرالدین شاه برای ۵۰ سال به سلطنت رسید
۱۲۳۰ ش / ۱۸۵۱ م	قتل امیرکبیر، احتمالاً با توطئه انگلیس
۱۲۳۵ ش / ۱۸۵۷ م	معاهده پاریس و جدایی افغانستان از ایران
۱۲۵۱ ش / ۱۸۷۲ م	در این سال امتیاز رویتر به طرف انگلیسی داده شد که با مخالفت علماء، بخصوص ملا علی کنی لغو گردید. ^۲
۱۲۶۰ ش / ۱۸۸۲ م	از دست رفتن مرزهای شرقی و شمال شرقی ایران

۱۲۶۹ ش / ۱۸۸۹ م قیام تنباکو

انحصار خرید و فروش توتون و تنباکو به شرکت رژی از انگلستان واگذار گردید

^۱ رک: مدنی، جلال الدین، *تاریخ سیاسی معاصر ایران*

^۲ کرزون، لرد، *ایران و قضیه ایران*، ج ۱، ص ۶۲۲

که سود سالیانه آن برای شرکت مزبور ۵۰۰ هزار لیره برآورد می شد.^۱ حتی تجار ایرانی حاضر بودند به بیشتر از ۱۵۰۰۰ لیری که شاه گرفت و ¼ سود سالیانه، طرف این قرارداد باشند.

علاوه بر ضایعه اقتصادی بر کشور، حضور بیگانه و پیامدهای سیاسی فرهنگی آن مزید بر علت بود. ابتدا سید علی اکبر فال اسیری در شیراز و بعد علماء تهران و اصفهان به اعتراض برخاستند و در نهایت با فتوای میرزای شیرازی کار بالا گرفت و شاه مجبور به لغو آن گردید. صدور تحریم تنباکو، آغاز تجدید حیات روحانیت اصیل، در حوزه سیاست بود.

تأثیر سید جمال الدین اسدآبادی و نامه های او به علماء و از جمله میرزای شیرازی را در این قیام نمی توان از نظر دور داشت.

نتیجه این قیام شش ماهه برای علماء، افزایش قدرت سیاسی و برای حکومت، سستی پایه های مشروعیت و برای مردم، باور این واقعیت بود که آن ها می توانند با قاجار در بیفتند و نتیجه بگیرند. و برای بیگانگان زنگ خطری شد تا در فکر دسیسه هایی برای کنترل و انحراف و نابودی علماء و دین باشند.^۲

۱۲۷۴ ترور ناصرالدین شاه توسط میرزا رضا کرمانی، از شاگردان سید جمال، که تلاشی برای تغییر بود.

۱۲۷۵ ش / ۱۸۹۷ م مسموم شدن سید جمال الدین اسدآبادی
۱۲۸۰ ش / ۱۹۰۱ م قرارداد داری، که طی آن به مدت ۶۰ سال معادن و نفت ایران در اختیار انگلیس قرار می گرفت.

۱۲۸۴ ش / ۱۹۰۵ م قیام مردم که خواستار تاسیس عدالتخانه شدند.
مرداد ۱۲۸۵ ش / ۱۹۰۶ م صدور فرمان مشروطیت و مرگ مظفرالدین شاه،

^۱ تیموری، ابراهیم، عصر بی خبری، ص ۳۳

^۲ کربلایی، حسن، تاریخ دخانیه، ص ۷۰۱

تدوین قانون اساسی بر اساس قانون بلژیک و فرانسه،
تصویب متمم قانون اساسی و اصل طراز، یعنی نظارت
پنج تن از مجتهدین بر قوانین مجلس

۱۲۸۶ ش منزوی شدن ستارخان و باقرخان دو سردار غیور
توسط مشروطه‌خواهان
تصویب متمم قانون اساسی

نهضت مشروطه

بالا رفتن سطح آگاهی سیاسی مردم و انتشار آثار انتقادی، زمینه فکری و فرهنگی، و
ضعف و فساد دولت، نفوذ بیگانه، تحمیل کاپیتولاسیون، عقد قرار دادهای ننگین، زمینه
سیاسی، و مالیات‌های سنگین و... از عوامل اقتصادی نهضت به شمار می‌روند.
بازرگانان و کشاورزان از اقتصاد، روحانیون از حضور بیگانه و روشنفکران از استبداد
ناراضی بودند. روحانیت و بازار، دو نهاد مؤثر در ماجرای مشروطه بودند.
حرکت مردم ابتدا با درخواست عدالتخانه شروع شد و بعد با دخالت انگلیس و
عوامل آن به مشروطه تبدیل شد. در نهایت آن چه مردم و علماء می‌خواستند، محقق
نشد و تنها در سال ۱۲۸۵، فرمان مشروطیت، توسط مظفر الدین شاه صادر گردید.
شیخ فضل الله نوری که فریاد مشروطه مشروعه را سر داد، به دار آویخته شد با جنگ
روانی و تبلیغاتی توسط مشروطه‌خواهان انگلیسی، تلاش شد شیخ فضل الله نوری را
مخالف مجلس، قانون و آزادی و موافق استبداد معرفی کنند.

برای مطالعه

از این رو شیخ فضل الله نوری در یکی از سخنرانی‌های خود چنین گفت:
اینها الناس! من به هیچ وجه منکر مجلس شورای ملی نیستم، بلکه من مدخلیت خود را در
تأسیس این اساس بیش از همه کس می‌دانم، زیرا علمای بزرگ ما که مجاور عتبات عالیات و
سایر ممالک هستند، هیچ یک همراه نبودند و همه را به اقامه دلایل و براهین، من همراه مردم
نمودم. از خود آن آقایان عظام می‌توانید این مطلب را جویا شوید.

صریحاً می گویم، هم بشنوید و به غایبین هم برسانید که من آن مجلس شورای ملی را می خواهم که عموم مسلمانان می خواهند، به این معنی که عموم مسلمانان مجلسی می خواهند که اساسش بر اسلامیت باشد و بر خلاف قرآن قانون نگذارد... اختلاف، میانه ما و لامذهب هاست که منکر اسلامیت و دشمن دین حنیف هستند، چه بایهٔ مزدکی مذهب و چه طبعیۀ فرنگی مشرب... بر سخط و غضب الهی گرفتار باشند کسانی که مطلب مرا به خلاف واقع انتشار می دهند که به مسلمانان نرسد و به خرج مردم بدهند که فلانی و سایر مهاجرین منکر اصل شورای ملی شده اند!^۱

پای چوبه دار در میدان توپخانه تهران، آخرین سخنان شیخ فضل الله نوری چنین بود: «خدایا! تو شاهد باش که من آن چه را که باید بگویم، به این مردم گفتم... خدایا! تو خودت شاهد باش در این دم آخر باز هم به این مردم می گویم که مؤسسين این اساس، لامذهبین هستند که مردم را فریب داده اند. این اساس، مخالف اسلام است. محاکمه من و شما مردم بماند پیش پیغمبر اکرم حضرت محمد بن عبد الله صلی الله علیه و آله.^۲

جنبش مشروطه با دخالت دشمن منحرف شد اما بعد از آن سید حسن مدرس با بهره گیری از اصل طراز، از طرف مردم اصفهان نماینده گردید تا تفکر شیخ فضل الله نوری از بین نرود. و از آن طرف مشروطه خواهان روشنفکر، بعدها حزب تجدد را بنا نهادند که زمینه انتخاب و قدرتمند شدن رضا خان را فراهم کرد.

سخن مرحوم جلال آل احمد گویای همهٔ انحرافی است که در این نهضت پدید آمد: ... من با دکتر تندرکیا موافقم که نوشت شیخ شهید نوری نه به عنوان مخالف «مشروطه» که خود اوایل امر مدافعش بود، بلکه به عنوان مدافع «مشروع» باید بالای دار برود... آن هم زمانی که پیشرو روشنفکران غرب زده، ملکم خان مسیحی بود و طالبوف سوسیال دموکرات قفقازی، و به هر حال آن روز بود که نقش غرب زدگی را هم چون داغی بر پیشانی ما زدند و من نعش آن بزرگوار را بر سر دار هم چون پرچمی می دانم که به علامت استیلای غرب زدگی، پس از دویست سال کشمکش بر بام سرای این مملکت افراشته شد...^۳

^۱ دوانی، علی، *نهضت روحانیون ایران*، ج ۱، ص ۱۱

^۲ تندرکیا، شمس الدین، *سردار*، ص ۵۸

^۳ آل احمد، جلال، *غرب زدگی*، ص ۷۸

علل شکست مشروطه

اشغال ایران در جنگ جهانی اول و توطئه‌های انگلیس و روسیه
ایجاد اختلاف بین رهبران روحانی
فقدان رهبر مصمم
نفوذ عناصر فراماسون و منورالفرها
آشفته‌گی اوضاع مملکت و شیوع گرسنگی و بیماری

پیامدهای مشروطه

طرح مفاهیمی چون آزادی، مجلس و قانون در جامعه.
تجربه حوادث مختلف که بعداً در وقوع انقلاب اسلامی به کار آمد.

برای مطالعه

- ۱۲۸۷ ش مجلس به دستور محمد علی شاه و توسط قوای روس به توپ بسته شد که منجر به فتح تهران، توسط مشروطه خواهان و خلع محمد علی شاه شد.
به دار کشیدن شیخ فضل الله نوری در سیزده رجب، سالروز میلاد امیرالمؤمنین(ع) در میدان توپخانه تهران، امام خمینی(ره) فعلی.^۱
- ۱۲۹۳ ش/ ۱۹۱۷ م آغاز جنگ جهانی اول
- ۱۲۸۶ ش / ۱۹۰۷ م قرارداد روسیه و انگلیس که شمال ایران تحت نفوذ روس و جنوب تحت نفوذ انگلیس باشد.
- ۱۲۹۵ ش / ۱۹۱۵ م قرارداد روسیه و انگلیس که طی آن در شمال ایران، روسیه، قوای قزاق را و در جنوب، انگلیس، پلیس جنوب را برای خود ایجاد نمایند.
در همین سال ها جنبش‌های ضد استعماری و ضد استبدادی میرزا کوچک خان در گیلان، شیخ محمد خیابانی در تبریز، کلنل محمد تقی خان پسپان در خراسان، رئیسعلی دلواری و تنگستانی‌ها در بوشهر، پدید آمد.

^۱ رک: مدنی، جلال‌الدین، تاریخ معاصر ایران

۱۲۹۸ ش / ۱۹۱۹ م قرارداد وثوق الدوله با انگلیس که ایران را تحت الحمايه قرار می‌داد با مخالفت شیخ محمد خیابانی و مدرس مسکوت گذاشته شد.

۳ اسفند ۱۲۹۹ کودتای انگلیسی، به فرماندهی رضاخان و کمک آبرو نساید

دلایل انگلیس برای ایجاد کودتا

- ۱- وقوع انقلاب کمونیستی در شوروی خطر سرایت آن به جامعه ایران را در بر داشت.
 - ۲- نفت در جریان جنگ جهانی اول و بعد از آن اهمیت بیشتری یافت.
 - ۳- جنبش‌های متعدد در ایران باید سرکوب شود.
 - ۴- عدم توانایی شاه قاجار بر تسلط مقتدرانه بر اوضاع.
 - ۵- عدم تمایل انگلیس به این که به طور مستقیم در جامعه ایران حضور داشته باشد و نیاز این کشور به وجود مهره‌ای قاطع در مقابل مردم.
- با همین طرح استعمار پیر، در ترکیه، کمال آتاتورک؛ در عراق، ملک فیصل و در افغانستان، امان الله خان برسرکار آمدند^۱

برای مطالعه

رضا شاه

رضا خان در سال ۱۲۵۶ متولد شد. بعد از مرگ پدر، همراه مادر در تهران با فقر زندگی می‌کرد. در دوازده سالگی وارد ارتش گردید. او به نام‌های رضا سوادکوهی و رضا پالانی خوانده می‌شد که نام محل و طایفه او بود. بعدها با نام‌های رضا میرپنچ که درجه نظامی او بود، و رضا شصت تیر و سردار سپه هم نامیده شد. پس از سلطنت برایش فامیل پهلوی انتخاب کردند و از طرف مجلس لقب رضا شاه کبیر به او داده شد.

او در سرکوب قیام‌های مردمی جنگل در شمال و شیخ محمدخیابانی در تبریز و تنگستانی‌ها در جنوب و... شرکت کرد. به همراه سیدضیاء الدین طباطبائی و به کمک آبرونساید، فرمانده نظامی انگلیسی با کودتا به قدرت رسید.

^۱ همان

ایران در جنگ جهانی اول دچار صدمات زیادی شد که انگلیس با نقشه بردن قاجار و آوردن رضاخان این چنین وانمود کرد که تمام بدبختی مردم از حکومت قاجار بود. در نتیجه مردم و حتی سیاستمداران به رضاشاه دلبستند. او به ظاهر خود را مذهبی هم نشان می‌داد.^۱ تنها مدرس بود که در مقابل او ایستاد. افرادی هم چون مصدق حامی حکومت رضاخانی بودند.^۲ اعضای حزب تجدد همگی کوشیدند تا حکومت به او برسد، البته رضاشاه هم با دخالت در انتخابات، همه اعضای آن حزب را وارد مجلس کرد تا به نفع او رأی دهند. و بعدها هم، اهداف حزب را که همانا جدایی دین از سیاست و ملی‌گرایی بود، پیگیری نمود. اما وجود آن‌ها را در کنار خود تاب نیاورد و همه را سرکوب کرد.

در جنگ جهانی دوم علی‌رغم بی‌طرفی ایران، مشکلات جنگ دامن ایران را گرفت و ارتش منظم رضاخانی در مقابل بیگانه هیچ عکس‌العملی نشان نداد. انگلیس، دوباره عامل تمام بدبختی را حکومت دیکتاتوری رضاخان معرفی نمود و او را از ایران با خفت و خواری تبعید نمود. رضاشاه هنگام رفتن از محمدعلی فروغی عامل فراماسون انگلیس خواست به پسرش کمک کند تا جانشین او گردد و حکومت، به قاجار بازنگردد.

همسران رضاشاه

رضاشاه چهار همسر داشت که با دو نفر آن‌ها قبل از پادشاهی ازدواج کرد و در مجموع یازده فرزند، هفت پسر و چهار دختر نتیجه این ازدواج‌ها بود. تاجماه که دختر عمویش بود و از او یک دختر باقی ماند. تاج الملوک آیرملو که چهار فرزند محمدرضا، علیرضا، شمس و اشرف پهلوی داشت. شمس برخلاف اشرف در امور سیاسی زیاد مداخله نمی‌کرد. بعدها مسیحی شد و در کلیسای شخصی قصرش در کرج مراسم ویژه می‌گرفت. و... اشرف زنی فاسد و قاچاقچی مواد مخدر بود. و... رضا شاه با دو شاهزاده قاجار بعد از پادشاهی ازدواج کرد. توران امیرسلیمانی مادرغلامرضا پهلوی که پس از یکسال از رضاخان جدا شد. عصمت دولتشاهی که یک دختر به نام فاطمه و چهار پسر به نام عبدالرضا، احمدرضا، محمودرضا و حمیدرضا داشت.

^۱ رک: مخبرالسلطنه، هدایت، *خاطرات و خطرات*، ص ۳۹۷ و کاتوزیان، همایون، *اقتصاد سیاسی ایران*، ص ۱۷۴

^۲ مکی، حسین، *دکتر مصدق و نطقهای تاریخی او*، ص ۷ و مدنی، جلال الدین، *تاریخ سیاسی معاصر ایران و مهدوی، منصور، نیمه پنهان*، ش ۲۱، ص ۳۳.

- تمام برادران شاه فاسد بودند و تنها عبدالرضا بود که مدرک دکترای خود را از آمریکا گرفت و به کمک آن‌ها برای ایران سیستم اقتصادی طراحی نمود، که مورد بی مهری شاه قرار گرفت. او بعداً در آمریکا و آرژانتین به فعالیت‌های اقتصادی موفق خود ادامه داد.

پس از انقلاب اسلامی به خبرنگاران گفته بود: اگر در ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ مصدق، سلطنت را به من واگذار می‌کرد، ایران، امروز سرنوشت دیگری داشت و حداقل سلطنت پهلوی باقی می‌ماند!^۱

ارتش رژیم پهلوی

- در زمان رضاشاه و محمدرضا، بودجه قابل ملاحظه‌ای داشت، حدود $\frac{۱}{۳}$ بودجه کل کشور.
- همه کارها با نظارت مستقیم شخص شاه انجام می‌شد، حتی دادن درجه به افراد و نیز گزینش اشخاص.
- تهدید خارجی متوجه ایران نبود. در زمان محمدرضا او به خاطر زاندارم بودن در منطقه تقویت می‌شد تا نگهبان خوبی برای منافع غرب و آمریکا باشد و ارتش تنها برای سرکوب مردم و مخالفین داخلی خود یا مخالفان حکومت‌های دست‌نشانده همسایه همانند انقلابیون در عمان، به کار آمد.

گوشه‌ای از اقدامات رضا شاه

اتحاد نیروهای نظامی و ایجاد ارتش - فرستادن دانشجو به خارج از کشور - پایه گذاری بانک ملی ایران - ایجاد راه آهن سراسری - کشف حجاب و سرکوبی قیام مردم مشهد در مسجد گوهر شاد - تاسیس رادیو - تاسیس دانشگاه تهران - گسترش صنایع - صنعتی کردن کشاورزی، پنج هزار سند یعنی ده در صد بهترین زمین‌ها را به نام خود زد و روی آن‌ها به عنوان نمونه، کشاورزی مکانیزه انجام داد - خشونت و دیکتاتوری - مبارزه با مذهب - ممنوعیت عزاداری امام حسین (ع) و تجمع افراد - ممنوعیت نواختن نقارخانه امام رضا (ع) - تعطیلی جلسات دینی و نماز جمعه - دستور یکجا نشینی عشایر و کوچ نشینان - اجبار به استفاده از کلاه پهلوی و منع عمامه - لباس پهلوی (منع لباس محلی و اجبار لباس غربی) - اجباری کردن لهجه تهرانی برای سرتاسر کشور و ترویج باستان گرایی

^۱ رک: پیرانی، احمد، برادران شاه

ناسیونالیسم، با شعار خدا، شاه و میهن^۱

مبارزه با مذهب

جان فوران محقق آمریکایی می گوید: در بطن مشروعیت نظام پهلوی، آمیزه ای متناقض و ابهام آمیز از ملی گرایی و غرب گرایی وجود داشت. ناسیونالیسم رضا شاه، غیردینی بود.^۲ احمد متین دفتری، نخست وزیر وقت می گوید: سال ۱۳۱۸ شاه به فکر منع انتشار تقویم قمری افتاد، تا مردم از تاریخ عزاداری ها و جشن های مذهبی غافل بمانند.^۳

تاج الملوک، همسر رضاخان می گوید: رضاشاه دستور داد تا توپ سحر را بی ترتیب و نامنظم بزنند، توپ افطار را نیم ساعت بعد از مغرب و توپ سحر را یکی دو ساعت جلوتر از طلوع فجر می انداختند.

رضاشاه می گفت: مگر خدا عرب است که روزی پنج بار با او عربی صحبت کنیم؟! جلال آل احمد از هدف دستگاه رضاخانی در ترویج مذهب زرتشتی چنین پرده بر می دارد:... در دوره بیست ساله پیش از شهریور (۱۳۲۰) از نو سرو کله «فروهر» بر در و دیوارها پیدا می شود که یعنی خدای زرتشت را از گور در آورده ایم و بعد سر و کله ارباب گیو و ارباب جمشید پیدا می شود با مدرسه هاشان و انجمن هاشان و تجدید بنای آتشکده ها در تهران و یزد.

آخر اسلام را باید کوبید و چه جور؟ این جور که از نو مرده های پوسیده و ریسیده ای را که سنت زردشتی باشد و کوروش و داریوش (را) از نو زنده کنی....^۴ وی کوشید با ترویج انواع فرقه های مذهبی منحرف، آنان را در کنار «اسلام ناب محمدی» قرار دهد.

^۱ هدایت، مهدیقلی، *خاطرات و خطرات*، ص ۵۲۴

^۲ فوران، جان، *مقاومت شکننده*، ص ۳۳۸

^۳ کاتوزیان، محمد علی همایون، *اقتصاد سیاسی ایران*، ص ۱۷۹

^۴ آل احمد، جلال، *در خدمت و خیانت روشنفکران*، ص ۱۱۷

رضاشاه با هر گونه تبلیغ اسلام و برپایی جلسات مذهبی مخالف بود، در عین حال فضا را برای برخی آخوندهای درباری و اطرافیان خود فراهم می‌آورد تا دین مردم را به تحریف کشانند، مانند «شریعت سنگلجی» که به مخالفت با برخی از آموزه‌ها و اعتقادات اسلامی پرداخت و کتاب «اسلام و رجعت» را به چاپ رساند، با این حال اجازه داده نشد که کتاب «ایمان و رجعت» نوشته یکی از روحانیان که در آن به دروغ پردازی و خیانت سنگلجی پرداخته بود، منتشر شود.^۱

در این میان، احمد کسروی نیز که به تحصیل علوم قدیم و جدید مشغول بود، لباس روحانیت را کنار نهاد و به استخدام دادگستری درآمد و پس از چندی رئیس عدلیه خوزستان شد. عضو افتخاری انجمن سلطنتی لندن^۲، از جمله افرادی بود که با نفی اندیشه اسلامی و ترویج ملی‌گرایی و آرای مدرنیستی به حمایت از رژیم پهلوی پرداخت. کسروی ادعا داشت که اسلام برای پاسخگویی به نیازهای علمی و فلسفی زمان معاصر، قدیمی و ناتوان گردیده است. از این رو داعیه ایجاد دین جدیدی داشت که خود پیامبر آن بود! کسروی این دین را آیین پاک یا پاکدینی نامید و با به راه انداختن جشن کتاب سوزی، طی مراسمی سالانه بسیاری از کتب عرفانی و ادعیه اسلامی را در آتش می‌سوزاند.^۳ کار به جایی رسید که یک بار مفاتیح الجنان در لیست کتاب مراسم او قرار گرفت!

علی اکبر حکمی‌زاده، تحت تأثیر کسروی با خروج از لباس روحانیت، کتاب اسرار هزار ساله را بر ضد اسلام و ارزش‌های شیعی نوشت و مورد حمایت رژیم پهلوی نیز قرار گرفت. سال ۱۳۲۲ امام خمینی چند روزی کلاس درس خود در حوزه علمیه را تعطیل نمود و کتاب کشف الاسرار را در پاسخ به ادعاهای او نوشت. رضا شاه برای مقابله با اسلام به ترویج «تصوّف» نیز پرداخت و تلاش کرد «خانقاه»

^۱ خمینی، روح الله، کشف الاسرار، ص ۳۳۳

^۲ آبادیان، حسین و دیگران، رویارویی فرهنگی ایران و غرب در دوره معاصر (مجموعه مقالات)، ج ۱، ص ۱۰۳

^۳ زرشناس، شهریار، تأملاتی درباره روشنفکری در ایران، ص ۱۱۹

را در مقابل «مسجد» مطرح کند. در زمان حکومت رضا خان شایع شد که ابوالحسن فروغی (برادر محمدعلی فروغی) مأموریت یافته تا فلسفه «عرفانی» جدیدی به سبک هگل تدوین کند. همان گونه که هگل سلطنت پروس را عالی‌ترین تجلی «ایده مطلق» می‌دانست، او نیز «شاهنشاهی ایران» را تحقق «نورالانوار» نشان داد.^۱

خشونت

دکتر فریدون کشاورز در مورد خشونت رضا شاه می‌گوید: فرخی را در تهران زندانی کردند، برای اینکه مخالف سلطنت رضا شاه بود، بعد دستور رسید که خفه اش کنند، دو، سه نفر بالش گذاشتند روی صورتش و نشستند روی بالش تا خفه شد. عشقی را کشتند، داور را مجبور کرد به اینکه تریاک بخورد و خود کشی بکند و صولت الدوله قشقای را نیز کشتند.

سردار اسعد بختیاری را کشت. تیمور تاش را کشت، آخر این‌ها را محاکمه کنید، وکیل دعاوی بیاید، هیئت منصفه بیاید، این‌ها همه از لحاظ سیاسی اعدام شدند. من نمی‌خواهم بگویم خوب بودند، یا بد، ولی قانون باید در مملکت حکم فرما باشد.^۲

مخالفت مدرس با رضا خان هیچ‌گاه در جهت حمایت از قاجاریه نبود، بلکه به طور عمده مخالفت او با رضا خان از نظر سیاسی به دو جنبه بر می‌گشت: جنبه اول مخالفت او در مقابل دیکتاتوری و قدرت کامل رضا خان بود. او می‌دانست اگر رضاخان قدرت کامل را در دست بگیرد استبداد شدیدی بر ایران حکمفرما خواهد شد.

دکتر سیف پور فاطمی در این زمینه معتقد است: مدرس در تمام نطق‌هایش این عقیده را داشت و همواره بر این باور بود که سردار سپه مرد مفیدی است ولی در وزارت جنگ، و در همان جا هم نباید قدرت زیاد به او داد.^۳

هم چنین مدرس در مورد علت مخالفت خود با جمهوری رضاخانی می‌گوید: من

^۱ فردوست، حسین، *ظهور و سقوط سلطنت پهلوی*، ج ۲، ص ۴۴

^۲ فوران، جان، *مقاومت شکننده*، ص ۳۳۸

^۳ کاتوزیان، محمد علی همایون، *اقتصاد سیاسی ایران*، ص ۱۷۹

با جمهوری واقعی مخالف نیستم و حکومت صدر اسلام هم تقریباً و بلکه محققاً حکومت جمهوری بوده ولی این جمهوری که می‌خواهند به ما تحمیل کنند، بنا بر اراده ملت ایران نیست، بلکه انگلیسی‌ها می‌خواهند رژیم حکومتی را که صددرصد دست‌نشانده و تحت اراده خود باشد، در ایران برقرار سازند و از همه مهم‌تر به واسطه‌ی مخالفت احمد شاه با قرارداد و خواسته‌های انگلیسی‌ها، می‌خواهند از او انتقام بگیرند.^۱

دکتر سیف پور فاطمی معتقد است که مدرس به رضا خان کمک هم می‌کرد: ... حتی مرحوم مدرس در یک مدتی به او (رضاخان) کمک می‌کرد بطوری که فرماندهی کل قوا را مجلس از احمد شاه گرفت و به او داد و این بدون کمک مرحوم مدرس غیر ممکن بود.^۲

جنبه دوم مخالفت مدرس با رضاخان به رو بنائی بودن اصلاحات او بر می‌گردد. رحیم زاده صفوی در خاطرات خود از قول مدرس نقل می‌کند که او می‌گفت: قریباً چوپان‌های قریه‌های قراغینی و کنگاور با الکل سفید و کروات خودنمایی می‌کنند، اما در زیباترین شهرهای ایران هرگز آب لوله و تمیز برای نوشیدن مردم پیدا نخواهد شد. ممکن است شمار کارخانه‌های نوشابه‌سازی روزافزون گردد، اما کوره آهنگدازی و کارخانه کاغذ سازی پا نخواهد گرفت.

درهای مساجد و تکایا به عنوان منع خرافات و اوهام بسته خواهد شد، اما سیلی از رمان‌ها و افسانه‌های خارجی که در واقع جز حسین کرد فرنگی چیزی نیست، به وسیله مطبوعات و پرده‌های سینما به این کشور جاری خواهد گشت، به طوری که پایه افکار و عقاید و اندیشه‌های نسل جوان از دختر و پسر تدریجاً بر بنیاد همان افسانه‌های پوچ قرار خواهد گرفت و مدنیت مغرب و معیشت ملل متمدنی را در رقص و آواز و دزدی‌های عجیب او، و بی‌عفتی‌ها و مفاسد اخلاقی دیگر خواهند شناخت.

^۱ مکی، حسینی، *تاریخ بیست ساله‌ی ایران*، ج ۲، ص ۵۰۰

^۲ مهدوی، هوشنگ، *انقلاب ایران به روایت رادیو بی بی سی*، ص ۲۸

مثل آنکه آن چیزها لازمه متمدن بودن است.^۱

۱۳۰۰ ش رضاخان وزیر جنگ می شود، گشایش مجلس چهارم که شهید مدرس رهبر اقلیت مجلس شد- تأسیس حوزه علمیه قم توسط آیت الله حائری یزدی

۱۳۰۲ رضاخان نخست وزیر شد و احمد شاه به اروپا رفت.

۱۳۰۴ احمد شاه خلع شد و رضاخان به سلطنت رسید.

۱۳۱۲ لغو قرارداد دادرسی و انعقاد قرارداد نفتی ننگین ۶۰ ساله دیگر با انگلیس توسط سید حسن تقی زاده

سفر رضاشاه به ترکیه و ملاقات با آتاتورک

۱۳۱۶ اعلام کشف حجاب و امضای پیمان سعدآباد

۱۳۱۸ شروع جنگ دوم جهانی

۱۳۲۰

ورود متفقین به ایران، بر کناری رضاخان و شروع سلطنت محمدرضا شاه انگلیس، رضا شاه را از تهران به جنوب و از آن جا به سواحل هند و سپس به جزیره موریس تبعید کرد. او پس از چند ماه به ژوهانسبورگ در آفریقای جنوبی منتقل شد و همان جا سکنه کرد و مرد.

این رباعی از امام خمینی درباره ایام حکومت رضا خان است:

از جور رضا شاه کجا داد کنیم زین دیو بر که فریاد کنیم

آن دم که نفس بودره ناله ببست اکنون نفسی نیست که فریاد کنیم^۲

^۱ دهگان، بهمن، اسرار سقوط احمدشاه، ص ۸۵، به نقل از ابراهیمی، مهدی، ریشه های فرهنگی انقلاب اسلامی

^۲ امام خمینی، دیوان، ضمیمه

برای مطالعه

محمدرضا پهلوی

- تولد ۴ آبان ۱۲۹۸، ۴۵ دقیقه پس از اشرف (خواهرش)، در میدان حسن آباد در منزل اجاره‌ای پدر: رضاخان
- مادر: تاج الملو آیرملو از مهاجران قفقاز
- وفات ۵ مرداد ۱۳۵۹ قاهره مصر، در سن ۶۱ سالگی در اثر سرطان غدد لنفاوی و در مسجد الرفاعی قاهره مدفون شد.
- ۱۳۰۴ تحصیلات: مدرسه نظام
- ۱۳۱۰ دبیرستان شبانه‌روزی له روزه سوئیس
- ۱۳۱۵ دانشکده افسری
- ۱۳۱۷ فارغ‌التحصیلی از دانشکده، فوق دیپلم، سروان دوم
- ۱۳۱۷ ازدواج با: ۱- فوزیه، خواهر ملک فاروق، پادشاه مصر که صاحب دختری به نام شهناز شدند. حسین فردوست بر این عقیده است که: این ازدواج نقشه انگلیس بود.
- ۱۳۲۷ طلاق فوزیه، به علت بد رفتاری و فساد محمدرضا پهلوی از ایران فرار کرد
- ۱۳۲۹ ۲- ثریا اسفندیاری؛ بچه دار نمی‌شد و مورد آزار مادر و خواهر شاه بود که طلاق گرفت.
- ۱۳۳۸ ۳- فرح دیبا؛ صاحب چهار فرزند به نام: رضا، فرحناز، علیرضا و لیلا شدند.^۱
- علیرضا اخیراً خودکشی کرد.
- محمدرضا بر خلاف پدر، مردی عیاش و فاسد بود.
- طی ۳۷ سال حکومت بیش از ۳۰ بار نخست وزیر عوض نمود.
- دو بار ترور شد و سه بار دیگر برایش نقشه ترور کشیده شد. سال ۱۳۵۵ طرح ترور توسط برادرش علیرضا بود که بعد از چندی در سانحه هوایی کشته شد- نیز در همین سال تیر اندازی به سوی او در اقامتگاه نوشهر توسط همسر فاطمه پهلوی و داماد رضا شاه ارتشبد خاتم، به وقوع پیوست که او نیز پس از مدتی در سانحه پرواز در دریاچه دز به قتل رسید.^۲

^۱ رک: فردوست، حسین، *ظهور و سقوط سلطنت پهلوی* و *افراسیابی، بهرام، همسران شاه*

^۲ رک: تربتی، محمود، *پنج گلوله برای شاه*

گوشه‌ای از اقدامات محمدرضا

بستن پیمان نامه ۱۹۷۵ الجزایر و تعیین خط مرزی ایران و عراق و تثبیت حاکمیت ایران بر آب‌های اروندرود

حضور نظامی ایران در جزایر ایرانی ابوموسی، تنب بزرگ و تنب کوچک

به رسمیت شناختن استقلال بحرین

برگزاری جشن‌های ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی ایران

تغییر مبدا تاریخ ایران از هجری خورشیدی به تاریخ شاهنشاهی

افزایش سطح قدرت نظامی ارتش ایران و توسعه آن

مشارکت در تأسیس اوپک

ایجاد مجلس سنا

تشکیل سازمان انرژی اتمی ایران

تشکیل حزب رستاخیز ملت ایران

رفع اختلافات مرزی در مرزها (پیمان مثلی عراق، ترکیه، ایران)

ایجاد تاسیسات زیربنایی هم‌چون سدها، فرودگاه‌ها و دانشگاه‌های گوناگون

تأسیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک)

عضویت در پیمان سنتو

برای مطالعه

۲۶ دی ۱۳۵۷

فرار از ایران و آغاز آوارگی ۱۹ ماهه، او ۵ روز در مصر، چند روز در مغرب (مراکش) چند روزی در باهاما و مدتی در مکزیک بود. سپس به بهانه معالجه به نیویورک رفت که دو هفته بعد سفارت آمریکا در تهران اشغال شد و مجبور به رفتن به پاناما شد و در نهایت در مصر جان داد و در همان جا مدفون گردید.

۱۳۲۳ش مرگ رضاخان و انتقال جنازه اش به مصر

۱۳۲۴	تسلیم آلمان و پایان جنگ جهانی دوم
۱۵ دی ۱۳۲۶	سازمان ملل به طور رسمی بخشی از فلسطین را به اسرائیل واگذار کرد.
۱۵ بهمن ۱۳۲۷	به طرف شاه تیراندازی شد (هنگام مراسم فارغ التحصیلی دانشجویان دانشکده افسری توسط ناصر فخرایی و احتمالاً با نقشه‌ی رزم آرا با شلیک پنج گلوله انجام شد). - بدست آوردن بهانه جهت انحلال حزب توده و تبعید آیت الله کاشانی و ایجاد اختناق

ملی شدن صنعت نفت

انگلیس توسط هژیر، وزیر دربار، در انتخابات مجلس اعمال نفوذ نمود تا نمایندگان مخالف قراردادهای نفتی به مجلس راه پیدا نکنند. اعتراض مصدق و دیگر افراد از طرفی، و ترور هژیر توسط فدائیان اسلام، موجب تجدید انتخابات شانزدهم مجلس گردید که به موجب آن آیت الله کاشانی و مصدق و برخی همفکران آنها به مجلس راه پیدا کردند. بعد از ترور رزم آرا زمینه ملی شدن صنعت نفت و نخست وزیری مصدق و فرار شاه به خارج از کشور فراهم گردید.

مصدق در کابینه خود افراد نه چندان خوشنام را وارد کرد، به آمریکا دلبست و با روحانیت مخالفت کرد، در نتیجه موجبات دلسردی مردم و شکست نهضت و در نتیجه وقوع کودتا و بازگشت شاه به سلطنت فراهم شد.

استعمارگران با کمک عوامل خود و مشارکت زاهدی و تلاش اسد الله علم، اشرف پهلوی، شعبان جعفری (بی مخ) و چند هزار دلار، این کودتا را بوجود آوردند.

برای مطالعه

۱۳۲۸	تأسیس مجلس سنا
	شدت گرفتن مبارزه علما با تحركات فرقه بهائیت پس از تشکیل دولت اسرائیل.
	انتقال جنازه رضا شاه از مصر به شهر ری

نخست وزیری دکتر مصدق

پس از آنکه مجلس، لایحه ملی شدن نفت را از تصویب کرد، در حالی که دولت هم با ترور رزم آرا تضعیف شده بود، با زمینه هایی که به وجود آمد، نخست وزیری به مصدق محول شد. پس از آنکه مصدق روی کار آمد، روحانیت به رهبری آیت الله کاشانی حمایت کامل خود طی یک بیانیه اعلام داشت.

همچنین در مقابل تهدید انگلستان مبنی بر حمله نظامی برای مقابله با دکتر مصدق آیت الله کاشانی رسماً اعلام کرد که :

... اگر انگلیسی‌ها ایران را مورد حمله قرار دهند اعلام جهاد خواهیم کرد. و نیز هنگامی که دکتر مصدق اوراق قرضه ملی را به منظور کمک به دولت در بین مردم پخش کرد، آیت الله کاشانی ضمن اطلاعیه ای اعلام داشت:

... این جانب عنوان جهاد ملی را در این مورد واقعاً به جا و درست یافتم و آن را نوعی از الهامات ارواح مقدسه شمردم. این حقیقت روشن است که امروز ملت مسلمان ایران متفقاً و متحداً قیام کرده تا سلطه فقر را از پیروان حوزه طاهره اسلام منقطع کند و ایادی بیگانه را از دخل و تصرف بر شوون سیاسی و اقتصادی مسلمانان ممنوع سازد.^۱

بنابراین روشن است که آیت الله کاشانی از هیچ کوششی در حمایت از دکتر مصدق دریغ نکرد. اما سرانجام دکتر مصدق در مورد تصدی وزارت جنگ با شاه اختلاف پیدا کرد و ناگهان، به طور غیر منتظره‌ای استعفای خود را تسلیم شاه نمود و او نیز بلافاصله قوام السلطنه را مامور تشکیل دولت کرد.

۳۰ تیر ۱۳۳۱

^۱ جمعی از هواداران نهضت اسلامی ایران و اروپا، روحانیت و اسرار فاش نشد، نهضت نفت، ص ۱۲۲ الی ۱۵۲.

قیام مردم و نخست وزیری مجدد مصدق

پس از آنکه مصدق استعفا داد و قوام روی کار آمد، تهدید و ارباب توسط او آغاز شد. آیت الله کاشانی سوگند یاد کرد که اگر قوام کنار نرود، اعلام جهاد خواهد کرد و شخصاً کفن پوشیده و مردم را همراهی خواهد کرد. حتی ایشان واسطه شاه یعنی حسین علا را که به منظور میانجی‌گری به منزل او آمده بود را رد کرد. بدین ترتیب مردم به خیابان‌ها ریختند، نیروهای دولتی به روی مردم آتش گشودند و جمعی از مردم به شهادت رسیدند و سر انجام قوام السلطنه کنار رفت و دکتر مصدق مجدداً به نخست وزیری رسید.

اختلاف بین آیت الله کاشانی و دکتر مصدق و سقوط مصدق

پس از آنکه مصدق با قدرت بیشتری روی کار آمد، اقدامات بسیاری انجام داد که مهم ترین آن‌ها قطع دست درباریان و خصوصاً خاندان سلطنتی از حکومت بود. او هم‌چنین در دوره دوم توانست مسئولیت وزارت جنگ را نیز از شاه بگیرد. در این دوره مصدق انتصابات داشت که به شدت مورد اعتراض آیت الله کاشانی قرار گرفت. از آن جمله می‌توان به انتصاب سرلشگر وثوق به عنوان معاون وزارت جنگ نام برد. او فرمانده ژاندارمری قوام بود که کفن پوشان کرمانشاه و همدان و قزوین را به خاک و خون کشید.

هم‌چنین احمد قوام، پسر خاله‌اش را که طبق مصوبه مجلس می‌بایست تحت تعقیب قانون قرار می‌گرفت، مجازات نکرد و....

مصدق اعتراض آیت الله کاشانی را رد کرد و پاسخ داد:

... اگر با این رویه موافقند بنده هم افتخار خدمت گذاری را خواهم داشت و الا چرا

حضرتعالی از شهر خارج شوید اجازه فرمایید؛ بنده از مداخله در امور خودداری کنم.^۱

متن نامه مصدق در جواب آیت الله کاشانی و هم‌چنین عدم توجه مصدق نسبت به بعضی از اصلاحات مذهبی و نیز اقداماتی مانند دستگیری جمعی از روحانیون مانند نواب صفوی، رهبر فدائیان اسلام که حدود ۲۰ ماه از ۲۸ ماه حکومت مصدق را

^۱ همان، ص ۱۵۲

زندانی بود، مورد اعتراض آیت الله کاشانی قرار گرفت؛ و در شرایطی که خود او نیز مورد اهانت قرار گرفت، سر انجام از سیاست کشور کناره گیری کرد.^۱

مصدق، که به گمان خود در راه ثبات قدرتش موانع را از میان بر می داشت، به همین بسنده نکرد و دست به اقدامی زد که حتی مورد اعتراض دوستانش از جمله دکتر کریم سنجابی قرار گرفت، این اقدام، اعلام انحلال مجلس بود.

نواب صفوی در همان روزهای اول نخست وزیری مصدق در پیامی به او گفت: اجنبی، اجنبی است؛ چه روس، چه انگلیس، چه آمریکا، امروز که پای آمریکا در این مملکت باز شود، باز دوباره فداکاری‌ها باید کرد؛ شهادت‌ها باید انجام داد تا آمریکا را بیرون نمود.^۲

در این باره به قسمتی از دو مقاله در روزنامه های اکسیون و فیگارو چاپ فرانسه در آوریل ۱۹۵۲ (فروردین ۱۳۳۱) اشاره می کنیم:

... گزارش مفصلی که اخیراً لوئی هندرسن، سفیر کبیر آمریکا در ایران به وزارت امور خارجه آمریکا فرستاد، ضمن اظهار ناامیدی از وضع ایران، از شخص دکتر مصدق تجلیل کرده و احساسات ضد کمونیستی و تمایل او را به همکاری با آمریکا ستوده است.^۳

برای مطالعه

در این بخش، نامه تاریخی آیت الله کاشانی به دکتر مصدق و پاسخ او در ۲۷ مرداد ۱۳۳۲ (روز قبل از کودتا) را نقل می کنیم.

نامه آیت الله کاشانی به دکتر مصدق

حضرت نخست وزیر معظم جناب آقای دکتر مصدق دام اقباله! عرض می شود گرچه امکانی برای عرایض نمانده، ولی صلاح دین و ملت برای این خادم اسلام بالاتر از احساسات شخصی است و علی رغم غرض ورزی‌ها و بوق و کرنای تبلیغات، شما خودتان بهتر از هر کس می دانید که هم

^۱ رک: زنجانی، عمید، *انقلاب اسلامی و ریشه های آن*

^۲ موسسه فرهنگی قدر ولایت، *نقش روشنفکران وابسته*، ج ۷ (دکتر محمد مصدق)، ص ۲۵۵.

^۳ جلال الدین مدنی، *تاریخ سیاسی معاصر ایران*، ج ۱، ص ۲۱۸

غمم در نگهداری دولت جنابعالی است که خودتان به بقای آن مایل نیستید. از تجربیات روی کار آمدن قوام و لج‌بازی‌های اخیر بر من مسلم است که می‌خواهید مانند سی‌ام تیر کذایی، یک بار دیگر ملت را تنها گذاشته و قهرمانانه بروید. حرف این جانب را در خصوص اصرارم در عدم اجرای رفراندوم نشنیدید و مرا لکه حیض کردید، خانه‌ام را سنگ باران، یاران و فرزندانم را زندانی فرمودید، مجلس را که ترس داشتید شما را ببرد، بستید و حالا نه مجلسی هست و نه تکیه گاهی برای این ملت گذاشته‌اید.

زاهدی را که من با زحمت در مجلس تحت نظر و قابل کنترل نگه داشته بودم، با لطایف الحیل خارج ساختید و حالا همان طور که واضح بود، در صدد به اصطلاح کودتاست. اگر نقشه شما نیست که مانند سی‌ام تیر عقب نشینی کنید و به ظاهر قهرمان زمان بمانید... آمریکا ما را در گرفتن نفت از انگلیس‌ها کمک کرد و حالا به دست جنابعالی به صورت ملی و دنیاپسندی می‌خواهد این ثروت ما را به چنگ آورد و اگر واقعاً با دیپلماسی نمی‌خواهید کنار بروید، این نامه من سندی در تاریخ ملت ایران خواهد بود که من شما را با وجود همه بدی‌های خصوصی تان نسبت به خودم، از وقوع حتمی یک کودتا به وسیله زاهدی که مطابق با نقشه خود شماست، آگاه کردم که فردا جای هیچگونه عذر موجهی نباشد. اگر به راستی در این فکر اشتباه می‌کنم، با اظهار تمایل شما، سید مصطفی و ناصر خان قشقایی را برای مذاکره خدمت می‌فرستم. خدا به همه ما رحم بفرماید. ایام به کام باد،

سید ابوالقاسم کاشانی

در پاسخ دکتر مصدق چنین نوشت:

مرقومه حضرت آقا به وسیله آقا حسن سالمی زیارت شد. این جانب مستظهر به پشتیبانی ملت ایران هستم، والسلام.

محمد مصدق

نفت اگرچه ثروتی خدادادی محسوب می‌شود، با این حال اعمال سیاست‌های نادرست و طمع بیگانگان مشکلاتی از این قبیل به وجود آورده است:

- ۱- نابودی اقتصاد و تک محصولی شدن آن
- ۲- افزایش تورم در پی نوسان قیمت نفت
- ۳- ایجاد شکاف بین حکومت و مردم و...

برای مطالعه

۲۸ مرداد ۱۳۳۲ کودتای آمریکایی - انگلیسی و بازگشت شاه به ایران

۱۶ آذر ورود نیکسون، معاون رئیس جمهور آمریکا به تهران و اعتراض دانشجویان و کشته شدن ۳ نفر در دانشکده فنی

۱۳۳۳ از این سال به بعد، انگلیس یک میلیارد دلار خسارت بابت ملی شدن صنعت نفت از ایران گرفت. بر اساس قرارداد نفتی جدید بعد از کودتای ۲۸ مرداد، تنها اسمی از ملی شدن صنعت نفت باقی می ماند، بر طبق این قرارداد کنسرسیومی به نام شرکت نفت انگلیس و ایران تشکیل شد. این کنسرسیوم بابت هر تن نفت صادراتی از ایران ۱۲/۵۶ دلار سود می برد، در حالی که سود ایران از هر تن نفت تنها ۱/۵ دلار بود.^۱ کنسرسیوم نفتی ۵۱ درصد سهام داشت و ایران ۴۹ درصد سهام را در اختیار داشت.^۲

۱۳۳۵ اعدام نواب صفوی و یارانش

تثبیت موقعیت سیاسی دربار

بعد از کودتای ۲۸ مرداد و سلطه سیاسی آمریکا در ایران، شاه تا حدودی احساس آرامش کرد و در نتیجه تصمیم گرفت پایه های قدرت خود را تثبیت کند و چون دریافته بود که تمام حرکات انقلابی در ایران با پشتوانه مذهبی شکل گرفته است، سیاستی را پایه گذاری کرد که هدف اصلی آن ریشه کن کردن تفکر مذهبی از جامعه ایران بود.

در واقع همان کاری که رضاخان با شتاب و عجله انجام داد او با درایت و حوصله بیشتری پیگیری کرد. البته وجود نیروهای متشکل مذهبی، علمای سرشناس،

^۱ هاشمی زهی، نوروز، *اوضاع اجتماعی در آستانه انقلاب اسلامی*، روزنامه جمهوری اسلامی، ش ۸۳۶۶، ص ۹

^۲ عباس، محمدتقی، *نگرش نو در تحلیل انقلاب اسلامی*، ص ۱۵۹

روحانیت نظیر آیت الله بروجردی و آیت الله کاشانی در کشور زمینه اقدامات شاه را با مشکل رو به رو می کرد، لذا تلاش زیادی شد تا این موانع به تدریج از سر راه برداشته شده و یا به نوعی ساکت شوند.

تلاش برای به توافق رسیدن با گروه هایی چون فدائیان اسلام نتیجه بخش نبود و لذا عناصر فدائیان به اتهام ترور رزم آرا و بعضی مقامات دیگر اعدام شدند و همچنین حکومت شاه تلاش کرد که آیت الله کاشانی را نیز به خود جلب کنند که این حرکت بی نتیجه ماند و سر انجام ایشان هم بازداشت شد و پسرش نیز به طرز مشکوکی به طور ناگهانی در گذشت.

گروه های سیاسی نیز از هم پاشیدند و سران آن ها نیز دستگیر شدند. علاوه بر بازداشت خود مصدق افراد دیگری مانند مظفر بقایی و مکی و جمعی دیگر از مخالفین رژیم بازداشت شدند.

این گونه حرکت ها، که بیشتر جنبه زمینه سازی برای سیاست اسلام زدائی داشت، تا سال ۱۳۴۰ ادامه داشت.

۱۳۳۶ تأسیس ساواک به کمک سازمان جاسوسی آمریکا و انگلیس و اسرائیل. این سازمان، در مدت بیست سال فعالیت خود توانست مخالفان رژیم را قلع و قمع نماید. در طی این مدت چهار رئیس آن به ترتیب: تیمور بختیار (که توسط خود ساواک کشته شد)، پاکروان، نعمت الله نصیری و ناصر مقدم بودند که دو نفر آخر بعد از انقلاب اعدام شدند. قابل ذکر است که حکومت موقت بازرگان در نظر داشت به این دو، مقام عالی اطلاعاتی پیشنهاد نماید!

۱۰ فروردین ۱۳۴۰ وفات آیت الله بروجردی

وفات آیت الله کاشانی.

با درگذشت آیت الله بروجردی و کاشانی در یک سال، روند اقدامات رژیم سرعت گرفت و شاه تقریباً صحنه را از رقیب اصلی خالی می دید. آیت الله بروجردی گرچه به

عنوان یک چهره سیاسی شهرت نداشتند، اما مرجعیت مطلقه زمان خود را داشته و اکثریت قریب به اتفاق مردم از ایشان تقلید می‌کردند. ایشان همان روند اصلاحی مرحوم آیت‌الله حائری را در حوزه علمیه قم ادامه دادند، تا در قبال حرکات ضد دینی رژیم پهلوی، یک پایگاه قوی اسلامی در بعد فرهنگی و سیاسی وجود داشته باشد.

رژیم در قبال ایشان احساس وحشت می‌کرد، مخصوصاً با توجه به این که به ندرت در مسایل سیاسی هم دخالت می‌کردند.

متأسفانه حتی تجلیل عظیم از این دو شخصیت در تشییع جنازه آن‌ها، رژیم را به موقعیت روحانیت و مرجعیت واقف نکرد.

بعد از درگذشت آیت‌الله بروجردی مرجعیت شیعه از حالت وحدت بیرون می‌آمد، زیرا شخصیتی در حد و اندازه‌ای ایشان به منظور جانشینی وی، در حوزه علمیه وجود نداشت. شخصیت‌هایی که در قم حضور داشتند از نظر اجتماعی تقریباً هم طراز بودند و در نتیجه مرجعیت قم پراکنده می‌شد.

وضعیت حوزه علمیه نجف هم تقریباً مشابه بود. اما به طور طبیعی رژیم تلاش می‌کرد که مرجعیت در ایران نباشد تا ارتباط آن با مردم کمتر باشد.

برای انحراف اذهان از مرجعیت قم، در زمان درگذشت آیت‌الله بروجردی، شاه شخصاً تلگراف تسلیتی برای آیت‌الله حکیم در نجف مخابره کرد، این تلگراف به این معنی بود که مرجعیت ایشان توسط مردم ایران مورد پذیرش قرار گرفته و با وجود آن که آیت‌الله حکیم شخصیت مبارزی بودند، اما چون عرب زبان و اهل عراق بودند، ارتباطشان با مردم ایران ضعیف تر بود و هم‌چنین رژیم تلاش کرد تا با تحقیر روحانیت ایران به طور کلی اذهان مردم را منحرف کرده تا جایگاه مرجعیت شیعه در قم متزلزل گردیده و توان مبارزاتی آن‌ها سلب شود. در چنین شرایطی است که شخصیت برجسته عالم تشیع یعنی امام خمینی (ره) وارد صحنه اصلی مبارزه می‌شوند.

امام (ره) در تاریخ ۲۳ فروردین ۱۳۴۲، با دعوت آیت‌الله حکیم که علمای قم را به مهاجرت دسته جمعی به نجف دعوت کرده بود، مخالفت می‌نماید. ساواک طی

گزارشی در ۲۲ اسفند ۱۳۳۵ می‌نویسد: آقای بروجردی به عنوان مرجع اول شناخته شد با داشتن درسی پر جمعیت، که ۱۳۰۰ نفر شرکت دارند. بعد از ایشان روح الله خمینی با ۵۰۰ نفر طلبه، در ادامه می‌گوید: تمام علمای حوزه، مخالف کمونیسم هستند، اما به دستگاه حاکمه کشور هم اعتقادی ندارند!

در ۲۶ اردیبهشت ۱۳۳۹ شاه طی نامه به آیت‌الله بروجردی بحث اصلاحات ارضی را مطرح می‌کند و نظر ایشان را می‌خواهد. در نامه جمله «ما دستور دادیم» وجود داشت آیت الله بروجردی با امام مشورت می‌کنند. ایشان می‌گوید: در جواب بنویسید جمله «ما دستور دادیم»، خلاف قانون اساسی است، کشور مشروطه است و مجلس دارد، که در نهایت در جواب شاه می‌نویسند: در سایر کشورها اول جمهوری اعلام شد و بعد اصلاحات. در هر صورت این قانون تا پس از فوت آیت‌الله بروجردی مسکوت ماند. پس از رحلت آیت الله بروجردی شاه طی سخنرانی بیان می‌دارد که: «فردی غیر مسئول» مانع تحقق آرمان‌های پدرش بوده، که اکنون نیست و....

۱۶ مهر ۱۳۴۰ تصویب قانون انجمن‌های ایالتی و ولایتی، رژیم پهلوی بعد از وفات آیت الله بروجردی زمینه را برای پاک کردن اسلام از متن زندگی مردم ایران مناسب دید و به این دلیل، قانون انجمن‌های ایالتی و ولایتی را به تصویب دولت و مجلس وقت رساند و آن را در مطبوعات اعلام کرد. در این قانون دو شرط قسم به قرآن و مسلمان بودن برای نمایندگان مجلس حذف شده بود. هم چنین براساس آن زنان حق رأی دادن و نماینده شدن، پیدا می‌کردند که این موضوع نیز باعث اعتراض علمای اسلام و مردم مسلمان گردید.

۸ آذر ۱۳۴۱

لغو قانون انجمن‌های ایالتی و ولایتی با اعتراض علمای اسلام از جمله آیت‌الله خمینی و حائری و دیگر علما و در نتیجه حضور گسترده مردم. پس از مکاتبات و تظاهرات و اعتراضات، نخست وزیر، اسدالله علم قانون فوق را ملغی اعلام کرد. البته سعی کردند در

مورد حق رأی و انتخاب زنان علیه امام تبلیغ نمایند که به توفیقی دست پیدا نکردند. احسان نراقی در این زمینه می‌گوید:... در مملکتی که همه مردم می‌دانستند که انتخابات اساسی ندارد، آزاد نیست حالا ده تا پانزده خانم هم بیایند در مجلس، مجلسی که مردم در انتخاباتش اثر نداشتند و قبلاً دولت و ساواک، دستگاه‌های انتظامی و غیره لیست کاندیدها را تعیین می‌کردند، چه اهمیتی داشت که زن‌ها هم رأی بدهند، ده تا خانم هم آن‌جا باشند یا نباشند.

۱۹ دی ۱۳۴۱

اعلام انقلاب سفید، محمدرضا در جهت خواسته‌های استعمارگران آمریکا و هم چنین تغییر فکر مردم ایران دستورالعمل دیکته شده استکبار - که در کشورهای دیگر به اجرا درآمده بود - را تحت عنوان انقلاب سفید به مردم ایران عرضه کرد و آن را به رفراندم گذاشت.

ابتدا علی‌امینی از طرف دولت آمریکا مامور تنظیم و اجرای این اصول بود، ولی شاه به خاطر ترس از موقعیت خود به آمریکا رفت و وی را از نخست‌وزیری برکنار و اسدالله علم را جانشین کرد و خود شخصاً مسئله را هدایت نمود.

اصلاحات ارضی

آمریکا تجربه تلخ حوادث کشورهای جنوب شرقی آسیا و آمریکای لاتین و نقشی که دهقانان در این نهضت‌های رهایی‌بخش داشتند را پیش روی خود داشت و به دنبال آن بود که با اجرای اصلاحات از بالا، مانع شکل‌گیری جنبش‌های ضد استعماری و استبدادی شود.

ترس از رخنه کمونیست‌ها و نفوذ ایدئولوژیک و سیاسی شوروی و امکان ایجاد انقلاب کمونیستی، مازاد سرمایه و انباشت کالاهای مصرفی حاصل از تولید انبوه در جوامع سرمایه‌داری و لزوم دستیابی به بازار مصرف کشورهای پر جمعیت جهان سوم، از دیگر عوامل ضرورت انجام اصلاحات ارضی در این کشورها به وسیله آمریکا بود. آمریکا برای تأمین بازار و تضمین سرمایه‌های خود در کشورهایی چون ایران در

درجه اول به ثبات سیاسی و اقتصادی نیاز داشت.^۱

رابرت گراهام معتقد است: زارعان کمتر از ۴ درصد رقم پیش بینی شده، از طرح اصلاحات ارضی بهره مند شدند و سرمایه داران نیز از ترس، سرمایه های خود را به خارج هدایت می نمودند.^۲ از ۵ هزار روستا کمتر از ۹ هزار روستا، مشمول اصلاحات ارضی شدند. اکثر افرادی که سرمایه خود را به شهرها وارد کردند، اقدام به خرید زمین های شهر نموده که این اقدام آن ها افزایش قیمت مسکن را در پی داشت. با خالی شدن روستاها در تهران ۱۳ شهرک کپرنشین ایجاد شد.^۳

آبراهامیان معتقد است بعد از اصلاحات ارضی، ایران که در اوایل دهه ۱۳۴۰ به عنوان یک کشور صادر کننده مطرح بود، در اواسط دهه ۱۳۵۰ سالانه حدود یک میلیارد دلار برای واردات محصولات کشاورزی پرداخت می کرد.^۴

جان فوران علت ناکامی طرح اصلاحات ارضی را در این مسأله می داند که اکثر دهقانانی که صاحب زمین شدند، قطعه زمین های کوچک نامرغوبی به دست آوردند و نیمی از زمین ها اصلاً تقسیم نشد و در اختیار بزرگ مالکان باقی ماند. مالکان با استفاده از مفرهای قانونی در ۹۰ درصد روستاها به صورت بزرگترین مالک باقی ماندند. از سویی اصلی ترین پیامد برنامه اصلاحات ارضی آن بود که دولت قدرت سیاسی خود را جایگزین قدرت زمین داران در روستاها می کرد. نهادهایی مانند سپاه بهداشت، سپاه دانش، سپاه آبادانی و سایر سازمان های دولتی و... قدرت دولت مرکزی را تحکیم می کردند. هم چنین با اصلاحات ارضی در دهه ۱۳۴۰ سهم دامپروری به ۲۶ درصد در سال ۱۳۴۹ کاهش یافت.^۵ کتاب نفرین زمین، اثر جلال آل احمد، شش سال پس از آغاز این اصلاحات نوشته شد که به شکلی هنری، به این

^۱ ازغندی، علیرضا، *تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران*، ص ۱۷۸

^۲ گراهام، رابرت، *ایران سراب قدرت*، ص ۱۱۳

^۳ فردوست، حسین، *ظهور و سقوط سلطنت پهلوی*، ص ۲۷۴

^۴ آبراهامیان، پروانه، *ایران بین دو انقلاب*، ص ۵۵۰

^۵ فوران، جان، *مقاومت شکننده*، ص ۴۷۵ تا ص ۴۸۲

ماجرا پرداخته و درباره آن قضاوت کرده است.

دیکتاتوری

محمدرضا شاه در این رابطه می گوید: «برای انجام کارها در ایران نیاز به مشورت با دیگران نیست، هیچ کس حق ندارد در تصمیمات ما دخالت نماید و در مقابل ما قد علم کند. در این کشور، این منم که حرف آخر را می زنم.»^۱ و در جای دیگر می گوید: باور کنید که وقتی سه چهارم ملتی خواندن و نوشتن نمی داند، تنها راه اصلاحات شدیدترین دیکتاتوری هاست.^۲

انتخابات فرمایشی

منصور اسامی مورد نظر خود را می خواند و علم هر کدام را که می خواست، تأیید می کرد و آن ها سر از صندوق در می آوردند.^۳ «شرف در انتخاب وزرا نمایندگان مجلس و سفرای ایران در خارج از کشور، و حتی معاونان وزرا و مدیران کل دخالت می کرد و با گرفتن پول های کلان سمت های مهم مملکتی را به آن ها می داد.»^۴ ریچارد کاتم کارشناس وقت وزارت خارجه آمریکا می گوید: رفراندوم شاه نه آزاد بود نه پیروزی برای دموکراسی.^۵

بعد از برگزاری رفراندوم انقلاب سفید، اقدامات ضد مذهبی حکومت در کشور شدت بیشتری یافت و به دنبال آن مخالفت ها با رژیم نیز اوج گرفت، به عنوان نمونه عید نوروز ۴۲ عزای عمومی اعلام شد.

حکومت پهلوی در مقابل مذهب چهره ای ملی گرایانه به خود می گرفت اما در مقابل لیبرال ها همراه با استبداد برخورد می کرد به گونه ای که اعتراضات وابستگان به غرب را در می آورد.

^۱ علم، امیر اسدالله، *گفتگوهای من با شاه*، ص ۶۱۷

^۲ گراهام، رابرت، ایران، *سراب قدرت*، ص ۶۹

^۳ فردوست، حسین، *ظهور و سقوط سلطنت پهلوی*، ص ۲۵۷

^۴ دیبا، فریده، *دخترم فرح*، ص ۲۲۶

^۵ روبین، باری، *جنگ قدرتها در ایران*، ص ۹۶

برای مطالعه

۲ بهمن ۱۳۴۱ تظاهرات مردم در تهران، با تحریم رفراندوم از طرف امام خمینی بازار تهران تعطیل شد و مردم در اطراف بازار اجتماع کردند و گروهی نیز به منزل آیت‌الله خوانساری و آیت‌الله بهبهانی رفتند.

۶ بهمن رفراندوم اصول شش گانه شاه و ملت

۱ فروردین ۱۳۴۲ اعلام عزای عمومی در عید نوروز، امام خمینی به عنوان اقدامی در جهت مقابله با اقدامات شاه و اطرافیانش عید نوروز سال ۱۳۴۲ را عزای عمومی اعلام کرد. مردم مسلمان ایران با برافراشتن پارچه سیاه به ندای او لبیک گفتند و روحانیون نیز در این مدت از خطرات اقدامات حکومت برای اسلام صحبت کردند.

۲ فروردین ۱۳۴۲

تهاجم رژیم پهلوی به مجلس سوگواری در مدرسه فیضیه، عصر این روز مراسم عزاداری در مدرسه فیضیه قم برپا بود که سربازان مسلح و مأمورین امنیتی محل را محاصره نمودند و سپس گروهی از آن‌ها با لباس مبدل به درون مدرسه رفتند و در میان سخنرانی یکی از سخنرانان، به او حمله کردند. سپس به طلاب مدرسه فیضیه حمله نمودند و آن‌ها را از بالای حجره‌هایشان به صحن حیاط پرتاب کرده و به شهادت رساندند. شخص شاه هم در سخنرانی اش با تعبیر تندی به روحانیت حمله نمود:

انقلاب بزرگ ملی ما همانطور که بارها گفته‌ام تا به حال بدون خونریزی، بدون هیچ عکس‌العمل ناشایسته‌ای، با کمال سرعت پیشرفت می‌کند، ولی باز یکی دو هفته‌ای است که همین‌طور که سرمای زمستان دارد کم می‌شود، می‌بینم یا می‌شنوم که مثل مارهای افسرده، و چون این‌ها در کثافت خودشان غوطه‌ور هستند، باید گفت مثل شپش‌های افسرده‌ای که دارد کم کم کم اشعه آفتاب به آن‌ها می‌خورد... این عناصر فرومایه، با همفکران ارتجاعی خودشان، اگر از خواب غفلت بیدار نشوند، چنان مثل صاعقه مشت عدالت، در هر لباسی که باشند بر سر آن‌ها کوفته خواهد شد که شاید به آن زندگی ننگین و کثافتشان خاتمه داده شود!!^۱

^۱ پهلوی، محمدرضا، *سخنان شاه*، ص ۲۸، به نقل از روحانی، سید حمید، *نهضت امام خمینی*، ص ۳۰۹

امام خمینی در عصر عاشورا طی سخنانی به شاه پاسخ دادند:

... به این نتیجه می‌رسیم که این‌ها با اساس اسلام و روحانیت مخالفند، این‌ها نمی‌خواهند این اساس موجود باشد، اسرائیل نمی‌خواهد در این مملکت قرآن باشد، اسرائیل نمی‌خواهد در این مملکت علماء اسلام باشند، اسرائیل نمی‌خواهد در این مملکت احکام اسلامی باشد... می‌خواهند اقتصاد شما را قبضه کنند، می‌خواهند تجارت و وزارت شما را از بین ببرند، می‌خواهند ثروت‌ها را تصاحب کنند... شما اهالی محترم قم ملاحظه فرمودید آن روز که رفرا ندوم غلط، آن رفرا ندوم مفتضح انجام گرفت، آن رفرا ندومی که بر خلاف مصالح ملت ایران بود، با زور سر نیزه اجرا شد، در تمام کوچه و خیابان‌ها، در مرکز روحانیت، در جوار فاطمه معصومه (ع) مشتی اراذل و اوباش را راه انداختند، در اتومبیل‌ها نشاندند و گفتند: مفت خوری تمام شد! پلو خوری تمام شد!

آیا این طلاب علوم دینی، که شباب عمرشان را، مواقع نشاطشان را در این حجرات می‌گذراندند و ماهی چهل الی صد تومان بیشتر ندارند، مفت خورند، ولی آن‌ها یی که یک قلم درآمدشان هزار میلیون تومان است، مفت خور نیستند. آیا ما مفت خوریم که مرحوم حاج شیخ عبد الکریم ما وقتی که از دنیا می‌روند، ششصد هزار تومان (بابت شهریه حوزه‌ها) قرض باقی می‌گذارند، ایشان مفت خورند، ولی آن‌ها یی که بانک‌های دنیا را از دسترنج مردم فقیر انباشته اند، کاخ‌های عظیم را روی هم گذاشته اند، باز هم ملت را رها نمی‌کنند و باز هم دنبال این هستند که منافع این کشور را به جیب خود و اسرائیل برسانند، مفت خور نیستند؟ باید دنیا قضاوت کند، باید ملت قضاوت کند که نفت خور کیست؟

من به شما نصیحت می‌کنم که آقای شاه، ای آقای شاه من به تو نصیحت می‌کنم، دست از این اعمال و رویه بردار، من میل ندارم که اگر روزی ارباب‌ها بخواهند تو بروی، مردم شکرگذاری کنند، من نمی‌خواهم تو مثل پدرت بشی... نصیحت مرا بشنو، از روحانیت بشنو، از علماء اسلام بشنو، این‌ها صلاح ملت را می‌خواهند، این‌ها صلاح مملکت را می‌خواهند، از اسرائیل نشنو به درد تو نمی‌خورد. بدبخت، بیچاره، چهل سال از عمرت میره، کمی تأمل کن، کمی تدبیر کن، یک قدری عواقب امور را ملاحظه کن، کمی عبرت بگیر، عبرت از پدرت بگیر، اگر راست می‌گویند که تو با اسلام و روحانیت مخالفی، بد فکر می‌کنی، اگر دیکته می‌کنند به دست تو می‌دهند، در اطراف آن فکر کن، چرا بی تأمل حرف می‌زنی؟ آیا روحانیت حیوان نجس است؟...^۱

^۱ روحانی، سیدحمید، بررسی و تحلیل نهضت امام خمینی، ص ۴۵۶ تا ۴۶۰

اقتصاد دوران محمدرضا شاه

نفوذ استعمارگران، جنگ های ایران با روسیه و انگلستان، عقد قرار دادهای ننگین و اعطای امتیازات به بیگانگان، ناکارایی سیستم سیاسی، عدم وجود استقلال سیاسی، استبداد و فقدان مشارکت و مشروعیت مردمی و فساد دولت مرکزی، از عواملی بود که ساختار اقتصادی را از زمان قاجار به بعد به سوی اقتصادی وابسته و ناکارآمد جهت می داد. در چنین وضع نابسامان اقتصادی، فساد گسترده، ثروت های افسانه ای خاندان پهلوی، پرده از خیانت به کشور بر می دارد. اسد الله علم در کتاب خاطرات خود می گوید: «... نکته دیگری که در این سال ها و همه سال ها توجه مرا جلب کرد، حرص خانواده پهلوی برای ثروت اندوزی بیشتر بود»^۱ فریده دیبا نیز در این باره می گوید: خوشبختانه شاه در اکثر نقاط خوش آب و هوای جهان اقامت گاه های آبرومندان های داشت.^۲

میزان ثروت خاندان پهلوی به روشنی مشخص نیست و در این رابطه آمارهای مختلفی نقل شده است به طور مثال روزنامه نیویورک تایمز در ۱۰ ژانویه ۱۹۷۹ با استناد به گفته منابع بانکی جهان ادعا کرد که «فقط اوراق بهادار متعلق به شاه بیش از یک میلیارد دلار قیمت دارد»^۳ محمدرضا شاه و همسرش دارای سرمایه ای در حدود ۳۵ میلیارد دلار بودند که این مقدار شامل ۳۰ تا ۵۰ درصد سهام بانک های خصوصی کشور، به علاوه هزار ده و تعدادی رستوران و ده ها شرکت می شد، در ایران هیچ موسسه اقتصادی و مالی مهمی وجود نداشت که شاه و اقوامش در آن سهمیم نباشد.^۴

برخی آمارها بیانگر خروج رقمی در حدود ۵۶/۵ میلیارد دلار توسط شاه از کشور هستند.^۵ سود خالص سرمایه گذاری های شاه در دنیا سالانه بالغ بر سه میلیارد دلار

^۱ مسعود انصاری، احمد علی، من و خاندان پهلوی، ص ۶۳

^۲ دیبا، فریبا، دخترم فرح، ص ۱۸۵

^۳ هویدا، فریدون، سقوط شاه، ص ۱۵۶

^۴ ازغندی، علی رضا، تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران، ص ۴۴۲

^۵ باقی، عمادالدین، انقلاب و تنازع بقا، ص ۵۰

بوده است.^۱ زاهدی می‌گوید: دادستان تهران در زمان شریف امامی فهرست دقیقی از افرادی که پول‌هایی که به شکل ارز خارج کرده بود، استخراج کرد. در میان این فهرست شخص اعلیحضرت ۳۱ میلیارد دلار ارز از کشور خارج کرده بودند.^۲

در شهریور و مهر ۱۳۵۷ نیز کارکنان بانک مرکزی اسامی ۱۷۵ نفر را که طی این دو ماه ۱۳ میلیارد دلار از کشور خارج نمودند، اعلام کردند که این فهرست از طرف ارتشبد از هاری تکذیب شد. از جمله اسامی‌ای که در این فهرست به چشم می‌خورد می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: از هاری ۱۷۰ میلیون دلار بعلاوه ۱۵۰ تخته فرش، معتمدی، وزیر پست ۳۵۰ میلیون دلار و رضا امین، وزیر صنایع ۵۰ میلیون دلار و...^۳ فساد اقتصادی رژیم علاوه بر این موارد همراه با اسراف و ریخت و پاش‌های گسترده بود.

در پایان این بخش اعتراف شخص محمدرضا پهلوی مبنی بر وجود فساد، ظلم و استبداد در کشور را به عنوان سندی بر ادعاهای مطرح شده می‌آوریم: ((بار دیگر در برابر ملت ایران سوگند خود را تکرار می‌کنم و متعهد می‌شوم که خطاهای گذشته و بی قانونی و ظلم و فساد دیگر تکرار نشده، بلکه خطاها از هر جهت جبران نیز گردد، من نیز پیام انقلاب شما ملت را شنیدم... تضمین می‌کنم که حکومت ایران در آینده بر اساس قانون اساسی، عدالت اجتماعی و اراده‌ی ملی و به دور از استبداد، ظلم و فساد خواهد بود...))^۴

بدین ترتیب در این قسمت یکی از شاخص‌ها و مؤلفه‌های اصلی نظام‌های غیر الهی و باطل یعنی اشرافیت، بی عدالتی و فساد را به وضوح در سلطنت پهلوی دیدیم.

۱۳ خرداد ۱۳۴۲

دستگیری حضرت امام خمینی؛ بعد از سخنرانی تاریخی امام خمینی در عصر عاشورای ۱۳۴۲ هـ.ش، نیمه شب کامیون‌هایی از سربازان و ماموران امنیتی خانه

^۱ حاج جواد، سید علی اصغر، *تا زمانی که شاهان وجود دارند پیامبران نیز هستند*، ص ۵۷

^۲ زاهدی، اردشیر، *۲۵ سال در کنار پادشاه*، ص ۳۱۳

^۳ مدنی، جلال الدین، *تاریخ معاصر ایران*، ج ۲، ص ۴۰۹

^۴ دفتر ادبیات انقلاب، *روز شمار انقلاب اسلامی ایران*، ج ۷، ص ۳۷۸ به نقل از یاری، محمد جواد، *پرسیمان*

انقلاب اسلامی، ص ۱۲۳ و ۱۲۴

امام را محاصره کرده و ایشان را بازداشت نموده و به تهران منتقل کردند. مأمورین حضرت امام خمینی را ابتدا یک روز در باشگاه افسران و سپس در زندان قصر به مدت ۱۹ روز و پس از آن در پادگان عشرت آباد محبوس کردند.

۱۵ خرداد ۱۳۴۲

قیام ملت ایران در اعتراض به دستگیری امام خمینی؛ پس از اعلام خبر دستگیری امام خمینی، مردم مسلمان قم جلوی خانه آیت الله گلپایگانی و صحن مطهر حضرت معصومه (س) تجمع نموده و پس از صدور بیانیه‌ای به تظاهرات پرداختند و با شعار یا مرگ یا خمینی از حرم بیرون آمدند، ولی فاصله‌ای را طی نکرده که با رگبار مسلسل مواجه شدند. در شهرهای دیگر هم درگیری بین مردم و مأمورین رژیم پهلوی باعث به شهادت رسیدن عده‌ای از مردم شد و حکومت توانست با اعلام حکومت نظامی و ایجاد وحشت، انقلاب مردم را برای مدتی مهار نماید.

۱۱ مرداد ۱۳۴۲

آزادی از زندان و بازداشت خانگی امام؛ پس از تظاهرات ۱۵ خرداد، رژیم که از عواقب زندانی کردن امام خمینی هراس داشت، ایشان را از زندان پادگان عشرت آباد به منزلی در داودیه تهران منتقل نمود و آن جا را تحت نظارت کامل قرار داد، به دنبال آن ساعتی بعد سیل جمعیت به سوی داودیه سرازیر شد. در دیداری که امام با روحانیون در این محل داشت آن‌ها وقایع ۱۵ خرداد را برای تشریح کردند که باعث شد ایشان به سختی منقلب شود، تا آن جا که فرمود: «تا ملت عمر دارد غمگین در مصیبت ۱۵ خرداد است... واقعه ۱۵ خرداد پشت ما و هر مسلم غیرتمندی را می‌شکند».

ایشان در یکی از اشعار خود به این مسئله اشاره می‌کند.

سال‌ها می‌گذرد حادثه‌ها می‌آید انتظار فرج از نیمه خرداد کشم

۱۷ فروردین ۱۳۴۳

آزادی امام خمینی از بازداشت خانگی و بازگشت به قم

تصویب قانون کاپیتولاسیون؛ طبق این قانون ماموران سیاسی و مستشاران خارجی در ایران از تعقیب قانونی و جزایی مصون بودند و در صورت ارتکاب جرم یا عمل خلاف قانون، جهت بررسی موضوع و محاکمه به کشورشان عودت داده می‌شدند. رژیم پهلوی از ترس عکس‌العمل مردم خبر تصویب این قانون را تا مدتی اعلام نکرد.

۴ آبان ۱۳۴۳

ادامه روشننگری امام درباره کاپیتولاسیون؛ امام طی سخنانی این قانون را برای مردم تشریح نموده و فرمودند: ملت ما را به بیگانه فروختند و...

۱۳ آبان ۱۳۴۳

تبعید امام خمینی به ترکیه؛ پس از سخنرانی امام در رابطه با قانون کاپیتولاسیون و هراس حکومت از تکرار حماسه پانزده خرداد، رژیم تصمیم بر تبعید ایشان می‌گیرد و در شب ۱۳ آبان خانه ایشان را با صدها کماندوی چترباز مسلح محاصره نموده و پس از دستگیری ایشان را به تهران منتقل می‌نماید و سپس مستقیماً به فرودگاه مهرآباد برده و از آن‌جا نیز با هواپیما به ترکیه منتقل نموده به محلی به نام بورسای تبعید می‌کند.

حکومت شاه برای جلوگیری از قیام مردم، شهرهای مهم ایران را به اشغال قوای نظامی درآورد و به هیچ کس اجازه خروج از خانه را نداد و بدین شکل توانست اعتراضات مردم را سرکوب نماید.

۱ بهمن ۱۳۴۳

ترور حسنعلی منصور؛ وی که نخست‌وزیر بود، توسط بخارایی و مرتضی نیک‌نژاد از هیأت‌های مؤتلفه‌ی اسلامی اعدام گردید.

۲۱ فروردین ۱۳۴۴

سوء قصد به محمدرضا پهلوی در کاخ مرمر توسط سرباز شهید رضا شمس‌آبادی

۲۶ خرداد ۱۳۴۴

چهار نفر از اعضای هیات‌های مؤتلفه‌ی اسلامی (بخارایی-امانی-هرندی-نیک

نژاد) اعدام شدند.

۱۳ مهر ۱۳۴۴

تغییر محل تبعید امام خمینی از ترکیه به نجف اشرف؛ حکومت که از اقدامات انقلابی مردم که به دلیل تبعید امام خمینی صورت می گرفت وحشت داشت، تصمیم گرفت به تبعید امام خمینی پایان دهد بدون آنکه ایشان را به کشور بازگرداند. به همین دلیل با دولت عراق مذاکراتی به عمل آورد و موافقت این دولت را جلب نمود و امام خمینی و فرزندش حاج مصطفی را به کشور عراق و شهر نجف اشرف انتقال داد.

۱۷ دی ۱۳۴۶

مراسم تاج گذاری شاه و فرح

پهلوان غلامرضا تختی به دست ساواک به شهادت رسید.

۲۰ خرداد ۱۳۴۹

اعلام استقلال بحرین از طرف سازمان ملل و جدا شدن رسمی از ایران
آیت الله محمدرضا سعیدی در زندان و شکنجه گاه های حکومت پهلوی به دلیل حمایت از آیت الله خمینی توسط ساواک به شهادت رسید.

۸ اردیبهشت ۱۳۵۰

تعدادی از کارگران کارخانه جهان چیت کرج، که برای احقاق حق خود دست به تجمع اعتراض آمیز زده بودند توسط ارتش قتل عام شدند.

مهر ۱۳۵۰

برگزاری جشن های ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی به مدت ۸ روز

برای تأسیسات مورد نظر جشن ها از یک سال قبل، کاروان کامیون ها وسایل مورد نیاز را به آن جا حمل کردند. برای پذیرایی از سران کشورها، ۱۶۵ سرآشپز و گارسون از رستوران مشهور ((ماکسیم)) پاریس با هواپیما به ایران آوردند و ۲۵۰۰ بطری شراب درجه یک فرانسوی به قیمت هر بطری یکصد دلار خریداری شد و....^۱

^۱ صمیمی، مینو، پشت پرده تخت طاووس، ص ۱۱۶

۱۳۵۲ بالا رفتن قیمت نفت

۷ دی ۱۳۵۳ امضای قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر بین شاه و صدام

اسفند ۱۳۵۳

اعلان موجودیت حزب رستاخیز، شاه برای اینکه از خود چهره دموکراتیک ارائه دهد به تقلید از آمریکا دو حزب ملیون و مردم را ایجاد کرد. در ادامه و در اسفند ۱۳۵۳ به دلیل ناکارآمدی آن دو حزب، که تحت نظر کامل شاه بودند، علی رغم تأکیدی که بر نظام چند حزبی داشت، به یکباره انحلال همه احزاب کشور را اعلام نموده و خبر تشکیل یک حزب واحد به نام «حزب رستاخیز» را داد و عضویت همه مردم کشور در آن را اجباری اعلام کرده و بیان داشت، هر کس با حزب او مخالف است، بیاید گذر نامه اش را بگیرد و از کشور برود

اقتدار بیش از پیش رژیم پهلوی

آیت الله حسین غفاری در زندان رژیم پهلوی به شهادت رسید.

۱۳۵۴

تغییر مبدا تقویم رسمی کشور از هجری شمسی به شاهنشاهی یعنی آغاز فرمان روایی کوروش و تاریخ ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی. سرآنتونی پارسونز در این زمینه می گوید: «تغییر تقویم هجری شمسی به تقویم شاهنشاهی یکی از نامعقول ترین اقداماتی بود که شاه به آن دست زد.»^۱

۱۳ آبان ۱۳۵۵

انتخابات ریاست جمهوری در آمریکا برگزار شد و کارتر از حزب دمکرات بر رقیب خود، فورد، از حزب جمهوری خواه غلبه کرد و رئیس جمهور آمریکا شد. از آن جا که شاه رابطه نزدیکی با جمهوری خواهان داشت و حتی بخشی از هزینه های تبلیغاتی فورد را نیز او پرداخته بود،^۲ برای گسترش و تحکیم روابط با کارتر و حزب مسلط

^۱ پارسونز، سرآنتونی، *غرور و سقوط*، ص ۳۴۴

^۲ زهیری، علیرضا، *عصر پهلوی به روایت اسناد*، ص ۳۵۵

دمکرات، در ۲۰ آبان ۱۳۵۶ به آمریکا سفر کرد و کارتر نیز ۵۰ روز بعد در دهم دی ماه ۱۳۵۶ (ماه محرم) به ایران آمد.

۱۵ خرداد ۱۳۵۶

امیرعباس هویدا نخست وزیر بهائی رژیم پهلوی که ۱۳ سال این منصب را عهده‌دار بود، به دلیل فساد و نا کارآمدی دولتش استعفا نمود و جمشید آموزگار به عنوان جانشین او در سمت نخست وزیری منصوب گردید.^۱

اشاره‌ای به فرقه بهائی

استعمارگران برای زمینه سازی سلطه خود در جوامع اسلامی از یک سو فرقه‌های گوناگونی را ایجاد کردند و از سویی دیگر به اختلافات دینی و انحرافات فکری و اعتقادی دامن زدند. انگلیس در بین اهل سنت «وهابیت» را توسط مستر همفر پدید آورد^۲ و در بین شیعیان نیز «بهائیت» توسط روسیه و انگلیس و کینیا دالگورکی- وزیر مختار دولت روسیه تزاری تأسیس و تقویت گردید.

برای مطالعه

بر همین مبنا، سید علی محمد شیرازی معروف به «باب» تحت تأثیر تلقینات دالگورکی ادعای بابیت کرد، بدین معنا که او وسیله ارتباط با امام زمان است. او در سال ۱۲۶۲ ادعای مهدویت، در ۱۲۶۳ ادعای نبوت، در ۱۲۶۴ ادعای ربوبیت و در سال ۱۲۶۵ هـ ق نیز ادعای الوهیت نمود. او با بنیان نهادن فرقه ضاله «بابیت»، در راه ایجاد فتنه و شورش گام بر می‌داشت، اما به دستور میرزا تقی خان امیرکبیر دستگیر و در شعبان سال ۱۲۶۶ هـ ق در تبریز اعدام گردید. با اعدام «باب» یکی از شاگردان او به نام میرزا حسینعلی که خود را «بهاء الله» نامید، رهبری این فرقه را بر عهده گرفت، اما امیرکبیر او را به عراق تبعید کرد. وی پس از شهادت امیرکبیر به ایران بازگشت و در خدمت منافع استعمارگرانی چون روسیه و انگلیس قرار گرفت. نکته جالب توجه این است که نابودی امیر کبیر با توطئه فراماسون‌ها انجام شد.

^۱ رک: گروه تحقیق انتشارات سروش، *تقویم تاریخ انقلاب اسلامی ایران*

^۲ رک: همفر، *خاطرات مستر همفر*، ص ۵۰ تا ۶۸. به نقل از نصری محسن، *ایران دیروز/امروز فردا*، ص ۲۲۷ تا ۲۲۹

با مرگ بهاء الله، فرزندش عباس افندی با عنوان «عبدالبهاء» تا سال ۱۳۰۰ ه‍.ش و سپس نوه دختری او شوقی افندی رهبری این فرقه ضاله را بر عهده داشتند. پس از مرگ شوقی افندی در سال ۱۳۳۶ ش در لندن، رهبری به همسر آمریکایی او «روحیه (ماری) ماکسول» رسید. بهاییان در دهه ۱۳۴۰ کنفرانس ویژه‌ای با حضور سران مهم فرقه بهائیت در لندن تشکیل دادند و در این کنفرانس، نه نفر را به عنوان اعضای مجلس بیت العدل برگزیدند. آن گاه این بیت العدل به شهر حیفا در رژیم صهیونیستی منتقل شد که در حال حاضر نیز فعال است. روحیه ماکسول در سال ۱۳۷۸ ه‍.ش در گذشت.^۱

در رابطه با وابستگی این فرقه به بیگانه و خیانت های آن، به این اعتراف توجه کنید: او در خاطراتش می‌نویسد: من عده‌ای از یاران همراز خود را به عنوان جاسوس تربیت می‌کردم، ولی هیچ کدام از آنان مانند میرزا حسینعلی بها و برادرش میرزا یحیی صبح ازل، استعداد این کار را نداشتند^۲ پس از انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ م در روسیه، بهاییان به طور کامل به انگلستان وابسته شدند و تا آن جا پیش رفتند که، در آوریل ۱۹۲۰ عبدالبهاء جاسوس روس‌ها به خاطر خدماتش از دولت انگلیس لقب «سر» و نشان «شوالیه امپراتوری» را دریافت کرد و سپس یکی از مراکز اصلی فرقه خود را با حمایت رژیم صهیونیستی در فلسطین اشغالی قرار داد.^۳

وی در سخنرانی خود در پاریس این طور می‌گوید: اهالی ایران بسیار مسرورند از اینکه من آمده‌ام این جا. این آمدن من این جا سبب الفت بین ایران و انگلیس است، ارتباط تام حاصل می‌شود، نتیجه به درجه‌ای می‌رسد که به زودی از افراد ایران جان خود را برای انگلیس فدا می‌کنند.^۴

بد نیست بدانیم حرکت استعماری کشف حجاب در ایران توسط زنی فاسد به نام طاهره قرة العین، از اعضای همین فرقه پدید آمد که خود بدون حجاب در ملا عام حاضر شد و حتی اعلام نمود در شریعت باب، یک زن را نه شوهر جایز است و...^۵

«لنیدن جانسون» رئیس جمهور آمریکا در سال ۱۹۶۷ م طی پیامی خطاب به محافل بهائیان آمریکا تصریح می‌کند: «هدف شما با هدف آمریکا یکی است»^۶

^۱ رک: دفتر پژوهشهای موسسه کیهان، *سایه روشن بهائیت*، ص ۸۳ تا ۹۷.

^۲ دالگورکی، کیناز، *اسرار فاش شده جاسوس روس در کشورهای اسلامی*، ص ۲۶.

^۳ بهائیت؛ آنگونه که هست، *روزنامه جام جم*، ۱۳۸۶/۶/۶، ص ۱۲ تا ۱۴.

^۴ مدرسی چهاردهی، نورالدین، *چگونه بهائیت پدید آمد؟*، ص ۲۱۰.

^۵ دفتر پژوهشهای موسسه کیهان، *سایه روشن بهائیت*، ص ۱۴۷ تا ۱۵۲.

^۶ «بهائیت؛ آنگونه که هست»، *روزنامه جام جم* (ویژه نامه ایام، ۱۳۸۶/۶/۶)، ص ۲۳ و ۲۵.

این فرقه انگلیسی در عصر پهلوی، نفوذ بسیاری در دربار یافت، چنان که به گفته ارتشبد فردوست، رضاخان و محمدرضا پهلوی به بهاییان توجه ویژه داشتند و به خصوص با حضور عبدالکریم ایادی در دربار محمدرضا پهلوی، بهاییان یکی از بازیگران اصلی و محوری حکومت پهلوی شدند.^۱ در این باره فریده دیبا، مادرزن محمدرضا شاه می‌گوید:

شاه بدش نمی‌آمد بهایی‌گری در ایران رشد کند و به نیرویی در برابر اسلام تبدیل گردد.^۲ دکتر منوچهر اقبال، نخست وزیر رژیم پهلوی و ارتشبد نصیری، رئیس جلاد ساواک از جمله دراویش مشهور دوره پهلوی به شمار می‌آمدند.

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، نفوذ و نقش آفرینی این فرقه‌های منحرف پایان یافت، اگر چه دشمنان در سال‌های اخیر با حمایت از این فرقه‌های منحرف و طرح عرفان‌های کاذب سرخپوستی، هندی و... برآنند که مجدداً باز در ایران اسلامی به تحریف اعتقادات دینی مردم و بدعت در آن بپردازند.

۲۹ خرداد ۱۳۵۶ دکتر علی شریعتی به طور مشکوکی در خارج از کشور (شهر ساوتهمپتون کشور انگلستان) درگذشت.

۱ آبان ۱۳۵۶ حاج سید مصطفی خمینی، فرزند بزرگ امام، در عراق به دست عوامل و مأمورین امنیتی ساواک و با همکاری رژیم بعث عراق به شهادت رسید.

۱۷ دی ۱۳۵۶ مقاله روزنامه اطلاعات و توهین به امام خمینی - به مناسبت سالروز کشف حجاب مقاله‌ای تحت عنوان «ایران و استعمار سرخ و سیاه» با نام احمد رشیدی مطلق به چاپ رسید که در آن به روحانیت و به ویژه آیت‌الله العظمی امام خمینی اهانت شده بود و نویسنده با

^۱ رک: فردوست، حسین، *ظهور و سقوط سلطنت پهلوی*، ج ۱، ص ۳۷۴؛ زاهد زاهدانی، سعید، *بهائیت در ایران*، فصلنامه معاصر ایران، ش ۲۷

^۲ دیبا، فریده، *دخترم فرح*، ص ۳۲۱ به نقل از نصری، محسن، *ایران، دیروز امروز فردا*

وقاحت تمام ایشان را مورد اهانت قرار داده بود. این نامه را داریوش همایون وزیر اطلاعات فراهم کرده بود و قبل از درج در روزنامه، از نظر نخست وزیر و شخص شاه نیز گذشته بود.

برای مطالعه

- ۱۹ دی ۱۳۵۶ قیام خونین مردم قم که در پی آن تعداد زیادی از مردم به شهادت رسیدند.
- ۲۹ بهمن ۱۳۵۶ به مناسبت چهلیم شهدای قم مردم تبریز به پا خاستند و تظاهرات مردم به خاک و خون کشیده شد.
- ۱۰ فروردین ۱۳۵۷ قیام مردم یزد
- ۳۰ تیر ۱۳۵۷ به دستور امام و علماء، مردم ایران برای نشان دادن نفرت خویش از رژیم پهلوی مراسم چراغانی و جشن شادی تولد حضرت مهدی (عج) را تحریم کردند.
- ۳۱ تیر ۱۳۵۷ حجت الاسلام شیخ احمد کافی خطیب مشهور در اثر تصادف کشته شد.
- ۲۵ مرداد ۱۳۵۷ اعلام حکومت نظامی توسط دولت آموزگار
- ۲۸ مرداد ۱۳۵۷ فاجعه سینما رکس آبادان و سوختن حدود ۴۰۰ نفر، درب‌ها از بیرون قفل بود و آب‌ها قطع و...
- ۵ شهریور ۱۳۵۷ سقوط دولت جمشید آموزگار و آغاز نخست وزیری شریف امامی
- ۱۳ شهریور ۱۳۵۷ نماز عید فطر با حضور میلیون‌ها نفر از مردم با ایمان تهران برگزار شد و پس از آن مردم به راهپیمایی پرداختند و خواستار پایان حکومت شاهنشاهی شدند.
- ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ جمعه سیاه، پس از راهپیمایی عید فطر و عدم دخالت نیروهای نظامی، مردم امیدوار شدند که حکومت به راهپیمایی‌های آرام حساسیت نشان نخواهد داد. روز جمعه ۱۷ شهریور مردم صبح زود به

حرکت در آمدند. در همین هنگام دولت ساعت ۶ صبح در تهران و ۱۲ شهر بزرگ دیگر حکومت نظامی اعلام کرد. مردم که از این امر اطلاع نداشتند، دسته دسته به طرف محل تجمع، میدان ژاله (میدان شهدا امروزی)، حرکت کردند و در میدان با سربازان سرتا پا مسلح مواجه شدند. آن ها مردم را محاصره نموده و شروع به تیر اندازی کردند. در این فاجعه هزاران نفر در سراسر کشور به شهادت رسیدند.

۲۵ شهریور ۱۳۵۷ زلزله طبس باعث کشته شدن هزاران نفر شد.

- ۲ مهر ۱۳۵۷ منزل امام خمینی در عراق توسط پلیس این کشور محاصره گردید.
- ۳ مهر ۱۳۵۷ حزب رستاخیز که توسط رژیم پهلوی تأسیس شده بود، منحل گردید.
- ۱۰ مهر ۱۳۵۷ هجرت امام خمینی از عراق به کویت، با افزایش فشارها و جلوگیری دولت عراق از فعالیت های سیاسی حضرت امام خمینی، ایشان تصمیم به خروج از این کشور گرفتند. به همین دلیل به طرف کویت حرکت کردند. اما دولت کویت به ایشان مجوز ورود را نداد.
- ۱۳ مهر ۱۳۵۷ هجرت امام خمینی از عراق به پاریس، در پی عدم اجازه ورود امام خمینی به کویت و جلوگیری دولت عراق از بازگشت ایشان به نجف اشرف، امام خمینی تصمیم می گیرند برای ادامه ی مبارزه به فرانسه مهاجرت نمایند.

برای مطالعه

- ۱۷ مهر ۱۳۵۷ تغییر مکان امام خمینی از پاریس به دهکده نوفل لوشاتو، دولت فرانسه از فعالیت های سیاسی آیت الله خمینی جلوگیری می نماید.
- ۱۹ مهر ۱۳۵۷ اعتصاب کارکنان مطبوعات در سراسر کشور

- ۲۴ مهر ۱۳۵۷ رژیم پهلوی مسجد جامع کرمان را به آتش کشید.
- ۲۹ مهر ۱۳۵۷ اعتصاب کارکنان صنعت نفت، با اعتصاب همگانی کارکنان و کارمندان صنعت نفت پالایشگاه‌های سراسر کشور در خطر تعطیل شدن قرار گرفت.
- ۸ آبان ۱۳۵۷ آیت‌الله طالقانی از بند رژیم پهلوی آزاد شد.
- ۱۰ آبان ۱۳۵۷ ارتش کنترل تاسیسات نفتی کشور را در دست گرفت.
- ۱۳ آبان ۱۳۵۷ تظاهرات دانش‌آموزان و دانشجویان در مقابل دانشگاه تهران به خاک و خون کشیده شد.
- ۱۵ آبان ۱۳۵۷ استعفا و سقوط کابینه شریف امامی
تشکیل دولت نظامی به نخست وزیری ژنرال ازهری
-
- ۱۰ آذر ۱۳۵۷ فریاد الله اکبر بر فراز بام‌ها، سراسر کشور را فرا گرفت.
- ۱۱ دی ۱۳۵۷ با اوج‌گیری تظاهرات مردم مشهد، سربازان و مامورین امنیتی در روزهای ۹، ۱۰ و ۱۱ دی ماه با هجوم به حرم مطهر امام رضا(ع) و حمله به مردم، در خیابان‌ها و بیمارستان‌ها عده زیادی را به شهادت رساندند و گروهی را نیز مجروح نمودند.
- ۱۶ دی ۱۳۵۷ دولت نظامی ارتشبد ازهری سقوط کرد.
- شاهپور بختیار از اعضای جبهه ملی ایران به عنوان نخست وزیر منصوب و مامور تشکیل کابینه شد.
- ۲۳ دی ۱۳۵۷ به دستور امام خمینی شورای انقلاب تشکیل گردید.

۲۶ دی ۱۳۵۷ شاه از ایران خارج شد و به مصر رفت. مردم فرار محمدرضا پهلوی را جشن گرفتند. شاه که برای فرار خود، معالجه بیماری را بهانه کرده بود، در حقیقت برای انجام کودتایی دیگر آماده می‌شد.^۱

فساد رژیم پهلوی

به عنوان نمونه، پیشاهنگی دختران به ریاست شمس پهلوی، در واقع چیزی جز مرکز فساد و فحشا نبود. تدین، از وزرای معارف عصر رضاشاه، پس از شهریور ۱۳۲۰ چنین می‌گوید:

وزارت فرهنگ که در ابتدای دوره رضاشاه به نام وزارت معارف بود، طوری شده بود که هدف آن تحصیل نبود... من با پیشاهنگی مخالف نیستم، اما با این پیشاهنگی که فقط به منظور تظاهر و مسخره بازی درست شده بود، مخالف بودم. من حاضر نبودم جوانان را به دست اشخاص ناصالح بسپارم که آن‌ها را به کوه و بیابان به گردش ببرند. آن‌ها استخر درست کرده و دختران را در حضور مردم لخت می‌کردند. ناموس مملکت وقتی خواست در استخر عمومی و در حضور مردم شنا کند، این دیگر به درد مملکت نمی‌خورد، این خلاف عفت و شرافت است.^۲

فرخ رو پارسا، این بهایی فاسد به عنوان وزیر آموزش و پرورش در دولت هویدا، درباره تربیت و پرورش فرزندان ایران چنین دیدگاهی داشت:

... بکارت برای دختران چه معنا دارد؟! مگر در اروپا و آمریکا دختران باکره هستند؟!.....^۳

در عصر حکومت پهلوی و در شرایطی که حتی یک جوان دانش‌آموز در المپیادهای علمی دنیا حضور نداشت، این جمله حکایت گر تربیت علمی و فرهنگی ایران آن روز است.

^۱ رک: گروه تحقیق انتشارات سروش، *تقویم تاریخ انقلاب اسلامی*

^۲ زهیری، علیرضا، *عصر پهلوی به روایت اسناد*، ص ۴۸. به نقل از نصری، محسن، *ایران دیروز امروز فردا*، ص ۲۴۰.

^۳ طباطبایی، محمد حسن، *نفوذ فراماسونری در مدیریت نهادهای فرهنگی دهه ۱۳۴۰*، ص ۲۰۹.

در خصوص نهاد «دانشگاه» و نسل جوان دانشجو وضعیت اسفناک تر بود. در نظام دانشگاهی عصر پهلوی غرب گرایی و ترویج ابتذال به جای خودباوری و توسعه علم و فرهنگ حاکم بود. سولیوان، سفیر آمریکا در تهران درباره نظام دانشگاهی ایران می‌نویسد:

.... دانشگاه تهران که در مرکز این سیستم قرار داشت، به وسیله رضاشاه تأسیس شده و هدف وی از تأسیس این دانشگاه ترویج فرهنگ غربی در ایران بود.....^۱
دانشگاه تهران توسط امثال فروغی فراماسون طراحی شد.

دانشکده هنرهای زیبا در سال ۱۳۴۳ ش طی بخشنامه‌ای میزان حق الزحمه مدل‌های زنده برای رشته‌های نقاشی و مجسمه سازی را اعلام داشت از جمله:

مدل زن تمام تنه با لباس هر ساعت ۱۵۰ ریال، مدل لخت (مرد) هر ساعت ۲۰۰ تا ۳۰۰ ریال، مدل لخت (زن) هر ساعت ۲۵۰ تا ۴۰۰ ریال،

برای نمونه، ریاست سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) در پاسخ به درخواست شهربانی در سال ۱۳۵۵ برای جلوگیری از ورود دختران چادری به دانشگاه چنین پیشنهاد می‌کند:

با مسخره کردن این دخترها و هو کردن کلاغ‌های سیاه و نظیر آن، کاری کنند که نتوانند با چادر بیایند یا چادر را از سر بردارند.

بر اساس آمار، مراکز فساد فراوان بود به گونه‌ای که در تهران ۴۰ کارخانه تولید مشروب وجود داشت.^۲

یک نمونه از آگهی تبلیغاتی مجله کیهان ورزشی در شماره ۹۷۶ مورخ ۹ دی ۱۳۵۱ به این شرح است:

«امشب و همه شب، در کاباره میامی به همراه داغ‌ترین و سکسی‌ترین ستارگان بین‌المللی به انضمام دو شو از کشور آمریکا و انگلیس، همراه با مشهورترین خواننده روز دنیای عرب (نزهت) با دو ارکستر بزرگ از انگلستان و ایتالیا و ۳۰ دختر سکسی

^۱ سولیوان، ویلیام و پارسونز، آنتونی، *خاطرات دو سفیر*، ص ۱۰۷.

^۲ مدنی، جلال‌الدین، *تاریخ سیاسی معاصر ایران*، ص ۱۸۸.

از آمریکا»، هم‌چنین مطبوعاتی چون مجله «سپید و سیاه»، «تماشا»، مجله زن روز، مجله جوانان، اطلاعات هفتگی، و... همواره تصاویر نیمه‌عریان از رقاصه‌ها و گزارش کامل از شیوه کار آن‌ها، کاباره‌خانه‌ها و... منتشر می‌کردند. سینماها نیز وضع نابسامانی داشتند به طوری که در برخی از آن‌ها ورود افراد زیر ۱۸ سال ممنوع بود.

برای مطالعه

۲۹ دی ۱۳۵۷	اصول جمهوری اسلامی در راه پیمایی میلیونی مردم ایران اعلام گردید.
۳ بهمن ۱۳۵۷	شورای سلطنت که به منظور حفظ رژیم سلطنتی در ایران تشکیل شده بود منحل گردید.
۴ بهمن ۱۳۵۷	برای جلوگیری از بازگشت امام خمینی به کشور، ارتش فرودگاه مهرآباد را به اشغال درآورد.
۵ بهمن ۱۳۵۷	دولت بختیار ۳ روز فرودگاه‌های کشور را بست.
۷ بهمن ۱۳۵۷	تحصن روحانیون مبارز در دانشگاه تهران در اعتراض به بستن فرودگاه‌ها آغاز شد. راهپیمایی میلیونی مردم در تهران به مناسبت ۲۸ صفر برگزار گردید.
۹ بهمن ۱۳۵۷	در پی اعتصابات و تظاهرات و راه پیمایی مردم، دولت بختیار فرودگاه مهرآباد را از اشغال نظامی خارج کرد.

فصل هشتم:

گروه‌ها و جریان‌های فکری ایران

احزاب سیاسی در ایران

برای مطالعه

احزاب و گروه‌های سیاسی ایران از آغاز نهضت مشروطه تا زمان به سلطنت رسیدن رضا خان (۱۲۵۸ تا ۱۳۰۴)

- مجمع فراموش خانه • مجمع آدمیت • انجمن ملی • حزب اجتماعیون عامیون
- حزب اتفاق و ترقی • جمعیت ترقی خواهان لیبرال • هیأت علمیه • حزب عدالت ایران
- حزب کمونیست ایران • حزب سوسیالیست ایران • حزب اصلاح طلبان • حزب تجدد (دمکرات مستقل)

احزاب و گروه‌های سیاسی ایران از دوران سلطنت رضاخان تا زمان کودتای ۲۸ مرداد (۱۳۰۴ تا ۱۳۳۲)

احزاب با گرایش‌ات کمونیستی

- حزب توده • حزب (فرقه دمکرات) آذربایجان • حزب (فرقه دمکرات) کردستان

احزاب با گرایش‌ات ناسیونالیستی

- جبهه ملی اول • حزب ایران • حزب عدالت • حزب ملت • حزب آریا • حزب اراده ملی
 - حزب دمکرات ایران • حزب جنگل • حزب وطن • حزب استقلال • حزب میهن پرستان
 - حزب مردم • حزب وحدت ایران • حزب همراهان • حزب آزادی • حزب پیکار
- حزب اتحاد

- حزب زحمتکشان ملت ایران

احزاب و گروه‌ها با گرایش‌ات اسلامی

- جمعیت فداییان اسلام

احزاب و گروه‌های سیاسی ایران از زمان کودتای ۲۸ مرداد تا دوران پیروزی انقلاب اسلامی (۱۳۳۲ تا ۱۳۵۷)

احزاب وابسته به دربار

• حزب مردم (اقلیت) • حزب ملیون (اکثریت) • حزب ایران نوین • حزب رستاخیز ملت ایران • حزب پان ایرانیست

احزاب غیر وابسته به دربار

• حزب توده • جبهه ملی • نهضت آزادی ایران • حزب مؤتلفه اسلامی • سازمان مجاهدین خلق ایران • سازمان چریک‌های فدایی خلق ایران

گروه‌های سیاسی فعال پس از پیروزی انقلاب اسلامی تا زمان انحلال حزب جمهوری اسلامی (۱۳۵۷ تا ۱۳۶۶)

• حزب جمهوری اسلامی • جامعه روحانیت مبارز تهران • سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی^۱ • ویکی‌پدیا، دانشنامه آزاد، گروه‌های سیاسی پس از انقلاب اسلامی را به این صورت آورده است:

احزاب بدون پروانه

حزب پان ایرانیست • سازمان مجاهدین خلق ایران • حزب مشروطه ایران • سازمان فداییان خلق ایران (اکثریت) • جبهه ملی ایران • حزب دمکرات کردستان ایران • سازمان انقلابی کارگران ایران (راه کارگر) • حزب توده ایران • حزب ملت ایران • راه سبز امید • جبهه مشارکت ایران اسلامی • حزب اعتماد ملی • سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی ایران • شورای فعالان ملی • مذهبی ایران • نهضت آزادی ایران

محافظه‌کاران

ائتلاف آبادگران ایران اسلامی • جامعه اسلامی مهندسین • جامعه روحانیت مبارز • حزب مؤتلفه اسلامی • انصار حزب‌الله • حزب نواندیشان ایران اسلامی • حزب اعتدال و توسعه • نیروهای ائتلاف، از داوطلبان مستقل ایران • جمعیت ایشارگران انقلاب اسلامی • جبهه پایداری انقلاب اسلامی

اصلاح‌طلبان

حزب کارگزاران سازندگی • مجمع روحانیون مبارز • مجمع اسلامی بانوان • حزب مردم‌سالاری • حزب اسلامی کار • شبکه همبستگی کارگری • جنبش مسلمانان مبارز

^۱ ناظری، محمدرضا، *احزاب سیاسی در ایران*، ص ۸

احزاب تاریخی

حزب رستاخیز • حزب جمهوری اسلامی

ویکی پدیا در یک دسته‌بندی دیگر احزاب بعد از انقلاب ایران را چنین فهرست می‌کند:

۱- احزاب اپوزیسیون حکومتی

این دسته، شامل دو جریان اصلی اصلاح‌طلب، یعنی احزاب اصلاح طلب راست‌گرا و احزاب اصلاح‌طلب چپ‌گرا می‌باشد.

الف: احزاب اصلی اصلاح‌طلب راست‌گرا

حزب کارگزاران سازندگی با خط مشی لیبرال دمکرات • حزب جامعه مدنی همدان با خط مشی لیبرال دمکرات

ب: احزاب اصلی اصلاح‌طلب چپ‌گرا

• حزب اعتماد ملی با خط مشی سوسیال-لیبرال دمکرات • مجمع روحانیون مبارز با خط مشی سوسیال دمکرات • حزب اسلامی کار با خط مشی سوسیال دمکرات • مجمع اسلامی بانوان با خط مشی سوسیال دمکرات • حزب مردم‌سالاری با خط مشی سوسیال دمکرات • سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی با خط مشی سوسیال دمکرات • جبهه مشارکت ایران اسلامی با خط مشی سوسیال دمکرات

۲- احزاب درون حکومتی

الف- احزاب اصول‌گرا

• حزب عدالت‌طلبان ایران اسلامی • حزب مؤتلفه اسلامی • جامعه روحانیت مبارز • جمعیت ایثارگران انقلاب اسلامی • حزب نواندیشان ایران اسلامی • حزب جمعیت جوانان انقلاب اسلامی • جامعه اسلامی مهندسين • چکاد آزاداندیشان • جمعیت ایران فردا • انصار حزب‌الله • حزب‌الله ایران • آبادگران ایران اسلامی

ب- احزاب نزدیک به اصلاح‌طلبان

• حزب اعتدال و توسعه • حزب اسلامی رفاه کارگران • جماعت دعوت و اصلاح ایران

ج- تشکلهای دانشجویی

• جامعه اسلامی دانشجویان • دفتر تحکیم وحدت • جنبش عدالتخواه دانشجویی • انجمن اسلامی دانشجویان مستقل • بسیج دانشجویی • جنبش دانشجویان و دانش‌آموختگان

لیبرال دانشگاه‌های تهران • کنفدراسیون دانشجویان ایرانی

۳- احزاب مستقل از حکومت - اپوزیسیون خارج از حکومت

الف - طیف ملی‌گرا - جمهوری خواه

• حزب پان‌ایرانیست • حزب ملت ایران • جبهه ملی ایران • سازمان سوسیالیست‌های ایران • حزب مردم ایران • حزب ایران • نهضت نجات ملی ایران

ب - پادشاهی - ملی‌گرا - سلطنت طلب

• گروه عقاب ایران • حزب مشروطه ایران • ساشا • نهضت مقاومت ملی - بختیار

ج - طیف سوسیالیست

• سازمان فداییان (اقلیت) • سازمان فداییان خلق ایران (اکثریت) • چریک‌های فدایی خلق ایران (جریان اشرف دهقانی) • حزب سوسیال دمکرات ایران • سوسیالیست ایران

د - کمونیست - مارکسیسم - انقلابی

• سازمان انقلابی کارگران ایران (راه کارگر) • حزب توده ایران • حزب کمونیست ایران • اتحادیه کمونیست‌های ایران • سازمان انقلابیون کمونیست • حزب کمونیست ایران (مارکسیست - لنینیست - مائوئیست) • حزب کمونیست کارگری ایران • حزب کمونیست کارگری ایران - حکمتیست • حزب کار ایران (طوفان) • سازمان اتحاد فداییان کمونیست • جنبش سربداران • روند جدایی

ه - طیف اسلام‌گرای سکولار (سوسیال اسلامی - لیبرال اسلامی)

• نهضت آزادی ایران • شورای فعالان ملی - مذهبی • حزب مشارکت ایران اسلامی • سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی • جنبش مسلمانان مبارز • جاما

و - احزاب و سازمان‌های منطقه‌ای

• حزب دمکرات کردستان • حزب کردستان ایران • سازمان انقلابی زحمتکشان کردستان ایران (کومله) • حزب حیات آزاد کردستان (پژاک) • سازمان خبات کردستان ایران • گروهک جندالله بلوچستان

۴- احزاب و گروه‌های منحل و تاریخی

الف - دوران مشروطه

• حزب اعتدالیون (میانه‌روها) • حزب دمکرات (عامیون) • حزب سوسیال دمکرات (اجتماعیون عامیون) • حزب اتفاق • حزب ترقی

ب- دوران پهلوی

• حزب کمونیست ایران (دهه ۱۳۰۰) • حزب سوسیالیست (ایران) • حزب تجدد • حزب اصلاح‌طلبان • حزب اراده ملی • حزب دموکرات ایران (دهه ۱۳۲۰) • حزب سومکا (حزب نازی ایران) • حزب مردم ایران • حزب زحمتکشان ملت ایران • حزب زحمتکشان ملت ایران (نیروی سوم) • حزب ایران نوین • حزب رستاخیز • فرقه دمکرات آذربایجان

ج- پس از انقلاب ۱۳۵۷

• حزب جمهوری خلق مسلمان • حزب جمهوری اسلامی • جبهه دموکراتیک ملی ایران^۱

نگاهی اجمالی بر جریان‌شناسی سیاسی از مشروطه تا انقلاب اسلامی

فعالیت‌های سیاسی در ایران - با مفهوم امروزی آن - نخستین بار پیش از مشروطه و کمی پس از آغاز عصر نوین در غرب آغاز شد. از جمله این فعالیت‌ها، که اغلب نیز متأثر از جریان فراماسونری بوده است، می‌توان به تأسیس فراموش‌خانه و مجمع آدمیت میرزا ملکم خان اشاره کرد. در آستانه انقلاب مشروطه نیز گروه‌های سیاسی دیگری شکل گرفتند که اکثر آن‌ها به جای لیبرالیسم انگلیس، از سوسیالیسم روسیه تأثیر می‌گرفتند. از جمله این گروه‌ها نیز می‌توان به انجمن مخفی و یا انجمن ملی اشاره کرد. با در نظر گرفتن این شرایط، می‌توان گفت که «حزب سیاسی» به معنای واقعی آن، هیچ‌گاه در ایران قبل و بعد از مشروطه شکل نگرفته و عمده فعالیت‌های سیاسی صورت‌گرفته آن دوران نیز در چارچوب جریان‌های فکری - سیاسی زیر بروز کرده‌اند.

چپ

انجمن ملی که از گروه‌های سیاسی پیش از مشروطه به شمار می‌رفت، تحت تأثیر حزب سوسیال دمکرات قفقاز تأسیس شد. احزاب اجتماعیون عامیون و اعتدالیون نیز از سوسیالیسم و کمونیسم روسی تأثیر پذیرفته بودند.

^۱ رک: شاملو، عباس، *اطلاعاتی درباره احزاب و جناح‌های سیاسی ایران امروز و دانشکده و پژوهشکده اطلاعات، احزاب و گروه‌های سیاسی ایران و صارمی، اصغر، احزاب دولتی و بهار، ملک الشعرا. تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران. ص ۸.*

اسلامی

پیش از دهه ۲۰، گروه‌های مذهبی و یا احزاب اسلامی، در صحنه فعالیت‌های سیاسی به صورت مستقل حضور نداشتند و اغلب این گروه‌ها، در تشکل‌های سیاسی دیگر، هم چون انجمن مخفی (آیت‌الله طباطبائی)، حزب اجتماعیون اعتدالیون (آیت‌الله بهبهانی) و حزب اصلاح‌طلب (آیت‌الله مدرس) به فعالیت‌های سیاسی مشغول بودند. در دوره استبداد بیست ساله رضاخان، گروه‌های اسلامی و شخصیت‌های مذهبی، مانند آیت‌الله بافقی (در جریان امر به معروف و نهی از منکر خانواده شاه)، آیت‌الله نورالله اصفهانی (در مساله خدمت اجباری طلاب) و آیت‌الله قمی (در ماجرای کشف حجاب) تحت شدیدترین حملات و سرکوب‌ها قرار داشتند. با کنار رفتن رضاشاه، گروه‌های سیاسی معدودی با خط مشی اسلامی شکل گرفتند که از میان برجسته‌ترین آن‌ها، می‌توان به مجمع مسلمانان مجاهد (آیت‌الله کاشانی)، جامعه مسلمین (فقیهی شیرازی)، انجمن تبلیغات اسلامی (شهاب پور) و اتحادیه مسلمین ایران (سراج انصاری) و شاخص‌ترین آن‌ها، یعنی فدائیان اسلام، اشاره کرد.

در اوایل دهه ۴۰، بقایای جمعیت فدائیان اسلام که در بازار تهران در قالب هیأتی مشغول مبارزه سیاسی بودند، با هدایت و راهنمایی حضرت امام خمینی (ره) و با اندیشه برقراری حکومت اسلامی، متحد شدند و هیأت‌های مؤتلفه اسلامی را تشکیل دادند.

ملی

حزب اجتماعیون عامیون، که به عنوان یکی از دو حزب بزرگ بعد از انقلاب مشروطه در مجلس اول مطرح بود، اولین حزب ملی گرا و ناسیونالیست ایران به شمار می‌رود. این حزب، بعدها تحت عنوان حزب دمکرات، به رهبری سید حسن تقی زاده به فعالیت خود ادامه داد. این حزب در آستانه مجلس پنجم (۱۳۰۲ هجری شمسی) منحل شد و جای خود را به احزابی مانند حزب تجدد (تدین)، حزب رادیکال (داور) و حزب ترقی خواه (تقی زاده) داد. در دوره سلطنت رضاشاه، از فعالیت این احزاب جلوگیری به عمل آمد.

در شرایطی که در اوایل دهه ۲۰، در سیاست فضای به نسبت بازتری به وجود آمده بود، گروه‌های سیاسی ناسیونالیست بسیاری مانند حزب ایران (زیرک زاده)، اراده ملی (سید ضیاء)، بان ایران‌نست (پزشک‌پور)، دمکرات ایران (قوام)، ملت ایران (فروهر) و جبهه ملی (مصدق) شکل گرفت که جبهه ملی را می‌توان به عنوان شاخص‌ترین آن‌ها به حساب آورد.

احزاب دیگر

در دوران پیش از انقلاب، در کنار فعالیت احزاب کمونیستی، ناسیونالیستی و اسلامی، فعالیت‌های حزبی دیگری نیز به چشم می‌خورد که موارد زیر از جمله آن به حساب می‌آید:

الف - احزاب دولتی

احزاب دولتی از سال ۱۳۳۷ برای نخستین بار از سوی رژیم و با هدف تحکیم پایه‌های قدرت سلطنت پهلوی شکل گرفت. در آن زمان، حزب «مردم» به رهبری اسدالله علم و حزب «ملیون» به رهبری منوچهر اقبال به فعالیت می‌پرداختند. در سال ۱۳۴۲، حزب «ایران نوین» جایگزین حزب ملیون شد، و در رأس آن، حسنعلی منصور و پس از ترور وی، امیرعباس هویدا قرار گرفت. در سال ۱۳۵۳، شاه این دو حزب را منحل نموده و حزبی جدید به نام «رستاخیز» تأسیس کرد که امیرعباس هویدا نیز به عنوان دبیر کلی آن منصوب شد. در آن دوران، احزاب دولتی که از اندیشه‌های باستان‌گرایی و ارزش‌های شاهنشاهی دفاع می‌کردند، به تشدید سلطه حکومت کمک می‌نمودند.

ب - احزاب التقاطی

التقاط، در این جا به معنای ترکیب دو اندیشه متباین سیاسی، در تاریخ احزاب سیاسی ایران سابقه زیادی دارد. به عنوان مثال، نهضت خدایپرستان سوسیالیست که به رهبری محمد نخشب در سال ۱۳۴۲ تشکیل شد، نوعی ترکیب اسلام و سوسیالیسم را به نمایش گذاشت. هم‌چنین حزب اجتماعیون اعتدالیون نیز گرایش سوسیال دموکراسی را در کنار اسلام برگزیده بود. سازمان مجاهدین خلق (منافقین) نیز به اقدام مشابهی در ۱۳۵۴ دست زد.

ج - احزاب مستقل

بررسی تاریخ احزاب سیاسی ایران نشان می‌دهد که برخی از احزاب به هیچ‌گرایش فکری واضح و مشخصی پایبند نبوده‌اند. اگرچه مواضع حزبی آنان به گروه‌های مختلف دیگر شباهت داشت. برای مثال، می‌توان از حزب «دمکرات ایران» نام برد که در ۱۳۲۵ به رهبری احمد قوام پدید آمد و بیشتر با انگیزه کسب قدرت سیاسی به فعالیت می‌پرداخت. هم‌چنین حزب زحمت‌کشان که در سال ۱۳۳۰ توسط مظفر بقایی شکل گرفت و بیش‌تر با انگیزه تحقق آزادی فعالیت می‌کرد. در حالی که اغلب احزاب، دستیابی به قدرت سیاسی، مشارکت در آن و یا آزادی را در چارچوب گرایش‌های فکری چپ کمونیسم، ناسیونالیسم و یا اسلام‌خواهی توجیه و

جریان‌های فکری مخالف رژیم پهلوی

گروه‌ها و احزابی که در اواخر دهه ۱۳۴۰ و نیمه‌ی اول دهه‌ی ۱۳۵۰ با مشی مسلحانه به مبارزه سیاسی می‌پرداختند، تا پایان سال ۱۳۵۵ به کلی به دست حکومت سرکوب شدند. در نتیجه، در اوضاع و احوال انقلابی سال‌های ۵۶ و ۵۷ هیچ حزب یا گروه انقلابی مدعی قدرت وجود نداشت. تنها با سازماندهی خارق‌العاده رهبر انقلاب بود که مردم در طیف مخالفان شرایط موجود آن زمان قرار گرفتند و رژیم با وجود اتخاذ راهکارهای مختلف، نه تنها موفق به توقف این جریان انقلابی نشد، بلکه خود نیز روز به روز ضعیف‌تر شد.^۲

الف - گروه‌های چپ‌گرا و کمونیست

در آن زمان، گروه‌های مارکسیست ایران، به دو دلیل موفق به گسترش و کسب محبوبیت نشدند:

۱. ماهیت ضدمذهبی آن‌ها

۲. وابستگی آن‌ها به شوروی

یک نکته مثبتی که درباره این گروه‌ها وجود داشت، مواضع ضد امپریالیستی و سرمایه‌داری و ضد لیبرالی و انقلابی آن‌ها بود که عامل مناسبی در جهت جذب متفکران و جوانان ایرانی محسوب می‌شد.

۱- حزب توده

حزب توده را تعدادی از یاران دکتر تقی‌ارانی و عناصر ملی و مارکسیست‌های جدید و هواداران چپ، در سال ۱۳۲۰ تأسیس کردند. اعضای این حزب همواره بر آن بودند که جنبه‌های مارکسیستی و ضد مذهبی عقاید خود را پنهان کنند.

^۱ رک: نوذری، عزت‌الله، *تاریخ احزاب سیاسی در ایران* و مدیر شانه‌چی، *احزاب سیاسی در ایران* محسن و ساتن، آلوین، *احزاب سیاسی در ایران پس از شهریور ۲۰*.

^۲ رک: جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی ایران*، ص ۱۴۱ تا ۱۷۰

بعدها حمایت توده‌ای‌ها از واگذاری امتیاز نفت شمال به شوروی، ماهیت این حزب را در میان مجامع مستقل آشکار نمود و وابستگی آنان را نمایان ساخت. در جریان ترور ساختگی شاه در بهمن ۱۳۲۷- که در سالروز مرگ دکتر ارانی نیز صورت گرفت- حکومت، حزب توده را به عنوان یکی از متهمان اصلی معرفی کرد و به همین دلیل، به سرعت آن را منحل کرد.

در جریان کودتای ناموفق ۲۵ مرداد ۱۳۳۲، هواداران حزب توده به خیابان‌ها ریخته و مجسمه‌های شاه و پدرش را پایین کشیدند. این عده، که تقاضای حکومت «جمهوری» می‌کردند، حتی در بعضی مناطق پرچم سرخ نیز برافراشتند. نخست‌وزیر مصدق، که به شدت نگران این اوضاع شده بود، به ارتش دستور پاکسازی خیابان‌ها را داد. باید به این نکته نیز اشاره کرد که رهبران حزب توده، ظاهراً از کودتا خبر داشتند، اما عملاً هیچ اقدامی در مقابل آن انجام ندادند.

پس از کودتا، حکومت درصدد اقدام برای نابودی کامل حزب توده برآمد. به دنبال آن، چهل نفر از اعضای اصلی این حزب اعدام شده و دویست نفر نیز به حبس ابد محکوم گردیدند. هم‌چنین تبلیغات شدیدتری نیز علیه این حزب به راه افتاد. این اقدامات تماماً به دنبال اشارات غرب صورت می‌گرفت.

در ادامه، توبه دسته جمعی رهبران و اعضای حزب و انتشار نشریه «عبرت» توسط آنان، و نیز همکاری نزدیک حزب با حکومت، ضربه سختی بر حزب توده وارد کرد. پس از این دوران، این حزب عملاً در صحنه مبارزه سیاسی حضور فعالی نداشت. در این میان، تنها برخی از سران حزب که موفق به فرار از کشور شده بودند، در خارج به فعالیت‌های سیاسی خود ادامه می‌دادند.

این حزب، بعد از انقلاب نیز جایگاهی در بین مردم نداشت و بسیاری از اعضای آن، به اتهام جاسوسی و انجام اعمال ضد امنیت کشور، دستگیر و محاکمه شدند. سال ۱۳۶۲، اندیشمند برجسته حزب، احسان طبری، در زندان به اسلام روی آورد و پس از مسلمان شدن، چندین کتاب با محوریت برتری اسلام بر مارکسیسم نوشت.

که از آن میان می‌توان به کتاب «کژراهه» اشاره کرد.

۲- سازمان چریک‌های فدایی خلق

این سازمان را فردی به نام بیژن جزنی، از دانشجویان دانشگاه تهران و هوادار حزب توده پایه‌ریزی نمود. مدتی بعد از شکل‌گیری این گروه، ساواک آن را کشف و بیژن جزنی و چند تن از دوستانش را دستگیر کرد. با این حال، باقیمانده‌های گروه دوباره سازماندهی یافته و فعالیت گروه ادامه یافت. در بهمن ۱۳۴۹، جمعی از اعضای این گروه به پاسگاه سیاهکل در شمال کشور حمله کرده و سربازان آن را کشتند. دولت با اقدامات وسیع امنیتی و نظامی در طی حدود ده روز، تمام اعضای گروه را- که شامل کم‌تر از پانزده نفر می‌شد- دستگیر و به سرعت اعدام کرد.

این گروه تا سال ۱۳۵۵ به مبارزات پراکنده خود، از جمله ترور چند تن از سران نظامی و امنیتی حکومت، بمب‌گذاری در مناطق مختلف و حمله به چند بانک ادامه داد، اما سرانجام در این سال ساواک موفق شد تمام اعضای اصلی آن را دستگیر کرده و یا به قتل برساند. بدین ترتیب از سال ۱۳۵۵ این سازمان جز در زندان، عملاً وجود خارجی نداشت. پس از انقلاب و همه‌پرسی جمهوری اسلامی، با توجه به این‌که اسلامی بودن حکومت مغایر با تفکرات آن‌ها بود، لذا با حکومت به مخالفت برخاسته، و دست به انجام اقدامات مبارزاتی مانند غائله ترکمن صحرا و حوادث کردستان زدند که البته در نهایت نتوانستند کاری از پیش ببرند.

۳- سازمان مجاهدین خلق ایران

این حزب را افرادی مانند حنیف نژاد، سعید محسن و حسن نیک‌بین به همراه چند تن از هواداران نهضت آزادی بنا گذاردند. مهندس بازرگان این افراد را فرزندان معنوی خود می‌خواند. پس از فعالیت‌های اولیه حزب و سپس دستگیری و اعدام اعضای آن، گرایش‌های سازمان به سمت مارکسیستی شدن پیش رفت، به طوری که سرانجام در سال ۱۳۵۴، سازمان رسماً مارکسیست شد.

در مرداد ۱۳۵۰، اعضای این سازمان قصد انجام عملیاتی را در خلال جشن‌های شاهنشاهی داشتند که شناسایی و دستگیر شدند. پس از دستگیری، از ۱۶ نفر آن‌ها

۱۴ نفر اعدام شده و مسعود رجوی و بهمن بازرگان جان سالم به در بردند. طبق اسناد ساواک، مسعود رجوی در زمان بازداشت با مأمورین بازجو همکاری کرد و مورد عفو قرار گرفت. با این حال، او کسی بود که بعدها داعیه رهبری حزب را داشت.

این سازمان علی‌رغم موفقیت در جذب بسیاری از جوانان و انجام فعالیت‌های ضد حکومتی، نتوانست اقدام تأثیر گذار و مهمی انجام دهد و ساواک به سرعت آن‌ها را شناسایی و اعضای آن را دستگیر نمود.

اعضای این حزب، پس از انقلاب و برقراری نظام جمهوری اسلامی، به مبارزه با حکومت و جنگ مسلحانه با آن دست زدند، به طوری که از تعداد ۱۶۴۰۰ مورد ترور انجام شده در دوران جمهوری اسلامی، ۱۲۰۰۰ مورد آن توسط این سازمان صورت گرفت.^۱

سرنوشت اعضای برجسته گروه پس از انقلاب نیز این‌گونه بود که بهمن بازرگان، در همان اوایل انقلاب در درگیری با مأموران کمیته انقلاب کشته شد و مسعود رجوی نیز به همراه ابوالحسن بنی‌صدر به فرانسه فرار کرد و در سال‌های پس از آن، با دعوت صدام و در کنار او، به مبارزه و توطئه‌چینی علیه مردم کشور خود پرداخت. در خلال این سال‌ها، مقر آن‌ها در کشور عراق، یعنی پادگان اشرف، محل وقوع جنایت‌های بسیاری بود. قرار شد پس از خروج نظامیان آمریکایی از عراق، این پایگاه نیز تا اواخر سال ۲۰۱۱ منحل شود.

ب- گروه‌های راست گرا و لیبرال

- ویژگی‌های اصلی این گروه‌ها عبارت بودند از:
- میهن‌پرستی و علاقه به ناسیونالیسم
- توجه به ایران باستان و ستایش آن
- مخالفت با بیگانگان و دخالت آن‌ها در امور
- اولویت دادن «ایران» بر «اسلام»
- عقیده به سکولاریسم و جدایی دین از سیاست

^۱ هاشمی نژاد مسئول کانون هابیلان، مصاحبه تلویزیونی ۱۳۹۰ / ۷ / ۱

- موافقت با نظام شاهنشاهی و پذیرش آن

۱- جبهه ملی

در روز اول آبان ۱۳۲۸، ۱۹ نفر از افرادی که در تحصن دربار شرکت داشتند، از جمله دکتر مصدق، دکتر شایگان، دکتر سنجابی، دکتر مظفر بقایی، حسین مکی و دکتر حسین فاطمی، در منزل دکتر مصدق جمع شدند و گروهی را تشکیل دادند که نام آن را جبهه ملی نهادند. پس از کودتای ۲۸ مرداد، این گروه نیز منحل شد و پس از آن و تا سال ۱۳۴۲، اعضاء جلسات خود را تحت عنوان جبهه ملی دوم پیگیری می‌کردند. هم‌چنین، جبهه ملی سوم نیز تشکیل شد که با هدف جذب مردم و ایجاد وحدت، مرکب از نهضت آزادی، حزب ملت ایران، سازمان دانشجویان جبهه ملی و جامعه سوسیالیست‌های نهضت ملی شکل گرفت و البته فعالیت چندانی نداشت.

جبهه ملی چهارم در آستانه وقوع انقلاب شکل گرفت. ماهیت این جبهه، با پذیرش سمت نخست وزیری حکومت شاه توسط بختیار، یکی از اعضای این جبهه، زیر سوال رفت. پس از انقلاب نیز، جبهه ملی در اقدامی از مردم درخواست شرکت در یک راهپیمایی علیه لایحه قصاص کرد که پس از افشاگری صریح امام، و اعلام مرتد بودن آن‌ها طی یک اعلامیه، فعالیت این حزب به کلی پایان یافت.^۱

۲- نهضت آزادی

نهضت آزادی، گروهی است که در سال ۱۳۴۰ و از درون جبهه‌ی ملی شکل گرفت. در واقع می‌توان گفت که اعضای نهضت آزادی را جناح مذهبی جبهه‌ی ملی تشکیل می‌دادند. از اعضای شاخص آن، می‌توان به آیت‌الله طالقانی، مهندس بازرگان و دکتر یدالله سبحانی اشاره کرد که همگی جزء بنیانگذاران آن نیز محسوب می‌شدند. بارزترین ویژگی نهضت آزادی، تأکید اعضای آن بر دین و به طور کلی، جلوه‌ی مذهبی رهبران آن بود. رهبران نهضت می‌کوشیدند نشان دهند که اسلام و علوم جدید با یکدیگر سازگارند و تعارضی بین دینداری و مقتضیات زندگی مدرن- از

^۱ سلطانی، مجتبی، بررسی و تحلیل مواضع و عملکرد نهضت آزادی، ج ۱، ص ۵۳ الی ۵۶

جمله دموکراسی - وجود ندارد. آن‌ها به لحاظ سیاسی بر قانون اساسی مشروطه، ملیت ایرانی و راه مصدق تأکید می‌کردند. البته باید آیت‌الله طالقانی را در شیوه‌ی مبارزات و طرز تفکر، از رهبران نهضت مجزا دانست.

نهضت آزادی به دلیل وجهه‌ی مذهبی بنیانگذاران آن، در میان روشنفکران و دانشجویان اعتبار و نفوذ زیادی یافته بود. با این حال، به لحاظ سیاسی، این نهضت درخشش چندانی در عرصه‌ی مبارزه با حکومت پهلوی نداشت. مخالفت نهضت با رفراندوم سال ۱۳۴۱ و هم‌چنین مخالفت‌های مشابه این‌چنینی، به دستگیری و محکومیت رهبران آن منجر شد و شرایط را به گونه‌ای رقم زد که از آن به بعد، پرونده فعالیت‌های سیاسی نهضت آزادی در داخل کشور عملاً بسته شد و اعضای نهضت فقط در خارج از کشور به طور محدود به فعالیت سیاسی خود ادامه دادند. اعضای این حزب، قانون اساسی مشروطیت را پذیرفته بودند و برنامه‌ای منسجم و دراز مدت برای جایگزینی نظام پهلوی نداشتند.^۱

در اوج دوران انقلاب اسلامی و در خلال سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷، نهضت آزادی با پذیرش رهبری امام، در کنار روحانیت قرار گرفت و هدایت دولت موقت پس از انقلاب را عهده‌دار شد. با این وجود، تفکر و اندیشه آن‌ها شرایط انقلابی آن زمان سازگار نبود و همین امر موجب شد که آنان در عرصه قدرت سیاسی چندان دوام نیاورده و خیلی زود - پس از اشغال لانه جاسوسی - استعفا نموده و از قدرت کنار روند.

برخی رویدادهای مرتبط با این حزب، از جمله ملاقات خودسرانه یزدی - از اعضای حزب - با برژنسکی، مشاور امنیتی کارتر رئیس‌جمهور آمریکا، و نیز افشای اسناد لانه جاسوسی، بیش از پیش اعتبار این حزب را خدشه دار کرد. خط مشی این حزب و اقدامات اعضای آن به گونه‌ای بود که گویی خواستار صلح با هر گروهی بودند، به جز با روحانیت! آن‌ها در دوران جنگ، به‌ویژه پس از آزادی خرمشهر، با وجود دستور صریح امام، با ادامه

^۱ جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی ایران*، ص ۱۵۱.

جنگ مخالف بودند. این موضوع به یک اهرم فشار غرب علیه ایران تبدیل گردید.^۱

ج - شخصیت‌ها و گروه‌های مذهبی

شخصیت‌ها

۱- دکتر علی شریعتی

دکتر شریعتی پرنفوذترین روشنفکری بود که در سال‌های دهه ۴۰ و اوایل دهه ۵۰، با تفکر بازگشت به اسلام به فعالیت سیاسی می‌پرداخت. او تفسیری انقلابی، ظلم‌ستیزانه و عدالت‌خواهانه از تشیع ارائه می‌کرد که باعث جذب بسیاری از جوانان شده بود. محور عقاید شریعتی بازگشت به خویشتن یا همان تشیع انقلابی بود.

وی بر خلاف مارکسیست‌ها، که افرادی مانند مارکس، لنین، هوشی مین و چه گوارا را به عنوان الگوی انقلابی خود برگزیده بودند، به سراغ امام علی (ع)، امام حسین (ع)، ابوذر، عمار یاسر، میثم، فاطمه (س) و زینب (س) رفته بود و آن‌ها را به‌عنوان همان خویشتنی که او آن را در تشیع علوی و صدر اسلام می‌دید، مطرح می‌کرد.

بی‌تردید شریعتی سهم عظیمی در شکوفایی تفکر انقلابی داشت و سخنان پرشور او بسیاری از تحصیل‌کردگان و جوانان را مجذوب خود ساخت و از مارکسیسم و سایر تفکرات الحادی دور نمود. با این حال، او خود تحت تأثیر ایدئولوژی‌ها و نظریه‌های غربی قرار داشته و این امر موجب عدم برخورداری او از درک و فهم اصیل نسبت به منابع دینی شده بود. هم‌چنین شریعتی در میان توده‌های مردم عادی نفوذ چندانی نداشت و مخاطبین او بیشتر شامل دانشجویان و جوانان تحصیل‌کرده می‌شدند. به طور کلی، می‌توان گفت که با وجود آن که روشنفکران مذهبی، در تقویت روحیه مذهبی دانشجویان و قشرهای تحصیل‌کرده نقش داشتند، اما در برانگیختن ایمان و شور مذهبی که موجب حرکت توده‌های مختلف جامعه علیه

^۱ نمایندگی ولی فقیه در سپاه، احزاب و تشکیلات سیاسی در ایران، ص ۹۱.

حکومت می‌شد، نقش و تأثیری نداشتند.^۱

پس از به وجود آمدن شائبه‌هایی پیرامون اندیشه و اعتقادات شریعتی، در تاریخ ۱۳ آذر ۵۶، شهید مطهری و مهندس بازرگان اعلامیه‌ای در خصوص رفع ابهام از اندیشه‌های شریعتی و اتهامات وارد بر او صادر کرده و گفتند: «این جانبان علاوه بر آشنایی به آثار و نوشته‌های مشارالیه با شخص او فی‌الجملة معاشرت داشتیم، معتقدیم نسبت‌هایی از قبیل سنی‌گری و وهابی‌گری به او بی‌اساس است و او در هیچ یک از مسائل ضروری اسلام، گرایش غیراسلامی نداشته است، ولی نظر به اینکه تحصیلات عالیه و فرهنگ او غربی بود، هنوز فرصت و مجال کافی نیافته بود که در معارف اسلامی مطالعه واقعی داشته باشد.»

شریعتی در اواخر عمر بر اثر تذکرات متوالی افراد بی‌غرض، و نیز بالاتر رفتن سطح مطالعات خودش، متوجه اشتباهات خود شده بود، به طوری که به نزدیکانش وکالت تام برای اصلاح آن‌ها داده بود.^۲

۲- استاد شهید مرتضی مطهری

اگر جلال آل احمد مفهوم غرب زدگی را مطرح کرد و دکتر شریعتی سخن از بازگشت به خویشتن اسلامی به میان آورد، مطهری مهم‌ترین مفسر و مدافع اسلام ناب در این دوره محسوب می‌شود.

مطهری می‌کوشید تا هم به‌روز بودن اسلام و توانمندی‌های آن در اداره جامعه را اثبات کرده و خرافات و زنگارها را از چهره دین بزدايد، و هم از التقاط و ارائه اندیشه‌های غیردینی تحت عنوان دین جلوگیری نماید.

دغدغه اصلی مطهری، دفاع از حقانیت اسلام و اثبات جامعیت آن، و نیز پاسخ‌گویی به مسائل و شبهات امروزی بود. دراین راستا، مجموعه‌ای غنی از نوشته‌ها و سخنرانی‌ها از وی به جا مانده است.

^۱ رک: شریعتی، علی، *مجموعه آثار*، ج ۵

^۲ مطهری، مرتضی، *سیری در سیره استاد مطهری*، ص ۲۲۶

گروه های مذهبی

۱- جمعیت فداییان اسلام

این گروه را طلبه جوانی به نام سید مجتبی میرلوحی، مشهور به نواب صفوی، بنیان گذاشت. نواب در دوران تحصیل در نجف اشرف، با اندیشه های ضد شیعی احمد کسروی آشنا شد و با هدف مقابله با او و عقایدش، به ایران بازگشت. جمعیت فداییان اسلام را نواب در سال ۱۳۲۴ با هدف مبارزه با بی دینی و الحاد تأسیس کرد. اولین اقدام جدی این گروه ترور احمد کسروی بود که در تاریخ ۲۰ اسفند همان سال توسط آن ها به انجام رسید. این اقدام باعث شناخته شدن فداییان در بین نیروهای مذهبی و افزایش محبوبیت آن ها شد. پس از آن، افرادی هم چون آیت الله سید محمود طالقانی، از هواداران و نزدیکان سر سخت فداییان اسلام درآمدند. در سال ۱۳۲۸ و در پی دخالت دولت و شخص وزیر دربار در انتخابات مجلس، جمعیت فداییان اسلام، عبدالحسین هژیر، وزیر دربار، که عامل اصلی تقلب انتخاباتی و عدم راهیابی نمایندگان واقعی مردم به مجلس محسوب می شد، قتل رساندند. پس از این ماجرا، در اسفند ماه ۱۳۲۹، رزم آرا هدف گلوله خلیل طهماسبی، از یاران نواب، قرار گرفت و به قتل رسید. فداییان این ترور را از آن جهت ترتیب دادند که رزم آرا، کسی بود که در آن زمان به عنوان مانع اصلی ملی شدن صنعت نفت قلمداد می شد و با مرگ او، راه برای ملی شدن نفت فراهم می شد.

برای مطالعه

با پیروزی جبهه ملی، شرایط به سود فداییان پیش نرفت. از همان روزهای آغازین نهضت، اختلاف بین فداییان و شخص مصدق آغاز شد و سرانجام منجر به دستگیری نواب صفوی گردید. ترور نافرجام دکتر فاطمی، وزیر خارجه ی مصدق، مهم ترین واکنش فداییان نسبت به سیاست های دولت مصدق و دستگیری رهبر خود بود. در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، فداییان تنها نظاره گر اوضاع بودند و اقدامی به نفع یا به ضرر مصدق انجام ندادند. پس از کودتا، فعالیت های سیاسی و فرهنگی فداییان ادامه یافت و گاه با انتشار اعلامیه های شدیدالحنی علیه

مقامات حکومتی همراه شد که در آن، مسئولان به رعایت احکام اسلامی و ترویج شریعت دعوت می‌شدند.

در سال ۱۳۳۴، موضوع پیوستن ایران به پیمان نظامی سنتو با شرکت عراق، ترکیه، پاکستان و با نظارت آمریکا و انگلستان مطرح شد. فداییان این اقدام را محکوم کردند، اما موفق به منصرف کردن دولت از این اقدام نشدند. لذا به فکر ترور علاء، نخست وزیر وقت، افتادند. وی از این ترور جان سالم به در برد و با سر باندپیچی شده در اجلاس بغداد شرکت کرد. پس از آن در مدت کوتاهی اغلب اعضای اصلی فداییان دستگیر و در ۲۷ دی ماه ۱۳۳۴، نواب و سه تن از یارانش تیرباران شدند.^۱

۲- هیأت‌های مؤتلفه اسلامی

این گروه، شامل مجموعه‌ای از هیأت‌های مذهبی مساجد تهران می‌شد که هم‌زمان با شروع مبارزات امام خمینی در آغاز دهه ۱۳۴۰، با یکدیگر پیوند برقرار کرده و تشکل منسجمی را به وجود آورده بودند. این گروه در برانگیختن اعتراضات مردمی علیه رفراندوم حکومت در سال ۱۳۴۱ و نیز قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲، نقش اساسی ایفا کرد. آن‌ها برای مقابله با حکومت، بر مبارزه مسلحانه نیز تأکید داشتند و در همین راستا، در اولین فرصت حسنعلی منصور نخست‌وزیر وقت را ترور کردند. پس از این اقدام، اکثر اعضای اصلی گروه دستگیر و چهار نفر از آنان (محمد بخارایی، نیک نژاد، صفار هرنندی و صادق امانی) به اعدام و بقیه به حبس‌های بلندمدت محکوم شدند. ضربه ناشی از عواقب ترور حسنعلی منصور، آن‌ها را به سمت اقدامات فکری-فرهنگی و پرهیز از مشی مسلحانه متمایل کرد. برگزاری سخنرانی‌ها و مراسم مذهبی با شرکت روحانیون برجسته مخالف حکومت، و نیز تکثیر اعلامیه‌ها و آثار امام خمینی، از مهم‌ترین فعالیت‌های این گروه در سال‌های پیش از انقلاب محسوب می‌شود.^۲

^۱ جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی ایران*، ص ۱۵۹ و عمید زنجانی، عباسعلی، *انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن*، ص ۴۲۷.

^۲ رک: بادامچیان و بنایی، *هیأت‌های مؤتلفه*، ج ۱.

برای مطالعه

حبیب الله عسگراولادی، دبیر کل پیشین و محمدنبی حبیبی، دبیر کل فعلی این حزب محسوب می شود. قائم مقام او دکتر اسدالله بادامچیان می باشد. رئیس دفتر سیاسی حزب موتلفه نیز کاظم انبارلویی (سردبیر روزنامه رسالت) می باشد.

۳- حزب ملل اسلامی

این حزب در سال ۱۳۴۰ توسط سید محمدکاظم بجنوردی و تعدادی از جوانان مذهبی همانند محمدجواد حجتی کرمانی و ابولقاسم سرحدی زاده تأسیس شد. هدف اصلی حزب، آموزش و تربیت افراد به منظور جنگ مسلحانه علیه حکومت پهلوی بود. با این حال، در همان مراحل اولیه شکل گیری و پیش از هر گونه اقدام مسلحانه، ساواک تشکیلات حزب را شناسایی کرد و تمامی اعضای اصلی آن را در مهر ۱۳۴۴ دستگیر نمود. تمامی اعضای اصلی حزب در دادگاه نظامی، به حبس های بلندمدت محکوم شدند^۱

۴- روحانیت

به دلیل پیوند عمیق جامعه ایران با دین اسلام، از دیرباز روحانیون شیعی در کشور از اقتدار و محبوبیت زیادی برخوردار بودند. حضور علماء در عرصه سیاست و در تاریخ معاصر ایران، به اوایل قرن ۱۹ باز می گردد. اگرچه روحانیون در قرون پیش از آن نیز در عرصه های مختلف فعالیت داشتند، اما شرایط سیاسی قرن ۱۹ این حضور را، به ویژه در عرصه سیاسی، بسیار پررنگ کرده بود.

ضعف دولت قاجار در جنگ های ایران و روسیه، دربار را مجبور به یاری خواستن از علماء کرد. اعلام حکم جهاد علیه روس ها و پیروزی های پس از آن، از نتایج این اقدام بود. با وجود این، به دلیل بی کفایتی قاجار، علی رغم این پیروزی ها، حکومت شکست خورد.

بر همین اساس، در ماجراهایی مانند نهضت تنباکو، مشروطیت و نهضت ملی شدن صنعت نفت، روحانیت موثرترین نیروی سیاسی محسوب می شد که از نهضت در حال شکل گیری حمایت کرده و حتی رهبری آن را به دست می گرفت. به عنوان نمونه، میرزای

^۱ رک: جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی ایران*، ص ۱۴۱ تا ۱۷۰

نائینی با انجام اقدامات فرهنگی مانند نوشتن کتاب «تنبيه الامه و تنزيه المله»، ضمن حمایت از مشروطیت تلاش کرد مبانی مشروطیت، مانند آزادی، پارلمان تفکیک قوا، مساوات و... را در بطن شریعت نشان دهد و ثابت کند که حکومت سلطنتی غصبی است.^۱ هم‌چنین شیخ فضل‌الله نوری نیز با گنجاندن حق نظارت علماء بر تدوین قانون، در حقیقت اولین جرقه‌های شکل‌گیری انقلاب را به‌وجود آورد.

اقدامات میرزا کوچک‌خان جنگلی و تشکیل حکومت گیلان و نیز قیام شیخ محمد خیابانی در تبریز را هم می‌توان به عنوان رد پاهایی برجسته برای انقلاب در نظر گرفت، تا زمانی که شهید مدرس با طرح شعار «سیاست ما عین دیانت ماست» الگویی مناسب برای روحانیت شیعه و حکومت اسلامی به دست داد و همین او بود که در شهر قم، کمیته دفاع ملی را به‌منظور مبارزه با متفقین اشغالگر ایجاد نمود. در آن زمان، روحانیون شیعه در مقابل اقدامات سیاسی غرب‌زده‌ها و لیبرال‌ها، اغلب دچار نوعی سیاست‌گریزی و سیاست‌زدگی می‌شدند، چراکه قادر به ورود به بازی‌های ناسالم سیاسی نبودند. اعدام شیخ فضل‌الله نوری و آیت‌الله بهبهانی و... از نمونه‌های تلخ این ماجراست. بعد از انحراف مشروطیت و آغاز دوران دیکتاتوری رضاخان، روحانیون به تدریج از صحنه سیاسی کشور کنار رفتند. تا این‌که در سال ۱۳۰۱ ش. شیخ عبدالکریم حائری از اراک به قم مهاجرت کرده و حوزه علمیه را تأسیس نمود. پس از این اقدام، دوران بازسازی و سازمان‌دهی روحانیت آغاز شد.^۲

در دوران اختناق رضاخان، شرایط به گونه‌ای بود که هر نوع فعالیت سیاسی ممنوع بوده و در این میان، دشمن سرسخت رضاخان، آیت‌الله مدرس به شهادت می‌رسد. در دوران بعد از رضاخان و پس از ایجاد فضای نسبتاً باز سیاسی در دهه ۱۳۲۰ ش.، آیت‌الله کاشانی نهضت خود را آغاز می‌کند و سختی‌های زیادی را در این راه متحمل می‌شود، تا نهضت ملی شدن صنعت نفت را به پیروزی رساند. هم‌زمان با او، شهید نواب صفوی نیز

^۱ جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی چرایی و چگونگی رخداد*، ص ۳۸ تا ۴۰

^۲ حشمت‌زاده، محمد باقر، *چارچوبی برای تحلیل و شناخت انقلاب اسلامی در ایران*، ص ۶۵

مبارزات موثری را صورت داد که در نهایت منجر به شهادت او شد.

به تعبیر دکتر شریعتی، همواره پیشاپیش هر نهضت مترقی ضد استعماری، بدون استثناء، یک یا چند عالم راستین نیز وجود داشته است. در آن زمان، حتی مراجع بزرگ شیعه، مانند آیت‌الله بروجردی، گلپایگانی و مرعشی نجفی نیز همواره پرچم مبارزه را در دست داشتند. به عنوان نمونه، در زمان تاج‌گذاری محمدرضا شاه، فرستاده‌ای از سوی حکومت به نزد آیت‌الله گلپایگانی رفته و از ایشان درخواست می‌کند که به مناسبت این رویداد، پیام تبریکی صادر نمایند، ولی ایشان با عصبانیت می‌فرمایند: «این درست به آن می‌ماند که یزید به امام زین‌العابدین (ع) بگوید: اکنون که پدرت امام حسین (ع) را کشتم، بیا و برای این جریان تبریک بگو!»^۱ در ادامه نیز به فرستاده شاه تأکید می‌شود که همین پیام را به وی برساند. آیت‌الله مرعشی نجفی نیز از دیگر مراجع حاضر در صحنه مبارزه محسوب می‌شدند. ایشان در واکنش به تبعید امام (ره) به ترکیه، طی اعلامیه‌ای بیان داشتند: «هیأت حاکم بداند که جرم بسیار مرتکب شده و تاریخ جهان این خیانت را هرگز فراموش نخواهد کرد. آیا ننگ نیست که اجانب مصون باشند و آیت‌الله خمینی را به بیگانگان بسپارند؟»^۲

ابتدای دوران حکومت محمدرضا پهلوی، با ایجاد فضای باز سیاسی همراه بود، اما به مرور، تمایل او به آمریکا و اسرائیل و ایجاد اصلاحات از نوع غربی، روحانیت را وادار به ابراز مخالفت خود با برخی برنامه‌های او نمود. کشتار ۱۵ خرداد ۱۳۴۲، نقطه عطفی شد تا مشروعیت اصل نظام متزلزل شود و از آن جا بود که به مرور، مخالفت با حکومت در میان روحانیون و حوزه‌های علمیه نهادینه شد.

روحانیت تنها نهادی محسوب می‌شد که از سازمانی منسجم و یکپارچه، رهبری متحد، استقلال مالی و اعضای وفادار و جان‌نثار برخوردار بود. گرچه اختلافاتی وجود داشت، اما زمانی که مراجع، و یا مرجع بزرگ حوزه تصمیمی می‌گرفتند، دیگر

^۱ امامی، محمد مهدی، *اندیشه‌های فقهی سیاسی آیت‌الله گلپایگانی*، ص ۲۰۸

^۲ دوانی، علی، *نهضت روحانیون ایران*، ص ۲۹

مخالفتی صورت نمی گرفت. نهاد روحانیت از نفوذ گسترده‌ای در میان توده‌های مذهبی برخوردار بود و همواره از اشعار و مفاهیم دینی، به ویژه واقعه عاشورا و هم‌چنین اصل مبارزه با ظلم، در مقابله با حکومت استفاده نمود.

روحانیت هم‌چنین از شبکه تبلیغاتی گسترده‌ای نیز بهره‌مند بود که در ایام مذهبی مانند ماه‌های رمضان و محرم، با توجه به تعطیلی حوزه‌ها، قادر به برقراری ارتباط با دورترین نقاط کشور نیز بود. درنهایت نیز با به میدان آمدن رهبری قاطع و آگاه امام خمینی(ره) از سال ۱۳۴۲ به بعد، توانست به مرور عزم ملی را بر شکل‌گیری انقلاب اسلامی موجب گردد.

گروه‌های سیاسی ۱۳۵۷ به بعد

سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی

این سازمان، در ابتدای انقلاب و از اعضای فعال اسلام‌گرای جدا شده از سازمان مجاهدین خلق ایران (منافقین) و هفت گروه چریکی مسلمان باقی مانده از حکومت پهلوی تأسیس شد. این گروه‌ها، که عبارت بودند از امت واحده، توحیدی بدر، توحیدی صف، فلاح، خلق، منصورون و موحدون، از سوی افرادی هم‌چون بهزاد نبوی، محمد سلامتی، محسن آرمین، هاشم آغاجری، مصطفی تاج زاده و سعید حجاریان، گرد هم آمده و در سال ۱۳۵۷، سازمان فوق را تشکیل دادند.

پس از تأسیس سازمان و به تقاضای مؤسسان آن، امام (ره)، آقای راستی کاشانی را به عنوان نماینده خود در سازمان تعیین کرد. با این وجود، سازمان خیلی زود دچار اختلافات درونی شد و اعضای آن به سه گرایش راست، میانه و چپ منشعب شدند. این امر، موجب گردید که آقای راستی کاشانی در ۱۳۶۵ از سمت نمایندگی امام (ره) استعفا داده و سازمان نیز به تقاضای ایشان و از سوی امام (ره)، منحل اعلام شود. با ارتحال امام (ره) و در ۱۳۷۰، جناح چپ سازمان منحل‌شده مجاهدین انقلاب اسلامی، مجدداً سازمان را با رنگ و بوی جدید و آرمان‌های تازه، تأسیس

کرد.^۱ برخی اعضای آن در فتنه‌های سال ۱۳۷۸ و ۱۳۸۸ فعال بوده و توسط نیروی انتظامی دستگیر شدند.

حزب جمهوری اسلامی

این حزب در ۱۳۶۰ با اجازه امام (ره) تأسیس شد. اعضای هیأت مؤسس آن، شهید بهشتی، شهید باهنر، آیت الله خامنه‌ای، هاشمی رفسنجانی و موسوی اردبیلی بودند. هدف از تأسیس حزب نیز، پاسداری از دستاوردهای انقلاب اسلامی، مبارزه با ضد انقلاب، گسترش آگاهی‌های انقلابی، تربیت کادرهای فعال برای اداره کشور و... اعلام گردید. حزب از همان سال تأسیس، در امور سازمان‌دهی و آموزش دچار ضعف بود و همواره از اختلاف اعضاء درباره مسائلی هم‌چون انطباق یا عدم انطباق اصلاحات ارضی و قانون کار با اسلام، و نیز دامنه اختیارات ولی فقیه، رنج می‌برد. اوج این اختلافات در زمینه امور اقتصادی بروز کرد که در طی آن، برخی گرایش خود را به اقتصاد بسته و دولتی و برخی نیز به اقتصاد بازار آزاد نشان دادند. به هر جهت، این اختلاف نظرها، از یک سو زمینه‌های انحلال حزب در سال ۱۳۶۶ و از سویی دیگر، بسترهای آغاز شکل‌گیری جناح‌های موسوم به چپ و راست را فراهم آورد.^۲

انجمن حجتیه

این انجمن، سال ۱۳۵۵ توسط شیخ محمود حلبی به منظور مبارزه با بهائیت تأسیس گردید. فعالیت‌های انجمن به‌گونه‌ای بود که ارتباطی با سیاست پیدا نمی‌کرد و همواره نیز مورد تأیید ضمنی علماء قرار داشت. پس از وقوع انقلاب اسلامی، عملکرد انجمن چندان مناسب نبوده و تذکرات رهبری نیز کارساز نشد، تا این‌که در ۲۱ تیر ۱۳۶۲ امام خمینی طی سخنانی پیرامون فعالیت‌های آن‌ها، به‌طور علنی فرمود: «خلاف این موج حرکت نکنید که دست و پایتان خواهد شکست.»

^۱ ظریفی نیا، حمید رضا، کالبد شکافی جناح‌های سیاسی ایران، ص ۶۰

^۲ بهشتی، سید محمد، عملکرد حزب جمهوری اسلامی، ص ۱۴

آقای حلبی پس از آن، انجمن را منحل نمود، اما متأسفانه باید گفت که تفکر آن‌ها هم‌چنان باقی است.

شهید رجایی درباره این انجمن می‌گوید:

«آن موقعی که برادران و خواهران‌مان زیر شکنجه فریاد می‌کشیدند، این‌ها می‌رفتند ثابت کنند که بهائیت بر حق است، یا باطل است. و دقیقاً در مقابله با مبارزین قرار گرفته بودند.»

نگرش انجمن نسبت به سیاست و حکومت، به‌گونه‌ای می‌باشد که اولاً طرفدار جدایی دین از سیاست در دوره غیبت بوده و ثانیاً، اعتقاد به عدم امکان تشکیل حکومت اسلامی در دوره غیبت امام معصوم نیز دارند.

امام در مورد آن‌ها فرمود: «دسته‌ای دیگر از روحانی‌نماهایی که قبل از انقلاب، دین را از سیاست جدا می‌دانستند و سر به آستانه‌ی دربار می‌ساییدند، یک مرتبه متدین شده و بر روحانیون عزیز و شریفی که برای اسلام، آن همه زجر و آوارگی و سختی زندان و تبعید کشیدند، تهمت وهابیت و بدتر از وهابیت زدند. این عده، دیروز مقدس‌نماهایی بی‌شعور بودند که می‌گفتند دین از سیاست جداست و مبارزه با شاه حرام است؛ امروز می‌گویند مسئولین نظام کمونیست شده‌اند. تا دیروز مشروب فروشی و فساد و فحشا و فسق و حکومت ظالمان برای ظهور امام زمان (ارواحنا فداه) را مفید و راهگشا می‌دانستند، امروز از این که در گوشه‌ای، خلافی شرعی، که هرگز خواست مسئولین نیست، رخ می‌دهد، فریاد و اسلاما سر می‌دهند. دیروز حجتیه‌ای‌ها مبارزه را حرام اعلام کرده بودند و در بحبوحه مبارزات، تمام تلاش خود را نمودند تا اعتصاب چراغانی نیمه شعبان را به نفع شاه بشکنند، امروز انقلابی‌تر از انقلابی شده‌اند. ولایتی‌های دیروز که در سکوت و تحجر خود، آبروی اسلام و مسلمین را ریخته‌اند، و در عمل، پشت پیامبر و اهل بیت عصمت و طهارت را شکسته‌اند و عنوان ولایت برایشان جز تکسب و تعیش نبوده است، امروز خود را بانی و وارث ولایت نموده و حسرت ولایت دوران شاه را می‌خورند.»^۱

^۱ سخنرانی امام خمینی، ۱۳۶۷/۱۲/۳

«یک دسته دیگر هم ترشان این است که بگذارید معصیت زیاد بشود تا حضرت صاحب بیاید. حضرت صاحب مگر برای چه می آید؟ حضرت صاحب می آید معصیت را بردارد. ما معصیت کنیم که او بیاید.»^۱

برای مطالعه

دوران فعالیت انجمن حجتیه

دوره اول (۱۳۳۵ تا ۱۳۵۷): دوره مخالفت با نهضت امام
دوره دوم (شهریور ۱۳۵۷ تا اول مرداد ۱۳۶۲): دوره نفوذ در بین انقلابیون و نهادها
دوره سوم (اول مرداد ۱۳۶۲ تا سال ۱۳۶۸): دوران تعطیلی انجمن
دوره چهارم (از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۶): فعالیت بدون استفاده از نام انجمن
دوره پنجم (سال ۱۳۸۶ به بعد): آغاز فعالیت رسمی (با احتیاط و ملامت)^۲

گروه فرقان

اکبر گودرزی، طلبه ای منحرف بود که همراه با جمعی از دوستانش، تصمیم به ترور اشخاص رده بالای انقلاب گرفت. ترور آیت الله مرتضی مطهری و عده ای دیگر، از جمله فعالیت های آن ها محسوب می شد. تا این که در ۲۰ دی ۱۳۵۸، رهبر گروه به همراه ۳۵ تن از اعضای آن دستگیر شدند.^۳

جامعه روحانیت مبارز

حوادث سال ۱۳۵۶، بیش از گذشته روحانیت را به ضرورت ایجاد یک تشکل منسجم تر به منظور سازمان بخشیدن به حرکت مردم واقف کرد. به دنبال آن، جامعه ی روحانیت مبارز، با پیشگامی شهید بهشتی شکل گرفت که سال های پس از انقلاب اسلامی، نقشی کلیدی در اداره جامعه برعهده داشت. این گروه، پس از تشکیل حزب جمهوری اسلامی به همکاری با آن پرداخت و با پدید آمدن اختلاف در آن، به فعالیت مستقل روی آورد. جامعه روحانیت، با

^۱ سخنرانی امام خمینی، ۱۳۶۲/۴/۱۲

^۲ رک: باقی، عمادالدین، *حزب قاعدین زمان و نمایندگی ولایت فقیه در سپاه، احزاب و تشکیلات سیاسی در*

ایران، ص ۱۲۶

^۳ رک: هاشمی رفسنجانی، علی اکبر، *کارنامه و خاطرات سال های ۵۷ و ۵۸*

مواردی هم چون اختیارات فراقانونی ولی فقیه و ایده حق حاکمیت ناشی از خدا، فعالیت احزاب در چارچوب موازین شرع و سیاست‌های کلی ترسیم‌شده از سوی ولی فقیه، خصوصی‌سازی و کنترل دولتی فعالیت‌های فرهنگی و اقتصاد بازار، موافق، و با مواردی مانند مذاکره با آمریکا، تهاجم فرهنگی، اولویت دادن به رشد اقتصادی و نقش مسلط اقتصادی دولت نیز مخالف است.^۱

مجمع روحانیون مبارز

سال ۱۳۶۷ در پی پدید آمدن اختلاف میان اعضای جامعه روحانیت پیرامون مواردی هم چون جایگاه رأی مردم در مبانی نظام و هم چنین اختیارات دولت و وظایف ولی فقیه، آقایان دعایی، جلالی خمینی و کروی از شورای مرکزی مجمع استعفا نمودند. این قضیه بیانگر به اوج رسیدن اختلافات درون مجمع بود. این اختلافات به امام (ره) نیز منعکس شد، و ایشان نیز برای خاتمه دادن به این اختلافات، اجازه داد تا تشکل جدیدی به نام مجمع روحانیون مبارز شکل گیرد.

در شورای مرکزی مجمع روحانیون مبارز، نام روحانیونی مانند آقابان توسلی، خاتمی، دعائی، رحمانی، ولایی، غفاری، صانعی، بیات، انصاری، موسوی خوئینی‌ها، محتشمی پور، جلالی خمینی، امام جمارانی، خلخال‌گیوی، موسوی لاری و... دیده می‌شد و روحانیونی هم چون آیت‌الله یوسف صانعی، آیت‌الله موسوی اردبیلی و آیت‌الله موسوی بجنوردی نیز به آن گرایش داشته و از دیدگاه‌های آن دفاع می‌کردند. دبیر کل مجمع، مهدی کروی و سخنگوی آن، رسول منتجب‌نیا بود. روزنامه «سلام» نیز به عنوان ارگان رسمی آن به شمار می‌آمد. شرط عضویت در مجمع، داشتن تحصیلات علوم دینی، تقوی، حسن شهرت و التزام عملی به ولایت فقیه و مقررات نظام جمهوری اسلامی بود.^۲

منتظری و باند مهدی هاشمی

جریان سید مهدی هاشمی و عزل آقای منتظری از منصب قائم مقامی رهبری، دو مسأله مرتبط به هم بوده که هر دو به عنوان منشاء تحولات مهمی در تاریخ انقلاب اسلامی مطرح می‌باشد. در سال ۱۳۶۵، یک خانه تیمی مملو از تجهیزات جعل اسناد، مواد منفجره، اسناد محرمانه، مهمات، تریاک، پودر سرطان‌زا و... توسط وزارت اطلاعات کشف شد و مشخص گردید که سید مهدی هاشمی، مسئول دفتر و برادر داماد آقای منتظری با این خانه تیمی در ارتباط است. پیش از این، او به عنوان مسئول نهضت‌های سپاه شناخته می‌شد. علاوه بر آن، نفوذ وی و

^۱ رک: فوزی، یحیی، *تحولات سیاسی اجتماعی بعد از انقلاب و ناظری، محمد رضا، احزاب سیاسی در*

ایران، ص ۷۹

^۲ ناظری، محمد رضا، *احزاب سیاسی در ایران*، ص ۸۵

همفکرانش در دستگاه‌های مختلف، آن‌هم در پناه حمایت آقای منتظری، بر کسی پوشیده نبود. با کشف خانه تیمی و دستگیری سید مهدی هاشمی و باند او، واکنش‌های تند آقای منتظری و ابراز حمایت‌های شدید از جانب او آغاز شد. علی‌رغم اعترافات وی و دوستانش، و نیز اقدامات متعدد امام (ره) برای آگاه کردن آقای منتظری به جنایات آن‌ها و بازداشتن وی از دفاع از این باند، آقای منتظری با اقداماتی نظیر نامه‌پراکنی، اعتصاب، موضع‌گیری علیه نظام و هم‌چنین بر عهده گرفتن مسئولیت اقدامات سید مهدی هاشمی، سعی در نجات او داشت. با این حال، قاطعیت امام (ره) در زمینه افشای باند، راه را بر روی همه اقدامات در جهت نجات وی بست. سرانجام دادگاه پس از بررسی و اثبات اتهامات سید مهدی هاشمی، وی را به‌عنوان مفسد و محارب، به اعدام محکوم کرد.

حکم اعدام او در ششم مهر ماه ۱۳۶۶ به اجرا در آمد. پس از اعدام وی، آقای منتظری هم چنان به اقدامات خود علیه نظام ادامه داد. سرانجام امام (ره) در واکنش به نامه وی که در روز ششم فروردین ۱۳۶۸ منتشر نمود، ضمن پذیرش استعفای ایشان از قائم مقامی رهبری، وی را به پاک سازی بیت خود از افراد ناصالح و مخالفین نظام دعوت کرد^۱، اما با این وجود، آقای منتظری با انتشار کتاب خاطراتش در سال ۱۳۷۹، نشان داد که هم‌چنان به دفاع از نظام اعتقادی ندارد^۲. در این باره می‌توانید به کتاب رنجنامه به قلم سید احمد خمینی و خاطرات سیاسی نوشته محمد ری شهری مراجعه نمایید.

کارگزاران سازندگی

این حزب، توسط گروهی از افراد دولت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی تشکیل یافت. اعضای شورای مرکزی آن عبارتند از: محمد هاشمی، غلامحسین کرباسچی، محمدعلی نجفی، حسین مرعشی، سید محسن نوربخش، عطاالله مهاجرانی، فائزه هاشمی، رضا امراللهی، مصطفی هاشمی طباطبائی، علی هاشمی، محسن هاشمی، اسحاق جهانگیری، غلامرضا فروزش، رضا ملک زاده، محمد عطریانفر، هدایت‌الله آقایی، علی مصلحی، سید حسین هاشمی، اسماعیل جبارزاده، عبدالناصر همتی، فاطمه رمضان‌زاده و یدالله طاهرزاده^۳.

^۱ صحیفه امام خمینی، ج ۲۱، ص ۳۵۰

^۲ رک: اداره سیاسی سپاه، *از جدایی تا رویارویی*

^۳ ناظری، محمد رضا، *احزاب سیاسی در ایران*، ص ۸۵

اهداف و شعارها

این حزب، دستیابی به فضای باز اقتصادی و نیز توسعه پایدار اقتصاد را زمینه ساز رسیدن به آزادی‌های سیاسی و اجتماعی می‌داند.

در هنگام تأسیس این حزب، شعار رسمی آن، «عزت اسلامی، تدوام سازندگی، آبادانی ایران» عنوان شد.

گوشه‌ای از عقاید کارگزاران عبارت است از: ۱. اختیارات ولی فقیه، محدود به قانون اساسی است. ۲. آزادی حق است، نه امتیاز. ۳. صادر کردن انقلاب معنایی ندارد. ۴. خصوصی سازی یک ضرورت اقتصادی است. ۵. اخذ وام از منابع خارجی یک ضرورت محسوب می‌شود. ۶. دولت باید در فعالیت‌های فرهنگی نظارت داشته باشد نه دخالت. ۷. در مقابل تهاجم فرهنگی، باید صرفاً به ایمن‌سازی پرداخت.

شماری از اعضای حزب کارگزاران سازندگی، مانند هدایت آقایی، محمد عطریانفر، فائزه هاشمی، روشک سیاسی، آیدا مصباحی، جهانبخش خان‌جانی، مرتضی الویری و حسین مرعشی، پس از اعتراض به نتایج انتخابات ریاست جمهوری دهم، و انجام اقداماتی بازداشت شدند.

حزب مشارکت ایران اسلامی

پس از انتخابات دوم خرداد ۱۳۷۶، بعضی از گروه‌ها و جریان‌های سیاسی، دچار تحول شدند. هم‌چنین گروه‌ها و جریان‌های سیاسی جدیدی نیز شکل گرفتند.

زمینه‌های اولیه شکل‌گیری این حزب، به پیش از برگزاری هفتمین دوره انتخابات ریاست جمهوری برمی‌گردد. در واقع هم‌فکران آقای خاتمی در ستادهای انتخاباتی وی گرد هم آمدند تا به پیروزی وی در انتخابات کمک نمایند. پس از انتخاب او، یکصد و ده نفر از اعضای فعال ستادهای انتخاباتی، با هدف پشتیبانی و پیشبرد شعارها و ایده‌های وی، جبهه مشارکت را در آذر ۱۳۷۷ تأسیس نمودند. مهم‌ترین شعار حزب جبهه مشارکت ایران اسلامی، توسعه سیاسی و نهادینه کردن مشارکت مردم در اداره کشور بود.

این حزب از نظر دیدگاه اقتصادی، معتقد است که اقتصاد بیمار ایران نیاز به درمان دارد. آن‌ها ریشه‌های این بیماری اقتصاد ایران را در عدم ثبات سیاسی، فقدان امنیت اقتصادی و قضایی، نفتی، اقتصاد زیرزمینی، فرار سرمایه‌ها و مغزها، تعدد مراکز تصمیم‌گیری و... می‌دانند. دبیر کل سابق این جبهه محمدرضا خاتمی بود که در سال ۱۳۸۵ جای خود را به محسن میردامادی داد.

اعضای شورای مرکزی

کریم ارغنده‌پور، مصطفی تاج‌زاده، جلال جلالی‌زاده، حمیدرضا جلایی‌پور، سعید حجاریان، محمود حجتی، سید صفدر حسینی، سید محمدرضا خاتمی، ناصر خالقی، هادی خانیکی، علی‌اصغر خدایاری، فاطمه راکعی، عبدالله رمضان‌زاده، محمدعلی سعدایی، داوود سلیمانی، سعید شریعتی، علی شکوری‌راد، احمد شیرزاد، سعید شیرکوند، محسن صفایی فراهانی، هادی قابل، حسین کاشفی، عباس کوشا، الهه کولایی، محمد کیانوش‌راد، فخرالسادات محتشمی‌پور، ارواح‌علی محمدی، محسن میردامادی، محمد نعیمی‌پور، سید شمس‌الدین وهابی و محمدابراهیم انصاری لاری

اعضای علی‌البدل حزب نیز عبارتند از: زهره آقاجری، نصرالله جهانگرد، سعید شریف‌زادگان، جعفر کامبوزیا و فریده ماشینی.^۱

برخی از اعضای حزب مشارکت در پی پیامدهای اعلام نتایج انتخابات ریاست جمهوری ایران در سال ۱۳۸۸ و اعتراضات موجود، توسط نیروهای امنیتی کشور دستگیر شدند.

مجمع نیروهای خط امام (ره)

در ماه آبان ۱۳۷۷، سید هادی خامنه‌ای، رحمت‌الله خسروی و احمد حکیمی‌پور با اخذ پروانه از کمیسیون ماده ۱۰ وزارت کشور، موجودیت گروهی جدید تحت عنوان مجمع نیروهای خط امام (ره) را اعلام کردند.^۲

جبهه دوم خرداد

مجمع نیروهای خط امام به همراه دفتر تحکیم وحدت، سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی ایران، حزب اسلامی کار، حزب جبهه مشارکت اسلامی، خانه کارگر، حزب همبستگی و... ائتلاف بزرگی را به نام ائتلاف جبهه دوم خرداد را تشکیل می‌دهند.

جبهه پیروان خط امام و رهبری

مشکل از گروه‌های اصولگرا و همسو با جامعه روحانیت مبارز تهران‌اند؛ هم چون جامعه اصناف و پزشکان و معلم و دانشجویان و غیره

^۱ رک: سایت ویکی پدیا، دانشنامه آزاد، و ناظری، محمد رضا، *احزاب سیاسی در ایران*، ص ۱۰۰

^۲ اداره کل سیاسی وزارت کشور، *فهرست احزاب و تشکلهای سیاسی*، ص ۷

جبهه پایداری انقلاب اسلامی

این تشکل بعد از فتنه سال ۱۳۸۸ اعلام موجودیت کرد و به زودی در میان مردم جایگاه خوبی پیدا نمود.

جمعیت اینارگران انقلاب اسلامی

این حزب، از تشکل های سیاسی اصول گرای جمهوری اسلامی ایران است. حسین فدایی از ابتدا تاکنون دبیر کلی این جمعیت را عهده دار است. اعضای آن عبارتند از: محمود احمدی نژاد، حسین فدایی، مهدی کوچک زاده، مجتبی شاکری، لطف الله فروزنده، عبدالحسین روح الامینی، علی دارابی، داود دانش جعفری، فاطمه آلیا، نفیسه فیاض بخش، رضا روستا آزاد و عشرت شایق

آبادگران ایران اسلامی

این جمعیت، در جریان دومین انتخابات شوراهای اسلامی و به عنوان یک فهرست انتخاباتی تشکیل شد و در آن زمان موفق به تصاحب ۱۴ کرسی از ۱۵ کرسی این انتخابات شد. این ائتلاف در انتخابات مجلس هفتم نیز توانست تمامی ۳۰ کرسی نمایندگان شهر تهران در مجلس شورای اسلامی را به خود اختصاص دهد.

حزب آبادگران در انتخابات ریاست جمهوری از محمود احمدی نژاد حمایت کرد. احمدی نژاد پیش تر از سوی همین جریان به عنوان شهردار تهران انتخاب شده بود.^۱

جنبش دانشجویی ایران

از زمان تأسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳ تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، روند جنبش دانشجویی ایران را می توان به پنج دوره تقسیم کرد.

دوره اول (۱۳۱۳ تا ۱۳۲۰)

این دوره، که آن را می توان به عنوان دوره آغازین شکل گیری جنبش دانشجویی در ایران در نظر گرفت، مربوط به سال های دهه دوم حکومت رضاشاه و هم زمان با اوج گیری استبداد خشونت بار آن، به ویژه دوران پس از تأسیس دانشگاه تهران (۱۳۱۳) تا سقوط رژیم دست نشانده رضاشاه و اشغال ایران توسط قوای بیگانه (شهریور ۱۳۲۰) می باشد. در این مقطع، فضای عمومی دانشگاه تحت سیطره سکولاریسم، به طور آشکاری دین ستیز بود.

دوره دوم (۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲)

^۱ رک: سایت ویکی پدیا، دانشنامه آزاد

این دوره، دربرگیرنده دوره اول پادشاهی محمدرضا پهلوی می باشد که در آن، فضای نسبتاً باز سیاسی حاکم بود. در این دوره، ۳ گرایش عمده وجود داشت ۱. گرایش مارکسیستی، وابسته به حزب توده ۲. گرایش ناسیونالیستی، حول محور مصدق و ملی کردن صنعت نفت ۳. گرایش اسلامی، فاقد هویت اصیل و جهت، به منظور مقابله با الحاد

دوره سوم (۱۳۳۲ تا ۱۳۴۱)

این دوران را می توان دوران رکود جنبش های دانشجویی ایران دانست. از ویژگی های این دوره، می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. آغاز دوران اختناق و سرکوب شدید
 ۲. حضور گسترده آمریکا در امور مختلف کشور
 ۳. مایوس شدن جنبش دانشجویی از جریان ناسیونالیست لیبرال
- از فعالیت های صورت گرفته در این دوره، تنها می توان به واقعه ۱۶ آذر اشاره کرد که البته به جرقه ای می ماند که به سرعت خاموش شد.
- دوره چهارم (۱۳۴۱ تا ۱۳۵۲)**

در این دوره، مبارزات رادیکالی ضد سلطنتی و ضد آمریکایی بسیاری از سوی دانشجویان شکل گرفت. در این دوره، حوادث زیر به وقوع پیوست:

۱. تشکیل سازمان مجاهدین خلق، چریک های فدایی خلق و نهضت آزادی و نیز جذب دانشجویان توسط آنها

۲. سرکوب قیام خرداد ۴۲ و افزایش رویکرد مبارزات مسلحانه

دوره پنجم (۱۳۵۲ تا پیروزی انقلاب)

رویدادهای برجسته این دوره عبارت بود از:

۱. گسترش کمی آموزش عالی و تغییر در بافت طبقاتی و فرهنگی دانشجویان
۲. گسترش تدریجی اندیشه اسلامی با ظهور افرادی هم چون بهشتی، مطهری، مفتاح شریعتی و بازرگان و نفوذ آنها در دانشگاه
۳. شکست مشی مبارزات مسلحانه
۴. همراهی با مردم به عنوان مهم ترین ویژگی

هم چنین، جنبش دانشجویی پس از انقلاب را نیز می توان به چهار دوره تقسیم کرد:

دوره اول - دوره همراهی با نظام (۱۳۵۸ تا ۱۳۶۸):

۱. پیروی کامل از دستورات حضرت امام (ره) و تأیید کامل ایشان از سوی جنبش

۲. پاکسازی دانشگاه‌ها از آلودگی‌های اخلاقی و سیاسی
۳. مشارکت در ایجاد نهادهایی هم‌چون سپاه و جهاد سازندگی
۴. ضعف تئوریک در ایجاد نظام فکری انتقادی نسبت به ماهیت شبه مدرنیته ایرانی در اواخر این دوره، دفتر تحکیم تحت تاثیر جناح چپ سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی و افرادی هم‌چون مصطفی تاج‌زاده و هاشم آغاچری قرار گرفت.

دوره دوم- دوره مواضع انتقادی (۱۳۶۸ تا ۱۳۷۶):

۱. معرفی نهادهای جدید مانند بسیج دانشجویی و جامعه اسلامی
 ۲. تغییر گفتمان انقلابی به گفتمان عدالت‌خواهی
 ۳. شکل‌گیری حلقه کیان و رواج تردید در باورهای انقلابی
 ۴. انتقاد از عملکرد دولت و هاشمی رفسنجانی در عرصه‌های مختلف
 ۵. تشکیل انجمن اسلامی دانشجویی، به‌عنوان یک نمونه از اقدامات افراطی
 ۶. دفاع از آقای منتظری
- دوره سوم- دوره رادیکالیزم و انشعاب (۱۳۷۶ تا ۱۳۸۳):

۱. تغییر مجدد گفتمان رایج به گفتمان آزادی‌خواهی توسط دفتر تحکیم وحدت
 ۲. ائتلاف با جریان‌های سیاسی و سهم‌خواهی از دولت
 ۳. دنباله‌روی از لیبرالیسم توسط بخشی از جنبش
 ۴. پایداری بخش دیگر جنبش بر اصول بنیادین
 ۵. ایجاد انشعاب در قدیمی‌ترین تشکل جنبش
- دوره چهارم- دوره هرج و مرج و تعارض ۱۳۸۳ تا امروز :

۱. حیرانی بخشی از جنبش که تبدیل به پیاده‌نظام جریان‌های سیاسی شده بود.
۲. رکود نسبی در فضای دانشگاهی
۳. انشعابات عمیق در دفتر تحکیم وحدت
۴. تلاش بخش اصول‌گرای جنبش جهت بازیابی هویت آن^۱

دفتر تحکیم وحدت

سابقه شکل‌گیری انجمن‌های اسلامی دانشجویی به دهه بیست می‌رسد. اولین انجمن اسلامی دانشجویی، در سال ۱۳۲۱ در دانشکده پزشکی دانشگاه تهران تأسیس شد.

^۱ رک: کریمیان، علیرضا، جنبش دانشجویی در ایران

در جلسات این انجمن، آقایان بازرگان، یدالله سحابی، سید صدرالدین صدر بلاغی، محمدتقی فلسفی، حسین علی راشد و عده ای دیگر سخنرانی می نمودند. در دهه ۳۰، اختلافات موجود، از فعالیت های سیاسی، مذهبی و علمی این انجمن ها کاست. در دهه ۴۰، شکل گیری نهضت امام خمینی (ره) بر تشدید و تعمیق فعالیت های اسلامی دانشگاهی افزود. در این دهه و دهه ۵۰، دانشجویان مسلمان، نقش مهمی در شکل گیری انقلاب اسلامی و سرانجام پیروزی آن ایفا نمودند. با این حال، تأکید امام (ره) بر ضرورت وحدت انجمن های اسلامی دانشجویی، که فرمود: «بروید تحکیم وحدت کنید»، منجر به ایجاد اتحادیه انجمن های اسلامی دانشجویان دانشگاه های سراسر کشور، یا دفتر تحکیم وحدت، در سال ۱۳۵۸ گردید.

آخرین اعضای شورای مرکزی دفتر تحکیم پیش از انشعاب، عبارت بودند از: علی افشاری، اکبر عطری، ابراهیم شیخ، رضا حاجتی، مهدی طباطبایی، مهدی منوچهری، افضل، فاتح و صالحی این طور به نظر می رسد که شایسته است در شرایط فعلی، افراد مومن و متعهد، آب رفته را به جوی برگردانده، انجمن اسلامی دانشجویان و دفتر تحکیم وحدت به راه امام و امت برگردند.

بسیج دانشجویی

این نهاد در سال ۱۳۶۷ به فرمان امام (ره) تأسیس شد. فعالیت های آن را می توان به سه دوره مجزا تقسیم کرد:

دوره اول (۱۳۶۸ تا ۱۳۷۶) - دوران شکل گیری و استقرار

فعالیت های این گروه در این دوره، شامل فعالیت های فرهنگی - مذهبی، خدمات صنفی و کمک به مدیریت شرایط کشور می شد.

دوره دوم (۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴)

در این دوره، بسیج دانشجویی وارد فعالیت های سیاسی شده و نقشی اساسی در دفاع از انقلاب در مقابل حمله های اپوزیسیون دانشگاهی داشت.

دوره سوم (۱۳۸۴ تا امروز)

فعالیت های بسیج دانشجویی در این دوره، شامل تلاش برای حضور موثر با تکیه بر آموزش و تقویت سطح بینش سیاسی و تحلیلی اعضا می شد.

جامعه اسلامی دانشجویان

در سال ۱۳۶۸، با هدف ایجاد پایگاهی برای فعالیت های فرهنگی و سیاسی نیروهای حزب الهی و ارزشی در دانشگاه ها تأسیس شد. اعضای هیأت موسس این تشکل دانشجویی،

شامل افرادی مانند محمد نصر اصفهانی، مهدی فضائلی، امیرحسین درخشان، محمد مرادیان و سهلانی می‌شدند.

فصل هفتم:

رهبری انقلاب اسلامی ایران

۱- آیت‌الله روح‌الله موسوی خمینی

برای مطالعه

اول مهر ۱۲۸۱ ش	تولد روح‌الله در خمین	نام پدر: آیت‌الله سید مصطفی موسوی
	نام مادر: بانو هاجر	برادران: پسندیده و سید نورالدین
	نام عمه: صاحبه خانم	شهادت پدر: در سن ۴۷ سالگی
۱۲۸۸	آغاز تحصیلات	
۱۳۳۹ ق	هجرت به اراک	
	درگذشت مادر و عمه: ۱۳۳۶ ق	
فروردین ۱۳۰۰ ش	هجرت به قم پس از تأسیس حوزه علمیه قم	
	برخی از اساتید حضرت امام:	
	آیت‌الله پسندیده	
	آیت‌الله شیخ عبدالکریم حائری یزدی	
	حاج سید ابوالحسن رفیعی قزوینی	
	حاج میرزا جواد ملکی تبریزی	
	آیت‌الله میرزا محمدعلی شاه آبادی	
۱۳۰۵	آغاز تدریس فلسفه و عرفان، آغاز تألیف کتاب شرح دعای سحر	
۱۳۰۸	ازدواج، همسر ایشان دختر آیت‌الله حاج میرزا محمد ثقفی تهرانی	
	بود. بانو ثقفی متولد ۱۲۹۲ ش است.	
آذر ۱۳۰۹	ولادت اولین فرزند (سید مصطفی خمینی)	
۱۳۱۵	رحلت آیت‌الله حائری	

تألیف کتاب چهل حدیث	۱۳۱۸
تألیف کتاب آداب الصلاة	۱۳۲۱
تألیف کتاب کشف الاسرار در رد کتاب اسرار هزار ساله حکمی زاده	۱۳۲۲
آغاز تدریس خارج فقه و اصول، ولادت سید احمد خمینی	۱۳۲۴
تلاش برای مرجعیت آیت الله بروجردی	۱۳۲۵
مرجعیت امام، وفات آیت الله العظمی بروجردی و آیت الله کاشانی	۱۳۴۰
مقابله با لایحه انجمن های ایالتی و ولایتی	۱۶ مهر ۱۳۴۱
سخنرانی در عصر عاشورا، بازداشت پس از دو روز و دو ماه زندان و ۷ ماه تحت نظارت مستقیم	۱۳ خرداد ۱۳۴۲
آزادی و بازگشت به قم	۱۷ فروردین ۱۳۴۳
تبعید به ترکیه در پی سخنرانی علیه کاپیتولاسیون - تألیف کتاب تحریر الوسیله در احکام	۱۳ آبان ۱۳۴۳
انتقال به عراق	۱۳ مهر ۱۳۴۴
آغاز تدریس ولایت فقیه و حکومت اسلامی	۱ بهمن ۱۳۴۸
اخراج از عراق و عدم پذیرش او توسط کویت، سفر به فرانسه و روستای نوفل لوشاتو	۱۳۵۷ مهر
ورود به ایران، تهران	۱۲ بهمن ۱۳۵۷
عزیمت به قم	۱۰ اسفند ۱۳۵۷
بازگشت به تهران به علت بیماری قلبی و نظارت بر امور ^۱	بهمن ۱۳۵۸
تنظیم وصیت نامه	۲۶ بهمن ۱۳۶۱
عزل آیت الله منتظری از قائم مقامی رهبری	فروردین ۱۳۶۸
بازنگری در قانون اساسی	
پیوستن به ملکوت در سن ۸۷ سالگی؛ او در نیمه خرداد، مقدمات رهایی ایران را از استعمار و استثمار فراهم آورد و خود در همان روزها رخ در نقاب خاک کشید و با دلی آرام و قلبی مطمئن به سوی یار رفت.	۱۳ خرداد ۱۳۶۸

^۱ رک: لک زایی، نجف، سیر تطور، تفکر سیاسی امام خمینی، ص ۱۷۱

برخی ویژگی‌های امام

زهد، تقوا و عرفان

قاطعیت و اعتماد به نفس کامل با هدفی مشخص

خنثی سازی توطئه‌ها با شناخت و آگاهی

آگاهی از اوضاع سیاسی ایران و جهان و ارزیابی درست

قدرت روحی و شجاعت و صلابت (در جایی فرمود: والله تا حالا نترسیده‌ام!)

مرجعیت دینی

امام خمینی در پنج حوزه معرفت سیاسی

معرفت سیاسی مجموعه‌ای از باورهای ذهنی است که پنج حوزه قابل تفکیک

دارد:

- علم سیاست
- حوادث سیاست
- تحلیل سیاسی
- آرای سیاسی
- اندیشه سیاسی^۱

علم سیاست

علم سیاست مجموعه‌ای از تئوری‌ها، فرضیه‌ها و قضایایی است که قابلیت اثبات و ابطال دارند. در این زمینه امام عالم علم سیاست نبودند ولی نمی‌توان گفت از تئوری‌های این علم هم بی اطلاع بودند.

حوادث سیاسی

این حوزه چنان فراخ و وسیع است که کمتر کسی می‌تواند حتی اندکی نسبت به آن چه در جهان می‌گذرد، اطلاع کامل داشته باشد و بستگی به سن و تلاش و تجربه افراد دارد. برخی حوادث و اطلاعات سیاسی ایشان بدین قرار است:

^۱ رک: جمعی از نویسندگان، *مجموعه مقالات*، ج ۱، ص ۱۵۳ تا ۲۲۳

- ۷ سالگی به بعد وقوع مشروطیت- جنگ جهانی اول- نهضت جنگل- دلیران تنگستان- حکومت قاجار- حکام عثمانی- بهائیت و وهابیت- آمد و شد در خانه علماء و مطالعه روزنامه کودتای سید ضیاء و رضاخان- مصوبات مجلس و آمد و شد خارجیان- مطالعه فراماسون ها- تاریخ عراق، ترکیه، مصر و لیبی، انقلاب روسیه- نهضت استقلال هند- ملاقات با مدرس- جنگ جهانی دوم- آشنایی با تاریخ اروپا- مطالعه مجلات اخوان المسلمین، جراید عربی، یک دوره تاریخ طبری و تاریخ ویل دورانت و...
- (۱۳۳۲-۱۳۲۰) ملاقات های زیاد با آیت الله کاشانی- مطالعه کتب امانتی در زمینه تاریخ علم و فلسفه از کتابخانه مجلس
- (۱۳۴۳-۱۳۴۰) آگاهی از وضعیت مملکت از زبان اساتید، دانشجویان و بازاریان اقامت در عراق- ارتباط با اساتید و دانشجویان خارج از کشور و آگاهی از اخبار سیاسی با گزینش های روسی، اروپایی و آمریکایی (مثلاً از چند استاد خواسته بودند که پایان نامه های دانشجویان ایران در اروپا و آمریکا را تعقیب کنند و نتایج را در اختیار امام قرار دهند).
- قبل وبعد از انقلاب ملاقات با مردم، شخصیت ها، خواندن جراید و گوش دادن به رادیو، در اختیار داشتن تلکس های خبری، روزنامه ها، مجلات، اخبار صدا و سیما و گزارشات مسئولین کشور.

تحلیل سیاسی

تحلیل سیاسی بیشتر یک فن و هنر است تا یک علم، به گونه ای که شاید نتوان آن را به علم سیاست مرتبط دانست و می توان تحلیل سیاسی را یک میدان همگانی دانست.

امام در ساحت تحلیل سیاسی، یک غیرتمند بودند، به این معنی که هرگز به تحلیل موضوعی که به کار جامعه بشری نیاید نزدیک نشده و مبانی تحلیل ایشان در برخی از موارد علمی و در موارد دیگر فلسفی و گاهی نیز حاصل دریافت‌های شخصی بوده است. در این جا به برخی اقدامات امام که ناشی از تحلیل‌های سیاسی ایشان بود، اشاره مختصری می‌کنیم:

انتخاب پاریس برای تبعید، بازگشت به تهران در آن شرایط خاص، پیش‌بینی عدم انتخاب رئیس جمهور آمریکا در انتخابات آینده، پیش‌بینی رفتن شاه و فروپاشی شوروی، پذیرفتن مسئولیت سنگین شکست حکومت نظامی در روز ۲۱ بهمن. شاید در این جا ارائه این مطلب مفید باشد که بارها خود امام فرموده‌اند: ما مأمور به تکلیف هستیم و نه مأمور به نتیجه.

آرای سیاسی

مجموعه‌ای است از نظرات افراد نسبت به موضوعاتی که به اداره امور اجتماعی ارتباط می‌یابد. مشخصات آرای سیاسی:

- بیشتر از نوع قضایای شخصیه است (کلیت ندارد و نظر فرد است).
- مبانی آن دقیق و مشخص نیست. مثلاً نمایندگان مجلس شورای اسلامی باید تحصیل کرده باشند.
- در این زمینه همه صاحب‌نظرند، برخی حرف دیگران را تکرار می‌کنند و برخی شجاعانه حرف خود را می‌زنند. حتی می‌توان گفت سیاست با آرای سیاسی متفاوت می‌باشد.
- عواملی مثل سن، نوع شغل، وضعیت مطالعات اقتصادی و جهان‌بینی به طور مستقیم در آرای سیاسی موثر است، ولی همه این عوامل، در معرفت عام، به طور غیر مستقیم اثر می‌گذارند.

- آرای سیاسی در طی زمان دگرگون می‌گردد (بر خلاف اندیشه سیاسی).
- امام نیز گاه رأی و نظر سیاسی خود را عوض می‌کردند. برای نمونه نظر ایشان در مورد این که رئیس جمهور نباید روحانی باشد و نیز جنگ در چه مراحل باید تمام

شود را می‌توان ذکر کرد. امام در بیان نظرات سیاسی، از قبل مشورت می‌کردند و برخی دلسوزان گاه سعی می‌نمودند نظر امام را تغییر دهند.

آرای سیاسی نقدپذیر است (منطق اجازه می‌دهد) با این وجود علی‌رغم عدم منع، باید آرای بزرگان را اول خوب فهمید و هر کس ناآگاهانه شروع به نقد نکند. در این زمینه می‌توان به نقد شهید چمران در مورد لازم نبودن وجود دو نیروی نظامی و انتظامی در ابتدای انقلاب اشاره کرد که امام در جواب ایشان فرمودند: کشوری که دشمنان قسم‌خورده‌اش دو ابرقدرت مخالف هم هستند، دو نیروی دفاعی مختلف می‌خواهد.

برخی از آرای سیاسی کلی امام (که شاید بتوان در حوزه اندیشه سیاسی جای داد):
- تئوری توطئه (نه به صورت اغراق‌آمیز) یعنی از دشمن و توطئه‌های همیشگی او، نباید غافل بود.

- نظام بین‌المللی سیال (این چنین نیست که قوانین و قطب‌بندی ثابتی را در جهان حکم‌فرما بدانیم، بلکه معادلات بین‌المللی دائماً در حال دگرگونی است).

- حضور در مسائل بین‌المللی

- نپذیرفتن اصل عدم دخالت در امور داخلی دیگران که شعار دیپلماتیک است و همه، حتی خود ایشان نیز به دیپلماسی کشور پیشنهاد می‌کردند (مثل دخالت سازمان ملل یا سازمان بین‌المللی محیط زیست و...)

- رابطه با آمریکا، قطع ارتباط ایران با آمریکا بزرگ‌ترین زیان را برای آمریکا و بیشترین سود را برای کشورهای جهان سوم دارد.

ابتدا امام قصد داشتند خلیج فارس را خلیج اسلام نامگذاری کنند تا سبب ایجاد اتحاد شود، ولی بررسی‌ها نشان داد برای اعراب چنین لیاقتی دیده نمی‌شود، لذا صرف نظر کردند.

اندیشه سیاسی

اندیشه سیاسی مجموعه‌ای از باورهای فلسفی است که به طور مستقیم به اداره امور جامعه مرتبط می‌شود که:

- دارای روش‌های علمی جدید نیست.

- مجموعه اندیشه ها با یکدیگر مرتبطند و در طول یکدیگر قرار دارند و امکان بررسی جدا جدای آن ها وجود ندارد.
- در ارتباط مستقیم با اداره امور جامعه اند، با این توضیح، علامه طباطبائی و ملاصدرا را از دایره اندیشمندان بیرون می آورد و افرادی مانند مارکس، خواجه نصیرالدین طوسی با ارائه کتاب اخلاق ناصری، نائینی با تنبیه الامه و تنزیه المله، مائو، عبدالناصر، کواکبی و گاندی را وارد این دایره می نماید.
- ایدئولوژی خواه ناخواه در آن اثر مستقیم دارد.
- مبانی اندیشه باید دینی باشد ولی اگر مبنای آن غیر دینی باشد با صد آیه حق نمی شود.

مبانی اندیشه سیاسی امام

- اندیشه سیاسی ایشان دینی بود.
- دین از سیاست جدا نیست.
- وجود حکومت امری قهری است.
- تأسیس حکومت اسلامی توسط فقها امری واجب است.
- حکومت بر اساس ولایت فقیه است.
- در بعد خارجی به سه اصل دعوت، نفی سبیل و حفظ دارالاسلام توجه داشتند.

دو نوع سیاست

- ۱- الهی، که شیوهی انبیا و اولیاء خداست و امام پیرو این نوع از سیاست بود.
 - ۲- شیطانی، که نقطه مقابل آن است.
- نمونه سیاست الهی، سخن امام علی (ع) در پاسخ به اعتراض برخی نسبت به عملکرد خود است؛ آن جا که می فرماید: «والله ما معاویه بادهی منی و لکنه یغدر و یفجر و لولالکراهیه الغدر لکننت من ادهی الناس»^۱ به خدا سوگند معاویه از من

^۱ نهج البلاغه، علی، دشتی، خ ۲۰۰، ص ۳۰۰

زیرک‌تر نیست چرا که او در کارها خدعه و نامردی می‌کند و اگر این امر بر من روا بود، از موفق‌ترین مردم محسوب می‌شدم.

نمونه بارز سیاست دنیایی و شیطانی، پروتکل‌های ۲۴ گانه صهیونیست هاست، آن‌جا که می‌گویند:..... حق با زور است و.....^۱

دلایل امام برای رد حکومت سلطنتی

- بدون اتکاء به آراء مردم و کودتایی است.^۲
- متکی بر زور و توارث است که هر دو مخالف دستورات اسلام می‌باشد.^۳
- نظارتی بر پادشاه وجود ندارد.^۴
- مخالف حقوق بشر است چراکه هر ملتی باید سرنوشت خود را تعیین نماید.^۵
- نظامی کهنه و ارتجاعی است.^۶
- در ایران همواره ماهیتی ظالمانه داشته است.

شیوه‌ها و استراتژی‌های مبارزه سیاسی امام

- مردمی کردن مبارزه سیاسی
- مذهبی کردن مبارزه
- پرهیز از برخورد مسلحانه
- حفظ وحدت و انسجام

سیاست و حکومت

امام می‌فرماید: چپاولگران حیل‌گر کوشش کردند به دست عمال به اصطلاح

^۱ رک: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، *سیاست و حکومت رژیم صهیونیستی*

^۲ امام خمینی، *صحیفه نور*، ج ۴، ص ۲۴

^۳ همان، ج ۳، ص ۱۴

^۴ همان، ج ۱۸، ص ۲۰۱

^۵ همان، ج ۵، ص ۱۵

^۶ همان، ج ۵، ص ۲۴

روشنفکر خود، اسلام را هم چون مسیحیت منحرف به انزوا کشاند و علما را در چارچوب مسائل عبادی محبوس کنند، و ائمه جماعات را در مساجد و محافل عقد و ازدواج منزوی، و مقدسین از توده را سرگرم ذکر و دعا، و جوانان عزیز را سرگرم عیش و نوش، از صحنه امور سیاسی و اجتماعی و اهتمام به امور مسلمین و گرفتاری بلاد مسلمین را استفاده نمودند و بلاد مسلمین را یا مستعمره خویش نمودند و یا به استثمار کشیدند... وابستگی و فقر و فاقه و پیامدهای آن‌ها گریبانگیر توده‌های دربند گردید.^۱ این حرف که قوانین اسلام قابل ترک و یا منحصر و محدود به زمان یا مکانی است، بر خلاف ضروریات اعتقادی اسلام است. بنابراین، چون اجرای احکام پس از رسول اکرم (ص) و تا ابد ضرورت دارد، تشکیل حکومت و برقراری دستگاه اجراء و اداره ضروری می‌یابد.^۲

ولایت فقیه

ولایت فقیه از موضوعاتی است که تصور آن‌ها موجب تصدیق می‌شود، و چندان به برهان احتیاج ندارد.^۳

همان دلایلی که لزوم امامت پس از نبوت را اثبات می‌کند، عیناً لزوم حکومت در دوران غیبت ولی عصر (عج) را در بر دارد... و آیا خردمندانه است که بگوییم خداوند حکیم به هرج و مرج میان مسلمین و پریشان احوالی آن‌ها رضایت داده است.^۱ ده‌ها روایت بر اثبات ولایت فقیه وجود دارد که در این جا به چند روایت اشاره می‌شود. پیامبر (ص) فرمودند: «اللهم ارحم خلفائی قیل یا رسول الله و من خلفائك؟ قال: الذین یاتون من بعدی یروون عنی حدیثی و سنتی»^۴ (خدایا جانشینان مرا مورد رحمت خویش قرار ده. پرسش شد: ای فرستاده خدا جانشینان شما چه کسانی هستند؟ فرمود: کسانی که بعد از من می‌آیند و سخن مرا بازگو کرده سنت و روش مرا بیان نمایند).

^۱ همان، ج ۱۸، ص ۸۹

^۲ امام خمینی، ولایت فقیه، ص ۲۶

^۳ همان، ص ۹

^۴ شیخ صدوق، عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۷۲

امام زمان (عج) فرمود: «... و اما الحوادث الواقعة فارجعوا فيها الى رواه حديث فانهم حجتي عليكم و انا حجه الله عليهم»^۱ (... درباره حوادث و مسائل جدید به راویان حدیث و سنت ما رجوع کنید که آنان حجت من بر شما و من دلیل خداوند بر آنانم). پیامبر (ص) فرمود: «ان العلماء ورثة الانبياء»^۲ (براستی که دانشمندان وارثان پیامبرانند).

امام علی (ع) فرمود: «العلماء حکام علی الناس»^۳ دانشمندان رهبران مردم هستند.

اختیارات ولی فقیه

«... اگر فرد لایقی که دارای این دو خصلت باشد بپا خاست و تشکیل حکومت داد، همان ولایتی را که حضرت رسول اکرم (ص) در جامعه داشت، دارا می‌باشد و بر همه مردم لازم است که از او اطاعت کنند، این توهّم که اختیارات حکومتی رسول اکرم بیشتر از حضرت امیر (ع) بود، و یا اختیارات حکومتی حضرت امیر بیش از فقیه است، باطل و غلط است، البته فضایل حضرت رسول اکرم (ص) بیش از همه عالم است و بعد از ایشان فضایل حضرت امیر (ع) از همه بیشتر است، لکن زیادی فضایل معنوی، اختیارات حکومتی را افزایش نمی‌دهد...»^۴.

ولایت مطلقه فقیه

حکومت ولایت فقیه و جمهوری اسلامی مشروط به دستور قرآن و نیز بر پایه قانون اساسی و زیر نظر مردم و نمایندگان مجلس شورا و خبرگان منتخب آنهاست. امام خمینی (ره) می‌فرماید: حکومت اسلامی نه استبدادی است، نه مطلقه، بلکه

^۱ شیخ حر عاملی، *وسائل الشیعه*، ج ۱۸، ص ۱۰۱، ح ۸

^۲ کلینی، محمد، *اصول کافی*، ج ۱، ص ۳۲

^۳ آمدی، عبدالواحد، *غرر الحکم و درر الکلم*، ص ۴۷

^۴ امام خمینی، *ولایت فقیه*، ص ۱۷

مشروطه است.^۱ باید توجه داشت مطلقه در عرف سیاسی، با این مفهوم در عرف فقهی متفاوت است، بلکه مطلقه از نظر سیاسی، در واقع همان استبداد است. اما تعبیر ولایت مطلقه فقیه که صحیح هم هست به این معناست که دست حاکم اسلامی بسته نیست. امام می‌فرماید: حکومت شعبه‌ای از ولایت مطلقه رسول خداست.... از احکام اولیه اسلام است و مقدم بر تمام احکام است.^۲

به تعبیر دیگری هر کسی در محدوده اختیارات خود، مطلقاً می‌تواند اعمال قدرت نماید، چه رسد به ولایت فقیه.

برای مطالعه

مقایسه اختیارات مقامات عالی‌ه چهار کشور^۳

نام کشورها و مقامات عالی‌ه اجرایی		جمهوری اسلامی ایران		انگلستان		فرانسه		آمریکا
عناوین		رئیس ولی فقیه	رئیس جمهور	پادشاه	نخست وزیر	رئیس جمهور	نخست وزیر	رئیس جمهور
ریاست قوه مجریه		-	x	-	x	x	-	x
مسئولیت اجرای قانون اساسی		-	x	- ^۴	-	x	-	-
انتخاب نخست وزیر با معاون		-	x	x	-	x	-	-
عزل و نصب وزرا و قبول استعفاء آنها		-	x	-	x	x	-	x
ریاست هیئت وزیران		-	x	-	x	x	-	x
عزل و نصب مقامات عمده قوه مجریه		-	x	-	x	x	-	x
تعیین سفرا و نمایندگان دپلمات		-	x	-	x	x	-	x
پذیرش استوارنامه‌های سفرا و نمایندگان		-	x	x	-	x	-	x
کشورهای خارجی		-	-	x	-	x	-	x
فرماندهی کل نیروهای مسلح		x	-	x	-	x	-	x
اعلان جنگ و صلح		x	-	x	-	x	-	x
عزل و نصب مقامات عالی‌رتبه کشوری و		x	-	x	-	x	-	x

^۱ همان، ص ۳۳

^۲ امام خمینی، صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۱۷۰

^۳ آسدللهی، مسعود، و طاهری، قهرمان، ولایت فقیه و دموکراسی، ص ۱۷۰.

^۴ انگلستان، قانون اساسی مدون ندارد

						لشکری
x	-	x	x	-	x	ریاست شورای عالی دفاع یا شورای عالی
						امنیت ملی
x	-	x	-	x	-	تعیین عالی‌ترین مقام قضایی
x	-	x	-	x	-	عفو و تخفیف مجازات محکومین
بلی	بلی	بلی	بلی	خیر	بلی	آیا این مقام قابل عزل است ؟

در هر صورت لازم به توجه است که:

انتخابات ریاست جمهوری در آمریکا عملاً بین دو حزب و دو نفر انجام می‌شود. رئیس مجلس سنا معاون رئیس جمهور آمریکاست. رئیس جمهور هر دو مجلس را می‌تواند تا هر زمان که بخواهد تعطیل نماید. رئیس جمهور آمریکا فرمانده کل قواست. قضات قوه قضائیه و دادگاه‌های فدرال توسط رئیس جمهور انتخاب می‌شوند! قوانین قبل از اجرا باید به امضای رئیس جمهور برسد. او می‌تواند مصوبات مجلس کنگره را باطل نماید. دیوان عالی کشور آمریکا که قضات آن توسط رئیس جمهور انتخاب می‌شوند، بر مصوبات نظارت استصوابی دارند و از شورای نگهبان قانون اساسی نیز اختیارات بیشتری دارند.

ایرادهای غیر حقوقی بر نظارت استصوابی شورای نگهبان

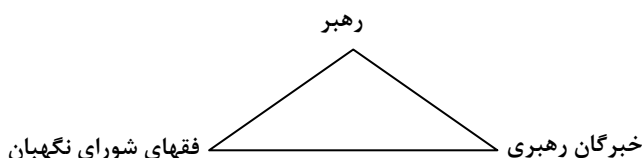
نظارت این چنینی، دخالت در رأی مردم است، و نقض حاکمیت، اهانت به مردم، اعمال قیمومیت مردم ایران محسوب می‌شود و در دوران امام خمینی وجود نداشت. پاسخ:

- ۱- مختص ایران نیست.
- ۲- دخالت در رأی نیست، بلکه تأکید رأی مردم به قانون اساسی است.
- ۳- اگر چنین وظیفه‌ای از شورای نگهبان گرفته شود، باید مانند کشورهای دیگر به وزارت کشور یا نهادی دیگر داده شود، چرا که حذف کامل نظارت معقول نیست.. (امر نظارت در کشور ما در مرحله اول توسط وزارت کشور، به صورت استطلاعی و سپس با شورای نگهبان، به صورت استصوابی صورت می‌پذیرد.)
- ۴- این موضوع در دوران امام نیز وجود داشت.^۱

^۱ شاکرین، حمیدرضا و محمدی، علیرضا، *دین و سیاست، ولایت فقیه*، ص ۳۰۱

تأملی در شبهه «دور» در انتخابات خبرگان رهبری

یکی از مباحثی که در سال‌های اخیر به عنوان اشکال و شبهه حقوقی در برخی از محافل علمی و مطبوعاتی کشور مطرح گردیده، مسأله «دور» در انتخابات خبرگان رهبری و به تبع آن، وجود دور در انتخاب رهبر در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و قانون انتخابات خبرگان رهبری است. بدین صورت که گفته می‌شود: از آن جایی که رهبر، فقهای شورای نگهبان را منصوب می‌کند و آنان نیز مرجع تشخیص صلاحیت نامزدهای نمایندگان خبرگان رهبری هستند که پس از پیروزی در انتخابات، رهبر را تعیین می‌کنند، دور لازم می‌آید و دور باطل است، بنابراین، انتخابات خبرگان رهبری و انتخاب رهبری در نظام جمهوری اسلامی قانوناً باطل می‌باشد.

این اشکال نه تنها مشروعیت قانونی انتخابات و اعتبار قانونی مجلس خبرگان را زیر سؤال می‌برد، بلکه در نهایت مشروعیت قانونی انتخابات رهبری نظام را نیز خدشه‌دار می‌سازد.

پاسخ اول

مشابه این دور، در انتخاب رئیس حکومت در دیگر کشورهای دنیا نیز وجود دارد و این امر (وجود دور) مختص انتخاب رئیس حکومت در ایران نیست. توضیح: در انتخابات دیگر کشورهای دنیا از جمله در هر سه مدل عمده لیبرال دموکراسی، یعنی: ریاست جمهوری (Presidential) در آمریکا، پارلمانی (Parliamentary) در انگلستان و نیمه ریاستی - نیمه پارلمانی در فرانسه، نیز این دور وجود دارد.

پاسخ دوم

وجود چنین روندی نه در قانون اساسی کشورهای دیگر و نه در قانون اساسی و

قانون انتخابات خبرگان رهبری در ایران اساساً دور محسوب نمی شود و تلقی دور از آن، صرفاً به دلیل کم توجهی و غفلت از وجود یک مغالطه در بحث می باشد.

توضیح اینکه، دور هنگامی تحقق می یافت که وزارت کشور (در کشورهای دیگر) مستقیماً نمایندگان مجلس یا رئیس جمهور را تعیین می کرد و یا شورای نگهبان (در ایران) مستقیماً خبرگان رهبری را تعیین می نمود. در حالی که نه وزارت کشور در کشورهای دیگر و نه شورای نگهبان در ایران، رئیس جمهور، نمایندگان مجلس و یا خبرگان رهبری را تعیین نمی کنند، بلکه فقط بر تأیید یا رد صلاحیت آنان نظارت می کنند و یا خود رأساً صلاحیت آن ها را تأیید می نماید، و آن کس که در نهایت، آنان را انتخاب می کند، مردم هستند. عملاً دوری تحقق پیدا نمی کند که باطل باشد یا نباشد.

پاسخ سوم

اولاً آن دوری که باطل است دور عقلی است و دیگر دورها ضرورتاً باطل نیستند. ثانیاً دورهای عقلی هم که باطل می باشند نیز ربطی به مسایل حقوقی ندارند. به عبارت دیگر آن دوری که باطل و مردود است دور عقلی (فلسفی، کلامی و منطقی) در قضایا و مسایل عقلی است، نه در قضایا و مسایل حقوقی. مضافاً این که امام خمینی (ره) در ایران مستقیم توسط مردم به رهبری انتخاب شدند و شورای نگهبان و خبرگان زمان حضور ایشان، بعد از رحلت ایشان آیت الله خامنه ای را برگزیدند، در حالی که توسط رهبر فعلی تعیین نشده بود.^۱ پس مجلس خبرگان همواره رهبر بعدی را انتخاب می کند و در نتیجه، دور به وجود نمی آید.

اشکال: اگر وظیفه ما و علمای اسلام در این زمان قیام برای تحقیق حکومت اسلامی است، چرا امامان ما در زمان خود قیام نکردند، و روحانیون ما طی سالیان گذشته روش دیگری داشته اند؟

^۱ همان، ص ۳۲۲

پاسخ: اولاً همه ائمه تا جایی که موقعیت اجازه داده است، هم قیام کرده اند و هم از انقلابیون حمایت نموده‌اند، امام حسین(ع) قیام کردند و همه ائمه به همین خاطر شهید شدند و امام دوازدهم به همین خاطر غایب شدند.

اشکال: با این که اسلام بر حق است و می‌بایست در جامعه پیاده شود، ولی با وضعیت موجود نمی‌توانیم در مقابل جهان بایستیم و باقی بمانیم.

پاسخ: تجربه نابودی رژیم پهلوی و تداوم انقلاب با وجود استفاده آمریکا و اروپا از تمام ظرفیتشان برای نابودی ما، خود شاهی بر بطلان این نظریه است.

اشکال: در این زمان ما موظفیم منتظر امام زمان(عج) باشیم و هر قیامی قبل از قیام حضرت منتهی به شکست است و در شرایطی که خود ایشان باید امور را اصلاح کنند، ما نباید خودمان را به کشتن بدهیم و از پیش خود بخواهیم در کار امام زمان(عج) دخالت نماییم.

پاسخ: احکام اسلام برای اجراست— ما باید عملاً زمینه ظهور حضرت را فراهم نماییم. جدایی دین از سیاست، تفکر انحرافی است.

سوال: آیا ولایت فقیه در میان علما، مخالف هم دارد؟

پاسخ: ولایت فقیه از شئون ولایت و امامت است که از اصول مذهب می‌باشد. آیت الله بروجردی فرموده‌اند: اگر کسی ولایت فقیه را مردود بداند، نه تنها منکر فقه شیعه، بلکه منکر ضروری فقه اسلام است.

اطاعت از دستورات حکومتی ولی امر مسلمین، بر هر مکلفی ولو این که فقیه باشد، واجب است.

عملکرد ۳۳ ساله ولایت فقیه

در این مدت ولایت فقیه همواره پشتیبان و نگهبان رأی مردم بوده و تاکنون تقابلی بین نظر ولی فقیه با رأی مردم، صورت نپذیرفته‌است.

مظهر اقتدار جامعه و کشور بوده است. برای نمونه قاطیعت در مسأله جنگ،

پرونده هسته‌ای، برخورد با آمریکا

حافظ حقوق مردم بوده است. دوره دوم ریاست جمهوری حجت‌الاسلام رفسنجانی که زمزمه جواز دوره سوم ریاست جمهوری برای ایشان می‌رفت، رهبری مخالفت کردند.

رابطه دولت و ملت را بر اساس محبت و وظیفه شرعی برقرار نموده و موجب اعتماد مردم به دولت بوده است.

مخالف تمرکز قدرت بوده است. دخالت غیر قانونی ننموده و هرگز به مسئولی که وظیفه‌اش را در چارچوب مقررات انجام داده، تعرض ننموده‌اند.

برای مطالعه

برخی نکات قابل بحث و بررسی

مشروعیت و مقبولیت رهبری در جمهوری اسلامی
حکومت ولایت فقیه بر قانون یا تحت قانون؟
آیا ولی فقیه معصوم است؟ چرا برای آیت‌الله خمینی کلمه امام به کار می‌رود؟ چرا همراه نام ایشان صلوات می‌فرستند؟
آیا ولایت فقیه درمورد رهبر انقلاب و آیت‌الله خامنه‌ای تفاوت دارد؟
ماجرای آیت‌الله منتظری چه بود؟
آیا نظرات ولی فقیه قابل نقد و بررسی است؟
آیا بهتر نیست ولی فقیه فقط نظارت داشته باشد و به قول آقای کدیور نهاد دین از نهاد قدرت جدا باشد؟!

سروده‌ای از امام

در پایان به چند بند سروده‌ای از دیوان شعر آن امام بزرگوار در توصیف بهار و مدح امام زمان(عج) و درخواست سلامتی برای استاد و مراد خود، جانشین امام زمان(عج)، آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی اشاره می‌نماییم^۱:

رایتش مژه فروردین ز نو بنمود گیتی را مسخر جیشش از مغرب زمین بگرفت تا مشرق سراسر

^۱ امام خمینی، دیوان شعر، ص ۲۷۱

رایتش افراشت پرچم زین مقرنس چرخ اخضر گشت از فرمان وی در خدمتش گردون مقرر
 بر جهان و هر چه اندر اوست یکسر حکمران شد
 قدرتش بگرفت از خط عرب تا ملک ایران از فراز توده آنورس تا سر حد غازان
 هند و قفقاز و حبش، بلغار و ترکستان وسودان هم طراز دشت و کوهستان و هم پهنای عمان
 دولتش از فر و حشمت، تالی ساسانیان شد
 مصدر هر هشت گردون، مبدأ هر، هفت اختر خالق هر شش جهت، نور دل هر پنج مصدر
 والی هر چهار عنصر، حکمران هر سه دختر پادشاه هر دو عالم، حجت یکتای اکبر
 آنکه جودش شهره نه آسمان^۱ بل لا مکان شد
 مصطفی سیرت، علی قر، فاطمه عصمت، حسن خو هم حسین قدرت، علی زهد و محمد علم مهر و
 شاه جعفر فیض و کاظم حلم و هشتم قبله گیسو هم تقی تقوا، نقی بخشایش و هم عسگری مو
 مهدی قائم که در وی جمع، اوصاف شهبان شد
 پادشاهها کار اسلام است و اسلامی پریشان در چنین عیدی که باید هر کسی باشد غزلخوان
 بنگرم از هر طرف هر بیدلی سر در گریبان خسروا از جای برخیز و مدد کن اهل ایمان
 خاصه این آیت که پشت و ملجا اسلامیان شد
 راستی این آیتالله گر در این سامان نبودی کشتی اسلام را از مهر پشتیبان نبودی
 دشمنان را گر که تیغ حشمتش برجان نبودی اسمی از اسلامیان و رسمی از ایمان نبودی
 حبذا از یزد، کزوی، طالع این خورشید جان شد
 ابر فیضش بر سر اسلامیان گوهر فشان است باد عدلش از فراز شرق تا مغرب وزان است
 داد علمش شهره دستان شهود داستان است حجت کبری زبعد حضرت صاحب زمان است
 آن که از جودش، زمین ساکن، گرایان آسمان شد
 تا ولایت بر ولی عصر می باشد مقرر تا نبوت را محمد(ص)، تا خلافت راست حیدر
 تا که شعر (هندی) است از شهد چون قند مکرر پوست زندان، رگ سنان، مژه پیکان، موی نشتر
 باد آن کس را که خصم جاه تو از انس و جان شد

۲- آیت الله سیدعلی خامنه‌ای

در تاریخ ۱۳۶۸/۳/۱۴ با فقدان رهبر کبیر انقلاب، مجلس خبرگان با اکثریت آراء ایشان را به ولایت بر جامعه اسلامی انتخاب کردند.

همان اول انقلاب سازمان مجاهدین خلق به این نتیجه رسیده بود که اگر پنج نفر را در ایران ترور نماید، کار انقلاب تمام است. با تلاش مرحوم سید احمد خمینی اقامتگاه

^۱ نه آسمان، مجموع هفت آسمان و عرش و کرسی الهی است

امام محافظت می‌شد. در تاریخ ۶ تیر ۱۳۵۹، حدود یک ماه قبل از فرار مسعود رجوی و ابوالحسن بنی صدر، حجت‌الاسلام سید علی خامنه‌ای در حین سخنرانی در مسجد ابوذر مورد سوء قصد قرار گرفته به شدت مجروح شد. اطبا با چند عمل جراحی در دو بیمارستان و بیست واحد خون توانستند ایشان را برای ملت باقی نگاه دارند.

خدا خواست تا فردای آن روز صندلی ایشان کنار شهید مظلوم آیت‌الله سید محمد بهشتی در دفتر حزب جمهوری، هنگام انفجار خالی باشد.

بعد از واقعه ترور، امام(ره) طی پیامی به ایشان فرمودند:..... من به شما خامنه‌ای عزیز، تبریک می‌گویم که در جبهه‌های نبرد با لباس سربازی و در پشت جبهه با لباس روحانی به این ملت مظلوم خدمت نمود....

ایشان در پاسخ به امام(ره) نوشت:..... در مقابل حوادث این چنین ما هیچ انتظار نداریم و توقعی نداریم که کم‌ترین رنجشی به خاطر ایشان (امام) بنشینند... سرخم می‌سلامت شکند اگر سبویی!

امام در برهه‌ای حضور ایشان در خطوط مقدم جبهه را حرام اعلام کردند.

برای مطالعه

چند خاطره

در این جا چند خاطره از قبل و بعد انقلاب در مورد ایشان ذکر می‌شود:

۱- سادگی و صفای ازدواج:

چند روز پس از خواستگاری خانواده بزرگوار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای از دختر بنده، خدمت مقام معظم رهبری رسیدم. ایشان فرمودند: «آقای دکتر! اگر خدا بخواهد با هم خویشاوند می‌شویم.» عرض کردم: «چطور؟»

فرمودند: «آقا مجتبی و دختر خانم شما ظاهراً یکدیگر را پسندیده‌اند و در گفتگو به این نتیجه رسیده‌اند. حالا نظر شما چیست؟»

عرض کردم: «آقا اختیار ما هم دست شماست.»

آقا فرمودند: «شما و همسران استاد دانشگاه هستید و زندگی شما با زندگی ما متفاوت است. تمام زندگی ما غیر از کتاب هایم، یک وانت لوازم کهنه است. خانه ما هم دو اتاق اندرونی

دارد و یک اتاق بیرونی که مسئولان می‌آیند و با من دیدار می‌کنند. من پولی برای خرید خانه ندارم. خانه‌های اجاره کرده‌ایم که قرار است در یک طبقه آن آقا مصطفی و در طبقه دیگر آقا مجتبی زندگی کنند. ما زندگی معمولی داریم و شما زندگی خوبی دارید، مثل ما زندگی نکرده‌اید. آیا دختر شما حاضر است در با این شرایط زندگی کند؟!»
زیبایی و دقت سخن رهبر معظم انقلاب برای من بسیار جالب بود. موضوع را به دخترم گفتم و او با روی باز استقبال کرد.^۱

۲- حاج احمد خمینی (ره) در سخنانی عمومی در این باره فرمود:

«در این جا بر خود واجب می‌دانم که این شهادت را بدهم که زندگی داخلی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بسیار ساده است، نه از باب این که رهبر عزیز انقلابمان به این حرف‌ها نیاز داشته باشد، بلکه وظیفه خود می‌دانم تا این مهم را به مردم انقلابی ایران بگویم... روزی در منزل ایشان رفتم، یک فرش مندرس آن‌جا بود که از زبری آن به موکت پناه بردم.»^۲

۳- حضور قلب در نماز:

«موقعی که در ایرانشهر در محضر آیت‌الله خامنه‌ای در تبعید بودم، روزی عده‌ای از علما از قم برای ملاقات ایشان آمده بودند. وقت نماز همه برای اقامه نماز جماعت به امامت معظم له آماده شدند. همین طور که نماز جماعت برپا بود، ناگهان بزغاله‌ای وارد شد و شروع به این طرف و آن طرف پریدن کرد و در آخر، سجاده یکی از نمازگزاران را برداشت و با خود برد. چند نفر از نمازگزاران به کلی آرامشان به هم خورد و خندیدند که یکی از آن‌ها من بودم و از خنده ما دیگران نیز به غیر از آیت‌الله خامنه‌ای خندیدند. ولی آقا نمازشان را بدون هیچ گونه حرکت اضافی به پایان رساندند. بعد از نماز از آقا پرسیدم که شما چگونه توانستید نمازتان را ادامه دهید؟ آقا فرمودند: در مورد چی؟ عرض کردم: به خاطر بزغاله‌ای که وارد اتاق شده بود. آقا فرمودند: ذره‌ای از جریان را متوجه نشدم.»^۳

۴- خدمت به خانواده شهداء:

مقام معظم رهبری در دیدار از خانواده‌های شهدا وارد منزل همسر شهیدی شدند که مریض بود و وضع خانه نابسامان بود. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای ضمن دستور به همراهان برای انتقال همسر

^۱ حداد عادل، غلامعلی (رئیس مجلس شورای اسلامی)

^۲ روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳ بهمن ۱۳۷۳

^۳ حجت الاسلام و راشد یزدی (مشهد)

مکره شهید به بیمارستان، خودشان در حیاط را می‌بندند و به نظافت منزل مشغول می‌شوند.^۱

۵- انتقادپذیری:

«دختر ۱۷ ساله‌ای از تهران، بنام زینب- ن نامه‌ای به مقام معظم رهبری می‌نویسد و در آن می‌آورد: «روز قدس، مردی در میان خطبه‌های شما بلند شد، مثل اینکه نامه‌ای داشت، ولی شما چقدر تلخ او را در انظار هزاران نفر شکستید.»

مقام معظم رهبری در پاسخ چنین می‌نویسد: «دختر عزیزم! از تذکر شما خرسند و متشکرم و امیدوارم خداوند همه ما را ببخشد و از خطاهای کوچک و بزرگ ما که کم هم نیستند در گذرد. من در باب آن چه که شما یادآوری کرده‌اید، هیچ دفاعی نمی‌کنم. گاهی گوینده از تلخی لحن خود به قدر شنونده آگاه نمی‌شود. در این موارد همه باید از خداوند متعال بخواهند که گوینده را متوجه و اصلاح کند و اگر ممکن شود به او تذکر دهند. توفیق شما را از خداوند متعال مسألت می‌نمایم.»^۲

۶- بزرگواری و متانت در برخورد:

در یکی از دیدارهای فامیلی که مقام معظم رهبری داشتند، وقتی دیدند یکی از اعضای فامیل کنار در نشسته است، به او فرمودند: شما بالا تشریف بیاورید. او در جواب آقا با حالت خاص گفت: «شرف المكان بالمکین (مکان به انسان شرافت نمی‌دهد).» بعد ادامه داد: «شما چرا روی صندلی می‌نشینید و صحبت می‌کنی؟» آقا با تبسم فرمودند: «من بخاطر دیسک کمر نمی‌توانم مدت طولانی روی زمین بنشینم.» سپس بخاطر نشستن روی صندلی از حضار عذرخواهی کردند.^۳

۷- عظمت سیاسی:

بعد از صدور قطعنامه ۵۹۸ سازمان ملل، از سوی کشورهای قدرتمند دنیا بر ایران فشارهای زیادی وارد می‌شد تا ما قطعنامه را بپذیریم. در همان ایام، خاویر پرز دکوئیار- دبیر کل وقت سازمان ملل متحد- برای رایزنی‌های لازم به ایران آمد. یکی از برنامه‌های وی ملاقات با حضرت آیت الله خامنه‌ای بود. در آن زمان آقا، رئیس جمهور بودند. پس از ملاقات، دکوئیار به من گفت: «رئیس جمهور شما از کدام دانشگاه علوم سیاسی فارغ التحصیل شده است؟» گفتم: «چطور؟» گفتم: «من از چند دانشگاه معتبر دنیا مدرک دکترای علوم سیاسی دارم و بیش از سی سال است که کار سیاسی می‌کنم و اکنون ده سال است که دبیر سازمان ملل هستم. در این مدت،

^۱ حجت الاسلام حسین غفاری

^۲ مهندس مقدم (از اعضای بیت، تهران)

^۳ حجت الاسلام مجتبی میردامادی (از اساتید حوزه علمیه قم)

کمتر شخصیت سیاسی و رئیس جمهوری هست که وی را ندیده و با او گفتگو نکرده باشم، ولی تاکنون شخصیتی سیاستمدارتر و هوشمندتر از رئیس جمهور شما ندیده‌ام!^۱

۸- طبع شعر:

مقام معظم رهبری سابقه طولانی در شعر و متون ادبی داشته‌اند و سخنرانی معظم له در مورد حافظ به عنوان متن برگزیده ادبی یونسکو شناخته شد. حتی قبل از انقلاب و خصوصاً از زمان ریاست جمهوری تا کنون، جلسات مشاعره و نقد شعر با اساتید فن داشته‌اند.

یک نمونه از اشعار ایشان:

سرخوش ز سبوی غم پنهانی خویشم	چون زلف تو سرگرم پریشانی خویشم
در بزم وصال تو نگویم ز کم و بیش	چو آینه خو کرده حیرانی خویشم
یک چند پشیمان شدم از زندی و مستی	عمریست پشیمان ز پشیمانی خویشم
از شوق شکر خند لبش جان نسپردم	شرمنده جانان ز گران جانی خویشم
بشکسته تر از خویش ندیدم به همه عمر	افسرده دل از خویشم و زندانی خویشم

هر چند «امین» بسته دنیا نیم اما

دل بسته یاران خراسانی خویشم^۲

رهبری آگاه و شجاع

مقام معظم رهبری در شرایطی رهبری انقلاب اسلامی را عهده‌دار شدند که از یک سو جنگ تحمیلی به پایان رسیده و شرایط ویژه دوران بازسازی و مسائل خاص آن نمایان گشته بود، که از یک طرف نیاز به برنامه‌ریزی، تلاش، تخصص و سرمایه را ضروری می‌ساخت و از طرف دیگر باید ارزش‌های انقلاب و اصول آن در این میدان به فراموشی سپرده نمی‌شد، و از سوی دیگر تهاجم نظامی دشمن به تهاجم فرهنگی تبدیل شده بود که به مراتب خطرناک‌تر و حساس‌تر از تهاجم نظامی دشمن بود چرا که این بار دشمن عقاید، افکار و فرهنگ جامعه اسلامی به ویژه جوانان را هدف قرار گرفت تا نظام اسلامی را از درون با مشکل مواجه سازد. و از سوی دیگر هم، شرایط خاص جهانی نیز به حساسیت این دوران می‌افزود. فروپاشی شوروی سابق زمینه

^۱ آقای علی محمد بشارتی (وزیر کشور وقت)

^۲ حجت الاسلام پاینده به نقل از دکتر حداد عادل

یکه‌تازی آمریکا برای ایجاد نظامی تک‌قطبی در جهان را فراهم نمود که این امر موجب افزایش فشارهای آمریکا علیه ایران گردید. پشت کردن برخی از عناصر خودی نسبت به اصول و ارزش‌های انقلاب اسلامی و کسانی که در داخل، آب به آسیاب دشمن می‌ریختند را نیز باید به شرایط فوق افزود.

در چنین شرایط حساسی مقام معظم رهبری شجاعانه و هوشمندانه انقلاب اسلامی را تا به امروز رهبری کردند، به گونه ای که الکساندر هیک (وزیر دفاع سابق آمریکا) چنین می‌گوید: «به نظر من خطرناک‌تر و مهم‌تر از این مشکلات بین‌المللی، عواقب گسترش بنیادگرایی اسلامی است که در ایران پا گرفته و اکنون ثبات رژیم‌های عرب میانه‌رو را نیز در منطقه تهدید می‌کند، می‌باشد، اگر این از کنترل خارج شود، منافع ابرقدرت‌ها را به خطرناک‌ترین وجه به مخاطره خواهد انداخت.»^۱

در بعد سیاست داخلی، رهبری طرح چشم انداز ۲۰ ساله را مطرح نمودند، طرحی که آینده روشنی را برای توسعه و پیشرفت ایران اسلامی در تمام ابعاد به همراه خواهد داشت. ایشان فرمودند: «مدل توسعه ایران باید بر اساس شرایط فرهنگی، تاریخی و ایمان و اعتقادات مردم مدلی کاملاً بومی بوده و ضمن برخورداری از تجربیات مفید دیگران از مدل‌های توصیه شده بانک‌های جهانی، صندوق بین‌المللی پول و کشورهای دیگر الگو برداری نشده باشد.»^۲

هم‌چنین فرمودند: «هر اقدامی در راه توسعه اقتصادی و آباد سازی کشور، در صورتی با توفیق همراه خواهد بود که از تفکر و اصول اسلامی مایه بگیرد و در جهت تحکیم آرمان‌ها و ارزش‌ها و شعارهای انقلاب اسلامی باشد. در این صورت است که حرکت سازندگی حرکتی حقیقی و تضمین شده خواهد بود و کشور به توهم سازندگی در ورطه وابستگی و فساد مالی، سیاسی و اخلاقی نخواهد غلطید.»^۳

^۱ روزنامه اطلاعات، ۶۱/۱۲/۱

^۲ همان

^۳ همان، ۷۵/۳/۱۳

طرح‌هایی مانند نهضت تولید علم و جنبش نرم‌افزاری از سوی ایشان در راستای توسعه و پیشرفت کشور مطرح گردید.

در بخش سیاست خارجی ایشان سه اصل عزت، حکمت و مصلحت را به عنوان سه محور اصلی برشمردند و فرمودند: «ممکن است در مقاطعی اهداف تاکتیکی و استفاده از ابزارهای تاکتیکی در عرصه سیاست خارجی مورد توجه قرار بگیرد اما روح و جوهره سیاست خارجی نظام اسلامی به هیچ وجه تغییر نکرده و نخواهد کرد.»^۱ به عنوان نمونه پس از آنکه سفیران اروپایی به خاطر دادگاه می‌کونوس به همراه سفیر آلمان خاک ایران را به عنوان اعتراض ترک کرده بودند، مقام معظم رهبری قاطعانه فرمود سفیر آلمان حق ندارد برگردد تا ما بگوییم، اروپایی‌ها هم با هدف تحت فشار قرار دادن ایران و شکستن موضع مقتدرانه رهبری، بازگشت خود را منوط به بازگشت سفیر آلمان اعلام کردند، مدتی گذشت و این کشورها متوجه شدند که ایران نسبت به سفیران کشورهای اروپایی اعتنایی نمی‌کند و فشارهای آن‌ها تأثیری ندارد. بالاخره مجبور شدند به تدریج و بی‌سروصدا و مخفی از چشم خبرنگاران و رسانه‌ها منفعلانه وارد ایران اسلامی شوند.^۲ نظیر این جریان نیز در مورد تلاش کشورهای غربی برای لغو حکم اعدام سلمان رشدی اتفاق افتاد.^۳

از ویژگی‌های بارز رهبری ایشان مدیریت صحیح بحران و قاطعیت در مدیریت و رهبری است، از جمله تدابیر ایشان در زمان بحران‌های دوران اصلاحات و فتنه کوی دانشگاه در ۱۳۷۶ و فتنه سال ۱۳۸۸.

در یک جمع بندی درباره ایشان می‌توان گفت: «ایشان فقاقت را توأم با تقوا، تیزهوشی و فراست را توأم با بردباری و سعه صدر، مدیریت را همراه با تعبد و پای‌بندی به اصول، و مبانی اسلامی، فکر روشن را با دور اندیشی و تشخیص مصالح درازمدت اسلامی، حزم و احتیاط را توأم با شجاعت و شهامت، بهره‌مندی از علوم

^۱ روزنامه جمهوری اسلامی، ۸۳/۵/۲۷

^۲ انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، آب، آیین، آفتاب، ص ۹۱

^۳ همان، ص ۸۲

مختلف اسلامی را همراه با ذوق و گرایش های هنری اصیل، اعتماد به نفس را همراه با توکل به خدای متعال، تلاش و جدیت و نظم و برنامه ریزی را توأم با توسل به حضرت ولی عصر(عج) و ائمه اطهار - علیهم السلام - و در یک کلمه همه شرایط و مزایای مدیریت را با روح عبادت و بندگی و اخلاص جمع کرده است.^۱

فصل ہشتم:

وقایع پس از انقلاب

مروری بر وقایع پس از انقلاب

انتخاب مهندس مهدی بازرگان به عنوان رئیس دولت موقت	۱۶ بهمن ۱۳۵۷
پیروزی انقلاب اسلامی ایران	۲۲ بهمن ۱۳۵۷
چهار تن از امرای سابق ارتش در دادگاه انقلاب محاکمه و به اعدام محکوم شدند.	۲۷ بهمن ۱۳۵۷
حزب جمهوری اسلامی توسط آقایان بهشتی، خامنه‌ای، رفسنجانی و موسوی اردبیلی تشکیل شد.	۲۸ بهمن ۱۳۵۷
اعلام قطع رابطه با اسرائیل و افتتاح سفارت فلسطین در تهران، قطع رابطه با مصر به خاطر خیانت این کشور به اعراب و مسلمانان در سازش با رژیم اشغالگر اسرائیل و آفریقای جنوبی به خاطر وجود رژیم نژادپرست حاکم بر آن.	۳۰ بهمن ۱۳۵۷
تظاهرات کارمندان ساواک و درخواست دریافت حقوق معوقه خود	۶ اسفند ۱۳۵۷
تشکیل بنیاد مستضعفین به فرمان امام (ره) که تمام اموال منقول و غیرمنقول خاندان پهلوی ومقامات لشگری وکشوری سابق را در بر می گرفت.	۹ اسفند ۱۳۵۷
عزیمت امام (ره) به قم	۱۰ اسفند ۱۳۵۷
فرمان تشکیل کمیته امداد به منظور امور عام‌المنفعه	۱۴ اسفند ۱۳۵۷
تظاهرات زنان بی حجاب در روز زن و درگیری با مردم	۱۷ اسفند ۱۳۵۷

- ۵ فروردین ۱۳۵۸ خروج ایران از پیمان سنتو و انحلال آن، و ایجاد شکاف بین پیمان‌های زنجیره‌ای ناتو و سیتو
- آزادی سیاسی، انتشار انواع اعلامیه و روزنامه، ایجاد بحث آزاد و مخالفت گروه‌ها با یکدیگر
- ۱۰ فروردین ۱۳۵۸ همه‌پرسی نظام حکومتی و آغاز مخالفت گروهک‌ها و تحریم انتخابات، ایجاد درگیری و ناآرامی در سیستان، گنبد، خوزستان و آذربایجان توسط گروه‌های ضد انقلاب
- ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ تأسیس نظام جمهوری اسلامی با رأی ۹۸/۲ درصدی مردم.
- ۱۴ فروردین ۱۳۵۸ تشکیل سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی
- ۱۵ فروردین ۱۳۵۸ محکومیت صلح مصر و اسرائیل، مشهور به کمپ دیوید.
- ۱۸ فروردین ۱۳۵۸ اعدام امیرعباس هویدا، نخست وزیر رژیم پهلوی
- ۳ اردیبهشت ۱۳۵۸ ترور سرلشگر ولی‌الله قرنی توسط گروه فرقان
- ۱۱ اردیبهشت ۱۳۵۸ ترور آیت‌الله مرتضی مطهری توسط گروه فرقان
- قطع رابطه با مصر به دلیل صلح با اسرائیل^۱
- ۲۰ اردیبهشت ۱۳۵۸ اعلام ناراضایتی امام از مطالب روزنامه آیندگان بنی صدر
- ۳ خرداد ۱۳۵۸ تظاهرات گسترده مردم علیه مداخلات آمریکا در ایران
- ۴ خرداد ۱۳۵۸ ترور آیت‌الله علی‌اکبر هاشمی رفسنجانی توسط گروه فرقان
- ۱۹ خرداد ۱۳۵۸ عضویت ایران در جنبش عدم تعهد.
- ۲۶ خرداد ۱۳۵۸ انتشار متن پیش‌نویس قانون اساسی، تشکیل مجمع روحانیون مبارز، تشکیل دفتر تحکیم وحدت
- ۲۷ خرداد ۱۳۵۸ تشکیل جهاد سازندگی
- ۱۸ تیر ۱۳۵۸ امام تمام متهمین رژیم سابق، جز کسانی که مرتکب قتل شده‌اند، را عفو نمودند
- ۳ مرداد ۱۳۵۸ آیت‌الله طالقانی از طرف امام، مأمور اقامه نماز جمعه در تهران گردید.

^۱ مهاجری، مسیح، *انقلاب اسلامی راه آینده ملت‌ها*، ص ۱۸۶

اولین انتخابات مجلس خبرگان قانون اساسی	۱۲ مرداد ۱۳۵۸
توقیف روزنامه آیندگان	۱۶ مرداد ۱۳۵۸
اعلام آخرین جمعه ماه رمضان به عنوان روز قدس	۱۷ مرداد ۱۳۵۸
قتل عام مردم و پاسداران در پاوه توسط ضد انقلاب	۲۵ مرداد ۱۳۵۸
حزب دمکرات کردستان غیر قانونی اعلام شد	۲۸ مرداد ۱۳۵۸
حاج مهدی عراقی به همراه فرزندش توسط گروه فرقان به شهادت رسیدند. ^۱	۴ شهریور ۱۳۵۸
وفات آیت الله طالقانی	۱۹ شهریور ۱۳۵۸
تصویب اصل ولایت فقیه در مجلس خبرگان	۲۱ شهریور ۱۳۵۸
ورود محمدرضا پهلوی به آمریکا جهت معالجه	۳۰ مهر ۱۳۵۸
آیت الله سید علی قاضی طباطبایی به وسیله گروه فرقان به شهادت رسید. ^۲	۹ آبان ۱۳۵۸
فتح لانه جاسوسی (سفارت آمریکا در تهران) توسط دانشجویان	۱۳ آبان ۱۳۵۸
استعفای بازرگان، رئیس دولت موقت	۱۵ آبان ۱۳۵۸
همه پرسی قانون اساسی جمهوری اسلامی	۱۱ آذر ۱۳۵۸
حوزه علمیه قم و گروهی از علماء، از آیت الله شریعتمداری، انحلال حزب جمهوری خلق مسلمانان را خواستار شدند. ^۳	۱۹ آذر ۱۳۵۸
تحریم اقتصادی ایران توسط آمریکا	۲۱ آذر ۱۳۵۸
دکتر مفتاح ترور شد. ^۴	۲۷ آذر ۱۳۵۸
بلوکه کردن دارایی‌های ایران توسط آمریکا	۲ دی ۱۳۵۸
تشکیل نهضت سواد آموزی	۷ دی ۱۳۵۸
مجله تایم امام خمینی را به عنوان مرد سال انتخاب کرد. ^۵	۹ دی ۱۳۵۸

^۱ رک: هاشمی رفسنجانی، علی اکبر، *کارنامه و خاطرات سال‌های ۵۷ و ۵۸*

^۲ همان

^۳ همان

^۴ همان

^۵ همان

جلال‌الدین فارسی به عنوان نامزد حزب جمهوری اسلامی در انتخابات ریاست جمهوری معرفی شد. ^۱	۱۱ دی ۱۳۵۸
اکبر گودرزی، رهبر گروه فرقان به همراه ۳۵ تن از اعضای آن دستگیر شد. ^۲	۲۰ دی ۱۳۵۸
امام خمینی در پی بیماری قلبی به تهران انتقال پیدا کرده و در بیمارستان بستری شد. ^۳	۴ بهمن ۱۳۵۸
برگزاری اولین انتخابات ریاست جمهوری و پیروزی بنی صدر. امام در تنفیذ حکم ریاست جمهوری بنی صدر نوشتند مادامی که حافظ قانون اساسی و شرع اسلام باشد، از او حمایت می‌کنند.	۵ بهمن ۱۳۵۸
امام خمینی در حکمی ابوالحسن بنی صدر را به فرماندهی کل قوا منصوب نمودند. ^۴	۳۰ بهمن ۱۳۵۸
به فرمان امام خمینی، آیت‌الله دکتر بهشتی و آیت‌الله موسوی اردبیلی به ریاست دیوان عالی و دادستانی کل کشور منصوب شدند. ^۵	۴ اسفند ۱۳۵۸
اولین انتخابات مجلس شورای اسلامی	۲۴ اسفند ۱۳۵۸
اعلام قطع رابطه آمریکا با ایران از طرف کارتر و استقبال امام از آن	۱۹ فروردین ۱۳۵۹
آغاز انقلاب فرهنگی، یکی از نمادهای شعار «نه شرقی و نه غربی» انقلاب، امام در پیامی بر ضرورت گسترش انقلاب اساسی در دانشگاه‌ها و تصفیه اساتید مرتبط با شرق و غرب تأکید کردند.	۳۰ فروردین ۱۳۵۹

^۱ همان

^۲ همان

^۳ همان

^۴ همان

^۵ همان

- ۵ اردیبهشت ۱۳۵۹ عملیات چنگال عقاب، حمله آمریکا به ایران و شکست آن ها در طبس
- ۱۸ تیر ۱۳۵۹ کودتای نافرجام نوژه، این کودتا قرار بود عصر چهارشنبه ۲۱ تیر انجام شود که لو رفت و بنی عامر و دیگر سران کودتا فرار کردند.
- ۵ مرداد ۱۳۵۹ مرگ شاه در مصر
- ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ حمله رسمی عراق به ایران و آغاز ۸ سال دفاع مقدس
- ۱۴ اسفند ۱۳۵۹ سخنرانی تنش‌زای بنی صدر و ایجاد درگیری، درراهپیمایی این روز طرفداران بنی صدر شعارهای تندى سر دادند، از جمله: «تا بهشتی کفن نشود، این وطن، وطن نشود- درود بر مصدق- مرگ بر هاشمی رفسنجانی- مرگ بر حزب الله»، مخالفین بنی صدر نیز شعارهایی از این قبیل سر می‌دادند: «حزب فقط حزب‌الله، رهبر فقط روح الله- ابوالحسن پینوشه رأی ما کوفت بشه.» سپس طرفداران بنی صدر شعار دادند: «بنی صدر، بنی صدر، اذن جهادم بده». و او دستور حمله داد و گفت: «مردم، این‌ها را از این‌جا بیرون کنید!» گارد بنی صدر و اعضای سازمان مجاهدین خلق و طرفداران بنی صدر، مردم را ضرب و شتم کرده، ۱۴۰ نفر را هم دستگیر کردند.
- ۲۰ خرداد ۱۳۶۰ رأی مجلس به عدم کفایت سیاسی بنی صدر و پایان ۱۸ ماه ریاست جمهوری وی
- ۶ تیر ۱۳۶۰ ترور آیت‌الله خامنه‌ای
- ۷ تیر ۱۳۶۰ ترور شهید بهشتی و ۷۲ تن از مسئولین نظام در انفجار دفتر حزب جمهوری اسلامی
- ۷ مرداد ۱۳۶۰ فرار بنی صدر و رجوی به فرانسه
- ۸ شهریور ۱۳۶۰ ترور شهید رجائی و باهنر، رئیس جمهور و نخست‌وزیر، در انفجار دفتر نخست‌وزیری.

سومین انتخابات ریاست جمهوری و انتخاب آیت‌الله خامنه‌ای	۱۰ مهر ۱۳۶۰
صدور فرمان ۸ ماده ای امام مبنی بر دقت در اجرای احکام اسلامی در دادگاه‌ها و جلوگیری از اعمال خلاف شرع	۲۴ آذر ۱۳۶۰
کشف کودتای قطب‌زاده که با همکاری احمد عباسی، داماد آیت‌الله شریعتمداری و اطلاع ایشان و حمایت آمریکا، طراحی کرده بود. او قصد داشت طبق نقشه‌ای از پیش تعیین شده جماران را منفجر کند و...	۱۰ فروردین ۱۳۶۱
فتح خرمشهر	۳ خرداد ۱۳۶۱
انحلال حزب توده	۱۴ اردیبهشت ۱۳۶۲
انتخاب مجدد آیت‌الله خامنه‌ای در انتخابات ریاست جمهوری.	۲۵ مرداد ۱۳۶۴
تعیین آیت‌الله منتظری به عنوان قائم مقام رهبری توسط مجلس خبرگان	۱۵ آذر ۱۳۶۴
اصلاحات در حزب کمونیسم و فروپاشی شوروی	۱۵ آذر ۱۳۶۴
انحلال پیمان نظامی ورشو و پیمان اقتصادی کومکن در بلوک شرق	۱۵ آذر ۱۳۶۴
ماجرای ایران گیت و سفر مک فارلین، مشاور سابق امنیت ملی آمریکا به تهران.	۴ خرداد ۱۳۶۵
سقوط قیمت نفت به ۶ دلار	۴ خرداد ۱۳۶۵
حمله عراق به کویت	۴ خرداد ۱۳۶۵
قطع روابط ایران و انگلیس	۴ خرداد ۱۳۶۵
کشتار حجاج ایرانی توسط رژیم سعودی	۹ مرداد ۱۳۶۶
سید مهدی هاشمی، برادر داماد آقای منتظری و مسئول دفتر ایشان به جرم چند فقره قتل و جرایم دیگر اعدام گردید.	۶ مهر ۱۳۶۶
تحویل وصیت نامه جدید امام به مجلس شورای اسلامی	۹ آذر ۱۳۶۶
دستور تشکیل مجمع تشخیص مصلحت نظام توسط امام(ره)	۱۷ بهمن ۱۳۶۶
پرواز اولین هواپیمای ساخت ایران	۳ اسفند ۱۳۶۶

پذیرش قطعنامه ۵۹۸ سازمان ملل از سوی ایران	۲۹ تیر ۱۳۶۷
ترسیم سیاست‌ها و خط مشی بازسازی کشور توسط امام(ره)	۱۱ مهر ۱۳۶۷
تحویل نامه تاریخی امام(ره) به گورباچف ^۱ .	۱۳ دی ۱۳۶۷
بخشی از مصاحبه آخرین دبیرکل حزب کمونیست شوروی سابق با خبرنگار واحد مرکزی خبر، در دهمین سالگرد ارتحال امام خمینی چنین است: «اگر ما پیشگویی‌های آیت‌الله خمینی را جدی می‌گرفتیم، امروز قطعاً شاهد چنین وضعیتی نبودیم». امام سه ماه قبل از وفاتش، نامه‌ای به گورباچف نوشت و او را به خاطر تجدید نظر هر چند اندک درباره مکتب کمونیسم، که سالیان سال جوانان مبارز در سرتاسر جهان را در حصار آهنین خود زندانی کرده بود، ستایش کرد. با تمام این وجود امام این اقدام را برای موفقیت گورباچف و سیاست‌هایش کافی ندانست و به او توصیه کرد که در «سیاست اسلاف خود دایر بر خدازایی از جامعه» تجدید نظر کند. امام خمینی به او هشدار داد که مشکلات اقتصادی شوروی باعث افتادن به دام سرمایه‌داری غرب نشود، چون آن‌ها هم گرفتار مشکلات بسیار هستند. امام مشکلات شوروی و غرب را «نداشتن ایمان واقعی به خدا» ذکر می‌کند و برای همین از گورباچف می‌خواهد دست از کمونیسم که «صدای شکستن استخوان‌ها» ی‌ش به گوش فرزندان‌ش هم رسیده و از این پس باید آن را در موزه‌های تاریخ سیاسی جهان جستجو کرد» بردارد و به معنویت روی آورد.^۲ امام در ادامه نامه درباره جهان‌بینی الهی برای گورباچف توضیح می‌دهد و از او می‌خواهد درباره اسلام به صورت جدی تحقیق	

^۱ رک: حوزه‌ی هنری دفتر ادبیات انقلاب اسلامی، *روز شمار انقلاب اسلامی*

^۲ امام خمینی، *صحیفه امام*، ج ۲۱، ص ۲۲۱

کند و در پایان اعلام می‌کند که «جمهوری اسلامی ایران به عنوان بزرگ‌ترین و قدرتمندترین پایگاه جهان اسلام به راحتی می‌تواند خلاء عقیدتی نظام شوروی را پر کند». این نامه را آیت‌الله جوادی آملی به همراه محمدجواد لاریجانی و مرضیه حدیده‌چی (دباغ) به مسکو بردند و در یک ملاقات دو ساعت و پنج دقیقه‌ای با گورباچف به عرض او رساندند. اگر میخائیل گورباچف به جای این که شوخی کند و بگوید امام خمینی ما را به دین اسلام دعوت نموده است، آیا ما هم ایشان را به مکتب خودمان دعوت کنیم، یا این که پیام امام را دخالت در امور داخلی کشورش تعبیر کند، کمی اندرزهای امام را جدی گرفته بود، کارش به آن جا نمی‌رسید که در ۲۵ دسامبر ۱۹۹۱، ۲ سال بعد از نامه امام، استعفا دهد و اتحاد سوسیالیستی جماهیر شوروی نیز فرو پاشد.

اعلام فتوای ارتداد و قتل سلمان رشدی، نویسنده کتاب آیات شیطانی، توسط امام(ره)

۲۵ بهمن ۱۳۶۷

حدود دو ماه بعد از پذیرفتن قطعنامه، کتاب «آیات شیطانی» سلمان رشدی توسط ناشر انگلیسی منتشر و با تبلیغات فراوان روانه بازار شد. مسلمانان انگلیس با انجام راهپیمایی اعتراض خود را نشان دادند. اولین اقدام جدی خارج از انگلستان، تحریم کتاب در هند بود. سپس برخی از کشورها مثل پاکستان و عربستان تحریم‌های تشریفاتی را اعلام کردند. فتوای امام خمینی دنیا را تکان داد:

«انا لله و انا الیه راجعون به اطلاع مسلمانان غیور سرتاسر جهان می‌رسانم مؤلف کتاب آیات شیطانی که علیه اسلام و پیامبر و قرآن، تنظیم و چاپ و منتشر شده است و هم‌چنین ناشرین مطلع از محتوای آن، محکوم به اعدام می‌باشند.

از مسلمانان غیور می‌خواهم تا در هر نقطه که آنان را یافتند، سریعاً آن‌ها را اعدام نمایند، تا دیگر کسی جرأت نکند به مقدسات مسلمین توهین نماید و هر کس در این راه کشته شود، شهید است انشاء الله. ضمناً اگر کسی دسترسی به مؤلف کتاب دارد، ولی قدرت اعدام او را ندارد، او را به مردم معرفی کند تا به جزای اعمالش برسد.^۱

دولت ایران فردای آن روز را عزای عمومی اعلام کرد. نهم اسفند، مجلس یک هفته به دولت انگلستان فرصت داد تا به خاطر اقدامات ضد اسلامی‌اش، عذرخواهی کند. انگلیسی‌ها زیر بار نرفتند و ایران هم در ۱۶ اسفند ۶۷ روابط سیاسی‌اش را با انگلیس قطع کرد. بعد از آن ۱۴ کشور اروپایی سفرای خود را از ایران خارج کردند و بعد از چندین ماه با ذلت و خواری سفرای آن‌ها دوباره به ایران برگشتند. ملکه انگلیس در خرداد ۱۳۶۸ به رشدی لقب شوالیه اهدا کرد.^۲

۳ اسفند ۱۳۶۷	تدوین منشور روحانیت
۸ فروردین ۱۳۶۸	استعفای آیت‌الله منتظری از منصب قائم مقام رهبری.
۴ اردیبهشت	بازنگری در قانون اساسی
۱۴ خرداد ۱۳۶۸	رحلت امام خمینی(ره) و انتصاب آیت‌الله خامنه‌ای به عنوان رهبر انقلاب

در پی رحلت امام، یک هفته تعطیل و چهل روز عزای عمومی اعلام شد. امام در وصیت‌نامه خود فرمود: الله نگهدار همه مظلومان و مستضعفان جهان است... با دلی آرام، قلبی مطمئن، و روحی شاد، و ضمیری امیدوار به فضل خدا از خدمت خواهران و برادران

^۱ مرکز مطالعه و پژوهش‌های سازمان بسیج دانشجویی، *آخرین دغدغه‌های امام خمینی*، ص ۱۳۵ و صحیفه

امام، ج ۲۱، ص ۲۶۳

^۲ موسسه قدر ولایت، *آیات شیطانی*، ص ۴۷

مرخص شده و به سوی جایگاه ابدی سفر می‌کنم.	
آغاز دو دوره ریاست جمهوری علی‌اکبر هاشمی رفسنجانی	
نگارش منشور برادری	۱۰ آبان ۱۳۶۸
طی گزارش دبیر کل سازمان ملل متحد، دولت عراق رسماً به عنوان متجاوز و آغازگر جنگ معرفی شد.	۱۸ آذر ۱۳۷۰
پیمان ماسترخت (اقدام اروپا با پول مشترک یورو)	۱۸ بهمن ۱۳۷۰
شهادت مرتضی‌آوینی	فروردین ۱۳۷۲
بازگشت سفرای اروپایی به تهران	۲۴ آبان ۱۳۷۶
آغاز دو دوره ریاست جمهوری سید محمد خاتمی	۱۱ آذر ۱۳۷۶
کنفرانس سران کشورهای اسلامی در تهران	۱۳۷۶
سال گفتگوی تمدن‌ها	
قانون داماتو (تحریم شرکت‌های طرف قرارداد با ایران توسط آمریکا).	۱۳ دی ۱۳۷۷
درگیری در کوی دانشگاه تهران و ایجاد فتنه	۱۸ تیر ۱۳۷۸
حادثه ۱۱ سپتامبر و به دنبال آن حمله آمریکا و انگلیس به عراق و افغانستان با سه هدف: ۱. تسلط بر نفت منطقه ۲. حل مسئله اصول‌گرایان ۳. حل مسئله فلسطین و اسرائیل	۲۰ شهریور ۱۳۸۱
آغاز دو دوره ریاست جمهوری محمود احمدی‌نژاد.	۱۳۸۴
ایجاد فتنه و اقدام به براندازی نرم توسط دشمنان داخلی و خارجی نظام.	۱۳۸۸

اولین دولت انقلاب

بر اساس فرمان رهبر انقلاب و با در نظر گرفتن این‌که اولین دولت بعد از انقلاب «دولت موقت» خوانده می‌شد، چنین برمی‌آید که مأموریت این دولت، موقت بوده و در حقیقت برای یک دوره انتقالی در نظر گرفته شده بود.

در اغلب انقلاب‌های سیاسی دنیا بعد از به ثمر رسیدن انقلاب، عناصر میانه‌رو برای دوره‌ای موقت به قدرت رسیده‌اند. در ایران نیز چنین اتفاقی افتاد.

عللی که موجب روی کار آمدن آنان گردید، عبارت‌اند از:

۱- رهبران انقلاب ایران شناخت درستی از نیروهای جوان انقلابی که قادر به اداره کشور باشند، نداشتند و چهره‌های شناخته شده در میان انقلابیون کسانی بودند که در دوران کوتاه نخست وزیری دکتر محمد مصدق با قبول مسئولیت‌های دولتی، نقشی کم‌رنگ در اذهان باقی گذاشته بودند.

۲- رهبر انقلاب تمایل نداشت که روحانیون، مسئولیت‌های دولتی را مستقیماً بر عهده بگیرند و از طرفی آن‌ها هم آزمایش لازم را برای اثبات توانایی خود در اداره مملکت باز پس نداده بودند.^۱

۳- مهندس مهدی بازرگان و یارانش تنها چهره‌هایی بودند که در میان ملی‌گرایان و لیبرال‌ها وجهه‌ای مذهبی داشتند و تا حدودی مورد قبول و اطمینان جناح‌های مختلف قرار داشتند.

قبل از انقلاب، بازرگان به همراه حسن شریعتمداری، پسر آیت‌الله شریعتمداری با درخواست شاه از امام خواست که از مبارزات خود دست بکشد و به بقای حکومت سلطنتی رضایت دهد، که امام فرمودند: «جواب خانواده شهدا را چه بدهیم. من کوتاه بیایم، ملت کوتاه نمی‌آید.»^۲ حتی بازرگان به فرانسه رفته و از امام چنین مطلبی را درخواست کرد و هم چنین اضافه کرد: «حکومت ایران سه پایه دارد: شاه، ارتش، آمریکا، شما اصرار دارید شاه برود، آمریکا و ارتش را چه می‌کنید؟! امام فرموده بود: شاه که برود، ارتش هم که بچه‌های خودمان‌اند، آمریکا هم دمشق را می‌گذارد روی کولش و می‌رود.»

بازرگان گفته بود: شاه به من پست نخست وزیری را پیشنهاد داده و من قبول نکرده و گفتم تا امام اجازه ندهد، نمی‌پذیرم. امام فرمود: «شاه رفتنی است و شما هم اگر قرار است نخست وزیر شوید، نخست وزیر انقلاب بشوید.»^۳

^۱ محمدی، منوچهر، *انقلاب اسلامی*، ص ۱۳۸

^۲ هاشمی رفسنجانی، محمد، مصاحبه تلویزیونی، بهمن ۱۳۸۷

^۳ بادامچیان، اسدالله، مصاحبه تلویزیونی، بهمن ۱۳۸۷

نحوه استقرار دولت موقت

امام(ره) در روز ۱۵ بهمن ۱۳۵۷ و در مدرسه علوی، طی مراسمی مهدی بازرگان را به عنوان نخست وزیر دولت موقت معرفی کرد. در حالی که بختیار نیز خود را نخست وزیر می دانست، امام(ره) تأکید کردند: «جنابعالی را بدون درنظر گرفتن روابط حزبی و وابستگی به گروه خاص، مأمور تشکیل دولت موقت می کنم.»^۱ با اعلام وفاداری ارتش در ۲۲ بهمن، بختیار مخفیانه فرار کرد و دولت موقت آغاز به کار نمود و با استفاده از اعضای جبهه ملی و نهضت آزادی کابینه خود را تشکیل داد. بعد از پیروزی انقلاب، دولت موقت از مردم خواست به خانه هایشان بروند و دیگر در امور مداخله نکنند! ولی امام(ره) فرمود: مردم باید در صحنه باشند.

اصول سیاست خارجی دولت موقت

- ۱- مخالفت با صدور انقلاب
- ۲- برخورد با نهضت های آزادی بخش
- ۳- عدم اعتقاد به مبارزه با امپریالیسم
- ۴- اعتقاد به اصل موازنه منفی مصدق، به جای سیاست نه شرقی نه غربی
- ۵- کاهش تدابیر امنیتی و دفاعی و کاهش خدمت سربازی به یک سال و لغو قراردادهای خرید سلاح، از جمله هواپیماهای «اف ۱۴»
- ۶- ضدیت با کمونیسم به جای توجه به شیطان بزرگ

ویژگی های لیبرالیسم در ایران

واژه لیبرالیسم در مفهوم غربی آن به معنای دفاع از آزادی فرد در مقابل سلطه جمع و دیکتاتوری دولت و حکام می باشد. لیبرالیسم با انقلاب ۱۷۸۹ فرانسه پا به عرصه حضور گذاشت. فیلسوفانی هم چون بنیامین کنستانت، منتسکیو، جان لاک، امانوئل کانت و جان استوارت میل در رابطه با ابعاد مختلف لیبرالیسم مطالبی را به رشته تحریر درآوردند. لیبرال های ایران مانند لیبرال های غربی یک مجموعه متشکل و یکپارچه نیستند،

^۱ امام خمینی، صحیفه امام، ج ۶، ص ۵۴

بلکه طیفی را تشکیل می‌دهند که دربرگیرنده لیبرال‌های مذهبی (نهضت آزادی) و مادی‌گرایان غیر مذهبی و حتی گروه‌های سوسیال نیز می‌باشد و در بسیاری از موارد، از نظر انتخاب روش و شیوه برخورد با یکدیگر تفاهمی ندارند. به عنوان مثال، گروهی از آن‌ها با شاه به تفاهم رسیدند و مانند شاپور بختیار منصب نخست وزیری رژیم را قبول کردند و در مقابل مردم ایستادند. بعضی دیگر مانند گروه متین دفتری بلافاصله بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، علم مخالفت را برداشتند و دسته‌ای نیز مانند نهضت آزادی تا مدتی با انقلابیون همکاری کردند و در نظام جمهوری اسلامی به پست و مقام رسیدند.^۱

لیبرالیسم ایرانی دارای ویژگی‌های زیر می‌باشد:

- ۱- شدیداً تحت تأثیر فرهنگ و تمدن غرب است.
- ۲- به اصالت فردی و آزادی‌های فردی در حد عدم تداخل با یکدیگر اعتقاد دارد.
- ۳- به پیشرفت‌های علمی نه تنها با دیده تحسین نگریسته، بلکه سعی کرده بسیاری از پدیده‌های اجتماعی-مذهبی، از جمله مبدأ و معاد را از طریق علمی به ثبوت برساند. کتب مذهبی منتشر شده از طرف مهندس بازرگان، نشانگر اصالت دادن بیش از حد به پیشرفت‌های علمی (علم‌گرایی) است. جلال آل احمد معتقد بود: «مثال‌های کتاب «مطهرات در اسلام» بازرگان، خوش خدمتی به غرب است».
- ۴- به مبارزات در چارچوب قانون اعتقاد دارد و در دوره رژیم گذشته نیز با توسل به قانون اساسی، برخوردی رفرمیستی داشته و هرگز اعتقاد به انقلاب و اتخاذ شیوه‌های انقلابی ندارد و معتقد به سیاست مبارزه گام به گام است.
- ۵- به ملی‌گرایی و ناسیونالیسم اعتقاد داشته و برای اکثر آن‌ها، اسلام در قالب ملیت و ملی‌گرایی مطرح است و به قول یکی از آن‌ها «اول ایرانی هستند و بعد مسلمان». در آن اوایل از بازرگان نقل شده بود: «با این‌که معتقد به اسلام و حکومت دینی هستیم ولی امروز نمی‌توانیم در مقابل تمدن غرب، عرض اندام کنیم و دوام بیاوریم».

^۱ محمدی منوچهر، انقلاب اسلامی، ص ۱۴۰

- ۶- برای بیشتر معتقدین به آن، مذهب جزء مسائل شخصی افراد است و دین از سیاست جداست.
- ۷- جایگاه طبقاتی لیبرالیسم، طبقات تحصیل کرده و مرفه شهری می‌باشد و در میان توده‌های مردم فقیر و روستایی، نفوذ و پایگاهی ندارد.
- ۸- لیبرال‌ها نه تنها به خاطر جایگاه طبقاتی و فرهنگی خود جدای از اقشار مردم به سر می‌برند، بلکه امکان برقراری ارتباط با آن‌ها را نیز نداشته و زبان ایشان را نمی‌فهمند. آن‌ها اصولاً برای توده‌های مردم، نقشی در حکومت قائل نیستند و تمایل دارند، مردم صرفاً آن‌ها را در تأیید مواضع و رسیدن به حکومت همراهی کنند.
- ۹- لیبرال‌ها رابطه چندان مناسبی با روحانیون ندارند و اگر هم ارتباطی با آن‌ها برقرار کرده‌اند، برای کسب حمایت آن‌ها در جلب پشتیبانی توده‌های مردم و رسیدن به حکومت، بوده است.
- ۱۰- اصل ولایت فقیه را نیز طبعاً قبول نداشته و معتقدند که این اصل به دیکتاتوری مذهبی منجر خواهد شد. در این مورد حجت‌الاسلام علی‌اکبر هاشمی رفسنجانی نقل می‌کند که: بازرگان در مخالفت تصویب این اصل تهدید به استعفاء نمود که امام در مقابل او ایستاد.
- ۱۱- در گزینش مأموران و مسئولان دولتی به اصل تخصص اهمیت زیادی می‌دهند و آن را بر تعهد و اعتقاد به نظام اولویت می‌دهند.
- ۱۲- بر بروکراسی اداری و رعایت مقررات و احترام به نظام اداری تأکید دارند و به نهادهای انقلابی جوشیده از متن انقلاب، خوش‌بین نیستند و از فعالیت‌های آن‌ها و به اصطلاح، دخالت آن‌ها در امور رنج می‌برند.
- ۱۳- اصل تسامح، عفو و اغماض را بر اصل مجازات و قصاص جنایت‌کاران ترجیح می‌دهند. از این‌رو به محکومیت‌های عوامل رژیم شاه توسط دادگاه‌های انقلاب، معترض بودند و آن را ناشی از جهشی آشکار به سوی مارکسیسم بین‌المللی و مغایر با چهره رأفت اسلامی می‌دانستند.

۱۴- ضمن این که مخالفان خود را متهم به انحصارگری می‌کنند، خود در گزینش همکارانشان بیش از حد انحصارگرا هستند. در فهرست اعضای کابینه دولت موقت، این واقعیت که همه اعضا از میان لیبرال‌ها و ملی‌گرایان طرفدار مصدق بودند، کاملاً مشهود بود.

۱۵- ضمن اعتقاد به اصل بی‌طرفی، خواهان حمایت غرب و برقراری رابطه نزدیک با آن هستند.

۱۶- اکثر آن‌ها خود را پیرو دکتر مصدق می‌دانند و او را به عنوان پیشوای ملی خود قبول دارند و به اصطلاح «مصدقی - ملی» می‌باشند.^۱

وجود لیبرال‌ها در دولت موقت ضربه‌های زیادی به انقلاب زد، در نهایت امام در سال ۱۳۶۴ با قاطعیت، نهضت آزادی را غیرقانونی و منحل اعلام کردند.

انواع جریان روشنفکری

- ۱- جریان روشنفکری صحیح دینی
- ۲- جریان روشنفکری التقاطی دینی
- ۳- جریان روشنفکری لائیک یا سکولار
- ۴- جریان روشنفکری الحادی

محاسن و معایب روشنفکری از دیدگاه مطهری^۲

- ۱- سطحی بودن تفکر روشنفکران مسلمان هم‌چون اقبال لاهوری
- ۲- التقاط
- ۳- یأس و بدبینی به آینده بشر و ترویج آن
- ۴- خودباختگی و غرب‌زدگی
- ۵- ابزارانگاری دین اسلام

^۱ همان

^۲ دژکام، علی، *اندیشه حوزه*، ش ۵۹، ص ۱۸۷

- ۶- ادعای رهبری نهضت اسلامی (بدون شناخت کامل اسلام)
 - ۷- انسانی دردمند است که از عقب‌ماندگی رنج می‌برد.
 - ۸- انسانی آرمان‌گرا است که این ویژگی او مورد احترام است.
 - ۹- زبده‌ترین اقشار جامعه‌اند.
 - ۱۰- به معارف دینی آگاه و به زبان علمی جدید آشنایند.
- شریعتی از قول ژان پل سارتر می‌گوید:
- «ما عده ای از جوانان آفریقایی و آسیایی را چند ماهی به آمستردام، پاریس، لندن، بروکسل و... می‌آوریم، پس از چند روزی لباس اروپایی می‌پوشانیم و اصطلاحات اروپایی را به دهانشان می‌ریزیم و از محتوایات فرهنگ خودشان خالی‌شان می‌کنیم، آن‌گاه این‌ها شکل بلندگوهای پوک و پوچی را می‌گیرند که هر چه بگوییم و بکنیم تکرار می‌کنند.»^۱
- بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و از بین رفتن نظام شاهنشاهی، فعالان سیاسی جامعه ایرانی به گروه‌های زیر تقسیم شدند:
- الف) انقلابیون مذهبی و معتقد به ایدئولوژی اسلامی به رهبری روحانیت و در رأس آن‌ها امام خمینی (ره)، که «نیروهای خط امام» خوانده می‌شوند.
- ب) میانه‌روها و یا لیبرال‌های ملی‌گرا که ضمن مخالفت با رژیم شاه، قبل از انقلاب، با برخوردهای تند و بعد از انقلاب، با برخوردهای انقلابی، مخالف بودند و از طرفی خود را برای اداره جامعه، شایسته‌تر می‌دانستند.
- ج) گروه‌های چپ که ضمن مخالفت با رژیم شاه، با شکل‌گیری جمهوری اسلامی نیز مخالف بودند و بعد از سقوط رژیم، به صف مخالفان جمهوری اسلامی پیوستند، مانند سازمان مجاهدین خلق، چریک‌های فدایی خلق و پیکاری‌ها.
- د) گروه‌هایی که با رژیم پیشین موافق بودند و ادامه حیات حکومت به سود آن‌ها بود و اکنون با به خطر افتادن منافعشان در صف مخالفین قرار گرفته بودند، مانند

^۱ شریعتی، علی، *امت و امامت*، ص ۵۶

سلطنت‌طلبان، ساواکی‌ها، فراماسون‌ها و پاکسازی‌شده‌های ارتش و سازمان‌های دولتی. اگرچه گروه اول در به ثمر رساندن انقلاب و رهبری آن نقش اساسی داشتند، ولی بعد از به ثمر رسیدن انقلاب، سعی آن‌ها بیشتر صرف کنترل اوضاع و جلوگیری از انحراف مسئولان و دولت‌مردان بود. رهبری انقلاب کماکان به عنوان یک داور و ارشاد کننده، رابطه مستمر و دائمی خود را با توده‌های مردم و مسئولان دولتی و انقلابی حفظ نمود و هم‌چنان به عنوان قدرت اول مملکت ایفای نقش می‌نمود.

روحانیت مبارز به طور عمده در نهادهای برخاسته از انقلاب، از جمله شورای انقلاب، دادگاه‌های انقلاب، کمیته‌ها، سپاه پاسداران، جهاد سازندگی و امامت جمعه و جماعات و حزب جمهوری اسلامی ایران حضور یافته و فعالیت می‌کردند. در این نهادها، انقلابیون جوان و توده‌های مسلمان و معتقد نیز مشغول به فعالیت بودند و به عنوان یک تکلیف شرعی و انقلابی به ایثار و فداکاری در حفظ دستاوردهای انقلاب، به ویژه مبارزه برای دفع ضد انقلاب و خدمت به محرومین ادامه می‌دادند.

گروه دوم (لیبرال‌ها) با توجه به ویژگی‌های خاص خود، اختیار و کنترل دولت و نهادهای رسمی را به دست گرفتند و سعی نمودند جامعه بعد از انقلاب را به شیوه خود سازمان‌دهی کنند. بخشی از شورای انقلاب، هیأت دولت، صدا و سیما، رسانه‌های جمعی و اکثر روزنامه‌ها در اختیار آن‌ها بود.

گروه‌های سوم و چهارم هم به فعالیت‌های تخریبی پرداختند و با سازماندهی، جذب نیرو و جمع‌آوری اسلحه سعی کردند از ایجاد، توسعه و اداره نظام نوپای جمهوری اسلامی جلوگیری و با آن مقابله کنند.

دوران تحولات تکاملی بعد از انقلاب تا زمان رحلت امام(ره) را در ارتباط با لیبرال‌ها می‌توان به چهار دوره معین تقسیم کرد:

دوره اول: دوره حاکمیت رسمی لیبرالیسم

دوره دوم: دوره حاکمیت مشترک که با مأموریت شورای انقلاب و آغاز نخست

وزیری شهید رجایی به اتمام رسید.

دوره سوم: با انتخاب شهید رجایی به نخست وزیری آغاز گردید و تا عزل بنی صدر و ماجرای هفتم تیرماه ۱۳۶۰ ادامه داشت.

دوره چهارم: با عزل بنی صدر از ریاست جمهوری و حذف کامل لیبرالیسم از مسئولیت‌های دولتی آغاز گردید.^۱

امام خمینی، بعدها در رابطه با دوران اول انقلاب چنین فرمود: «اعتراف می‌کنم که بعضی تصمیمات اول انقلاب در سپردن پست‌ها و امور مهم کشور، به گروهی که عقیده خالص و واقعی به اسلام محمدی نداشته‌اند، اشتباه بوده است... و گرچه در آن موقع هم، من شخصاً مایل به روی کار آمدن آن‌ها نبودم، ولی با صلاحدید و تأیید دوستان قبول کردم.»^۲

پیش از انقلاب، من خیال می‌کردم وقتی انقلاب پیروز شد، افراد صالحی هستند که کارها را طبق اسلام عمل کنند، لذا بارها گفتم روحانیون می‌روند کارهای خودشان را انجام می‌دهند، بعد دیدم خیر، اکثر آن‌ها افراد ناصالحی بودند.»^۳

تسخیر سفارت آمریکا

گروهی از اعضای انجمن‌های اسلامی دانشگاه‌های کشور، بحرآن‌ها و توطئه‌های داخلی در ابتدای انقلاب را تحت نظارت این سفارت‌خانه می‌دیدند. محور بدبینی توأم با واقعیت به آمریکا، به خاطر نقش مخرب در تشکیل ساواک و سرکوبی نهضت با کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، ادامه حمایت از شاه و پذیرش او و احتمال بازگرداندن او و تکرار کودتا و حمایت و تجهیز گروهک‌های ضد انقلاب بود.

البته حضرت امام(ره) نیز طی چندین سخنرانی و اشاره به نقش مخرب آمریکا موافقت ضمنی خود را با این اقدام ابراز کرده بودند، برای نمونه در جایی ابراز داشتند: «باید از این توطئه‌ها جلوگیری کنیم، از این نقشه‌های شیطان که به دست آمریکا و

^۱ رک: محمدی، منوچهر، *انقلاب اسلامی*، ص ۱۴۴

^۲ امام خمینی، *صحیفه نور*، ج، ۲۱، ص ۹۶

^۳ همان، ج ۱۸، ص ۱۷۸

عمال آن الان هم در مملکت ما در جریان است، دست‌های این‌ها را قطع کنیم»^۱
 آن‌ها مسئولین و حضرت امام(ره) را از اصل ماجرا مطلع نکردند، تا هزینه اقدام دانشجویان دامان رهبری انقلاب را نگیرد، اما می‌دانستند که اقدام آن‌ها مورد تأیید امام(ره) خواهد بود. با تأیید اقدامات دانشجویان توسط امام(ره) و تعبیر انقلاب دوم از آن، تظاهرات گسترده‌ای در سراسر کشور در حمایت از اقدام دانشجویان رقم خورد و جریان‌های سیاسی نیز با توجه به فضای ایجاد شده مجبور به اعلام حمایت شدند، از جمله نهضت آزادی که این اقدام را بزرگ‌ترین عمل انقلابی و واکنشی درباره اقدامات آمریکا در حمایت از شاه دانست.

در ۱۴ آبان ۵۸ بازرگان در واکنش به این اقدام استعفاء نمود و اعلام کرد ما طبق تعهدات بین‌المللی حافظ حقوق اتباع خارجی هستیم. دولت آمریکا هیأتی را برای مذاکره با امام(ره) به تهران فرستاد که امام(ره) شرط مذاکره را تحویل شاه به ایران و دست برداشتن آمریکا از توطئه‌چینی علیه انقلاب اعلام کردند.

با ادامه حمایت امام از دانشجویان و شایعات مختلف مبنی بر حمله آمریکا، امام در بیاناتی فرمودند: «شما الان می‌بینید که مرکز فساد آمریکا را جوان‌ها رفته‌اند، گرفته‌اند... و آمریکا هم هیچ غلطی نمی‌تواند بکند... مگر آمریکا می‌تواند دخالت نظامی بکند؟!... نترسید و نترسانید... اگر آن‌ها می‌توانستند دخالت بکنند، شاه را نگه می‌داشتند!»^۲

۲۶ دی ۱۳۵۸ ورود شاه به آمریکا به بهانه معالجه

توطئه آمریکاییان در ایران و نگرانی مردم و امام

۱۳ آبان اشغال لانه جاسوسی و گروگان‌گیری ۴۴۴ روزه ۵۲ نفر (ابتدا ۹۰

نفر بودند که زنان، افراد سیاه‌پوست و افراد مریض آزاد شدند).

۲۶ فروردین ۵۹ شکست توطئه آمریکا در طیس با هشت کشته

۵ مرداد ۱۳۵۹ مرگ شاه در قاهره

^۱ همان، ج ۷، ص ۳۰

^۲ همان، ج ۷، ص ۱۰۰

۲۱ شهریور امام خمینی (ره) چهار شرط برای آزادی گروگان‌ها اعلام فرمودند:

- ۱۳۵۹ - تضمین عدم مداخله آمریکا در امور داخلی ایران
- لغو دعاوی حقوقی آمریکا علیه ایران
- آزاد کردن سپرده‌های ایران در آمریکا
- استرداد اموال شاه مخلوع

۱ بهمن ۱۳۵۹ آمریکا شرایط ایران را به طور کامل پذیرفت و گروگان‌ها آزاد شدند.

واکنش آمریکا به تسخیر لانه جاسوسی

- ۱- فشار به دولت موقت که منجر به استعفای آن شد.
۲- اعزام هیأت ویژه به ایران که به فرمان امام کسی با آن‌ها ملاقات نکرد و برگشتند.
۳- تماس با غربزدگان مانند بنی صدر و قطب‌زاده.
۴- اعزام میانجی. افرادی مانند مقامات پاکستان، فلسطینی‌ها، حسنین هیکل روزنامه نگار مصری و نماینده پاپ

۵- فشار از طریق مجامع بین‌المللی مانند سازمان ملل (توسط دبیرکل)

۶- نامه کنگره آمریکا به مجلس شورای اسلامی

۷- تبلیغ منفی علیه دانشجویان مسلمان و اتهام کمونیست بودن به آن‌ها

۸- تبلیغات داخلی برای زمینه چینی تحرکات بعدی جهت حمله نظامی و...

۹- محاصره اقتصادی

۱۰- بلوکه کردن دارایی‌ها

۱۱- قطع کامل روابط

۱۲- تهدید نظامی و انجام مانور

۱۳- اخراج شاه از آمریکا به پاناما و از پاناما به مصر و در نهایت مرگ وی

۱۴- حمله نظامی

برای مطالعه

برخورد امام با نماینده پاپ

امام در مورد این دیدار فرمود: «من اگر در این موقع حساس مقامات دیگری تقاضای ملاقات کرده بودند برای این موضوع، نمی‌پذیرفتم، لکن مقام روحانیت ملت مسیح و پاپ اعظم احترامی دارند که ما پذیرفتیم و اتفاقاً خوشحال هم شدم از این که ایشان پیام فرستادند نزد من تا مطلبی را به ایشان تذکر بدهم:

برای من و ملت ما، بلکه ملت‌های مستضعف جهان اعم از مسلمین و نصاری و غیر آن‌ها یک نقطه ابهام است که میل دارم این نقطه ابهام را تذکر دهم: گوش ۳۵ میلیون جمعیت ایران که پنجاه سال است زیر یوغ استعمار بخصوص آمریکا و اخیراً فشار مخصوص آقای کارتر هستند و هم چنین مستضعفین دنیا، در انتظار نوازشی از مقام روحانیت پاپ بود. نوازش پدران‌ای که لااقل استفسار از حال مستضعفین بکند و نسبت به مستکبرین که به این‌ها ظلم کرده‌اند هشدار داده باشد و میانجی‌گری کرده باشد... ما پنجاه سال کشته دادیم، کشته‌های دسته جمعی و در حبس بودیم، حبس‌های غیر انسانی... و آقای پاپ به فکر این نیفتادند که از این ملت مستضعف پشتیبانی کند و یا لااقل میانجی‌گری کند که ایشان دست از سر ملت بردارند...

ما از دست و پا کردن کارتر تعجبی نداریم... او باید این کار را بکند، لکن آقای پاپ چرا واسطه می‌شوند...^۱

دستاوردهای تسخیر لانه جاسوسی (داخلی)

- ۱- رشد و کمال و استحکام انقلاب
- ۲- تثبیت خط امام و ضربه به ضد انقلاب
- ۳- سقوط دولت موقت
- ۴- افشای اسناد لانه جاسوسی و تنظیم آن‌ها در ۸۰ جلد
- ۵- برهم خوردن شبکه اطلاعاتی و جاسوسی آمریکا (سفارت آمریکا در ایران مهم‌ترین محل جاسوسی در خاورمیانه محسوب می‌شد).

^۱ سخنان امام خمینی ۱۳۵۸/۱۰/۲، در جستجوی راه امام، ص ۳۵۱

دستاوردهای تصرف لانه جاسوسی (خارجی)

- ۱- افشا شدن ماهیت اطلاعاتی و جاسوسی سفارت‌خانه‌های آمریکا
- ۲- کم شدن ارتباط افراد با آمریکایی‌ها و بالعکس در تمام کشورها
- ۳- کم شدن حجم اسناد سفارت‌خانه‌های آمریکا در کشورها و یا تحمیل هزینه کلان برای حفاظت بیشتر
- ۴- مرعوب شدن کارمندان سفارت‌خانه‌های آمریکا در جهان
- ۵- گوشزد شدن این نکته به آمریکایی‌ها که رفتارشان در کشورها بی‌پاسخ نخواهد ماند.

هم اکنون لانه جاسوسی آمریکا به صورت موزه در معرض بازدید همگان است.^۱

برای مطالعه

عراق و ایران

در ۱۵۰۲ م دولت صفویه در ایران تأسیس شد. در تهاجم سلطان سلیم در ۹۲۰ ه. ق (۱۵۱۴ م) عراق جزء خاک ایران بود ولی در نبرد چالدران عراق توسط امپراطور عثمانی تصرف گردید. ۲۵ جنگ بین دو کشور به وقوع پیوست که ۲۴ مورد بین ایران و عثمانی بود (البته درگیری‌های مختصر بیشتر از این تعداد بود) تاریخ می‌گوید در اکثر موارد عثمانی مهاجم بود. در ۱۶۲۳ میلادی، عراق برای همیشه از ایران توسط سلطان مراد چهارم (عثمانی) جدا گردید. در دوران پس از فروپاشی عثمانی در ۱۹۲۰ عراق تحت نفوذ انگلستان بود. در سال ۱۹۳۲ به استقلال رسید و عضو رسمی جامعه ملل متحد شد. روابط ایران و عراق از آن زمان غیر دوستانه بود و اختلافاتی مرزی دو کشور به پیش از شکل‌گیری کشور عراق بر می‌گردد (استعمارگران عمداً زمینه چنین اختلافات را ایجاد می‌نمودند). انگلستان از ایران خواست عراق را به رسمیت بشناسد و در مقابل، عراق هم مالکیت ایران به شط العرب و حقوق ایرانیان عراق را محترم بشمارد. ایران آن کشور را به رسمیت شناخت و به دنبال آن، سفارت ایران در عراق گشایش یافت. ولی انگلستان از قول خود در مورد شط

^۱ آدرس: تهران، تقاطع خیابان طالقانی و مفتح

العرب چشم‌پوشی کرد.

ملک فیصل پادشاه عراق و رضاشاه سعی در رفع خصومت نمودند اما با مرگ فیصل، این تلاش بی‌نتیجه ماند.

۱۹۳۴ عراق به سازمان ملل شکایت کرد.

۱۹۳۷ معاهده‌ای بین طرفین امضا شد، ولی تشنج ادامه داشت.

۱۹۷۴ قرارداد رفع خصومت نوشته شد و شاه و صدام حسین در الجزایر آن‌را امضا کردند.^۱

جنگ تحمیلی

روز شمار وقایع جنگ

۱۳۵۹/۱/۱۸ اولین نشانه‌های جنگ و اظهارنظر صدام در گفت‌وگو با خبرگزاری‌ها. او خواسته‌هایش را از ایران این‌چنین بر می‌شمرد:

- خروج بی‌قیدوشرط ایران از جزایر تنب بزرگ و تنب کوچک و ابوموسی

- بازگرداندن شط العرب به حالت قبل از سال ۱۹۵۷

- به رسمیت شناختن عربی بودن استان عربستان (خوزستان)

۱۳۵۹/۴ دیدار برژینسکی، مشاور امنیت ملی آمریکا و صدام در مرز دو کشور اردن و عراق، برژینسکی به صدام قول می‌دهد که آمریکا با آرزوی عراق در مورد شط العرب (اروند) و برقراری احتمالی یک جمهوری عربستان در این منطقه مخالفتی نخواهد کرد.

۱۳۵۹/۴/۲۹ صدام در محاصره‌ها با روزنامه کویتی السیاسه گفت: «اکنون ما نیروی کافی برای پس گرفتن سه جزیره اشغال‌شده را فراهم کرده‌ایم. ما پس از مارس ۱۹۵۷، نه سکوت کرده‌ایم، نه دچار رخوت و سستی شده‌ایم، بلکه از آن زمان و پس از درگیری در جنگ فرمایشی با شاه، توان و قدرت نظامی و اقتصادی خود را در مدت هفت سال افزایش داده‌ایم.»

۱۳۵۹/۶/۷ کیسینجر وزیر خارجه‌ی سابق آمریکا گفت: «جنگ حداکثر ظرف ۱۰ روز با پیروزی عراق پایان خواهد یافت.»

۱۳۵۹/۶/۱۱ حرکت دو هزار نیروی پیاده عراق به همراه نیروی زرهی از بصره به سمت مرز ایران و عراق

^۱ رک: تهامی، مجتبی، سیاست‌های آمریکا در قبال ایران طی دوره جنگ تحمیلی.

۱۳۵۹/۶/۲۱	اشغال میمک به دست ارتش عراق
۱۳۵۹/۶/۲۶	لغو یک طرفه قرارداد ۱۹۵۷، صدام در برابر دوربین های تلوزیونی و خبرنگاران در مجلس ملی عراق، قرارداد ۱۹۵۷ الجزایر را که با شاه ایران امضاء کرده بود پاره کرد.
۱۳۵۹/۶/۳۱	هجوم سراسری ۱۲ لشکر عراق به مرزهای جنوب و غرب ایران به طول ۱۱۸۰ کیلومتر و آغاز رسمی جنگ
۱۳۵۹/۷/۱	اشغال سومار
۱۳۵۹/۷/۲	اشغال نفت شهر و مهران
۱۳۵۹/۷/۳	اشغال موسیان
۱۳۵۹/۷/۴	اشغال بستان
۱۳۵۹/۷/۵	اشغال قصر شیرین
۱۳۵۹/۷/۶	اشغال سوسنگرد
۱۳۵۹/۷/۸	پیشروی تا ۱۵ کیلومتری اهواز، اشغال غرب کارون، کرخه کور، پادگان حمید، جاده های خرمشهر، اهواز و حمیدیه
۱۳۵۹/۸/۴	اشغال خرمشهر بعد از ۲۴ روز مقاومت مردمی به فرماندهی محمد جهان آرا
۱۳۵۹/۸/۸	کتاب دا، شرحی است واقعی از روزهای مقاومت خرمشهر از زبان دختری ۱۷ ساله نفوذ دشمن به جزیره آبادان
	حملات طراحی شده بنی صدر با کمک ارتش به عراق بی نتیجه بود.
۱۳۶۰/۳/۲۰	عزل بنی صدر از فرماندهی کل قوا
۱۳۶۰/۳/۳۱	شهادت دکتر مصطفی چمران، وزیر دفاع و نماینده امام در شورای عالی دفاع در دهلاویه
۱۳۶۰/۴/۱	پشیمانی صدام از حمله به ایران و تلاش عراق و آمریکا و کشورهای عربی برای نجات صدام
۱۳۶۰/۷/۵	عملیات ثامن الائمه، شکست محاصره یک ساله حصر آبادان
۱۳۶۰/۹/۸	عملیات طریق القدس، آزادی بستان، تسلط بر تنگه ی چزابه و پاکسازی ۸۰۰ کیلومتر مربع خاک ایران.
۱۳۶۱/۱/۲	عملیات فتح المبین، آزادی جاده های دهلران دشت عباس، عین خوش و دور

کردن آتش دشمن از شهرهای دزفول، شوش و اندیمشک.

۱۳۶۱/۳/۳۱ عملیات بیت‌المقدس، آزادسازی خرمشهر بعد از ۲۵ روز نبرد سنگین و ۵۷۵ روز اشغال.

۱۳۶۱/۴/۱۲ صدور قطعنامه‌ی ۴۷۹ شورای امنیت سازمان ملل درباره جنگ ایران و عراق مبنی بر تقاضای آتش‌بس سریع^۱

جنگ تحمیلی عراق علیه ایران که در پی اشغال سفارت آمریکا آغاز شد، سناریوی جدیدی بود که آمریکا در خلیج فارس برای زمین گیر کردن انقلاب ایران پی گرفت. مهم‌ترین اهداف آمریکا از تحریک عراق برای آغاز تجاوز علیه ایران عبارت بود از:

- ۱- جلوگیری از صدور انقلاب به کشورها و نهضت‌های دیگر
- ۲- تضعیف نظام ایران و کشاندن آن به موضع انفعالی، پس از جنگ
- ۳- مصون نگاه داشتن رژیم‌های وابسته منطقه
- ۴- جبران غرور ملی لطمه‌خورده آمریکا در مسأله گروگان‌گیری
- ۵- از کار انداختن اوپک و کنترل صدور نفت

جنگ تحمیلی در حالی آغاز شد که ارتش ایران انسجام نداشت و سپاه پاسداران، افزون بر نوپا بودن، از طرف رئیس‌جمهور وقت ابوالحسن بنی‌صدر تحت فشار قرار داشت. عراق به تصور آن که چند روزه بخش‌های مهم ایران را به خاک خود ملحق می‌کند، به این ریسک خطرناک دست زد اما به زودی متوقف گردید. ایران، جهت استیفای حقوق از دست رفته، در سال ۶۲ نبرد خود با عراق را به داخل مرزهای این کشور کشاند.

جنگ فرسایشی در سال‌های ۶۵ و ۶۶ به رکود گرایید. دولت عراق پس از مشاهده موضع اعتراض‌آمیز ایران در برابر قطعنامه ۵۹۸، آن را پذیرفت.

دلایل ادامه جنگ بعد از فتح خرمشهر، و ورود به خاک عراق

- ۱- سازمان ملل قطعنامه‌ای علیه جنگ و صلح آن نداده بود، لذا حق ایران طبق

^۱ روزنامه جمهوری اسلامی، ۷۰/۶/۳۱

بند سوم کنوانسیون سازمان ملل تعقیب متجاوز بود.

۲- صدام تمام شهرهای ایران را که اشغال کرده بود و سپس ایران موفق به پس گرفتن آن‌ها شده بود، با خاک یکسان نموده بود و باید توانش را پس می‌داد.

۳- بخشی از مناطق استراتژیک ایران در اختیار عراق بود و در نتیجه صلح، به ضرر ایران بود.

۴- صدام در پی موانع و مواضعی بود که انگیزه او برای حمله مجدد را نشان می‌داد.

۵- شهرهای ما در تیررس موشکی بود و بمباران شهرها شبانه‌روز ادامه داشت.

۶- ایران بعد از فتح خرمشهر در مسیر پیروزی بود و جایی برای درنگ وجود نداشت و فرصت را نمی‌بایست از دست می‌داد.

۷- با ادامه جنگ می‌بایست ایران در موقعیت برتر قرار گیرد تا همه شرایط صلح واقعی ایران را می‌پذیرفتند.

۱۳۶۵/۳/۴: ماجرای ایران گیت، سفر مک فارلین به تهران، او مشاور سابق امنیت ملی آمریکا بود که به همراه قطعات مورد نیاز هواپیما برای مذاکره آمده بود، امام دستور اخراج و عدم مذاکره با وی را صادر نمودند و رسوایی ریگان در ادامه...

۱۳۶۷/۴/۱۲: آمریکا در ماجرای انفجار سفارت خود در بیروت، ماجرای ایران گیت، حمایت ایران از انقلابیون فلسطینی و حزب‌الله لبنان و آغاز انتفاضه فلسطین به فروش آمده بود و از دیگر سو شاهد آن بود که به تدریج از نیمه سال ۱۳۶۶ ورق جنگ به نفع ایران برمی‌گردد و هم‌چنین سیاست‌های خود را در سقوط قیمت نفت از ۴۰ دلار به ۶ دلار موفق می‌دید، با گسیل داشتن ناوهایش به خلیج فارس، تعرض به کشتی‌های نفتی و تجاری و سرانجام سرنگونی هواپیماهای مسافربری ایرباس ایرانی در ۱۲ تیر ۱۳۶۷، کوشید تا ایران را از پی‌گیری خواسته‌هایش منصرف سازد.

سرانجام ایران در یک جنگ تحمیلی و نابرابر، با توجه به فشارهای خارجی و مشکلات داخلی در تاریخ ۲۷ تیر ۱۳۶۷ قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت را پذیرفت.^۱

^۱ رک: تیموری، عباس، دفاع مقدس

پذیرش قطعنامه

اگرچه پذیرش قطعنامه بیشتر به مثابه پایان جنگ تلقی می‌شود، اما با نگاهی دقیق‌تر می‌توان دریافت که از نگاه امام، پذیرش قطعنامه آغاز مرحله جدیدی در انقلاب اسلامی است که امام چه در این پیام و چه در پیام‌های دیگری که تا بهار سال بعد صادر کردند، مشخصات و مسیر آن را تعیین نمودند. پیام امام به هنرمندان، پیام بازسازی کشور، فتوای شطرنج، پیام به گورباچف، پیام به روحانیت و... از جمله فرازهای مهم سال آخر عمر امام امت است که حاوی مهم‌ترین و دقیق‌ترین نظرات ایشان راجع به آرمان‌های انقلاب و مسئولیت‌های نظام جمهوری اسلامی است.

«... در مورد قبول قطعنامه که حقیقتاً مسئله بسیار تلخ و ناگواری برای همه و خصوصاً برای من بود، این است که من تا چند روز قبل معتقد به همان شیوه دفاع و مواضع اعلام‌شده در جنگ بودم و مصلحت نظام و کشور و انقلاب را در اجرای آن می‌دیدم، ولی به واسطه حوادث و عواملی که از ذکر آن فعلاً خودداری می‌کنم، و به امید خداوند در آینده روشن خواهد شد، و با توجه به نظر تمامی کارشناسان سیاسی و نظامی سطح بالای کشور، که من به تعهد و دلسوزی و صداقت آنان اعتماد دارم، با قبول قطعنامه و آتش‌بس موافقت نمودم، و در مقطع کنونی آن را به مصلحت انقلاب و نظام می‌دانم.

ما برای درک کامل ارزش و راه شهیدانمان فاصله طولانی را باید بپیماییم و در گذر زمان و تاریخ انقلاب و آیندگان آن را جستجو نماییم. مسلم خون شهیدان، انقلاب و اسلام را بیمه کرده‌است.

... خوشا به حال آنان که با شهادت رفتند!... خوشا به حال جانبازان و اسرا و مفقودین و خانواده‌های معظم شهدا! و بدا به حال من که هنوز مانده‌ام و جام زهرآلود قبول قطعنامه را سر کشیده‌ام، و در برابر عظمت و فداکاری این ملت بزرگ، احساس شرم‌ساری می‌کنم و بدا به حال آنانی که در این قافله نبودند!... آن‌ها یی که در این چند سال مبارزه و جنگ به هر دلیلی از ادای این تکلیف بزرگ طفره رفتند و خودشان و جان و مال و فرزندانشان و دیگران را از آتش حادثه دور کرده‌اند،

مطمئن باشند که از معامله با خدا طفره رفته‌اند.»^۱

فردای آن روز عراقی‌ها که ایران را در موضع ضعف می‌پنداشتند، به کمک منافقین (مجاهدین خلق) یورش جدیدی را در غرب کشور آغاز کردند و سوم مرداد شهر اسلام‌آباد و کرند غرب را به اشغال در آوردند و این‌طور شعار دادند: «امروز مهران، فردا تهران!» ولی با مقاومت ملت سلحشور ایران (در عملیات مرصاد) به سختی شکست خوردند.

۱۳۶۸/۵/۲۹ آتش بس بین دو کشور: تعداد شهیدان ما حدود ۲۰۰ هزار و کشته‌های عراق ۴۰۰ هزار نفر برآورد شده است. ۳۳۵ هزار ایرانی معلول و ۴۰ هزار اسیر شدند و هزار میلیارد دلار خسارت وارده به ایران بود.

کمک به عراق: سلطان حسین پادشاه اردن در کنار صدام اولین گلوله را به طرف ایران شلیک کرد- عراق ۷ بار تجهیزات نظامی خود را در جنگ به روز کرد و سال به سال سلاح‌هایش بیشتر می‌شد!- این سلاح‌ها، شامل پیشرفته‌ترین سلاح روز بود، از قبیل تانک ۷۲ که در مقابل شلیک آرپی جی نیز مقاومت می‌کرد. توسط فرانسه به جنگنده میراژ ۲۰۰۰ مجهز شده بود که حتی خود فرانسوی‌ها نیز از آن استفاده نکرده بودند. سنگرهای مثلثی شکل طراحی شده توسط کشورهای پیشرفته در اختیارش قرار گرفته بود که غیر قابل نفوذ بود. آواکس‌های آمریکایی بر آسمان عربستان او را پشتیبانی می‌کرد و...

جنگ شهرها: در چهار مرحله و در مجموع ۱۱ ماه، عراق با بمباران و موشک باران شهرهای ایران، مردم غیرنظامی را هدف قرار داد. که در نهایت ایران نیز مجبور به مقابله به مثل شد و عراق را موشک‌باران نمود.

برتری موشکی عراق بعدها انگیزه‌ای برای بومی‌شدن صنعت ساخت موشک در ایران شد.

جنگ شیمیایی: عراق طی ۶ مرحله به صورت یک طرفه ۲۳۰ بار رزمندگان و مردم بی‌دفاع را با سلاح شیمیایی مورد حمله قرار داد، و حتی در سال ۱۳۶۶ مردم

^۱ بخشی از پیام رهبر انقلاب در تاریخ ۲۹ تیر ۱۳۶۷، صحیفه/امام، ج ۲۱

حلبچه را در خاک خود قتل عام نمود. ۳۰ نوبت این حمله‌ها علیه مردم غیرنظامی بود و در مجموع ۴۴ هزار نفر را به این شکل مجروح نمود.

جنگ نفتکش‌ها

در خلیج فارس، طی پنج مرحله، از سال ۶۳ بین ایران، عراق و آمریکا انجام شد که طی آن ۲۱۵ مورد عراق و ۱۸۰ مورد ایران حمله نمود که در مجموع این حملات، ۴۹ کشتی توسط عراق و ۱۶ کشتی توسط ایران منهدم شد.^۱

برکات جنگ

- سرافرازی ایران و اسلام
- روشن شدن چهره سیاه باطل و کفر و نفاق
- تهذیب اسراء ایران در خاک دشمن و آموزش اسراء عراق در دامن انقلاب
- پیشرفت نظامی، تربیت و رشد سرداران بزرگ و نقشه‌های عظیم جنگی
- ارتقای روحی و آشنایی با فرهنگ ایشار و شهادت- زنده شدن نمادهای فرهنگی همانند ارتباط با امام زمان (عج)- خواندن آیه و اجعلنا... پیشانی بند و...- سفرکاروان‌های راهیان نور، به کربلای ایران- جلوه رأفت اسلامی در رفتار با اسرای عراقی- آسایشگاه جانبازان، تابلوی ایثار انقلاب و....

برای مطالعه

آیا اسلام با جنگ موافق است؟

اسلام دین صلح است و جنگ را توصیه نمی‌کند و کسی را که ستیزه‌جو باشد سالم نمی‌داند و بر این عقیده استوار است که جنگ بر سر منافع، نامقدس، و بر سر حقایق، مقدس است و جهاد از سنخ رحمت الهی می‌باشد. در قرآن در همین رابطه آمده است: «الصلح خیر»^۲ در جامعه‌شناسی شاخه‌ای به نام پولومولوژی (جنگ‌شناسی) وجود دارد که صاحب نظران براین

^۱ رک: جمعی از نویسندگان، جنگ تحمیلی و منطقی، مرتضی، نگاهی بر هشت سال جنگ تبلیغاتی

^۲ سوره نساء، آیه ۱۲۸

عقیده‌اند که جنگ، موتور تاریخ است. تمدن‌ها با آن شروع می‌شوند و به وسیله آن نابود می‌شوند. خداوند در قرآن می‌فرماید: (كُنِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ)^۱ (جنگ بر شما به عنوان یک تکلیف نوشته شده است، در حالی که برای شما ناپسند به نظر می‌رسد، چه بسا که چیزی در نزد شما بد باشد و در واقع برای شما بهتر باشد و چه بسا که چیزی خوشایند شما باشد، در حالی که برای شما مضر باشد. این خداست که حقایق را می‌داند و شما بدان نادانید).

جنگ‌ها و درگیری‌های متعددی در زمان حکومت ۱۰ ساله پیامبر اکرم (ص) اتفاق افتاد که با حداقل تلفات همراه بود. مورخین رقم در حدود ۱۵۰۰ نفر را ذکر می‌نمایند. نیز جنگ‌های مسلمین در طول تاریخ را به سه دسته می‌توان تقسیم کرد: ۱- دفاع مشروع ۲- جهاد برای نجات مستضعفین ۳- جنگ‌های پادشاهان و امرایی که در سرزمین مسلمین حاکم بودند و انجام داده‌اند.

روشن است که دسته سوم نمی‌تواند مورد تأیید دین و قبول اولیاء الهی و علمای دینی باشد. باید دانست مسیحیت با شمشیر به اروپا، آمریکا و آفریقا وارد شد! ولی وجود میلیون‌ها مسلمان در روسیه، انگلستان، هند و چین که پای هیچ جنگجوی اسلامی بدان‌جا نرسیده است، حکایت از تسخیر قلوب مردم توسط اسلام دارد. نیز استقبال مردم ایران از اسلام و تشیع و هم‌چنین مسلمان شدن مغول پس از فتح ایران موید همین مسأله است. جنگ‌های صلیبی و جنگ جهانی اول و دوم که تأثیراترین واقعه تاریخ بشریت است، توسط اروپا و غرب و مسیحیان به راه افتاد.

به عنوان نمونه در کلیسای کوتناهورا، در شهری به همین نام در کشور چک، ۳۰ هزار اسکلت به دست آمده از یک گور دسته‌جمعی و در نتیجه جنگ‌های داخلی و مذهبی مسیحیان، به نمایش گذاشته شده است!

امروزه منبع شرارت و خشونت، غرب و آمریکاست که مورد حمایت پاپ نیز هستند. علی‌رغم این همه شواهد تاریخی، متأسفانه با تبلیغات نادرست، خشونت و ترور به مسلمین

^۱سوره بقره، آیه ۲۱۶.

نسبت داده می‌شود. برای نمونه، لطفی لیفونیان می‌گوید: تاریخ اسلام یک سلسله حوادث هولناکی است مرکب از جنگ و خون‌ریزی و کشتار!^۱

اما سر تی‌وی آرنولد در کتاب دعوت به اسلام معتقد است قبایل مسیحی از روی اختیار و بدون هیچ‌گونه اجبار به حکومت اسلامی راضی بودند.^۲

ویل دورانت در همین زمینه می‌گوید غالب مسیحیان حکومت مسلمانان را بر حکومت مسیحیان ترجیح می‌دادند.^۳

تحولات جمهوری اسلامی ایران

می‌توان پنج دوره در نظر گرفت:

دوره انتقال قدرت از سال ۵۷ تا ۶۲ (پیروزی انقلاب تا انتخاب آیت‌الله خامنه‌ای به ریاست جمهوری)

دوره تثبیت نظام از سال ۶۲ تا ۶۸ (افول کار گروهک‌ها، رحلت امام(ره) و رهبری آیت‌الله خامنه‌ای)

دوره بازسازی اقتصادی از سال ۶۸ تا ۷۶ (دو دوره ریاست جمهوری حجت‌الاسلام علی‌اکبر هاشمی رفسنجانی با مشخصات تشکیل کارگزاران سازندگی، توجه به صادرات، استقرار خارجی، تنش‌زدایی در روابط بین‌الملل، روابط با سعودی، اعراب و آسیای میانه، لطمه دیدن فرهنگ و عدالت با ترویج توسعه اقتصادی با مدل غربی و ایجاد زمینه‌های رفاه‌زدگی در میان مسئولین و...)

دوره توسعه سیاسی از سال ۷۶ تا ۸۴ (دو دوره ریاست جمهوری سید محمد خاتمی، با گسترش مطبوعات، فعالیت نهادهای مدنی، ادامه سیاست تنش‌زدایی، تعلیق امور هسته‌ای، ادامه مدل توسعه غربی برای جلب اعتماد و توجه سازمان‌های بین‌المللی)^۴

دوره بازگشت به اصول‌گرایی از سال ۸۴ تاکنون (دو دوره ریاست جمهوری

^۱ زمانی، مصطفی، *نقش کلیسا در ممالک اسلامی*، ص ۳۳

^۲ آرنولد، تی‌وی، *دعوت به اسلام*، ترجمه ابراهیم حسن، حسن، ص ۵۱

^۳ ویل دورانت، *تاریخ تمدن*، عصر ایمان، ص ۲۴۸ و ص ۲۶۹

^۴ رک: جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی ایران*، ص ۱۸۷ تا ۲۰۲

دکتر محمود احمدی نژاد، با پیشرفت و تکمیل فعالیت های هسته ای، اصلاح ساختار اقتصادی و هدفمند کردن یارانه ها)

دوران بازسازی اقتصادی ۱۳۷۶ - ۱۳۶۸

حجت الاسلام علی اکبر هاشمی رفسنجانی طی دو دوره ریاست جمهوری در پی سازندگی و رشد اقتصادی کشور و جبران خسارات جنگ برآمد. برنامه پنج ساله اول و دوم اقتصادی کشور به اجرا درآمد. کشور برای اینکه مورد حمایت بانک جهانی و صندوق بین المللی پول و دیگر نهادهای جهانی قرار گیرد، می بایست در ساختار اقتصادی خود براساس سیاست و شیوه ای توصیه شده حرکت می نمود.

در این دوره، غرب نیز با ناامید شدن از سرنگونی نظام جمهوری اسلامی، استحاله نظام و تهاجم فرهنگی به ارزش های آن را در دستور کار خود قرار داده بود. اجرای این برنامه ها مشکلات فرهنگی اجتماعی زیادی در کشور ما به وجود آورد. همان زمان، رهبر انقلاب بارها به بحث تهاجم فرهنگی اشاره نمودند: «در جامعه اسلامی هم ممکن است مترف بوجود بیاید. فسق هم دنبال خودش می آورد... اگر مبلغی از مخارج دولت، عبارت از تغییر دکوراسیون اتاق مدیرکل و... باشد، این جرم و خطاست... این چه وضعی است که همین طور بی حساب و کتاب جلوی هر وزارتخانه و اداره ای، ده ها ماشین به رنگ های گوناگون متعلق به مسئولان آن جا به چشم می خورد؟! کسانی هستند که تلاش می کنند و حقیقتاً در صدد این هستند که طبقه ممتاز جدیدی در نظام جمهوری اسلامی به وجود آورند. یک طبقه مرفه بی درد!»^۱

دوران توسعه سیاسی و اصلاحات ۱۳۸۴ - ۱۳۷۶

سید محمد خاتمی طی هشت سال بعد، برای رسیدن به توسعه اقتصادی، راه توسعه سیاسی را در پیش گرفت که زمینه شکل گیری جریان اصلاح طلبی در جامعه

^۱ سخنان رهبر، روزنامه کیهان، ۲۵ تیر ۱۳۷۶.

را فراهم آورد.

پس از جنگ جهانی دوم، کشورهای توسعه یافته برای کشورهای در حال توسعه (یعنی کشورهایی که به دنبال آنند که اقتصاد خود را به سطح کشورهای توسعه یافته برسانند) نسخه یکسانی پیچیدند و آن این بود که باید برای توسعه اقتصادی، اول ساختار سیاسی خود را همانند کشورهای غربی نمایند.

در برنامه پنج ساله سوم، موفقیت دولت جدید برای رشد اقتصادی کشور کم تر از برنامه اول و دوم بود، چرا که انرژی جامعه بر توسعه سیاسی مورد هدف، صرف شد. در این دوره حوادث زیادی در جامعه رخ داد و ایجاد تنش نمود. از جمله فتنه کوی دانشگاه در ۱۸ تیر ۱۳۷۸، که طی آن، سحرگاه جمعه، کوی دانشگاه تهران و خیابان های اطراف آن، صحنه تظاهرات دانشجویان در دفاع از روزنامه سلام و علیه طرح اصلاحیه قانون مطبوعات گردید. پس از آن، با ورود نیروهای انتظامی به محوطه دانشگاه و دخالت عوامل نفوذی، درگیری هایی اتفاق افتاد که طی آن یک نفر کشته و تعدادی مجروح شدند. در جریان غائله کوی دانشگاه، مدیریت رهبری به گونه ای بود که نه تنها کشور را از این بحران به خوبی خارج ساخت و زبان دشمنان انقلاب اسلامی را که در صدد جدا نمودن دانشجویان و مردم از انقلاب و در مقابل نظام قرار دادن آن ها بودند کوتاه ساخت، که منجر به حماسه پرشکوه ۲۳ تیر و صحنه نمایش حمایت مردم از انقلاب اسلامی و ولایت و پیوند عمیق تر مردم و دانشجویان با نظام گردید و توطئه دشمنان را خنثی نمود.

هم چنین در مورد تهاجم برخی روزنامه ها با سوء استفاده از آزادی مطبوعات، به مقدسات اسلام و ارزش ها، ایشان با قاطعیت به مقابله با آنان برخاسته و فرمودند: «بنده منتظر می مانم بینم دستگاه های مسئول چه می کنند و الا جلوگیری از این حرکت مودیان کار دشواری نیست. بنده منتظر اجازه سازمان های بین المللی برای نحوه اداره این کشور نمی مانم، منتظرم دستگاه های مسئول، وزارت ارشاد، دستگاه قضائی و دستگاه امنیتی کار خودشان را بکنند، بینم این کسانی که در بعضی از این مطبوعات، ایمان مردم را هدف گرفته اند از جان مردم چه می خواهند! من با مسئولان

اتمام حجت می‌کنم، مسئولان باید در این مورد اقدام بکنند، ببینند، کدام روزنامه است که از حدود آزادی پا را فراتر می‌گذارد.»^۱

اصلاح قانون مطبوعات با جنجال‌آفرینی و در همان آغاز فعالیت مجلس ششم، با چند فوریت، در دستور کار قرار گرفت. در حالی که مطالبات حقیقی مردم چیزهای دیگری بود، ایشان با حکم حکومتی به این غائله پایان بخشیدند و در نامه‌ای به مجلس شورای اسلامی فرمودند: «مطبوعات کشور سازنده افکار عمومی و جهت دهنده همت و اراده مردماند، اگر دشمنان اسلام و انقلاب و نظام اسلامی مطبوعات را در دست گیرند یا در آن نفوذ کنند، خطر بزرگی امنیت، وحدت و ایمان مردم را تهدید خواهد کرد و این جاست که سکوت خود و دیگر دست اندرکاران را در این امر حیاتی جایز نمی‌دانم. قانون کنونی تا حدودی توانسته است مانع بروز این آفت بزرگ شود، تغییر آن و امثال آن‌چه در کمیسیون مجلس پیش‌بینی شده مشروع و به مصلحت کشور و نظام نیست.»^۲

زمانی که منادیان و مدعیان اصلاحات غلَم اصلاح طلبی را به دوش گرفتند و مخالفان نظام نیز به حمایت از آن‌ها پرداختند، رهبری نظام ضمن تأکید بر ضرورت ایجاد اصلاحات در جامعه، مرز میان اصلاحات حقیقی و دروغین را تبیین نموده و فرمودند: «اصلاحات، یا اصلاحات انقلابی و اسلامی و ایمانی است که همه مسئولان کشور، مردم مؤمن و صاحب‌نظران با این اصلاحات موافقند و یا اصلاحات آمریکایی است که همه مسئولان کشور، مردم مؤمن و همه آحاد هوشیار ملت با آن مخالفند.»^۳ از این‌رو بر تعریف مشخص از اصلاحات تأکید نمودند، زیرا «اگر تعریف مشخصی از اصلاحات نشود الگوهای تحمیلی غلبه خواهد کرد همان اتفاقاتی که در شوروی افتاد، چون نمی‌دانستند چه کار می‌خواهند بکنند، لذا به سراغ تقلید ناشیانه

^۱ همان، ۷۷/۶/۲۵

^۲ همان، ۷۹/۵/۱۶

^۳ رهبر انقلاب، منشور اصلاحات، ص ۳۰

اصلاحات در الگوها و مدل‌های غربی رفتند و به آن‌ها پناه بردند.^۱

اصلاحات آمریکایی

- حذف دین از عرصه حیات سیاسی و اجتماعی کشور
 - آزادی و اباحه‌گری
 - ختم انقلاب و پایان دوران انقلابی‌گری
 - برکناری روحانیت از مصادر امور و حذف نهاد روحانیت شیعه
 - تحدید و حذف ولایت فقیه و رهبری جامعه
 - تغییر قانون اساسی و برخی قوانین موضوعه کشور
 - حذف نهادهای پاسدار حاکمیت دینی
 - توقف اجرای احکام اسلامی و الحاق به فرهنگ جهانی (فرهنگ غربی)
 - احیای ملی‌گرایی و بازگشت به سنت‌های ماقبل اسلام
 - برقراری روابط با آمریکا و همراهی با روند صلح خاورمیانه
 - ورود سرمایه داران و شرکت‌های خارجی و باز کردن درهای اقتصادی به روی غرب
 - اصلاح و رفرم در دین (پروتستانتیزم)
 - عمده کردن جریان‌های قومی و اقلیت‌های موجود در کشور
 - تغییر نگاه و نگرش نسبت به غرب
 - پیاده کردن الگوهای غربی^۲
- «ریچارد کلمن» مشاور کاخ سفید و سیاست‌مدار آمریکایی: «با روی کار آمدن اصلاح‌طلبان در ایران ظاهراً روزهای تلخ سرگردانی آمریکا سپری شده است و از این پس باید شاهد فرو ریختن ستون‌های این نظام سرکش و مهارنشده باشیم.»
- خانم شیرین عبادی در همایش «اصلاح چیست و اصلاح طلب کیست» می‌گوید:
- «ما تازه در حال پیدا کردن اسلام هستیم، این نشان‌دهنده‌ی این است که قرائت‌های

^۱ همان، ص ۳۱

^۲ رک: ذوالقدر، محمدباقر، *اصلاحات آمریکایی*

مختلفی از دین می‌توانیم داشته باشیم.^۱

در ایام اصلاحات نشریه‌های گوناگون و نویسندگان فراوانی در داخل و خارج از کشور به فعالیت پرداخته و علیه نظام مقدس جمهوری اسلامی اقدام به سم‌پاشی نمودند.

برای مطالعه

برخی از نشریه‌های دوران اصلاحات

- هفته‌نامه مبین • هفته‌نامه آبان • پیام هاجر • پرتو • صبح امروز • روزنامه سلام • هفته‌نامه راه نو • ماه‌نامه دنیای سخن • روزنامه جهان اسلام • روزنامه نشاط • پیام هامون • مجله ایران فردا • روزنامه خرداد و....

برخی از چهره‌های دوران اصلاحات

موسوی خونی‌ها • عبدالکریم سروش • عباس عبدی • هاشم آغاچری • سعید حجاریان • عمادالدین باقی • محسن کدیور • ناصر آملی • صادق زیبا کلام • اصغر افتخاری • غلامرضا خواجه سروی • سهراب بهزاد • مینا مطلبی • سعید مدنی • مجتبی لطفی • بهاء الدین خرمشاهی • مصطفی تاج زاده • عطاء الله مهاجرانی • حبیب‌الله پیمان • مجید محمدی • ابوالفضل موسویان • احمد نراقی • فرخ ارقند • محمدکاظم محمدی اصفهانی • علیرضا دست افشان • فرامرز شکوری و....

اسامی برخی از نویسندگان ضدانقلاب که کتاب‌هایشان ترویج شد

نام نویسنده	نام کتاب	وضعیت فرد
احمد شاملو	هم‌چون کوچه‌ای بی انتها • از زخم قلب • درجدال با خاموشی • شعر زمان • شهریارکوچولو در آستانه • دشنه در دیس • آیدا درخت و خنجر و خاطره • از هوا و آیین‌ها • بن‌بست‌ها و ببرهای عاشق - (در سال ۷۶ و ۷۷ منتشر شده‌اند).	ابتدای انقلاب مدافع چریک‌های فدائی، و منافقین، مورد حمایت فرح، جاسوسی برای آلمان، ابتذال در آثار

^۱ خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، ۷۹/۵/۲۰

منصور کوشان	مفهوم دیگر الفبا	سردبیر آدینه، از امضاء کنندگان نامه ۱۳۴ نفر علیه جمهوری اسلامی (از امضاء کانون نویسندگان) مخالف با بسیج و ارزش‌ها
مسعود بهنود	امینه • از دل گریخته • ضد یاد • این سه زن: فیروزه، مریم، اشرف پهلوی • ما می‌مانیم	سردبیر روزنامه آیندگان (آژانس بین‌المللی یهود در ایران) سردمدار تشکیلات روشنفکر مخالف رژیم پهلوی، جهت جلوگیری از سقوط آن، خبرنگار ویژه بی‌بی‌سی و ایران در اسرائیل، مخالف با ارزش‌ها، حمایت و دادن لقب امام به شریعتمداری
سیمین بهبهانی	کوی نامه عشق (مجموعه عاشقانه) • جای پا تا آزاد • از سال‌های آب و سراب • صادق هدایت در بوته نقد و نظر	شاعر و ترانه‌سرای طاغوت، ضد انقلاب، فراماسیونر خارج از کشور و از امضاء کنندگان ۱۳۴ نفره و....
فریدون مشیری	گزیده اشعار • لحظه‌ها و احساس • این سه دختر • آه باران • مروارید مهر • پرواز با خورشید • آواز آن پرستو غمگین • دلاویزترین	مدیر کل پست و تلگراف و تلفن رژیم طاغوت، فراماسیونر
عمران صلاحی	حالا حکایت ماست	دریافت‌کننده نشان پهلوی، حامی چریک‌های فدایی و منافقین، خواندن اشعار مبتذل در کاخ‌های جوانان رژیم سابق، تمسخر به شهدا
غلامحسین ساعدی	تاتار خندان • چوب‌بدست‌ها و رزیل • عزاداران بی‌دل • ترس و لرز	از امضاء کانون نویسندگان با تفکر ضددینی و رکیک، همکاری با ساواک، ارتباط با حزب خلق مسلمان و نهضت دمکراتیک، اهانت به امام (ره)

هوشنگ گلشیری	جدال نقش با نقش	حمله به ارزش‌ها، روابط با وابسته فرهنگی آلمان و دیگر کشورهای غربی، از امضاء کنندگان بیانیه‌های ۱۳۴ نفره
محمد علی سپانلو	فیروزه در غبار • در جستجوی حقیقت	کتاب‌های مبتذل، تمسخر به مقام رهبری
محمود اعتماد زاده	جان شیفته	عضو حزب توده و کانون نویسندگان، ارتباط با ساواک
صمد بهرنگی	تلخون • کند و کاو در مسائل تربیتی ایران • قصه‌های صمد • افسانه‌های آذربایجان	از عناصر چپ و کمونیست
نادر نادرپور		همکاری با ساواک، دفاع از سلمان رشدی، نشر اکاذیب علیه انقلاب اسلامی، شخصیتی بی‌دین و شهوت‌پرست و همکار بختیار و دیگر فراریان پس از انقلاب
حمید مصدق	آبی، خاکستری، سیاه	مبتذل‌نویس و از اعضای کانون نویسندگان و امضاء کنندگان نامه ۱۳۴ نفره
باقر پرهام		ضد انقلاب خارج از کشور و از امضاء کنندگان نامه ۱۳۴ نفره

نام برخی دیگر از عناصر اهل قلم و منحرف

اسماعیل پوروالی (روزنامه نگار درباری) • علی‌اصغر حاج سید جوادی • مهرداد رهسپار • محمد درخشش (وزیر فرهنگ دولت علی امینی) • احسان نراقی • شاهپور زندیا • عبدالکریم لاهیجی • سیروس علی‌نژاد (معاون سردبیر روزنامه آیندگان و مجله آدینه) • علیرضا میبدی (همکار مجله فردوسی) • مصطفی فاتح (عامل نفتی انگلستان) • ضیاء اروجی • ضیاء

آتابای • سیروس شرفخانی • علی بهزادی (مدیر سپید و سیاه، هفته نامه فراماسون) منوچهر هزارخانه‌ای • نجف دریابندری • حسین مهری (عضو دفتر فرح) • کاوه گلستان

نمونه‌هایی از ادعاهای باطل دوران اصلاحات

- هدف انقلاب این نبود که یک فرد عادل و عالم را حاکم کند.^۱
- بعد از انقلاب شاه مستبد رفت ولی استبداد همچنان باقی است، تازه رنگ شرعی هم به خود گرفته است.^۲
- تبعیت از بزرگان خصیصه جوامع عقب مانده است.^۳
- انقلاب ما دنبال تحقق جمهوریت بود نه اجرای احکام شریعت^۴
- الکساندر آلدre نویسنده فرانسوی می گوید: «من در هیچ کجای دنیا، ندیدم که روشنفکران جامعه‌ای، در کشاکشی ویرانگر، بنیاد پولادین جامعه خود را با پتک تحلیل های سیاسی خود در هم بکوبند، اما این اتفاق بی سابقه، در انقلاب ایران در حال انجام است.»^۵
- حادثه تأسف بار دیگر نامه نمایندگان مجلس ششم به رهبر در ۳۱ اردیبهشت و تحصن نمایندگان در اعتراض به رد صلاحیت های صورت گرفته توسط شورای نگهبان در دی ماه ۱۳۸۲ بود.
- در بخشی از این نامه آمده است: «غالب ملت ناراضی و ناامید، اکثریت نخبگان ساکت یا مهاجر، سرمایه های مادی گریزان و نیروهای خارجی از هر طرف کشور را احاطه کرده اند.»
- در ادامه، رهبری را به رابطه با آمریکا دعوت می نمایند: «اگر جام زهری باید نوشید، قبل از آنکه کیان نظام و مهم تر از آن، استقلال و تمامیت ارضی کشور در

^۱ کدیور، محسن، نشریه ی پرتو، ش ۴۸

^۲ یزدی، ابراهیم، آبان، ۷۸/۱/۱۴

^۳ کدیور، محسن، نشریه صبح امروز، ۷۸/۱/۳۱

^۴ نشریه صبح امروز، ۷۸/۱/۲۵

^۵ ماهنامه صبح، فروردین ۱۳۷۸، به نقل از لیبراسیون، پاریس، ۱۹۹۱

مخاطره قرار گیرد، باید نوشیده شود.»

این نامه در رسانه‌های جهانی بازتاب گسترده‌ای یافت و موجب امیدواری دشمنان نظام گردید. اما چند روز بعد رهبری در سخنان خود فرمودند: «کسانی که فکر می‌کنند نظام اسلامی قادر به مقاومت و ایستادگی در برابر نظام سلطه نیست، این نوع تحلیل‌ها، ریشه در ضعف ایمان دارد و اگر کسی ایمان قوی به خدا داشته باشد، این گونه تحلیل نمی‌کند... امروز آمریکا به مراتب ضعیف‌تر از قبل شده و جمهوری اسلامی قدرتمند تر از گذشته است.»

در اواخر آن ایام، آقای خاتمی تحت فشار تندروهای اطراف خود قرار گرفت تا در مقابل رهبری بایستد، ولی چنین کاری نشد و در پایان با اعلام این‌که جامعه مدنی مورد نظری، جامعه مدینه الرسول است، آب پاکی را بر روی دست مخالفان نظام ریخت و به دنبال آن، بحث عبور از خاتمی در میان اصلاح‌طلبان به میان آمد.

دوران بازگشت به اصول‌گرایی با شعار پیشرفت و عدالت

برخی از نظریه‌پردازان با توجه به افکار ماکس وبر مدعی بودند که علی‌رغم استثنائی بودن این انقلاب، در نهایت با فوت بنیانگذار کاریزماتیک آن، روند امور با سرعت بیشتری نیل به سوی مدرنیته حرکت خواهد کرد. شاید مرور برخی حوادث و سیاست‌های حاکم در دوران‌های موسوم به سازندگی و اصلاحات، این نظریه را تقویت می‌کرد. اما وقوع انتخاب نهم ریاست جمهوری، نادرستی این‌گونه تحلیل‌ها را نیز نشان داد.

فرد منتخب، بیشترین تأکید و اصرار را در بازگشت به گفتمان امام و انقلاب داشت و رفتار و اقدامات او نیز با استفاده از ادبیات دینی و مبتنی بر نظریات و دیدگاه‌های رهبر انقلاب بود.

حاکمیت گفتمان اصول‌گرایی در کشور، بازگشت سیاست خارجی به استراتژی تهاجمی، پیدایش آرایش جدید سیاسی در کشور (از بین رفتن فضای دو قطبی)، انجام اصلاحات متعدد، از قبیل ندی بنزین، آزاد سازی قیمت‌ها و پرداخت یارانه، طرح تحول اقتصادی، پرداخت سهام عدالت، سفرهای استانی و... از نتایج این دوره بود.

فتنه و انقلاب رنگین

دشمن بعد از نفوذ و استحاله درونی با شبهه‌افکنی و نامشروع جلوه دادن در پی براندازی نرم برمی‌آید.

اکنون نزدیک به ۲۰ سال از زمانی که سازمان سیا استفاده از روش‌های بدون خشونت برای سرنگونی دولت‌های محکم و غیرمنفعل را آغاز کرد می‌گذرد. این سازمان بدون آنکه خشم و مخالفت جامعه جهانی را برانگیزد به اهداف خود می‌رسد.^۱ منبع ایدئولوژیکی این اهداف، جین شارپ فیلسوف بنیاد آلبرت انیشتن^۲ است.

جنگ سایبری (شبکه‌های اجتماعی مجازی)، جنگ امواج (رسانه‌های بیگانه) و جنگ دیجیتال (رسانه‌های شخصی کم دامنه) از جمله این اقدامات است.

برخی روش‌ها در این جنگ عبارتند از: تبدیل هر فرد به یک رسانه (خبرنگار شهروندی)، انجام عملیات روانی (مشروعیت‌زدایی، اعتمادزدایی، کارآمدزدایی)، بی‌ثباتی و تضعیف ساختار سیاسی، باورسوزی و باورسازی، جابه‌جایی ارزش‌ها، القاء تنفر، سیاه‌نمایی، بحران‌سازی، شایعه، دروغ و....^۳

براندازی نظام در چکسلواکی ۱۹۸۹، صربستان ۲۰۰۰، گرجستان ۲۰۰۳ (گل‌رز)، اوکراین ۲۰۰۴ (نارنجی) و قرقیزستان ۲۰۰۵ (گل لاله) با موفقیت انجام شد.^۴ در انتخابات ریاست جمهوری، حرکت نادرست خواص در داخل، با ورود مخالفین و معاندین داخلی به عرصه اغتشاش، و امیدوار شدن دشمنان خارجی و سنگ تمام گذاشتن مقامات آمریکا و انگلیس و برخی کشورهای عربی، شبکه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی و خبرگزاری‌های استکبار جهانی چون BBC، VOA و... گروهک‌های ضدانقلاب هم چون منافقین، بهائیان، نهضت آزادی و... موجب شد تا همه در پی

^۱ رک: جمعی از نویسندگان، *گذر از فتنه*، ص ۱۵۴ و فصلنامه *عملیات روانی*، ش ۳

^۲ رک: جمعی از نویسندگان، *گذر از فتنه*، ص ۲۰۱

^۳ همان، ص ۲۲۴

^۴ همان، ص ۱۶۳

ایجاد یک انقلاب رنگین (سبز) در ایران بر آیند.

رهبری در این باره فرمود:

«بعد از انتخابات که تحرکاتی از طرف بعضی ها شروع شد، یک تجاوب نسبی هم از سوی جمعی از مردم تهران صورت گرفت، آن ها امیدوار شدند، فکر کردند آن چه که تصور می کردند، انجام شد و گرفت و امیدوار شدند. لذا دیدید که این دستگاه ها و وسایل رسانه ای و صوتی و الکترونیکی و ماهواره ای و غیره حضورشان در صحنه را چطور تشدید کردند، صریح وارد میدان شدند. قبلاً امیدوار نبودند که این کار بگیرد، بعد دیدند نه، گرفت، لذا سریع وارد میدان شدند، منتها خوشبختانه مثل همیشه که مسائل ایران را بد می فهمند و ملت ایران را نمی شناسند، این دفعه هم شناختند.»

ولی توجه نداشتند که دست خدا و خون شهدا حامی این نظام است و وضعیت ایران با کشورهای دیگر متفاوت است.

فصل نهم:

نتایج انقلاب اسلامی ایران

دستاوردها

- استقرار حاکمیت الهی در ادامه‌ی راه انبیاء و اولیاء الهی
- احیای ارزش‌های دینی و اخلاقی و اسلام ناب
- حرکت انقلابی مردم ما کاری ارزشمند است که آرزوی همه‌ی انبیاء بود. آیت‌الله شهید محمد باقر صدر، روز فرار محمدرضا پهلوی در نجف فرمود: «الیوم تحقق آمال الانبیاء» امروز آرزوی انبیا به وقوع پیوست.^۱
- رواج دین در تمام زمینه‌ها، طرح فلسفه و عرفان صحیح اسلامی، طرح احکام قرآنی در عرصه‌ی زندگی همچون حج ابراهیمی، ترویج نماز، شهادت، آبادی مساجد و...
- سرنگونی رژیم وابسته‌ی ستمگر شاهنشاهی
- استقلال سیاسی با شعار نه شرقی نه غربی
- آزادی از سلطه‌ی ابرقدرتها
- رضاشاه با کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ و محمدرضا با اشغال کشور توسط بیگانه در شهریور ۱۳۲۰ و در ادامه با کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ قدرت یافتند و انقلاب، یک حکومت کودتایی را تبدیل به حکومت مردمی و مستقل نمود.
- فروغی، نخست‌وزیر رضاشاه و محمدرضا پهلوی می‌گوید: «ایران مثل آستین بی حرکت است که تا دست دولت انگلیس در آن نباشد، ممکن نیست تکان بخورد.»^۱

^۱قرائتی محسن، درس‌هایی از قرآن

آقای بوش، رئیس جمهور آمریکا، در جمع صهیونیست‌های مقیم این کشور می‌گوید: «آیا امکان دارد روزی برسد که دوستان ما مثل سابق (دوره ی پهلوی) در ایران سرکار بیایند و از ما اطاعت کنند!»^۲

تأثیر انقلاب بر مدل‌های فکری جهانی و به چالش کشیده شدن تمدن غرب

برای مطالعه

انقلاب اسلامی ایران در شرایطی به پیروزی رسید که جامعه ی ایرانی، بیش از صد سال درگیر اجرای نظریه‌های توسعه و مدرنیزاسیون بود و تحلیل تحلیل‌گران نشان می‌داد که جامعه ایرانی می‌تواند یک نمونه موفق در استحاله و گذار جوامع از مراحل سنتی به دوره‌ی مدرن باشد.

تمام تلاش‌هایی که از سوی روشنفکران و حکام دستگاه‌های فرهنگی و امنیتی قدرت‌های بزرگ، از قبل از مشروطه در این کشور آغاز شده و در مقاطع مختلف با استفاده از مهره‌ها و شیوه‌های گوناگونی به منصفی ظهور رسیده بود، با ظهور یک مرد روحانی سالخورده در صحنه ی سیاسی کشور که مردم تجلی و هویت تاریخی و دینی خود را در رفتار و کلام او می‌دیدند، به هم خورد و انقلاب ۱۳۵۷ به پیروزی رسید.

شوک پیروزی بیش از حوزه ی سیاسی، در حوزه ی نظری خود را نشان داد و محافل علمی و نظریه‌پردازی از فهم تئوریک انقلاب عاجز ماندند.

بعد از رنسانس، مدرنیته در جهان ترویج می‌شد و کسی به قرآن نمی‌اندیشید، اما چند صباحی است پست مدرن، پشت کردن به مدرنیته، از سوی برخی تبلیغ می‌شود. با این حال، انقلاب به هیچ‌کدام توجه نداشته و دین را در عرصه ی عمل و به عنوان مبنای حکومتی ایده‌آل مطرح نموده است.

آن‌چه تاکنون بشر از حکومت‌های دینی مشاهده نموده است، تجربه ی خوبی نبوده و حکومت‌های انحرافی کلیسا و حتی حکومت‌های فاسد بنی امیه و بنی عباس و عثمانی چهره خوبی از خود نشان ندادند. لذا شاید حق داشته باشد که با دین برخورد منفی نماید. بعد

^۱ رائین، اسماعیل، *فراموش‌خانه و فراماسوئری*، ج ۱، ص ۴۵۳

^۲ *روزنامه‌ی کیهان*، ۱۳۸۱/۴/۴، ص ۱۴

از انقلاب اسلامی توجه به دین زیاد شد و تنها تا سال ۲۰۰۰ م بیش از ۵۰۰ پایان‌نامه در مورد انقلاب اسلامی در آمریکا نگارش یافته است.

□ از بین بردن نظریه‌هایی که دستیابی به توسعه را با سکولاریزه شدن فرهنگی همراه می‌دانستند

- مورد تأیید قرار دادن برخی از انتقادات وارده بر مدرنیته
- فراهم آوردن زمینه ظهور نسل جدیدی از نظریه‌های انقلاب
- طرح اسلام انقلابی ناب و طرد اسلام آمریکایی و غربی
- ارائه‌ی مکتب سیاسی اسلام
- ایجاد نگرش جدید در مسائل دینی و فقهی اسلام و تشیع
- طرح حکومت اسلامی و ولایت فقیه
- ایجاد حکومت مردمی و طرح دموکراسی و حقوق بشر اسلامی
- طرح الگوی رهبری و سیاست اسلامی
- طرح الگوی شیوه مبارزه و مقابله با دشمنان و توطئه‌های آنان
- اعاده‌ی روحیه‌ی عزت به مسلمین
- افزایش آگاهی، بینش و مشارکت سیاسی مردم ایران و دیگر مسلمانان
- آزادی واقعی و متفاوت با آزادی دروغین غرب
- عدالت اجتماعی و حرکت در جهت یاری محرومان
- ایجاد روحیه خودباوری در میان مردم
- ارتقای جایگاه واقعی زن و ارائه‌ی حجاب اسلامی و نفی ابتذال غربی
- شکستن ابهت و هیمنه‌ی پوشالی مستکبران و مقابله‌ی ۳۳ ساله با توطئه‌های آمریکا و همراهانش
- ایجاد نهضتی در جهت یاری و بیداری مظلومان عالم
- دفاع از مردم مظلوم، مخصوصاً در لبنان و فلسطین و افغانستان و عراق
- آغاز عصر جدید در مناسبات کشورهای جهان، با خروج ایران از پیمان سنتو
- شمارش معکوس حیات غده‌ی سرطانی منطقه، اسرائیل غاصب

- رهبری معظم انقلاب، اهداف اسلامی را در یک فرایند ۵ مرحله‌ای ترسیم نمودند:^۱
 - انقلاب اسلامی ایران
 - نظام اسلامی (با ساختار و قوانین اسلامی)
 - دولت اسلامی (با کارگزاران اسلامی)
 - کشور اسلامی (با گسترش عدالت)
 - جامعه و تمدن اسلامی (که در آن آحاد مردم به آداب و رسوم دینی توجه داشته باشند و امت اسلام متحد و در ارتباط با یکدیگر به سر برند).
 - تأثیر انقلاب در آن سوی مرزها و بیداری اسلامی در میان مسلمانان زیر سلطه
 - ورود روحانیت و علما به عرصه‌ی سیاسی و اجتماعی جامعه
 - معرفی تشیع به جهانیان
- آیت‌الله فاضل لنکرانی در جملاتی فرمودند: «بزرگ‌ترین دستاورد انقلاب این بود که امام، شیعه را برای اولین بار به دنیا معرفی کرد.»^۲
- در میان صدها کتاب که در غرب در مورد اسلام نوشته شد، یک جلد هم به تشیع نپرداخته است و شیعه در حاشیه‌ی تاریخ قرار داشت.
- گوستاولوبون پنجاه سال در مورد اسلام تحقیق کرد و به اندازه‌ی یک درصد آن هم به تشیع نپرداخت.
- در دائره‌المعارف اسلام تنها به صورت گذرا از شیعه نام برده می‌شود.
- سربلندی نام ایران و ملت ایران به عنوان کشوری قدرتمند و تأثیرگذار در منطقه و جهان، با اتخاذ سیاست‌های معقول و انقلابی
 - حفظ تمامیت ارضی کشور در حمله عراق با پشتیبانی جهانی از وی
 - ارائه‌ی سینمای سالم و فیلم‌های معنوی‌گرا
 - سینمای ایران جزء ۱۰ سینمای برتر جهان و در امر دوبله، در زمره‌ی یکی از سه

^۱ روزنامه خراسان، سخنرانی ۱۲ و ۱۳/۹/۱۳۸۰

^۲ روزنامه‌ی جمهوری اسلامی ایران، ۱۶/۶/۱۳۸۷

کشور اول جهان است.^۱

- مبارزه با بهائیت، وهابیت، فرقه‌های انحرافی تصوف و...
- مبارزه با انحرافات، بی‌عفتی، شراب‌خواری، قمار و...
- مبارزه با بی‌سوادی که تقدیر یونسکو را همراه داشت.
- مبارزه با قاچاق مواد مخدر و تقدیر مجامع بین‌المللی، ۸۰ درصد مواد مخدر جهان در ایران کشف و منهدم می‌شود.
- ایجاد انقلاب فرهنگی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، در سال ۱۳۹۰ بالاترین رشد علمی در جهان که ۱۱ برابر متوسط جهانی است برای ایران به ثبت رسیده است و...
- استقلال کشور و اخراج بیش از صد هزار آمریکایی و غربی از کشور که حقوق‌های کلان دریافت می‌کردند.
- توانایی بالا در امر صنایع سدسازی و پزشکی و نظامی و...
- ساخت هواپیماهای نظامی، چرخ‌بال، تانک، زیر دریایی، انواع موشک و دیگر تسلیحات جنگی و صدور به بیش از ۳۰ کشور جهان و...
- حرکت قاطع در مسیر هسته‌ای شدن
- ساخت ماهواره فضایی و فناوری‌های کلیدی در این زمینه
- امروز کجاست رزم آرا، نخست وزیر محمدرضا که می‌گفت: ایرانی آفتابه نمی‌تواند درست کند... که بیاید و ببیند فرزندان این آب و خاک ماهواره به فضا فرستاده‌اند.
- برگزاری بیش از ۳۰ انتخابات آزاد و مردمی در کشور طی سال‌های گذشته، تمام مسئولین نظام با انتخاب مستقیم و یا غیرمستقیم مردم انتخاب می‌شوند.

کارآمدی نظام جمهوری اسلامی

کارآمدی هر نظام در واقع موفقیت در دستیابی به اهداف مورد نظر با توجه به امکانات و موانع جامعه است.

^۱ جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی ایران*، ص ۲۳۰

آرمان‌های انقلاب ما، آرمان‌های انبیاء و ائمه‌ی معصومین(ع) است و در درازمدت محقق می‌گردد و ما تا تحقق کامل شعارها، فاصله‌ی زیادی داریم، ولی مجموعاً با در نظر گرفتن امکانات و مشکلات بر سر راه، حرکت جامعه ما قابل قبول بوده است.^۱

مقایسه‌ی دو رژیم پهلوی و جمهوری اسلامی

قیاس دو حکومت، از جمله نظام فعلی و قبلی، به دلایل زیادی صحیح نیست، چرا که از شرایط مساوی برخوردار نیستند، مهم‌ترین مشکل حکومت قبلی، فساد و بی‌لیاقتی بود و مهم‌ترین مشکل حکومت فعلی، دشمنی‌های ابرقدرت‌ها و ضربه‌های پیاپی آنان است.

علی‌رغم وجود خسارات زیاد مادی و معنوی ناشی از انقلاب و جنگ تحمیلی و توطئه‌های گوناگون، آن‌قدر مفساد رژیم پهلوی زیاد بوده که می‌توان مدیران حکومت جمهوری اسلامی را با تمام ضعف‌ها و کمبودهایشان در خیلی از موارد و شاخصه‌ها، حتی اقتصادی و مادی هم از رژیم منحل گذشته برتر دانست.

برای مطالعه

مقایسه برخی شاخص‌ها بعد و قبل از انقلاب

شاخص	دوران پهلوی	دوران جمهوری اسلامی
جمعیت	۳۵ میلیون نفر با ۶۰٪ روستایی	۷۲ میلیون نفر با ۳۱/۵٪ روستایی
تولید نفت	۶ میلیون بشکه در روز	۴ میلیون بشکه در روز
مصرف داخلی	۰/۵ میلیون بشکه در روز	۱/۶ میلیون بشکه در روز
صادرات نفت	۵/۵ میلیون بشکه در روز	۲/۴ میلیون بشکه در روز
درآمد نفت	حدود ۲۴ میلیارد دلار در هر سال	۶ میلیارد دلار در سال ۹/۹، ۱۳۶۵، ۲۳ میلیارد دلار در سال ۱۳۷۷، ۲۳ میلیارد

^۱ - رک : محمود فتحعلی، مباحثی در باب کارآمدی

و یا ۷۲۰۰ میلیارد ین در هر سال	دلار در سال ۱۳۸۲، ۳۰ میلیارد، دلار در سال ۱۳۸۳، ۴۵ میلیارد دلار در سال ۱۳۸۴، ۵۱ میلیارد دلار در سال ۱۳۸۵، ۷۰ میلیارد دلار در سال ۱۳۸۶، و یا ۳۰۰۰ میلیارد ین در سال ۱۳۸۳، ۴۵۰۰ میلیارد ین در سال ۱۳۸۴، ۵۱۰۰ میلیارد ین در سال ۱۳۸۵	
ارزش دلار	۱ دلار = ۳۰۰ ین	۱ دلار = ۱۰۰ ین ژاپن
درآمد سرانه نفتی (سالانه)	۷۰۰ دلار ۲۱۰۰۰۰ ین ژاپن	۱۲۰ تا ۷۰۰ دلار، ۷۰۰۰۰ ین ژاپن
تورم جهانی	پایین	بالا
توقعات و الگوی مصرف	توقعات پایین و مصرف ساده	توقعات بالا و مصرف متنوع و پیچیده
موانع	بدون مانع	خروج سرمایه های کشور توسط خاندان پهلوی، ورشکستگی نظام بانکی کشور، مسدود کردن اموال و دارایی های ایران در اروپا و آمریکا، باقی ماندن بدهی های نظام پهلوی، تحریم و محاصره اقتصادی، خسارات جنگ
برق	۳۰۰۰ روستا	۸۵۰۰ روستا (۹۹ درصد جمعیت روستایی)
تلفن	۳۱۲ روستا	۵۳۰۰۰ روستا
راه مناسب	۲۵ درصد	۹۰ درصد
آب سالم	۱۱/۷ درصد	۹۰ درصد
گاز	صفر	۵۷۰۰ روستا و ۵۰۰۰ روستا در دست احداث
تولیدات کشاورزی	۲۰ میلیون تن در سال	۱۰۰ میلیون تن در سال

تولیدات مواد پروتئینی	۳/۳ میلیون تن	۱۲ میلیون تن
سدهای مخزنی	۱۳ عدد	۵۰۰ عدد (۱۸۰ سد بزرگ و ۳۲۰ سد متوسط و ۹۸ عدد در دست احداث)
فناوری هسته‌ای	صفر	هشتمین کشور دنیا در چرخه سوخت هسته‌ای
فناوری هوا- فضا	صفر	دوازدهمین کشور دنیا در ساخت ماهواره و هفتمین در سامانه موشکی پرتاب ماهواره- طراحی، ساخت، تعمیر و صادرات هواپیما
صنعت نفت	۴ درصد خودکفا	۸۰ درصد خودکفا
صنعت پتروشیمی	۴ میلیون تن	۳۸ میلیون تن در سال
صنعت فولاد	۰/۵ میلیون تن	۱۵ میلیون تن در سال
صنعت سیمان	۶/۳ میلیون تن	۴۸ میلیون تن در سال
تولیدات معادن	۲۰ میلیون تن	۲۲۰ میلیون تن در سال
گاز طبیعی	۵ شهر و ۵۰ هزار انشعاب	۶۶۰ شهر و ۱۳/۵ میلیون انشعاب و ۸۵ شهر در دست احداث
سهم گاز در سبد انرژی کشور	۱ درصد	۶۰ درصد
تولید برق	۱۷ میلیارد کیلو وات ساعت در سال	۱۹۲ میلیارد کیلو وات ساعت در سال
مشترک برق	۳ میلیون مشترک	۲۱ میلیون مشترک
تلفن	۸۰۰ هزار خط تلفن ثابت	۴۰ میلیون خط تلفن ثابت ۳۰ میلیون خط تلفن همراه
فیبر نوری	-----	۷۵ هزار کیلومتر و ارتباط با ۸ کشور
آب سالم و بهداشتی	۴۵ شهر	۱۰۰۰ شهر
فاضلاب	۱ شهر	۲۰۰ شهر و ۱۹۲ شهر در دست احداث
راه‌های اصلی و فرعی	۳۶ هزار کیلومتر	۲۰۰ هزار کیلومتر

راه آهن	۴ هزار کیلومتر	۱۱ هزار کیلومتر و ۹ هزار کیلومتر در حال احداث
فرودگاه	۲۲ فرودگاه	۸۲ فرودگاه
ظرفیت بنادر	۱۰ میلیون تن	۱۲۵ میلیون تن
امید به زندگی	۵۷ سال	۷۴ سال
مرگ و میر اطفال	۱۲۰ نفر در هر هزار نفر	۱۵ نفر در هر هزار نفر
مرگ و میر مادران	۲۵۴ نفر در هر ۱۰۰ هزار نفر	۲۴ نفر در هر ۱۰۰ هزار نفر
پوشش واکسیناسیون	۳۰ درصد	۱۰۰ درصد
تعداد پزشک	۱۵ هزار پزشک	۱۵۰ هزار پزشک
داروی مصرفی	۲۵ درصد داخلی	۹۸ هزار داخلی
دانش پزشکی	(محدود) پزشکان معمولاً هندی و...	انقلاب پزشکی
ظرفیت مکان‌های ورزشی	۱۶۹ هزار نفر- روز	۱/۶ میلیون نفر- روز
مدال‌های ورزشی	(آماردقیقی نداریم)	سال ۱۳۸۶، ۵۰ مدال و ۱۳۸۲، ۱۴۰۰ مدال
میزان باسوادی	۴۷ درصد	۸۸ درصد
تعداد مدرسه	۴۷ هزار واحد	۱۹۴ هزار واحد
دانشگاه	۱۵ واحد دولتی	۱۱۵ واحد دولتی و ۵۰۰ واحد غیر دولتی
دانشجو	۱۷۵ هزار نفر	۴ میلیون نفر
تعداد مدال‌ها در المپیادهای جهانی	صفر	۳۶۲ مدال
اختراعات ثبت شده	صفر	۷۰۰۰ مورد سال ۱۳۸۶ و ۸۰۰۰ در ۵ ماهه اول ۱۳۸۷
هدف حکومت	حفاظت از منافع غرب	حفاظت از منافع ملی ایران
فرماندهان	افسران آمریکایی و	افسران غیور و باایمان ایرانی

	انگلیسی و افسران ایرانی وابسته به بیگانگان	
تجهیزات و دانش نظامی	وابستگی عمیق به غرب	استقلال و خوداتکایی
عملکرد	از دست دادن بحرین، دخالت در دیگر کشورها برای حفظ منافع غرب، سرکوبی ملت برای تحکم رژیم پهلوی	- دفاع مقدس - بازدارندگی در برابر دشمنان

جدول ده قدرت نظامی دنیا و رتبه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی ۱۳۵۴ ش/ ۱۹۷۵ م

کشور	هزینه نظامی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
شوروی	۹۴۰۰۰	۱	۱۷	۲۷	۲۵	۲۳	۴۶	۷	۱	۲۷	۱	۶	۳۴	۲۹
آمریکا	۹۰۹۴۸	۲	۶	۶	۷	۱۲	۴	۲۲	۱	۱۳	۱۸	۳۳	۱۳	۷
چین	۱۸۰۰۰	۳	۷۹	۱۰۳	۹۷	۵۵	۴۳	۷	۲۶	۹۷	۹۳	۱۱۷	۵۱	۵۶
آلمان غربی	۱۵۲۹۹	۴	۹	۹	۱۵	۳۰	۲۸	۴۵	۱	۳	۹	۴	۲۱	۱۸
فرانسه	۱۳۰۹۳	۵	۴	۱۱	۱۵	۱۲	۲۳	۱۵	۱	۶	۲۳	۱۷	۸	۱۰
انگلستان	۱۱۴۷۷	۶	۱۶	۳۳	۱۸	۸	۵	۶۱	۱۶	۱۵	۲۶	۲۰	۱۳	۱۰
ایران	۷۷۴۲	۷	۶۵	۴۴	۴۶	۷۱	۹۲	۷۸	۸۵	۴۶	۶۹	۱۰۵	۱۰۶	۷۷
مصر	۵۳۶۸	۸	۸۸	۱۰۰	۸۲	۹۰	۹۶	۷۰	۸۰	۷۶	۵۲	۷۸	۷۱	۸۴
ایتالیا	۴۶۵۶	۹	۲۴	۲۸	۲۹	۲۳	۴۱	۳۷	۳۰	۱۸	۱۱	۱۴	۲۶	۱۰
ژاپن	۴۶۴۰	۱۰	۲۴	۲۱	۲۱	۴۴	۲۰	۹۲	۱	۱۶	۳۳	۱۶	۲	۳

۱- رتبه جهانی در بین ۱۴۰ کشور جهان بر مبنای هزینه نظامی.

۲- رتبه جهانی بر مبنای متوسط رتبه‌های جایگاه اقتصادی و اجتماعی در بین کشورها

۳- رتبه جهانی بر اساس درآمد ملی سرانه.

- ۴- رتبه جهانی بر مبنای آموزش و پرورش سرانه.
- ۵- رتبه جهانی بر اساس تعداد جمعیت واجد شرایط سنی ورود به مدارس برای هر معلم.
- ۶- رتبه جهانی بر مبنای جمعیت واجد شرایط سنی ورود به مدارس.
- ۷- رتبه جهانی بر اساس تعداد جمعیت واجد شرایط سنی ورود به مدارس برای هر معلم.
- ۸- رتبه جهانی بر مبنای نرخ باسوادی.
- ۹- رتبه جهانی بر پایه هزینه بهداشت عمومی سرانه.
- ۱۰- رتبه جهانی بر مبنای تعداد مردم به ازای هر پزشک.
- ۱۱- رتبه جهانی بر اساس تعداد مردم به ازای هر تخت بیمارستانی.
- ۱۲- رتبه جهانی بر مبنای نرخ مرگ و میر اطفال در هر ۱۰۰۰ تولد زنده.
- ۱۳- رتبه جهانی بر پایه امید به زندگی در بدو تولد.^۱

چند نکته

- برخی از ضعف‌ها وجود داشته و دارد که نباید آن‌ها را انکار کرد و توجیه نمود.
- انتقاد سازنده موجب رشد و باعث عدم فساد در حکومت خواهد بود.
- نباید مرز خودی را تنگ نمود و با کوچک‌ترین مسأله بداخلاقی سیاسی پیشه نمود.
- می‌بایست خطوط قرمز دین و کشور و انقلاب مشخص باشد و کسی حرمت‌شکنی نکند.
- اصل امر به معروف و نهی از منکر اقتضا می‌کند که هرکس در هر مسأله‌ای و از هرکس بتواند انتقاد نماید.
- حکومت ایران اسلامی، نوپاست و راه درازی در پیش دارد و نباید توقع نابجا داشته باشیم.
- بزرگ‌ترین مشکل جامعه ما در زمینه فرهنگی - اجتماعی است، نه اقتصادی
- قانون‌گرایی شعار خوبی است که باید همه بدان عمل نمایند.
- برخی انتقادها هم در اثر تبلیغات و تلاش دشمن و از سر غفلت بیان می‌شود.

^۱ رک: نصری، محسن، *ایران دیروز/امروز فردا*، ص ۱۳۰ تا ص ۲۳۰.

- هر نظامی، دشمن، منافق، بدخواه، زندان و... دارد و نباید بی‌مورد وجود آن‌ها را در کشور مورد انتقاد قرارداد.

- به علت بالا رفتن الگوی مصرف، بالا رفتن آگاهی‌های مردم، رواج این فرهنگ نادرست که رفع همه مشکلات مملکت، از مسئولین مطالبه می‌شود، جوان بودن جمعیت کشور که امکانات بیشتری طلب می‌کند، و... افراد وضع موجود را پاسخگوی نیازها ندانسته و احساس نارضایتی می‌کنند.

تأثیر انقلاب بر دیگر کشورها

با پیروزی انقلاب اسلامی و سر برافراشتن جمهوری اسلامی به طور هم‌زمان دو جریان عظیم در سراسر گیتی آغاز شد:

اول: روند ستایش و امید و درس‌گیری از سوی ملت‌های مستضعف و زیر ستم، به خصوص در کشورهای اسلامی و نیز مسلمانان سراسر جهان و همه‌ی آزاداندیشان عالم
دوم: روند نگرانی و توطئه و دشمنی از سوی دولت‌های مستکبر و صهیونیست‌ها و سرمایه‌داران غارتگر بین‌المللی و نیز وابستگان آن‌ها در برخی کشورهای دیگر^۱

امام خمینی (ره) در این باره می‌فرماید: و شما ای مستضعفان جهان و ای کشورهای اسلامی و مسلمانان جهان! به پا خیزید و حق خود را با چنگ و دندان بگیرید و از هیاهوی تبلیغاتی ابرقدرت‌ها و عمال سرسپرده آنان نترسید و حکام جنایتکار را که دسترنج شما را به دشمنان شما و اسلام عزیز تسلیم می‌کنند، از کشور خود برانید و خود و طبقات خدمتگزار متعهد، زمام امور را به دست گیرید. و همه در زیر پرچم پرافتخار اسلام، جمع شوید و با دشمنان اسلام برای دفاع از محرومان جهان به دفاع برخیزید و به سوی یک دولت اسلامی با جمهوری‌های آزاد و مستقل به پیش روید که با تحقق آن همه‌ی مستکبران جهان را به جای خود خواهید نشاند و همه‌ی مستضعفان را به امامت و وراثت زمین خواهید رساند. به امید آن روز که خداوند تعالی وعده فرموده است.^۲

^۱- پیام رهبر انقلاب به مناسبت بیستمین سالگرد انقلاب، نشریه‌ی *روایت رویش*، ص ۴

^۲- امام خمینی (ره)، *وصیت‌نامه‌ی الهی سیاسی*

لبنان

- تشکیل حزب الله لبنان و جان تازه گرفتن گروه های انقلابی این کشور و اتحاد آنها در سایه تلاش های ایران

- خروج آمریکایی ها از بیروت و خاک لبنان

- خروج مفتضحانه اسرائیل از جنوب لبنان در سال ۱۳۷۹/۲۰۰۰

- شکست تهاجم همه جانبه ۳۳ روزه اسرائیل به لبنان ۱۳۸۵/۲۰۰۶

فلسطین

- تشکیل جهاد اسلامی و حماس در فلسطین و دمیده شدن روح مقاومت و ایجاد انتفاضه

- خروج اسرائیل از غزه ۱۳۸۴/۲۰۰۵

عراق

- تشکیل مجلس اعلای انقلاب اسلامی در عراق در سال ۱۳۶۱

- خروج مفتضحانه آمریکائیان از عراق در سال ۱۳۹۰/۲۰۱۱

عربستان

- اخوان المسلمین در همان اوایل (سال ۱۹۷۹ میلادی) انقلاب مسجدالحرام را اشغال کردند و در قطیف عربستان قیام خونینی انجام گرفت.

- قیام های شیعیان و مردم عربستان در حال حاضر.

افغانستان

این کشور که در اشغال نیروی نظامی شوروی سابق بود در اثر الهام از انقلاب ما ارتش سرخ را از کشور خود بیرون کرد. نیز پس از اشغال آن توسط آمریکا در پی مبارزه با متجاوز و برقراری حکومت اسلامی است.

پاکستان

- تحرکات دینی از همان اول آغاز شد به گونه ای که حکومت پاکستان اعلام جمهوری اسلامی نمود.

- پیروزی اسلام‌گرایان در انتخابات ترکیه، الجزایر، اندونزی و کشورهای آسیای مرکزی و کشورهای تازه به استقلال رسیده شوروی سابق.
- شکل‌گیری انقلاب در کشورهای تونس، مصر، لیبی و یمن و سرنگونی حکام دیکتاتور این کشورها.
- اعتراضات مردمی در کشورهای بحرین، ترکیه و کویت و...
- اعتراض مردم مظلوم و تحت سلطه صهیونیست‌ها در آمریکا و اروپا تحت عنوان نهضت ۹۹ درصدی در جریان است و در نهایت به فروپاشی تمدن ظاهری آنان منجر خواهد شد.
- رهبر انقلاب در این‌باره فرمودند: «جوانان و روشنفکران در واشنگتن و پایتخت‌های اروپایی از قیام میدان تحریر مصر تأثیر پذیرفته‌اند.»^۱

توطئه‌ها

خط‌مشی سیاسی آمریکا نسبت به ایران

- روابط این کشور با ایران پس از انقلاب تیره، و با اشغال لانه جاسوسی قطع، و با محاصره اقتصادی و دیگر توطئه‌ها به دشمنی تبدیل شد. پس از اتفاقاتی نظیر فروپاشی شوروی و تسلط آمریکا به عراق و... فشار آمریکا علیه ایران بالا گرفته‌است.
- طرح استراتژی محدود سازی مضاعف کلینتون به این قرار بود:
- الف منزوی کردن ایران
 - ب- محدود کردن درآمد ارزی
 - ج- محدود کردن خرید تکنولوژی
 - د- محدود کردن توسعه اقتصادی و ناتوان کردن جهت عدم توفیق در پرداخت دیون و تعهدات
 - ه- مشغول کردن ایران به مسائل داخلی و خارجی

^۱ روزنامه خراسان، ۱۳۹۰/۱۱/۲۴

مشاور عالی‌رتبه آمریکایی می‌گوید: اختلاف اصلی ما با ایران، دستیابی به سلاح هسته‌ای، تروریسم، کارشکنی در صلح خاورمیانه، دخالت در امور همسایگان خلیج فارس و عدم رعایت حقوق بشر، مخصوصاً در مسأله سلمان رشدی و بهائیان این کشور است.

عنوان کرده‌اند اگر ایران می‌خواهد با ما رابطه برقرار کند باید این پنج مورد را کنار گذاشته و موارد زیر را نیز رعایت کند:

- الف- به رسمیت شناختن اسرائیل
- ب- عدم حمایت از مبارزان لبنان و فلسطین
- ج- انحلال کلیه نهادهای انقلابی از جمله سپاه پاسداران.^۱

فهرستی از توطئه‌ها توسط آمریکا و بلوک غرب

- ایجاد آشوب فرقه‌ای و قومی و تحریک گروه‌ها به کمک مزدوران داخلی خود
- تلاش همه‌جانبه برای عدم موفقیت مردم ایران در پیروزی انقلاب و ادامه حیات آن از طریق لانه جاسوسی خود در تهران
- تشویق صدام به حمله نظامی به ایران و به پا شدن آتش جنگ هشت ساله
- به کارگیری تمام توان خود در عدم پیروزی نظامی ایران در جنگ، با حمله مستقیم به جنوب ایران و سرنگونی هواپیمای مسافری ایران با ۲۹۰ نفر مسافر
- ترور شخصیت‌ها و مسئولان نظام به وسیله مزدوران داخلی خود
- طراحی کودتاهای مختلف
- ایجاد انحراف بین مسئولین نظام
- طراحی جنگ روانی و پخش شایعه
- تحریک حکام منطقه علیه ایران و ترغیب کشورهای حاشیه خلیج فارس به تشکیل شورای همکاری خلیج فارس
- تهاجم فرهنگی همه جانبه با کمک ابزارهایی مانند ماهواره، اینترنت و تلفن همراه

^۱ رک: ذوالقدر، محمد باقر، *اصلاحات آمریکایی*

- فراری دادن مغزها از ایران
- ساخت فیلم‌های هالیوودی علیه ایران و اسلام، هم‌چون سنگسار ثریا، اسکندر، کشتی‌گیر، شرایط و بدون دخترم هرگز
- طرح مسابقه کاریکاتور پیامبر و ساختن فیلم فتنه
- تحریک سلمان رشدی و حمایت از او برای نگارش کتاب آیات شیطانی علیه پیامبر و اسلام
- ایجاد اسلام هراسی در جهان
- طراحی حادثه ۱۱ سپتامبر و ایجاد بلوای تروریست و حمله نظامی به افغانستان و پاکستان و عراق
- طراحی فیلم‌های مختلف هالیوودی در جهت سست نمودن دین و عقاید دینی
- محاصره اقتصادی همه جانبه
- ترور دانشمندان هسته‌ای
- و.....

توسل آمریکایی‌ها به شیوه‌های مختلف جاسوسی علیه ایران

- سفارت‌خانه‌هایشان در کشورها
- از طریق افراد طردشده از ایران
- از طریق گروهک‌های ضد انقلاب
- ماهواره‌های جاسوسی
- ناوهای آمریکایی مستقر در خلیج فارس
- پایگاه‌های خود در کشورهای همسایه
- هیئت‌های ایران که به مجامع بین‌المللی می‌روند.
- هیئت‌های خارجی که به ایران می‌آیند یا در کنفرانس‌های مختلف با ایرانیان مواجه می‌شدند.
- خبرنگاران خارجی

- فعالیت اطلاعاتی آژانس اطلاعاتی دفاع (DFA)
- شبکه‌های ماهواره و اینترنت و موبایل
- تماس با اشخاص مختلف به عنوان استاد، تاجر، جویای شغل و....

تشکیل کمیته خطر جاری، پس از جنگ ایران و عراق برای فروپاشی

ایران با این اهداف:

- ۱- ایران در صدر برنامه‌های سیاست خارجی آمریکا قرار گیرد.
- ۲- درباره فعالیت هسته‌ای ایران با احتیاط کامل عمل شود.
- ۳- شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی پیام آمریکا را به ملت ایران برسانند.
- ۴- گفتگو با دولت ایران ادامه یابد.
- ۵- سپاه پاسداران و بسیج و وزارت اطلاعات ایران از بین برود.

برای غلبه بر بنیادگرایی اسلامی این موارد را در دستور کار داشتند:

- الف: اقتصاد آن‌ها را همانند خودمان نماییم.
- ب: دموکراسی را در روابط سیاسی آن‌ها برقرار کنیم.
- ج: روابط زنان و مردان را هم‌چون غرب طراحی کنیم.
- از خاطر نبرده‌ایم که سال‌ها قبل گفته بودند:
- «اگر ما بتوانیم پست و تلگراف و تلفن در ایران را مدرن کنیم، بالاترین ضربه را به انقلاب ایران زده ایم.»

جالب این است که در نتیجه عملکرد دولت‌های انقلاب همیشه این وزارتخانه آمار بالایی از خدمات ارائه نموده است!

- ضعف‌های اقتصادی و اختلافات درونی ایران مورد توجه قرار گیرد.
- نافرمانی‌های مدنی در نهادهای غیردولتی و تشکلهای دانشجویی مهم است.
- دعوت از فعالان جوان ایرانی به خارج از کشور در قالب سمینارها و....
- فعالیت آمریکا از طریق سفارت‌های دیگر کشورها در تهران

حمایت از خانواده‌های زندانیان مخالف^۱

در کتاب جنگ سرد خانم فرانسیس استیونر ساندرز، نوشته شده در سال ۱۹۹۹، افشا می‌کند که طی جنگ سرد علیه شوروی سازمان سیا در کنار عملیات فرهنگی، حداقل ۱۵۰ هزار استاد، رهبر اتحادیه، آموزگار، کشیش و یا روحانی را به قتل رساند. - به وجود آوردن القاعده و سپاه صحابه و طالبان در پاکستان برای مهار سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران

- تقویت قوای عربستان و دیگر کشورهای عرب
تنها در مراسم حج ۱۳۸۱ بیش از ده میلیون جلد کتاب به ۲۰ زبان علیه تشیع توسط حکومت سعودی بین زائران خانه خدا توزیع شده است.^۲
آنان از تمدنی خفته که در حال بیداری و خیزش است در نگرانی و پریشانی‌اند.
ریچارد هاس می‌گوید: «برای رویارویی با اسلام چاره‌ای جز تشکیل یک جبهه متحد نظامی و فرهنگی با تشریک مساعی قدرت‌هایی چون اروپا، روسیه، چین، هند و ژاپن نداریم.»

راهبردهای ناتوی فرهنگی در خاورمیانه

- ۱- مقابله با نهضت بیداری اسلامی در منطقه خاورمیانه
- ۲- کنترل و مهار قدرت نرم ایران در عراق و افغانستان
- ۳- تغییر استراتژی ایران در ارتباط با سوریه، لبنان و فلسطین
- ۴- برانگیختن چالش و فعال نگه داشتن آن تقابل بین گروه‌های فلسطینی و مهار انتفاضه

۵- تأمین امنیت مطلق برای رژیم صهیونیستی

۶- لیبرالیزه کردن کشورهای منطقه

۷- برانگیختن اختلاف و شکاف در جهان اسلام

^۱ ماهنامه *خلیج فارس و امنیت*، ش ۵۳، ص ۳۱ و رک: ذوالقدر، محمد باقر، *اصلاحات آمریکایی*

^۲ *مجله میقات*، ش ۴۳، ص ۱۹۸

- ۸- تسلط کامل بر منطقه ژئوپلیتیکی خاورمیانه
- ۹- جلوگیری از روند شکل‌گیری خاورمیانه اسلامی
- ۱۰- بدست گرفتن مدیریت بحران‌های منطقه‌ای
- ۱۱- کنترل و مهار مقاومت اسلامی لبنان
- ۱۲- مبارزه با بیداری اسلامی در منطقه (تهدید سبز)
- ۱۳- پی‌گیری روند استحاله انتفاضه و سازش‌گری
- ۱۴- دسترسی آسان به انرژی و در اختیار داشتن منابع آن
- ۱۵- جلوگیری از نفوذ رقبای اقتصادی و سیاسی
- ۱۶- طراحی کودتای نرم و مخملی و رنگین در ایران

پیشنهاد هائینگتون به دولتمردان آمریکا جهت براندازی این است که:

- رژیم را در مسائلی که مورد توجه عموم است، مانند فساد خشونت و... مورد حمله قرار دهید.
 - مخالفان و کارشناسان و پیشوایان دینی را به سوی خود جلب کنید.
 - ژنرال‌ها را با خود همراه نمایید.
 - عدم خشونت را تبلیغ، ولی خود بدان عمل نکنید.
 - با ارتباط با رسانه‌ها و سازمان‌ها حمایت لازم را به دست آورید.
 - در میان مخالفین وحدت ایجاد نمایید.
- از سال ۱۳۸۹ به بعد فشار و محاصره اقتصادی آمریکا و غرب بر ایران افزایش یافت، اما با این وجود این کشورها خود در حال فروپاشی اقتصادی و گرفتاری‌های متأثر آن هستند. آن‌ها هم‌چنین با فتنه و کودتای خرنده، فروپاشی و براندازی نظام را در سال ۱۳۸۸ تهیه دیده بودند. که پس از چند ماه تمام رژیم‌های حامی منافع آنان گرفتار حوادث مختلف و در پایان نابودی قرار گرفتند و ادامه این جریان‌ات به زودی شامل خود این کشورها نیز خواهد شد. آمریکا با ۱۴/۵ تریلیون دلار بدهی در سال ۲۰۱۱ دست و پنجه نرم می‌کند.

فصل دهم: آینده انقلاب

آینده انقلاب

«ترمیدور» به معنای «حرکت بازگشتی انقلاب و بازگشت به شرایط پیش از انقلاب» و یا «واگرایی بعد از همگرایی» می‌باشد. واژه‌ایست که نخستین بار «کرین برنتون» به آن اشاره کرد. براساس این نظریه تمامی انقلاب‌ها محکوم به عبوری جبری از سه مرحله گذار خواهند بود. حکومت میانه‌روها، دوران تندروها و سرانجام دوران ترمیدور.

آغاز حکم‌فرمایی انقلاب ما مطابق نظریه برنتون با استقرار دولت موقت و ترکیبی از میانه‌روهای لیبرال همراه بود و حتی پس از استعفای این دولت در ۱۴ آبان ۵۸ و پس از برگزاری انتخابات، بنی صدر با همان خصوصیات و ویژگی‌های انقلاب‌گریزی، برگزیده شد. با این‌همه پس از فرار بنی صدر، شهید رجایی و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، دو چهره ممتاز انقلابی راهی خیابان پاستور شدند و این همان مرحله دوم نظریه برنتون یا دوران حکومت انقلابیون است. دوران ترمیدور و حرکت دوری انقلاب نیز پس از رحلت امام (ره) و استقرار پنجمین دولت منتخب در جمهوری اسلامی آغاز گردید. در این دوره و سال‌های پس از آن، فاصله گرفتن از اهداف انقلاب اسلامی در ابعاد مختلف سیاسی، فرهنگی، معیشتی، اقتصادی، سیاست خارجی و تربیتی آغاز شده و زاویه انحراف در سال‌های منتهی به دوم خرداد و به خصوص پس از آن، چنان باز می‌شود که بسیاری از تحلیل‌گران ادامه این روند را به

استحاله کامل اهداف انقلاب و بازگشت ناپذیری این فرآیند تعبیر می کنند. پایان دوران درستی نظریه ترمیدور درباره انقلاب اسلامی با پیروزی «محمود احمدی نژاد» در انتخابات ریاست جمهوری که کماکان به تداوم انقلاب ایمان داشته و آراء مردم را نه با شعارهای سازشکارانه میانه‌روهای عصر ترمیدور، بلکه با شعارهای بنیادین و اصولی شکل دهنده انقلاب، جذب کرد.^۱

ضرورت آینده‌نگری

توجه به آینده به منظور برنامه‌ریزی بسیار مهم است. باید نقاط ضعف و قوت خویش را شناخته، در آینده سیاست جهانی باقی مانده و پیشرفت نماییم. هم چنین باید بتوانیم در جهان پر شتاب امروز، جایگاه کشور و انقلاب را در آینده منطقه و جهان، طراحی کنیم.

تداوم انقلاب

امام راحل فرمود: «بی تردید رمز بقای انقلاب اسلامی همان رمز پیروزی است و رمز پیروزی را ملت می داند - و نسل‌های آینده در تاریخ خواهند خواند - که دو رکن اصلی آن - انگیزه الهی و مقصد عالی حکومت اسلامی و اجتماع ملت در سراسر کشور با وحدت کلمه... است».^۲

رهبر انقلاب فرمود: «دو خطر عمده انقلاب اسلامی را تهدید می کند: ۱. خطر دشمنان خارجی ۲. خطر استحاله داخلی.»

افراد و مجموعه‌های بشری همواره از دو ناحیه آسیب می بینند: اول از درون خود که منشأ آن ضعف‌های بشری و هوس افسارگسیخته او و تردیدها و بی‌ایمانی‌ها و خصلت‌های منهدم‌کننده است و دوم از دشمنان بیرونی که بر اثر طغیان و افزون‌طلبی و تجاوز و ددمنشی، محیط زندگی را بر انسان‌ها و ملت‌ها تنگ و شرایط را دشوار می سازد.

^۱ رک: جمعی از نویسندگان، *انقلاب اسلامی ایران*، ص ۲۴۴.

^۲ امام خمینی، *صحیفه نور*، ج ۲۱، ص ۱۷۵ و ۱۷۶.

وظایف

- حرکت در جهت شناخت و ترویج دستورات اسلام؛ که این مهم بیشتر متوجه حوزه‌های علمیه و روحانیت است.
 - آشنایی با فرهنگ قرآن
 - احیای فریضه امر به معروف و نهی از منکر
 - تبیین تفکر و فرهنگ بسیجی
 - شناخت دشمن
 - شناخت شیوه‌های گوناگون مورد استفاده دشمن
- امام فرمود: به گفته قرآن هرگز دست از مقاتله و ستیز با شما برنمی‌دارند مگر این که شما را از دینتان برگردانند.^۱
- رهبر فرمود: «... ما اهل تجاوز به هیچ ملتی و هیچ کشوری نیستیم، ما هرگز اقدام به جنگ خونین نمی‌کنیم. ملت ایران این را به اثبات رسانده است. اما ما ملتی هستیم که هرگونه تجاوز را، بلکه هرگونه تهدید را، با استواری و با قدرت کامل پاسخ خواهیم داد. ما ملتی نیستیم که بنشینیم، تماشا کنیم، قدرت های پوشالی مادی که از درون کرم‌خورده و موریانه‌خورده‌اند، ملت استوار و پولادین ایران را تهدید کنند. ما در مقابل تهدید، تهدید می‌کنیم. هرکسی فکر تجاوز به جمهوری اسلامی ایران در مخیله‌اش خطور کند، باید خود را آماده‌ی دریافت سیلی‌های محکم و مشت‌های پولادین کند، از سوی ملت مقتدر ایران، از سوی نیروهای مسلح، ارتش جمهوری اسلامی ایران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج مردمی و پشت سر همه، ملت بزرگ ایران. و بدانند، هم آمریکا بدانند، هم‌دست نشاندگانش بدانند، هم سگ نگهبانش، رژیم صهیونیستی در این منطقه بدانند، پاسخ ملت ایران به هرگونه تعرضی، هرگونه تجاوزی، بلکه هرگونه تهدیدی، پاسخی خواهد بود که از درون، آن‌ها را از هم خواهد پاشید و متلاشی خواهد کرد.
- ... خود را برای تداوم این عزت ملی و اقتدار بین‌المللی آماده نگه دارید. همه باید

^۱ همان، ج ۲۰، ص ۲۳۷

آماده باشیم. همه باید برای حفظ ارزش های والای ماندگار در طول تاریخ، خود را آماده نگه دارند، در عرصه ی علم، در عرصه ی کار، در عرصه ی صنعت، در عرصه ی مدیریت و سیاست، و در نوک پیکان برای دفاع ملی، نیروهای مسلح، عرصه ی رزم نظامی... ما مطمئنیم که ساخت مستحکم نظام جمهوری اسلامی و اتحاد ملی و نزدیکی دل ها میان آحاد ملت، بزرگ ترین بازدارنده است.^۱

- حفظ وحدت وهمدلی

رهبر فرمود: «دشمن از وحدت ملی ما ناراضی است، می خواهد این وحدت ملی را از بین ببرد. از این که مردم پشتیبان حکومت باشند، ناراحت اند. آن ها می خواهند التهاب سیاسی در این کشور باشد، آن ها می خواهند آرامش و استقرار سیاسی در این کشور نباشد.»^۲

- پاسداری از آرمان های اسلام و انقلاب، علت عقب ماندگی مسلمین عدم عمل به دستورات اسلام است.

- عمل به تکلیف، موجب یاری نیروهای غیبی می شود.

ما در محاسباتمان خدا را فراموش می کنیم. توکل را شنیده ایم و می گوئیم، باید عمل نماییم.

(إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلََّا تَحْزَنُوا)^۳

براستی کسانی که گفتند پروردگار ما خدای یگانه است و بر این باور پایدار ماندند، فرشتگان بر آنان نازل می شوند و می گویند نترسید و اندوهگین نباشید.

- طرد کامل فرهنگ غربی، که از سم برای ما مهلک تر است.

- تداوم راه امام، آن سلاله پیغمبر که آن چه را نیاز بود در وصیت خویش فرمود.

^۱ از سخنان رهبری ۱۳۹۰/۱۱/۱۴

^۲ آیت الله خامنه ای، سخنرانی ۱۳۸۳/۸/۱۵

^۳ سوره فصلت، آیه ۳۰

- اطاعت از رهبری
- تلاش و مجاهدت
- «هیئات که امت محمد و سیراب‌شدگان کوثر عاشورا و منتظران وراثت صالحان به مرگ ذلت‌بار و به اسارت غرب و شرق تن در دهند... من جان ناقابل خود را برای ادای واجب حق و فریضه‌ی دفاع از مسلمین آماده نموده‌ام...»^۱
- حرکت به سوی عدالت اجتماعی
- توجه به محرومین
- قاطعیت در مقابل مفسدان اقتصادی
- قانون‌گرایی
- در پیش گرفتن زندگی انقلابی، اسراف نکردن و مصرف تولیدات داخلی و...
- اگر اسراف نکنیم، بد اخلاقی‌های سیاسی و حب و بغض‌ها را کنار بگذاریم، و...
راهمان هموارتر خواهد بود.

مشکلات

- انحراف خواص
- بحث آقازاده‌ها و رانت‌خواری
- وابستگی، مخصوصاً در علوم انسانی
- غرب‌زدگی و سکولاریسم
- مسأله هسته‌ای
- جهانی‌شدن
- جنگ نرم
- اقتصاد بیمار
- کم آبی - وضعیت مرزها - وضعیت حقوقی دریای خزر

^۱ امام خمینی، صحیفه نور، ج ۲۱، ص ۱۰۹

رسالت دانشجو

باید بدانیم اگر استاد و دانشجوی ما هویت ملی و دینی خود را فراموش کنند، از عموم جامعه عقب می‌مانند و به جای این که رهبر فکری آحاد مردم باشند، خود محتاج هدایتند!

جمله‌ی امام را در وصیت نامه‌اش آویزه‌ی گوش داشته باشیم که: «در نیم قرن اخیر آن چه به ایران و اسلام ضربه‌ی مهلک زده است، قسمت عمده‌اش از دانشگاه‌ها بوده است.»^۱

«شما هم باید درس‌تان را بخوانید، هم محیط سیاسی‌تان را بشناسید، هم روی محیط سیاسی اثر بگذارید و هم خودتان را از لحاظ فکری و روحی آماده کنید، برای فردایی که بلاشک وزن این نظام متکی به معنویت - یعنی نظام جمهوری اسلامی - در معادلات جهانی بین‌المللی، ده برابر امروز خواهد شد. مطمئن باشید که ما چنین روزی را در پیش داریم و شما جوان‌ها ی امروز، آن روز را خواهید دید. علی‌القاعده آن روز ماها نیستیم، اما شماها هستید و خواهید دید آن روزی را که وزن و ثقل و اهمیت جمهوری اسلامی در معادلات جهانی - چه از لحاظ سیاسی، چه از لحاظ علمی و چه از لحاظ بیان افکار سازنده - ده برابر امروز است. باید خودتان را ان شاء الله برای آن روز آماده کنید.»^۲

بحث عوام و خواص و ضرورت پیدا کردن فهم و تحلیل مسائل سیاسی

«عزیزان من، تعدادی از خواص، دانسته و فهمیده خیانت می‌کنند، راه را کج می‌روند، دنبال هوای نفس، دنبال زندگی شخصی و دنبال پول و مال و ثروت و حاکمیت و قدرت و تعصبات و بقیه خواسته‌های خودشان می‌روند و خواص هم هستند! بسیاری از عوام هم از آن تبعیت می‌کنند. بسته به شانس آن‌ها، اگر این

^۱ امام خمینی، وصیت نامه الهی سیاسی، ص ۴۵

^۲ بیانات رهبر انقلاب، ۲۵/۰۷/۱۳۸۵

شخص خاص که منحرف شده است، آدمی باشد که جذابیت هایی در وجودش باشد، آن وقت وای به حال مردم و وای به حال عوام!....

شما کاری نکنید که در محیط دانشجویی، عوام وجود نداشته باشد. قدرت تحلیل در یکایک عناصر دانشجو وجود داشته باشد. ای بسا آدمی که تا حد وزارت هم بالا می رود، اما جزو عوام است، یعنی قدرت و موضع گیری ندارد. یک راه روشن بینانه اتخاذ نمی کند.

اگر محیط های دانشجویی ما، که فردا بنا است سطح عظیمی از دانش و مناصب حساس و مراکز حساس جامعه ما را اشغال بکنند، انسان هایی دارای قدرت تحلیل و با جهت گیری درست باشند، آن وقت این مشکل، به مراتب کم تر خواهد شد. بنابراین باید پیشگیری کنیم. باید پیشگیری کرد، این به عهده شما است.^۱

«دانشجویی که تحلیل سیاسی نداشته باشد مرد زمان خودش نیست!»^۲

«در قضایای تاریخی اسلام، آن چیزی که امام حسن مجتبی را شکست داد، نبودن تحلیل سیاسی در مردم بود، مردم تحلیل سیاسی نداشتند. آن چیز که فتنه خوارج را به وجود آورد و امیرالمومنین را آن جور زیر فشار قرار داد و قدرتمندترین آدم تاریخ را آن گونه مظلوم کرد و علی مظلوم شد، نبودن تحلیل سیاسی در مردم بود، و الا مردم که همه بی دین نبودند، تحلیل سیاسی نداشتند. دشمن شایعه می انداخت، فوراً این شایعه همه جا پخش می شد، همه قبول می کردند! چرا باید این جور باشد.»^۳

«امروز جمهوری اسلامی و نظام اسلامی با یک جنگ عظیمی مواجه است، لیکن جنگ نرم... خوب، حالا در جنگ نرم، چه کسانی باید میدان بیابند؟ قدر مسلم نخبگان فکری اند. اینی که چه کار باید بکنید، چه جوری باید عمل کنید، چه جوری

^۱ بیانات رهبر انقلاب، ۱۳۷۵/۹/۱۵

^۲ بیانات رهبری، ۱۳۷۲/۸/۱۲

^۳ بیانات رهبری، ۱۳۷۲/۸/۱۲

باید تبیین کنید، این‌ها چیزهایی نیست که من بیایم فهرست کنم، بگویم آقا این عمل را انجام بدهید، این عمل را انجام ندهید، این‌ها کارهایی است که خود شماها باید در مجامع اصلی تان، فکری تان، در اتاق‌های فکرتان بنشینید، راهکارها را پیدا کنید، لیکن هدف مشخص است: هدف، دفاع از نظام اسلامی و جمهوری اسلامی است، در مقابله‌ی با یک حرکت همه‌جانبه‌ی متکی به زور و تزویر و پول و امکانات عظیم پیشرفته‌ی علمی رسانه‌ای. باید با این جریان شیطانی خطرناک مقابله شود.»

ویژگی‌های دانشجوی با بصیرت

- ۱- آگاهی سیاسی
- ۲- حرکت نکردن در میدان تنظیم‌شده‌ی دشمن
- ۳- عدالت‌خواهی
- ۴- آرمان‌گرایی و داشتن روحیه‌ی مطالبه‌گری از مسئولان کشور

مسأله هسته‌ای

۱۳۳۷ آمریکا، راکتور هسته‌ای به ایران واگذار نمود.
۱۳۵۳ به بعد، با آلمان و فرانسه، قرارداد ساخت چهار نیروگاه هسته‌ای بسته شد.
۱۳۶۸ با روسیه مدتی کار ادامه پیدا کرد.
تا ۱۳۷۶، مسأله مسکوت ماند.
۱۳۷۶ به بعد، ملت ایران مسیر هسته‌ای شدن را ادامه دادند، اگر چه در مقطعی مسامحه صورت پذیرفت. دراین میان، دشمن با تمام قدرت با ما مبارزه کرد، ولی ایران از شعار انرژی هسته حق مسلم ماست، کوتاه نیامد.

مواجهه با غرب

فرهنگ ما ترکیبی از چهار فرهنگ اسلامی، ایرانی، غربی و سوسیالیستی است. ما باید در تقویت فرهنگ بومی خود کوشا باشیم.
برای تحلیل انقلاب ایران، شناخت غرب لازم است، چرا که غرب و تمدن آن:
۱- در جامعه ما وجودی انکارناپذیر داشته، در متن زندگی ما وجود دارد.

- ۲- انقلاب ما با آن به مقابله پرداخته و همچنان نیز در ستیز است.
- ۳- انقلاب ما برای غرب و به طور کلی بشریت، پیام دارد.
- ۴- مدت زمان طولانی است که آنان شرق‌شناسی دارند و ما نیز باید غرب را بشناسیم.^۱

در زمان رنسانس جریان‌هایی در غرب پدید آمد و باعث شد عقل‌گرایی دکارت و حس‌گرایی فرانسیس بیکن به مرور موجب جدایی علم از اخلاق و دین از علم و علم از سیاست و بالاخره دین از سیاست شود.^۲ نیز سیاست بر علم تسلط یافت و آن را به شکاکیت و سفسطه سوق داد و ابزاری برای سیاست شد.

سه موضع در مقابل سلطه‌ی کلیسا شکل گرفت.

۱- اصلاح دین

۲- نفی دین

۳- دین جدید با الهیات طبیعی!!

مکاتب بشری و ایسم‌ها

بشر مغرور و غافل، وحی را انکار و با عقل ناقص خویش، در تلاش برای یافتن گزینه‌های دیگر صدها آیین منحرف را تجربه نموده است.

مهدی سهیلی در سروده‌ای زیبا می‌گوید: «ای انسان، ای سوار سرکش مغرور، ای شتابان رهرو گمراه، ای به غفلت مانده خود خواه

هان... عنان برکش سمند بادپایت را، نیک بنگر گوشه‌ای از بیکران ملک خدایت را...»
در قرون جدید تمدن بشری، صدها مکتب به وجود آمد که در نزاع با هم از میان رفته و در انتها پس از جنگ جهانی دوم، سه مکتب ناسیونالیسم، سوسیالیسم و لیبرالیسم باقی ماند، بعد از آن هم با فروپاشی شوروی، آیین لیبرالیسم یکه‌تاز میدان شد.

^۱ رک: الویری، محسن، *مطالعات اسلامی در غرب*

^۲ رک: پارسانیا، حمید، *مقاله غرب‌شناسی از مجموعه مقالات انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن*، ج ۱، ص ۲۷۱

پلورالیسم دیگر تمام شد و تنها در دامان امانیسم، مدرنیته رشد یافت، و از آن لیبرالیسم متولد گردید.

وجه اشتراک مکاتب بشری

۱- تکلیف‌گریزند.

۲- تقدس‌زدایند.

۳- فردگرا و انسان‌محورند.

۴- الگو ستیزند.

تمام آیین‌ها یا به عبارتی «ایسم»‌ها در بدنه متفاوتند و در هدف مشترک.

بررسی مکاتب‌های بشری در قالب یک مثال طنز

سوسیالیسم: دو گاو دارید. یکی را نگه می‌دارید. دیگری را به همسایه خود می‌دهید.

کمونیسم: دو گاو دارید. دولت هر دوی آن‌ها را می‌گیرد تا شما و همسایه‌تان را در شیرش شریک کند.

فاشیسم: دو گاو دارید. شیر را به دولت می‌دهید. دولت آن را به شما می‌فروشد.

کاپیتالیسم: دو گاو دارید. هر دوی آن‌ها را می‌دوشید. شیرها را بر زمین می‌ریزید تا قیمت‌ها هم‌چنان بالا بماند.

نازیسم: دو گاو دارید. دولت به سوی شما تیراندازی می‌کند و هر دو گاو را می‌گیرد.

آنارشسیسم: دو گاو دارید. گاوها شما را می‌کشند و هم‌دیگر را می‌دوشند.

سادسیسم: دو گاو دارید. به هر دوی آن‌ها تیراندازی می‌کنید و خودتان را در میان ظرف شیرها می‌اندازید.

آپارتااید: دو گاو دارید. شیر گاو سیاه را به گاو سفید می‌دهید ولی گاو سفید را نمی‌دوشید.

دولت مرفه: دو گاو دارید. آن‌ها را می‌دوشید، بعد شیرشان را به خودشان می‌دهید تا بنوشند.

بوروکراسی: دو گاو دارید. برای تهیه شناسنامه آن‌ها هفده فرم را در سه نسخه پر می‌کنید ولی وقت ندارید شیر آن‌ها را بدوشید.

سازمان ملل: دو گاو دارید. فرانسه حق شما را مبنی بر دوشیدن آن‌ها و تو می‌کند. آمریکا و انگلیس حق گاوها در شیر دادن به شما را و تو می‌کنند. نیوزلند رأی ممتنع می‌دهد.

ایده‌الیسم: دو گاو دارید. ازدواج می‌کنید. همسر شما آن‌ها را می‌دوشد.

رنالیسم: دو گاو دارید. ازدواج می‌کنید. اما هنوز خودتان آن‌ها را می‌دوشید.

متحجریسم: دو گاو دارید. زشت است شیر گاو ماده را بدوشید.

فمینیسم: دو گاو دارید. حق ندارید شیر گاو ماده را بدوشید.

پلورالیسم: دو گاو نر و ماده دارید. از هر کدام شیر بدوشید فرقی نمی‌کند.

لیبرالیسم: دو گاو دارید. آن‌ها را نمی‌دوشید چون آزادیشان محدود می‌شود.

دموکراسی مطلق: دو گاو دارید. از همسایه‌ها رأی می‌گیرید که آن‌ها را بدوشید یا نه.

سکولاریسم: دو گاو دارید. پس به خدا نیازی نیست.

همانطور که در خلال فصل ۵ به تفکر لیبرالیسم غربی اشاره کردیم، در ادامه

برخی مفاهیم مرتبط دیگر را بیان می‌نماییم.

آزادی

برای مطالعه

رهایی از بردگی جسمی و فکری، در مکاتب معنوی گرا و ادیان مشرق زمین، آزادی، مهم‌تر از اسارت نفس نیست.

شهید مطهری در کتاب‌های گفتارهای معنوی و پیرامون انقلاب اسلامی می‌فرماید: موجودات زنده چه گیاه و چه حیوان و انسان نیازمند آزادی‌اند. هر موجود زنده نیازمند تربیت، امنیت و آزادی است.

آزادی برای بشر دو نوع است:

۱- آزادی اجتماعی

۲- آزادی معنوی

بزرگ ترین برنامه‌ی انبیاء آزادی معنوی بود. امام علی (ع) فرمود: «لا تکن عبد غیرک و

قد جعلک الله حراً» (بنده دیگری مباش که خدا تو را آزاد آفریده است).^۱

آزادی در اندیشه‌ی فرد لیبرال یگانه پایه و اساس انسانیت به حساب می‌آید! در این اندیشه برتری انسان نسبت به حیوان نه به عقل که به آزادی انتخاب است. پس هرچه انسان آزادتر به تکامل نزدیک‌تر. این اندیشه از نگاه مادی به انسان منشأ می‌شود.

اما در اندیشه‌ی اسلامی، اراده‌ی بشر تا انجام حترم است که با استعدادهای عالی و مقدسی که در نهاد بشر است، هماهنگ باشد و او را در مسیر ترقی و تعالی بکشانند اما آن‌جا که بشر را به سوی فنا و نیستی سوق می‌دهد و استعدادهای نهایی را هدر می‌دهد بی‌ارزش است.

مایکل ساندل می‌گوید: «لیبرال‌ها می‌گویند که آن‌ها هم به اندازه‌ی دیگران از انتشار تصاویر مستهجن متنفرند، ولی تفاوتی که با دیگران دارند این است که برای تساهل و آزادی ارج بیشتر قائلند.» انسان را در مسیر انسانیت باید آزاد گذاشت نه انسان را در مسیر دستیابی به هر چه خودش می‌خواهد ولو این که برضد انسانیت باشد.

هگل می‌گوید: تعریف آزادی به توانایی انجام چیزی که ما را خوش می‌آید، مبین عدم بلوغ کامل فکری است، زیرا حتی اشاره‌ای هم به حق زندگی اخلاقی و جز آن ندارد.

منتسکیو می‌گوید: آزادی آن است که افراد آن چه را باید بخواهند، بخواهند و آن چه را موظف به خواستن آن نیستند، مجبور نباشند انجام دهند.

در جای دیگر می‌گوید: انسان باید حق داشته باشد هرکاری قانون اجازه داده و می‌دهد، بکند و هرچه را قانون منع کرده و صلاح او نیست، مجبور به انجام آن نگردد.

پس به نظر می‌رسد که آزادی باید:

۱- استعدادهای دیگر (استعدادهای عالی و مقدس) توجه شود.

۲- بر محور عقلانیت باشد.

۳- در کنار تکلیف اجتماعی و قانون در نظر آید.

۴- وسیله باشد نه هدف.

^۱ رک: مطهری، مرتضی، *پیرامون انقلاب اسلامی*، ص ۷

۵- محدود باشد نه مطلق.

منتسکیو می‌گوید: حد اعلای آزادی، آن‌جاست که آزادی به حد اعلاء نرسد. اسلام معتقد است: «ان الله عزوجل جعل علی کل شیءٍ حداً و جعل علی من تعدی حداً من حدود الله عزوجل حداً» برآستی که خدا برای هر چیزی محدوده‌ای قرار داده و برای کسی که از آن تجاوز نماید مجازاتی معین نموده است. قرآن می‌گوید: (وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ)^۱ آن‌گاه که (از سوی خدا و رسول) در مسأله‌ای دستوری صادر شد دیگر برای مرد و زن با ایمان حق تخلف از آن وجود ندارد. در لیبرالیسم و هر مکتب دیگری آزادی، نباید مطلق باشد.

مطهری می‌گوید: آزادی معنوی آن است که انسان قوا و غریزه‌های خود را مهار کند و در بند غضب، حرص و طمع، جاه طلبی و افزون خواهی نباشد. ازاسارت خود آزاد شود. ممکن است بشر آزادی اجتماعی داشته باشد و آزادی معنوی نداشته باشد. بشری که اسیر شهوت، خشم، غضب و حرص و آز است، چگونه می‌تواند حقوق دیگران را محترم بشمارد؟! نمی‌تواند حقوق مردم خارج از کشور خود را محترم بشمارد.^۲

آمریکا و اروپا در جوامع تحت سلطه خود بردگی را لغو کرده و این را از افتخارات خود می‌دانند، در حالی که این زمانی بود که می‌توانستند به شکل جدیدتری ملت‌ها را استثمار کنند و آزادی او را سلب نمایند!

آزادی تفکر و عقیده

مطهری می‌گوید: این دو فرق دارند اولی باید آزاد باشد ولی آزادی عقیده به معنای آزادی عقیده‌ی ناشی از عادت و تقلید و تعصب درست نیست و مضر است و

^۱ سوره احزاب، آیه ۳۶

^۲ مطهری، مرتضی، یادداشت‌ها، ج ۱، ص ۸۹ و ۹۴

باید از آن جلوگیری گردد. و ما باید کاری کنیم که عقل و فکر او را از اسارت این عقیده آزاد کنیم یعنی کار ابراهیمی نماییم. کار ابراهیمیان در خدمت آزادی عقیده (به معنای واقعی) بود. (ابراهیم جوان به گردن بت بند انداخت و بت ها را شکست) احترام به بت ها اغراء به جهل است نه خدمت به آزادی. همانند پادشاه انگلستان که در هندوستان، هنوز به بتخانه نرسیده بود، کفش ها را به احترام از پا در آورد!^۱

اسلام به ایدئولوژی خود ایمان و اعتقاد دارد و به آزادی تفکر و اندیشه نیز عقیده دارد، برخلاف مکاتبی چون کمونیسم که در آن حتی رادیوها طوری ساخته می شود که نتوانند امواج شبکه های خارجی را دریافت کنند و ریل های راه آهن طوری ساخته می شود که اندازه اش با کشورهای دیگر فرق کند!

در دین اسلام اندیشه های اصیل، آزاد و توطئه، ممنوع می باشد، و این در مورد کتاب ها نیز صادق می باشد حتی اگر ضد دین باشند، آزادند، در صورتی که بر یک طرز تفکر و منطق استوار باشند نه صرفاً گمراه کنند. شهید مطهری خطاب به کمونیست های اول انقلاب می گفت: شهادت داشته باشید و بگویید به امام خمینی اعتقاد ندارید و عکس امام برای شما تاریخ مصرف دارد.

کاندیدای انتخاباتی در مشهد به عنوان شعار تبلیغاتی خود وعده داده بود: آزادی روابط دختران و پسران!! این بر اساس مفهوم آزادی در اسلام قابل قبول نیست.

آزادی بیان

حقوق بشر و لیبرالیسم می گوید هیچ محدودیتی در بیان و نوشتار وجود ندارد، مگر در تجاوز به حقوق دیگران. اگر انسان آزاد نباشد که بتواند به دلخواه خود زندگی کند، پیشرفت تمدن امکان پذیر نخواهد بود و آن جا که اندیشه ها در آزادی مطلق عرضه نشود، حجاب از چهره ی حقیقت نخواهد افتاد و جایی برای ابتکار و خودجوشی و بلوغ و قدرت فکری و شجاعت اخلاقی باقی نخواهد ماند.

^۱ همان، ص ۸۳.

در غرب به این عقیده عمل نمی‌شود. اگر از ظاهر کسی ایراد بگیری و او را مورد تمسخر قرار دهی به دادگاه کشیده می‌شوی، ولی اگر به عقاید یک ملت و عقیده‌ی همان فرد ایراد بگیری و مورد تمسخر قرار دهی، ایرادی ندارد!

- حجاب در کشورهای لائیک و ترکیه ممنوع می‌شود و دانش آموزان از مدرسه اخراج می‌گردند.

- عقاید هیتلری و نازیسم در آلمان ممنوع و غیرقانونی است.

- عقاید کمونیستی در آمریکا و غرب ممنوع است.

- صحبت از هلوکاست در غرب ممنوع بوده و برای متخلف زندان در نظر گرفته می‌شود.

به طور کلی حتی متفکرین غربی هم علاوه بر سیاستمداران آن‌ها دچار تناقض شده‌اند، از طرفی می‌گویند آزادی و از طرفی وجدان انسانی را نمی‌دانند چه کنند! از طرفی می‌گویند ماده و نیازهای عالی بشر را نمی‌دانند چه کنند!

دمکراتیک «مردمی»

دموکراسی «مردم‌سالاری، حکومت مردم»

دموکراسی انواعی دارد. برای مثال دموکراسی اقتصادی یعنی شرایطی که همه افراد جامعه بتوانند از کم‌ترین مایحتاج زندگی خود بهره ببرند.

اشکالات وارد بر دموکراسی و رأی مردم

- ۱- حق اقلیت نادیده گرفته می‌شود و ملاک سود اکثریت است، ولی اسلام ملاک را چارچوب دین می‌داند.
- ۲- تبلیغات سوء تأثیر زیاد دارد.
- ۳- امکان خطای اکثریت وجود دارد. در قرآن ۸۰ مورد، واژه اکثر مطرح شده و تمام موارد دارای بار منفی است.
- ۴- دموکراسی مقبولیت می‌آورد نه مشروعیت، حاکمیت از آن خداست نه بشر.
- ۵- قانون‌گذاری در پارلمان ممکن است با رأی اکثریت متفاوت باشد.

۶- دموکراسی حق را متوجه ملت و ملت را مقدس می‌داند و آن را به افرادی که در جامعه واحد زندگی می‌کنند منحصر می‌کند، که این به تفکر ملی‌گرایی و نژادپرستی نزدیک است.

۷- دموکراسی مصطلح، اهداف مادی دارد.

۸- دموکراسی مصطلح، در پی دنیاست و به معنویات توجه ندارد.

۹- دموکراسی استبداد اکثریت است. هیتلر، موسیولینی و امثال بوش را دموکراسی به جهان معرفی کرده‌است.

۱۰- دموکراسی در برخی معانی و ویژگی‌هایش با اسلام مطابق است، مانند مشارکت مردم و توزیع قدرت و نظارت بر حکومت.

۱۱- مسأله اجماع که در میان مسلمین است و از نظر شیعه مخدوش می‌باشد، به مراتب متریقی‌تر از دموکراسی است، چراکه حاصل اتفاق نظر قاطع کارشناسان است، نه نظر مردم عادی، و به دلیل این که کارشناسان مورد احترام هستند، اقلیت اعتراض ندارند، اما در دموکراسی، اقلیت حق مخالفت دارند.

حقوق بشر و سازمان ملل

این سازمان در اختیار پنج قدرت برتر دنیا پس از جنگ جهانی دوم است. این کشورها که همگی حق وتو نیز دارند عبارتند از: فرانسه، انگلیس، روسیه، چین و آمریکا. چون مقر آن در نیویورک است و بیشتر بودجه‌اش توسط آمریکا تأمین می‌شود، سخت تحت نفوذ این کشور می‌باشد.

از نظر فکری و قوانین دارای نقاط ضعف بسیاری است. در واقع بعد حیوانی انسان را مطرح نموده است و به امور خصوصی فرد کاری نداشته و به روح و معاد و دین توجه ندارد. مرد و زن را و کودک مشروع و نامشروع را برابر و مشابه می‌داند. و... اصولاً غریبان صرفاً از حقوق بحث می‌کنند و نسبت به تکلیف توجهی ندارند. از قانون خدا و سنت اسلاف خود روگردانده‌اند و بشر را به قوانین سخت‌تر خود فرامی‌خوانند.

اومانیسیم «انسان‌گرایی، اصالت انسان»

ریشه اصلی اکثر مکاتب بشری و غربی، که در آن وجود بشر و خواست او، بر هر چیز اولویت دارد. این انانیت و تفرعن نفسانی پس از رنسانس و ورود آدمی به عرصه علم و تکنولوژی در مغرب زمین به وجود آمد.

سکولاریسم «جدایی دین از سیاست و حکومت، اصالت دنیا و گریز از تکلیف و تقدیس و الگوهای دینی»

مدرنیته «نوگرایی، امروزی»

دریافت ذهنی نو از جهان با مشخصاتی هم چون لیبرالیسم، علم گرایی، دنیاگرایی، فردگرایی، عقل گرایی، انسان گرایی، لذت گرایی، مردم گرایی و...

مدرنیسم «آن چه به نزاع با سنت بر می خیزد - مجموعه فرهنگ و تمدن اروپایی از رنسانس به این سو - هماهنگ ساختن نهادهای سنتی با پیشرفت های علوم و تمدن - امروزی شدن».

پست مدرن «فرانوگرایی»

نهیضت نفی ارزش های مدرن، نسبی گرایی، لذت جویی های آنی و...

پلورالیسم «کثرت گرایی»

تعدد احزاب، جمعیت ها، آراء، عقاید و قدرت در زمینه های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی، قضایی و غیره. چند صدایی - دخالت گرایش های مختلف در حکومت.

پلورالیسم دینی «آزادی مذاهب و فرق. افکار در یک سطح اند و ترجیحی ندارند، هیچ عقیده حق و یا باطل محض نیست، بلکه هر عقیده سهمی از حق دارد.

کثرت گرایی دینی - قرائت های مختلف از دین و نسبیت در مسائل دینی»

تکثرگرایی، حاکمیت روح تساهل و تسامح، قانون گرایی، آزادی های فردی، نسبی بودن حق، حاکمیت رأی اکثریت، تفکیک حوزه عمومی و خصوصی.

همه ی عقاید محترم است یعنی تساوی حق و باطل. یعنی هیچ یک از عقاید حق نیستند. یعنی انکار بدیهی (که تضاد به وجود می آید!) یعنی حق دادن به بت پرستی، شیطان پرستی، هواپرستی، نژادپرستی، ملیت پرستی که ضد انسانیت است.

برخورد تمدن‌ها

سال ۱۹۹۳ نظریه‌ای توسط ساموئل هانتینگتون، استاد علوم سیاسی دانشگاه هاروارد مطرح شد. او بر این عقیده بود که: با فروپاشی شوروی جنگ ایدئولوژی‌ها به پایان رسیده و جنگ تمدن‌ها در راه است. وی معتقد به هفت تمدن بود: تمدن غرب (اروپا و آمریکای شمالی)، تمدن اسلام، تمدن چین و خاور دور (کنفوسیوس)، تمدن ژاپن، تمدن روس (ارتودوکس)، تمدن آفریقا.

پایان تاریخ

سال ۱۹۸۹ مقاله و نظریه فوکویاما، ژاپنی الاصل و معاون برنامه‌ریزی سیاسی وزارت خارجه آمریکا مطرح شد که در آن عنوان کرد: لیبرالیسم نقطه پایان تکامل فکری بشر است و دیگر هیچ پیشرفتی صورت نخواهد گرفت. نظر وی بعداً توسط خودش تعدیل شد.

گفتگوی تمدن‌ها

درمقابل نظریه برخورد تمدن‌های هانتینگتون مطرح شد. اولین بار توسط رژه گارودی و سپس توسط رئیس جمهور ایران، سید محمد خاتمی در سپتامبر ۱۹۹۸ و در مجمع عمومی سازمان ملل متحد مطرح و مورد استقبال واقع شد. سال ۲۰۰۱ به این عنوان نام‌گذاری گردید.

جهانی شدن

جهانی شدن در واقع در هم آمیزی اقتصاد، سیاست و فرهنگ و پیوستگی‌های ملی کشورهاست. با برداشته شدن مرزها، در واقع به اجبار، کارتل‌ها و تراست‌ها و قدرت‌های سرمایه‌ای، بر همه جا تسلط یافته و بهره‌کشی از ملت‌های ضعیف گسترده‌تر می‌شود. در سطح فرهنگی: پیدایش جامعه مدنی جهانی، گسترش شبکه‌های ارتباطی جهانی، رسانه‌های عمومی و افزایش آگاهی مردم یکسان‌سازی فرهنگ جهانی بر مبنای ارزش‌های لیبرالیستی

ابزارهای تبلیغاتی: رواج زبان انگلیسی در سطح بین‌الملل، رایانه‌ای شدن فناوری اطلاعات، جهانی شدن شبکه‌های ماهواره‌ای

فلسفه انتظار و ظهور امام غایب(ع) در مذهب تشیع، مستلزم جهان شمولی اسلام در سرتاسر کره زمین است. باید در نظر داشت که جهانی‌شدن با جهان شمولی تفاوت دارد. در میان ادیان الهی، اسلام و مسیحیت بیشتر از ادیان دیگر داعیه جهان شمولی داشته‌اند.

ایالت متحده آمریکا

کشوری در شمال قاره آمریکای شمالی قرار داشته و پایتخت آن شهر واشنگتن است، قدرت اول سیاسی و نظامی و اقتصادی جهان محسوب می‌گردد. این کشور در سال ۱۷۱۷ به وجود آمد و پس از جنگ اول و دوم جهانی قدرت خود را در جهان گسترش داد. توسعه‌طلبی این کشور در عنوان سازمان کمک‌رسانی آن‌ها به جنگ زدگان هویدا بود!

AID یعنی کمک مخفف «American International Development» به معنی «توسعه بین‌المللی آمریکا» می‌باشد.

کریستف کلمب کابالیست، آن را کشف کرد. سودجویان غربی به آن جا یورش بردند و طی ۲۰۰ سال حدود ۹۰ میلیون بومی و سرخ‌پوست را قتل عام نمودند و تنها ۱۰ میلیون از جمعیت آن جا جان سالم به در بردند، و بدین ترتیب بنای یک کشور ماسونی گذارده شد.

ماجرای برده‌داری در آمریکا و غرب، طولانی و رقت‌بار است. حدود ۱۰۰ میلیون برده در آفریقا کشته شدند. تنها در کنگو، که مساحتی ۷۷ برابر بلژیک دارد، طی سال‌های ۱۸۷۶ تا ۱۹۰۸ که به عنوان ملک شخصی شاه بلژیک بود، بابت تولید عاج و کائوچو، حدود ۵ تا ۸ میلیون نفر را قربانی نمود. و...

امروز آمریکا به قول پروفیسور حمید مولانا، استاد دانشگاه‌های این کشور، دچار مثلث شوم جهل، ترس و حرص است، تمام علم جهان را در اختیار دارد و جاهلانه عمل می‌کند. تمام قدرت را داراست ولی هم‌چون فرعونیان همواره می‌ترسد و دیگران را می‌ترساند. ثروتمندترین کشور دنیا است ولی به دنبال چپاول همه است.

همچنان که شوروی از بین رفت، آمریکا در حال فروپاشیست. از مدت ها قبل کنفرانس سالانه با عنوان (جهان پس از آمریکا)، توسط اروپائیان برگزار می شود.

برای مطالعه

روابط ایران و آمریکا

اولین تماس ۱۲۰۹ ش/ ۱۸۳۰م مبلغان مسیحی به شمال غرب ایران آمدند. در ۱۸۵۵م شمار مبلغان به ۴۸ نفر رسید. در ۱۲۳۰ش/ ۱۸۵۱م اولین تماس ناصرالدین شاه با آمریکا اتفاق افتاد. در ۱۸۸۳م روابط رسمی دیپلماتیک و تبادل سفیر انجام شد. روابط از ۱۲۶۲ الی ۱۳۳۲ ش. تحت الشعاع روابط روسیه و انگلیس با ایران قرار داشت. هوارد باسکرویل در تبریز به طرفداری مشروطه کشته شد. ساموئل جردن رئیس دبیرستان آمریکایی ها در تهران و مدیر کالج آمریکایی ها افراد را جهت منافع خود تربیت می کرد (در این دوره نفوذ او در میان خبرگان سیاسی زیاد شده و وجهه معتمدی از خود نشان داده بود). بعد از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تسلط آمریکا بر ایران آغاز شد. در اسناد منتشره از سوی سازمان سیا در سال ۱۳۷۹ش و ۲۰۰۰م افشاء شد که کودتای ۲۸ مرداد ۳۲ به کمک انگلیس و با اقدام مستقیم آمریکا بود^۱ در صد سال گذشته آمریکا ۱۱۰ جنگ را آغاز کرده است. بر اساس آمار سال های اخیر یک درصد مردم آمریکا زندانی هستند و ۲۰٪ بی سوادند. ۴۵ میلیون نفر بهداشت ندارند. ۴۵ میلیون مبتلا به ویروس ایدز وجود دارد. بیشترین خشونت علیه زنان و کودکان در آمریکا و اروپای غربی است. در سال ۱۹۹۹-۵۴٪ فروش تسلیحات جهان متعلق به آمریکا بوده است. ۸۵٪ تسلیحات به حکومت های غیر دموکرات فروخته شده، بیشتر به هر دو طرف سلاح فروخته شده، ۹۲٪ جنگ ها توسط آمریکا تغذیه شده است.

عملیات سیا در کشورها

۱۹۵۳ کودتا در ایران (کودتای ۲۸ مرداد)

^۱ رک: ولایتی، علی اکبر، یک قرن ارتباط و ویلسون، آبراهام، تاریخ روابط سیاسی ایران و آمریکا

۱۹۵۴ کودتا در گواتمالا
۱۹۵۸ قتل جمال عبدالناصر در مصر
۱۹۵۹ قتل نخست وزیر سریلانکا
۱۹۶۰ طرح ترور فیدل کاسترو و ۲۴ بار توطئه قتل او تا سال ۱۹۸۱
۱۹۶۱ توطئه علیه نهرو نخست وزیر هند
۱۹۶۱ قتل پاتریس لومومبا نخست وزیر کنگو (زئیر)
۱۹۶۱ مداخله مسلحانه در کوبا با نام جزیره خوک‌ها
۱۹۶۱ براندازی حکومت در دومینیکن
۱۹۶۹ قتل رهبر موزامبیک
۱۹۶۹ حمله نظامی به ویتنام و کشتار ۳ میلیون نفر
۱۹۷۱ کودتا در اوگاندا
۱۹۷۳ قتل دبیر حزب استقلال گینه
۱۹۷۳ براندازی رژیم شیلی
۱۹۷۳ کودتا علیه سالوادور آلنده
۱۹۷۵ قتل مجیب الرحمن رئیس جمهور بنگلادش
۱۹۷۷ قتل ماری رئیس جمهور کنگو
۱۹۷۹ اقدام به براندازی انقلاب نیکاراگوئه
۱۹۷۹ به بعد انجام انواع توطئه‌ها علیه ملت ایران و فلسطین و لبنان و دیگر ملل از جمله توطئه علیه ایندرا گاندی نخست وزیر هند، توطئه قتل معمر قزافی در لیبی و...

رابطه ایران با آمریکا پس از انقلاب

روابط فیما بین پس از انقلاب از طرف آمریکا قطع شد. و جالب اینکه برای ارتباط مجدد تاکنون خودش را به آب و آتش می‌زند. (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ)^۱

استدلال موافقین ارتباط

استدلال مخالفین

- ۱- آمریکا مثل هر کشور دیگر است. ۱- دیوار بی‌اعتمادی بین دو کشور بلند است.
- ۲- ارتباط گرگ‌ومیش و استعماری برای ما

^۱ سوره کافرون

مضر است.

۳- تحریم‌ها برداشته می‌شود. ۳- قطع ارتباط از طرف آمریکا بوده و همواره

علیه ما اقدام می‌کند.

۴- توطئه‌ها کم می‌شود. ۴- عقل حکم می‌کند که اگر قرار است ارتباطی

برقرار شود باید مواضع آمریکا روشن باشد.

۵- سوء تفاهم برطرف می‌گردد. ۵- طرح تکراری و نشدنی است هرچندگاهی

مطرح می‌کنند.

۶- مشکلات سیاسی- اقتصادی و ۶- ایران پرچمدار مبارزه علیه استکبار شده

نظامی برطرف می‌شود. است و این راه تا آخر ادامه دارد.

۷- به نظرات ایران بهتر توجه ۷- سیاست چماق و هویج و دوگانه آمریکا

می‌شود. مسأله را حل نمی‌کند.

۸- نفوذ ایران در منطقه بیشتر می‌گردد.

هدف آمریکا از ارتباط برقرار کردن با ایران

صحبت برقراری ارتباط رامطرح می‌کند تا:

۱- ایجاد اختلاف نماید، هم‌چنان که تاکنون کرده است.

۲- موجب شکستن قبح رابطه با آمریکا می‌شود.

۳- اهمیت اصل مذاکره برای آمریکا (قصد دارد تسلط خود بر جهان را با تحقق

این مسأله نشان دهد).

۴- در صورتی که آمریکا بتواند با ایران رابطه برقرار کند جایگاه خود را بیش از

بیش به عنوان ابر قدرت دنیا تثبیت می‌کند، چون جز ایران دشمن دیگری ندارد.

۵- آثار مذاکره بر دنیای اسلام، توقف افزایش مخالفت‌ها با آمریکا

۶- موجب شکست جبهه اسلام خواهد بود.

پیش‌شرط‌های ما برای مذاکره با آمریکا

۱- تحریم و تهدید پایان یابد.

۲- در امور داخلی ما دخالت نکند.

- ۳- اموال بلوکه ما را رها کند.
- ۴- جنگ روانی علیه ما را پایان دهد.
- ۵- مواضع خود را نسبت به گذشته و آینده روشن کند.
- ۶- به حق حاکمیت ایران احترام بگذارد.
- ۷- ضدیت با اسلام را رها کند و موضع برابر با جمهوری اسلامی ایران بگیرد.^۱

یازده سپتامبر

حادثه یازدهم سپتامبر را باید نقطه عطفی در شکل دادن نظام بین المللی در اوایل هزاره سوم تلقی کرد. هم‌اکنون منافع ملی آمریکا با رویارویی مستقیم با اسلام انقلابی و مسئله خاورمیانه و تسلط بر ذخایر نفتی آن گره خورده است. ایالات متحده که در دوران جنگ سرد به بهانه مقابله با کمونیسم در سرتاسر جهان دخالت نظامی و غیر نظامی داشت در شرایط جدید توجیه‌های جدیدی از جمله مقابله با تروریسم و دفاع از حقوق بشر را برای اقدامات خود ارائه می‌کند.

نوآم چامسکی فیلسوف و زبان‌شناس معروف آمریکایی حادثه فرو ریختن برج‌های تجاری نیویورک را از یک سو ضربه‌ای مهلک برای سرویس‌های اطلاعاتی جاسوسی در غرب، و از دیگر سو بهانه‌ای برای حملات جدید اسرائیل به شهرهای فلسطین می‌داند. آمریکا با حمله به افغانستان از یک سو به تحکیم پایگاه‌های نظامی خود را در آن جا پرداخت و از سوی دیگر با به راه انداختن جنگ نفت و یا به تعبیری جنگ سلطه، سعی کرد به اهداف راهبردی خود در خاورمیانه نزدیک شود. تجاوز آمریکا و انگلستان به عراق که بدون مجوز سازمان ملل متحد صورت گرفت، سه هدف اساسی را دنبال می‌کرد:

- ۱- تسلط بر منابع نفتی
 - ۲- محدود کردن اصول‌گرایی اسلامی
 - ۳- حل مسئله فلسطین (تسهیل روند صلح با اسرائیل)
- جمهوری اسلامی ایران در قبال حمله آمریکا به افغانستان و عراق به شکلی عملی

^۱ رک: ذوالقدر، محمد باقر، *اصلاحات آمریکایی*

مخالفت خود را ابراز نکرد، اما نارضایتی شدید خود از حضور ایالات متحده در منطقه و نقض استقلال و کشتار مردم مظلوم این دو کشور را بارها اعلام نمود. از دیگر سو، ایران در مقابل طرح آمریکایی‌ها (نقشه راه) که برای حل مسئله فلسطین ارائه شده بود، اعلام نمود که تصمیم‌گیری باید به مردم مظلوم فلسطین واگذار شود.

مسأله فلسطین

قدس قبله اول مسلمین، مرکزی مورد احترام مسیحیان و یهودیان بوده که مدتی است در اشغال رژیم صهیونیستی قرار دارد. فلسطین ملتی متشکل از چند میلیون مسلمان و مسیحی ساکن سرزمین‌های اشغالی بوده و همین اندازه آواره کشورهای دیگرند. سال ۱۹۶۴ سازمان آزادی‌بخش فلسطین جهت رهایی این سرزمین از اشغال شکل گرفت و سال ۱۹۸۷ جنگ سنگ «انتفاضه» علیه اسرائیل شروع شد.

انقلاب اسلامی با تکیه بر منادی آن، امام خمینی (رحمت الله علیه) - که دفاع و حمایت از مستضعفان و مسلمانان جهان را وظیفه نظام جمهوری اسلامی ایران می‌دانست - فصل جدیدی در مبارزه با صهیونیسم و دولت جعلی صهیونیستی در جهان اسلام و حوزه بین‌الملل آغاز کرد.

امام به این رژیم جعلی، عنوان غده سرطانی منطقه را داد. هم‌چنین برای همگانی و سراسری کردن مبارزه با صهیونیسم و تشکیل جبهه‌ای واحد در برابر رژیم جعلی صهیونیستی، قضیه فلسطین را یک قضیه اسلامی و نه عربی خواند. امام خمینی برای جاودانی شدن مسئله قدس و فلسطین، آخرین جمعه ماه مبارک رمضان را به عنوان روز جهانی قدس اعلام کرد و فلسطین را پاره تن اسلام خواند.

برای مطالعه

تاریخ فلسطین^۱

۵۰۰۰ سال پیش از میلاد مهاجرت اعراب کنعانی (یبوس) و شکل‌گیری شهر اورشلیم

^۱ رک: سعیدی، غلامرضا، *فریاد فلسطین* و دیگر کتب

- ۳۸۰۰ سال پیش از میلاد مهاجرت حضرت ابراهیم به کنعان
- ۳۶۰۰ سال پیش از میلاد مهاجرت یعقوب و فرزندان به مصر
- ۳۰۵۰ سال پیش از میلاد فتح اورشلیم به دست طالوت
- ۳۰۰۰ سال پیش از میلاد تشکیل حکومت حضرت داوود و سلیمان
- ۹۸۵ سال پیش از میلاد تجزیه حکومت حضرت سلیمان (اسرائیل و یهودیه)
- ۷۲۱ سال پیش از میلاد تسخیر اسرائیل توسط آشوری‌ها
- ۵۸۶ سال پیش از میلاد تسخیر یهودیه توسط بابلی‌ها (بخت النصر)
- ۵۳۹ سال پیش از میلاد تسخیر بابل و فلسطین توسط کوروش (بنای معبد)
- ۳۳۳ سال پیش از میلاد شکست امپراتوری ایران توسط یونانی‌ها
- ۶۳ سال پیش از میلاد حاکمیت رومی‌ها
- ۷۰ میلادی تخریب معبد توسط تیتوس رومی و قتل عام
- ۳۳۰ حاکمیت روم شرقی (بیزانس) بر فلسطین
- ۶۳۸ فتح فلسطین به دست مسلمانان
- ۱۰۹۹ تسخیر فلسطین توسط صلیبی‌ها
- ۱۱۸۷ فتح فلسطین توسط صلاح‌الدین ایوبی
- ۱۵۱۶ حاکمیت امپراتوری عثمانی
- ۱۸۸۲ حمایت مالی لرد روچید از یهودیان
- ۱۹۱۶ شورش شریف حسین در مکه با حمایت انگلیس
- ۱۹۱۷ اعلامیه بالفور
- ۱۹۱۸ تسخیر فلسطین توسط انگلیس (قیمومیت)
- ۱۹۱۹ مهاجرت گسترده یهودیان به فلسطین (با هزینه روچیلد)
- ۱۹۳۹ مهاجرت یهودیان (جمعیت یهودی به ۳۰٪ جمعیت ساکنین این سرزمین می‌رسد)

۱۹۴۸ تأسیس رسمی اسرائیل

۱۹۶۷ جنگ شش روزه

۱۹۷۳ جنگ اکتبر (رمضان)

۱۹۷۹ پیمان کمپ دیوید (میان مصر و اسرائیل)

۱۹۸۷ انتفاضه اول

۱۹۹۳ پیمان اسلو (میان ساف و اسرائیل)

۲۰۰۰ انتفاضه مسجد الاقصی

۲۰۰۵ عقب‌نشینی اسرائیل از نوار غزه

۲۰۰۶ پیروزی حماس در انتخابات

۲۰۰۷ درگیری‌های فتح و حماس

دستاوردهای مقاومت ۲۲ روزه حماس در حمله اسرائیل به غزه

۱- پیروزی مقاومت

۲- پیروزی انقلاب اسلامی به عنوان کانون اصلی مقاومت

۳- ناکارآمدی سازمان‌های بین‌المللی مدافع حقوق بشر

۴- افزایش سطح آگاهی جهانیان نسبت به ظلم و ستم رژیم‌های جبار و ستمگر

۵- ناامیدی جوامع عرب از نحوه موضع‌گیری رژیم‌های خود و به ویژه رژیم‌هایی

مانند مصر و عربستان

۶- آشکار شدن علانم پیوستگی صفوف متفرق مظلومان جهان که از مقدمات

فرج حضرت صاحب (عج) است

۷- نسبت بالای شهدای زن و کودک فلسطینی در میان بیش از دو هزار و

سیصد شهید غزه و افزایش موج نفرت از رژیم قاتل اسرائیل

ابعاد شکست اسرائیل

۱- ارتش اسرائیل از دستیابی به کم‌ترین پیروزی نظامی هم، بی‌بهره ماند.

۲- ۱۸۲ کشته و ۳۵۰ مجروح نظامی

۳- ماهیت دهشتناک و پلید خود را به همه مردم دنیا نشان داد.

۴- چهره واقعی آمریکا برای مردم جهان آشکار شد.

۵- با ۶۰ هزار نیروی ذخیره (۷ تیپ) و دو تیپ مخصوص فقط در دشت‌ها پیش

رفت و حداکثر ۵۰۰ متر به غزه وارد شد.

۶- دومین شکست بر قوی‌ترین ارتش خاورمیانه تحمیل شد.

۷- حتی نتوانست حماس را تضعیف کند.

یهود از منظر قرآن

قاتل انبیاء، قرآن می‌فرماید: (وَقَتَلَهُمُ الْاَنْبِیَاءُ بِغَيْرِ حَقٍّ)^۱ (آنان یهود پیامبران را به ناحق کشتند).

دشمن ترین دشمنان نسبت به مومنین، قرآن می‌فرماید: (لَتَجِدَنَّ اَشْدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودُ)^۲ (یهود را دشمن ترین مردم نسبت به اهل ایمان خواهی یافت).

اسرائیل

تشکیل رژیم صهیونیستی در سال ۱۹۴۸ میلادی در سرزمین مقدس فلسطین با کمک و نقشه‌های استعماری قدرت‌هایی مانند انگلیس و آمریکا که سرآغاز زنجیره‌ای از تحولات، جنگ‌ها و مسائل در منطقه خاورمیانه گردید. اعراب در مقابل اسرائیل و حامی بزرگ آن آمریکا کاری از پیش نبردند. این امر باعث تغییری عمده در راهبرد مبارزاتی فلسطینی‌ها شد و انتفاضه در سال ۱۳۶۶ با الهام از انقلاب اسلامی ایران و اهدافی مشابه با مواضع ایران در مسئله فلسطین شکل گرفت. در این اوضاع، شورای ملی فلسطین، که بیشتر در اختیار گروه طرفدار عرفات بود، از نبرد مسلحانه به مذاکره سیاسی روی آورد و کنفرانس صلح خاورمیانه تشکیل شد. در پی آن، برای درگیر نمودن فلسطینی‌ها با یکدیگر و سرکوبی مبارزان انتفاضه از سوی نیروهای عرفات، یک دولت خودگردان بدون قدرت، به ریاست یاسر عرفات تشکیل شد که حتی اعضای پلیس آن نیز با تأیید اسرائیلی‌ها انتخاب می‌شدند.

آمریکا از سال ۱۹۴۸ تاکنون، یعنی از زمان تشکیل رژیم صهیونیستی، تمامی قطعنامه‌های صادره در دفاع از فلسطینی‌ها را در شورای امنیت سازمان ملل و تو

^۱ سوره نساء، آیه ۱۵۵

^۲ سوره مائده، آیه ۸۲

کرده و سالانه میلیاردها دلار کمک و یا وام با بهره‌هایی کم که بسیاری از آن‌ها نیز بخشیده می‌شوند، به این رژیم اختصاص می‌دهد. از این رو اگر بگوییم اسرائیل بخشی از خاک آمریکا است، سخنی به گزاف نگفته‌ایم.

انتفاضه (انقلاب سنگ)

دسامبر ۱۹۸۷ (آذر ۱۳۶۶) قیام همگانی مردم فلسطین در پی کشته شدن چهار کارگر غزه آغاز شد. در ۲۸ سپتامبر ۲۰۰۰ (۷ مهر ۱۳۷۹) «انتفاضه دوم» با ورود آیین شارون به مسجد الاقصی آغاز شد.

هولوکاست (همه سوزی)

مورخین یهود این واژه را در مورد کشتار یهود توسط واحد مرگ اس اس به فرماندهی هیتلر و معاونش آیشمن به کار می‌برند.

فراماسونری

در قرن ۱۸ با شعار برادری، مساوات و خدمت و با هدف پرورش استعدادهای مستعد برای به کارگیری در حکومت و امور کشورها در لندن تشکیل شد و به تدریج در کشورهای مختلف نفوذ کرد. در شرق ابتدا وارد هند و از آن‌جا به ایران نفوذ کرد. ماسونری یک تشکیلات منظم جهانی است که بر ارکان دولت‌های جهان و اکثر وجوه زندگی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جوامع، سلطه یافته است.

کسی که عضو فراماسونری است، ماسون یا فراماسون نامیده می‌شود. ساختمانی که مرکز فعالیت ماسون‌هاست، لژ نام دارد.

یکی از بزرگ‌ترین اهداف گروه‌های ماسونی این است که زمینه را برای حکومت فردی از بین ماسون‌ها با عنوان نمادین ضد مسیح (Antichrist = دجال)، آماده کنند. فراماسونری جمعیتی سرّی است که کسی به راحتی نمی‌تواند در حریم آن نفوذ کند و اگر هم راه یافت، مکلف است اسرار آن را مخفی نگه دارد.

فراماسونری عمده‌ی تعلیمات خود را از حکومت طاغوتی و شیطان‌ی مصر باستان کسب کرده است.

عقاید فراماسونری

- بزرگداشت شیطان و نمادهای شیطانی (Satanism)
- اعتقاد به ساخت معبد سلیمان به عنوان پایتخت عقیدتی در بیت المقدس (Jerusalem) - قبل از ظهور ضد مسیح (Antichrist) یا فرعون جدید (New Pharaoh) که منجی شیطانی ماسون‌هاست.
- علاقه‌ی افراطی به علوم طبیعی
- اعتقاد راسخ به سلیمان (Solomon) نه به عنوان نبی بلکه به عنوان پادشاه، جادوگر و ماسون اعظم^۱

خوانند نیز در آیه‌ی ۱۰۲ سوره‌ی بقره درباره‌ی بنی اسرائیل می‌فرماید: (وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سَلِيمٍ وَمَا كَفَرَ سَلِيمًا وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ) (و از آن‌چه شیطان‌ها در سرزمین سلیمان می‌خواندند، پیروی کردند، در حالی که سلیمان به خدا کافر نشد ولی شیاطین کافر گشتند و به مردم سحر آموختند).

اهداف فراماسونری

- نابودی تمام مظاهر توحید و یکتاپرستی در جهان
- به دست گرفتن حکومت و قدرت در تمام کشورهای جهان از طریق شبکه‌ی گسترده‌ی ماسونی در تمام کشورهای دنیا.
- برقراری حکومت جهانی شیطانی به پایتختی معبد سلیمان در اورشلیم (بیت المقدس).
- به حکومت‌رساندن قدرتمندترین فراماسون با عنوان نمادین ضد مسیح.^۲

شواهد ارتباط آمریکا با فراماسونری

- برجسته‌ترین افرادی که بیانیه‌ی اعلان استقلال آمریکا را در سال ۱۷۷۶ میلادی امضا کردند، فراماسون بوده‌اند.

^۱ رک: سایت محاکمه، مقاله گنجی، محمد علی، پیوستن ستاره به فرقه کابالا

^۲ رک: سعیدی، جعفر، مبانی فراماسونی

– طرح‌های اولیه ارائه شده برای پرچم آمریکا، به وضوح دارای علامت‌ها و نمادهای فراماسونری بودند. پرچم کنونی این کشور از ۱۳ خط سفید و قرمز تشکیل شده است و ۱۳ عدد خوش یمن ماسون‌ها است.

– نحوه‌ی ساخت بناها و ساختمان‌های شهر واشنگتن (پایتخت آمریکا).
 علایم و شواهدی که بر روی دلار وجود دارد- پشت اسکناس یک دلاری علامت چشم فراماسونی در یک طرف و طرف دیگر ستاره داوود، نشانه صهیونیسم وجود دارد. جمله نظم نوین جهانی حدود ۱۰۰ سال پیش به زبان یونانی در آن چاپ شده است. و.....
 - و.....

شباهت فراماسونری و دجال در روایات اسلامی

حضرت علی (ع) در پاسخ به سوال یکی از یارانش درباره‌ی دجال، می‌فرماید:
 «... چشم راست ندارد و چشم دیگر در پیشانی اوست و مانند ستاره‌ی صبح می‌درخشد. چیزی در چشم اوست که گویی آمیخته به خون است...» بر طبق روایات اسلامی، فراماسونری بر دجال تطبیق دارد و مرگ آن با توجه به احادیث، به دست حضرت مهدی (عج) است، اما این مطلب بدین معنا نیست که ما مسلمانان باید تا زمان ظهور ایشان، دست روی دست گذاشته و هیچ کاری نکنیم، بلکه برعکس باید از تمام امکانات علمی، سیاسی، اقتصادی و نظامی خود برای مبارزه با فراماسونری بهره ببریم و در این کار از هیچ کوششی دریغ نورزیم تا بدین‌وسیله بتوانیم هیمنه‌ی فراماسونری را شکسته و قدرت آن را کاهش دهیم، این امر سبب می‌شود تا در زمان ظهور امام زمان (عج) با یک دشمن ضعیف‌تر و سست‌تر روبه‌رو گردیم، در واقع انتظار حقیقی حضرت مهدی (عج) نیز مفهومی جز تلاش و کوشش ندارد.

فراموشخانه

قبل از اعلام مشروطه جمعیتی تحت عنوان مجمع فراموشخانه توسط میرزا ملکم خان، ناظم‌الدوله در سال ۱۸۵۷ در ایران تأسیس شد و هدف آن آشنایی مردم با تمدن غرب بود. اکثر شاهزادگان و فارغ‌التحصیلان دارالفنون بدان پیوستند.

مجمع آدمیت

سال ۱۸۷۲ به بعد میرزا ملکم خان بعد از مجمع فراموشخانه این تشکیلات را در ایران ایجاد کرد. اعضای آن آدم نامیده می‌شدند و اهداف و شیوه آن هم چون فراماسون‌ها بود.^۱

پروتکل صهیون

مجموعه‌ای از راهکارها و برنامه‌هایی است که توسط عده‌ای از علمای صهیونیسم تنظیم گردیده است.

شیطان پرستی

قرآن می‌فرماید: (وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِينًا)^۲ (و آن‌ها که شیطان را به جای خدا ولی خود برگزینند زیان آشکاری کرده‌اند). شیطان پرستی مذهبی است ساختگی که توسط سران یهود که مدیریت افکار و اندیشه‌ها را در انحصار خود می‌پندارند به وجود آمده است. یهود با صرف مبالغ هنگفت و با خدمت گرفتن هنرپیشگان، خوانندگان، نوازندگان، و با انتشار سی‌دی‌های آموزشی، مجلات، روزنامه‌ها و کاباره‌ها... در صدد پر کردن خلاء روحی و معنوی جوانان غرب و به تبع جوانان شرق برآمده است. تا جایی که بنا به گفته رئیس بیمارستان نوجوانان نیویورک، شیطان پرستی یکی از شایع‌ترین تهدیداتی است که در مقابل نوجوانان امروز قرار گرفته است.

بنیان‌گذار فرقه شیطان پرستی یک یهودی به نام آنتوان لوی است. در کلیسای شیطان آنتوان لوی، مناسک جنسی جایگاه خاصی دارد. همان رقص‌ها و رفتارهای جنسی که به وسیله فرانکسیست‌ها، به طور مخفی انجام می‌شد، امروز از طریق گروه‌های شیطان پرست مثل متالیکا در سطح عموم رواج داده می‌شود.

^۱ رک: طباطبایی، محمد حسن، نفوذ فراماسونری در مدیریت نهادهای فرهنگی دهه ۱۳۴۰

^۲ سوره نساء، آیه ۱۱۹

صنعت سکس و بازرگانی تن که در ردیف سودآورترین تجارت‌های جهان است، به همراه صنایع مشروب‌سازی، قاچاق مواد مخدر، قمار و صنعت سینما در انحصار یهود است. شبکه وسیعی از کلپ‌های شبانه و فاحشه خانه‌ها توسط ویلیام ساموئل رزنبرگ، مشهور به بیلی رز، که از یهودیان مهاجر به آمریکا است، تأسیس شد.

غول صنایع مشروب‌سازی، یهودی مهاجر، ساموئل برونفلد است. امروزه دفتر مرکزی کمپانی مشروبات الکلی برونفلد، به نام سیگرا در نیویورک است و در ۱۲۰ کشور جهان نیز شعبه دارد و فروش سالانه آن بیش از یک میلیارد دلار است. سلطان دنیای پنهان شخصی است یهودی، به نام روچیلد، که بزرگ‌ترین امپراطوری قمار را در ایالات متحده ایجاد کرد. او در قاچاق مشروبات الکلی و مواد مخدر، سرمایه‌گذاری عظیمی نمود.

اولین فیلم تاریخ سینما که در آن حریم اخلاق شکسته شد. «ماه آبی» است نام داشت که توسط یک یهودی به نام اتو پرمینگر به سال ۱۹۵۳ کارگردانی شد و پس از آن انسانیت‌زدایی، هدف اصلی همه فیلم‌های این کارگردان یهودی بوده است. و اینک شیطان‌پرستی با اسطوره‌سازی و با ارائه مطالب گمراه‌کننده و پورنوگرافیک سعی در تحقیر جوانان و برده‌داری نوین دارد.

در حال حاضر شیطان‌پرستی در دنیا توسط ۳ کانال اصلی وارد کشورها می‌شود:

(۱) کلیساهای شیطانی

(۲) جادوگری

(۳) موسیقی بلک متال

دو دروازه جادوگری و کلیساهای شیطان جهت تبلیغات خود در سطح جهان دارای محدودیت‌های فراوانی هستند. برای مثال کلیساهای شیطان تنها در چند کشور جهان موجود هستند. همین موضوع در مورد جادوگری نیز صدق می‌کند که تنها کشورهای غربی از آن استقبال کرده‌اند و کشورهای شرقی به خاطر عدم همخوانی زبان آن با فرهنگ شرق اصلاً از آن استقبال نکرده‌اند.

همین مسائل باعث شده که این دو دروازه در قیاس با موسیقی کم‌ترین مشتریان را برای گرایش به شیطان‌پرستی داشته باشند. علت دیگر هم راحتی دسترسی به آن است به شکلی که به راحتی می‌توان آن را توسط همه رسانه‌ها و همه ابزارهای رسانه‌ها در همه جا در اختیار مخاطب قرار داد.

اصولاً در شیطان‌پرستی هیچ حکم و قانون ثابتی نمی‌توان یافت و همه احکام و عقاید نسبی هستند و اختلاف و تناقض در عقاید و رفتار در بین آن‌ها امری منطقی و طبیعی است.^۱

شیطان‌پرستی در ایران

شیطان‌پرستی در ایران تنها از طریق موسیقی بلک متال طرفدارانی را جذب خود کرده‌است و دلیل گرایش برخی جوانان به آن نیز نفوذ این موسیقی به داخل کشور است.

کتاب

در ایران از حدود سال ۱۳۷۵ تا به حال ده‌ها کتاب که عموماً به صورت متن اشعار گروه‌های معروف همراه با ترجمه آن‌ها می‌باشند، به چاپ رسیده‌است. در کنار آن‌ها ده‌ها نشریه نیز غافل از گرایش‌های اعتقادی و خصوصیات اخلاقی اقدام به چاپ شعر یا مصاحبه از این گروه‌ها کرده‌اند. البته کتاب‌هایی نیز با موضوع آموزش نواختن انواع سازهای این نوع موسیقی‌ها در کشور مجوز گرفته و چاپ شده‌است.

در متن این کتاب‌ها، اشعاری با موضوعات ضد دین، خشونت، سکس و... موج می‌زند. در این کتاب‌ها، نویسندگان با چاپ بیوگرافی و تصاویری از اعضای گروه یا مصاحبه با آن‌ها اقدام به تبلیغ گروه‌های موسیقی کرده‌اند.

برگزاری کنسرت موسیقی

تا به حال در بعضی از استان‌های کشور گروه‌های مختلف متال موفق به برگزاری کنسرت شده‌اند. از جمله به اجرای سال ۱۳۸۴ در دانشکده ادبیات دانشگاه تهران، جشنواره

^۱ رک: صدیقی پاشایی، علی، جنون شیطان‌پرستی

سال ۱۳۸۵ در دانشگاه تهران و هم چنین اجرای تالار خانه معلم تهران در سال ۱۳۸۵ و اجراهای متعدد دیگری در شهرهای تهران، اصفهان، شیراز، مشهد و... اشاره کرد.

برگزاری اجراهای زیرزمینی

حسین ابلیس، متین دو حنجره، هیچکس و... از خواننده‌های آن‌ها یند.

جشن هالوین یا شب شیطان

در ۳۱ اکتبر طرفداران ضد مسیح مراسم استهزاء شام آخر حضرت مسیح را به مرور تبدیل به یک جشن همگانی کرده و مردم نیز ندانسته در جشن شرکت، و دست به اعمال شیطانی می‌زنند؛ اعمالی نظیر ستایش شیطان، ترساندن هم با نقاب‌ها، مسموم کردن هم و...

- منونایت‌ها گروه‌های مسیحی ناراضی از تمدن و سیاست آمریکا و مدرنیته در حاشیه شهرهای بزرگ بصورت ساده و ابتدایی زندگی می‌کنند.

آخرالزمان

شوق آتشین ظهور منجی موعود، قرن هاست بشر وامانده عدالت، معنویت و آزادی را بی‌قرار ساخته است. هر چند افق نگاه مردمان گونه‌های مختلفی به انتظار بخشیده است، اما این واژه در معنای عام خود یکی از مشترکات بشر و انسان معاصر به حساب می‌آید. در این میان، ادیان ابراهیمی به این مسئله اهمیتی ویژه می‌دهند چراکه ظهور موعود در هر یک از این ادیان به مفهوم تشکیل حکومت و برتری بر دیگران است. این مسئله از آنجا مهم و در خور اعتناست که هم اینک بخشی از جهان مسیحیت با تکیه بروعده‌های تورات و انجیل و فن‌آوری موجود در دنیای غرب به گونه‌ای خاص به تأویل و تفسیر آخرالزمان و اندیشه انتظار می‌پردازد و با ارائه نگاهی جنگ طلبانه، تمامی اهرم‌های خود را برای تحمیل نظریه خویش به کار می‌برد.

هزاره‌گرایی در میان مسیحیت همواره وجود داشته است. این اندیشه اگرچه در طول تاریخ دارای فراز و نشیب‌های فراوانی بوده است، اما هم‌اکنون با گذر از قرن بیستم و ورود به قرن ۲۱ امیدهای تازه‌ای را پدید آورده است. با نگاهی به پایگاه‌های

اینترنتی و حجم گسترده اطلاعات آنها، شور انتظار به راحتی قابل تشخیص است. این مسئله به تنهایی خطرناک نیست، اما اگر این مطلب را در کنار وقوع انقلاب اسلامی، ادعای زمینه سازی ظهور، که به وسیله برخی روایات نیز تأیید می‌شود، نگاه جهان شمول اسلام، جذابیت های ذاتی شیعه و محتوای غنی آن را در نظر بگیریم، مسئله پیچیده تر خواهد شد. حال، اگر به آنچه بیان شد تمامیت طلبی غرب، نظریه جهانی سازی، اندیشه «پایان تاریخ فوکویاما» و «جنگ تمدن ها» را بیافزاییم، خواهیم دید که اندیشه انتظار یکی از موضوعات چالش خیز میان جهان اسلام، به ویژه ایران و جهان غرب است.

جنگ آخرالزمان (آرمگدون)

جنگ بزرگ و نبرد نهایی میان خیر و شر در پایان دنیا. طبق تفسیر تورات در محل مجدو، شهر قدیمی در شمال فلسطین، میان اردن و فلسطین در خواهد گرفت. یکی از موضوعاتی که همواره در اندیشه انتظار مسیحیت و اسلام به عنوان چالش مطرح بوده، نبرد آخرالزمان است. با نگاهی به تاریخ اروپا و آمریکا در مقاطعی حساس، در می‌یابیم که رهبران آنان با اشاراتی کوتاه و بسیار مبهم مطالبی را بیان می‌داشتند که بیانگر اندیشه های درونی حاکم بر آنان بوده است. برای نمونه ناپلئون وقتی به دشت جرزال میان جلیله و سامریه در حوالی کرانه غربی رود اردن رسید، گفت: «این، میدان بزرگ ترین نبرد جهان است.» وی این مطلب را براساس آموزه های انجیلی ابراز داشت. اما به نظر نمی‌رسید هیچ پژوهشگر مسلمانی این گفتار وی را، که در تاریخ ثبت شده است، مورد توجه و تجزیه و تحلیل قرار داده باشد. بیش از صد سال بعد، هنگامی که فرانسه توانست با سوءاستفاده از ضعف امپراتوری عثمانی، سوریه و لبنان را اشغال کند، ژنرال گورو فرمانده فرانسوی و فاتح دمشق، درحالی که پای خود را با تنفر و تکبر بر مزار صلاح الدین ایوبی گذاشت، گفت: «هان ای صلاح الدین ما بازگشتیم.»

اقدامات غرب علیه قیام حضرت مهدی(عج)

هالیوود یعنی چوب‌جادو یکی از ابزارهای شیطان است.

ساخت فیلم

برای مطالعه

دسته‌بندی فیلم‌های آخر الزمانی هالیوود

آخرالزمان تکنولوژیک: «دکتر فرانکنشتاین» و تداوم آن را در «ترمیناتور ۲» و «ماتریکس» می‌توان دید.

آخرالزمان طبیعی: «برخورد عمیق»، «آرماگدون»، «قله دانته»، «دنیای آب»، «گودزیلا» و «پارک ژوراسیک»

آخرالزمان دینی: «جن گیر ۱ و ۲»، «طالع نحس» و «پایان روزگار»

آخرالزمان علمی-تخیلی: مجموعه ۴ قسمتی «بیگانه»، «روز استقلال»، «عنصر پنجم» و مجموعه «جنگ ستارگان»

آخرالزمان اسطوره‌ای: گونه‌های «مومیایی»، «بازگشت مومیایی»، «عقرب شاه» و «ارباب حلقه‌ها» در فیلم آرماگدون، شهابی به سوی زمین در حرکت است که آمریکا، با انفجاری هسته منجمی می‌شود. فیلم ترمیناتور ۱، ۲، ۳ و ۴ و ماتریکس ۱، ۲، ۳ و ۴ نیز به آخرالزمان اختصاص دارد. مفهوم یک چشم، در ارباب حلقه‌ها و دجال، در مردی که باید پادشاه شود، به طور واضح مطرح شد.

ماجرای سال ۲۰۱۲ و پایان دنیا در فیلم‌های پیشگویی‌های نوسترآداموس، سناریو، هولوکاست و سفر انسان به ماه، به وضوح دیده می‌شود.

ضدیت با تفکر شرقی، عربی، ایرانی و دینی، در فیلم‌های ۳۰۰، پرسپولیس، جن گیر ۱، ۲ و ۳، کشتی‌گیر، محاصره و هری پاتر تبلیغ تفکر مظلومیت یهود، در فیلم‌های فهرست شیندلر، موش سرآشپز، تام و جری، فرار مرغی و...

بازی‌های کامپیوتری، هم‌چون جهنم خلیج فارس و...

چاپ کتاب‌هایی، هم‌چون زمین سیاره بزرگ محروم، جهانی نوین در حال رسیدن است، شما و سال ۲۰۰۰، چه بر سر ما می‌آید، و جنگ بعدی توسط گاسپارو وانبرگر، وزیر دفاع سابق آمریکا که در آن به قیام محمد منتظر در ایران اشاره دارد. و...
کنفرانس‌های متعدد، هم‌چون کنفرانس تحلیل انقلاب‌های شیعی، در تل‌آویو که در آن‌ها گفته می‌شود که نگاه شیعه دو گونه است؛ سرخ، درباره امام حسین و سبز، درباره امام زمان که ما باید هر دو را سیاه نماییم.
تبلیغ جنگ آرماگدون که در پرتو آن شرارت‌ها و اقدامات خود را توجیه کنند. می‌خواهند هم چون فرعون که قصد داشت از تولد و قیام حضرت موسی جلوگیری کند، برای قیام حضرت چاره‌اندیشی و پیش‌دستی نمایند.
قرآن می‌فرماید: (يُرِيدُونَ لِيُطْفَؤُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ)^۱ می‌خواهند نور خدا را با دهان‌هاشان خاموش کنند و خدا نور خویش را کامل نموده اگر چه انکارکنندگان نپسندند.

چراغی را که ایزد بر فرزند هر آن کس پف کند ریشش بسوزد

عدالت

در مورد اینکه عدالت دست‌یافتنی است یا نه چند نظر وجود دارد:
کمونیست معتقد است بله به جبر و بدون اراده ملت‌ها با سیر تاریخی که خود ترسیم می‌کند.

نیچه و ماکیاول عقیده دارند که عدالت تنها یک آرزوست.
اندیشه غرب و لیبرالیسم در این زمینه شامل خوش‌بینی به آینده، بی‌اعتقادی به انبیاء و دین، اتکا به عقل و علم بشری است.

ادیان و مخصوصاً اسلام منتظر قدوم مبارک منجی عدالت‌گسترند.^۲

^۱ سوره صف، آیه ۸

^۲ مطهری، مرتضی، سیری در سیره ائمه، ص ۲۶۵-۲۵۴

آخرین انقلاب

انقلاب اسلامی که از مکه آغاز شد، در مکه به پایان می‌رسد.

انقلاب ایران نمونه و مثنی از خروار انقلاب حضرت مهدی است.

روزی گره از زمانه وا خواهد شد راز شب تار برملا خواهد شد

در راه عزیزست که با آمدنش هر قطب نما قبله نما خواهد شد

البته باید منتظران به وظایف واقعی خود مشغول باشند.

حضرت مهدی(عج) در روایات به خورشید تشبیه شده اند. وقتی خورشید ظهور

کند که نماز دیر شده و قضاست. پس باید قبل از طلوع خورشید به تکلیف عمل

نماییم. به امید آمدنش...

والسلام

اللهم ارزقنا توفیق الطاعه و....

برای مطالعه

ضمیمه

فهرست الفبایی اصطلاحات سیاسی

Obstruction	آبستراکسیون
اقدام اقلیت نمایندگان مجلس به منظور جلوگیری از اخذ تصمیم اکثریت، با توسل به روش‌های قانونی مانند خروج از جلسه، از اکثریت انداختن اعضاء و....	
Apartheid	آپارتاید «جداسازی، تبعیض نژادی»
Apolitism	آپولیتیسیم «بی‌قیدی، ضد میهن»
Armageddon	آرمگدون «جنگ آخرالزمان، حارمجدون»
Freedom	آزادی ← فصل ۱۰
International Atomic Energy Agency (IAEA)	آژانس بین‌المللی انرژی اتمی
جهت استفاده صلح‌جویانه از انرژی اتمی، تشکیل شد. این آژانس سالانه گزارش فعالیت‌های خود را به مجمع عمومی ارائه می‌نماید.	
Jewish Agency	آژانس یهود
در سال ۱۹۲۹ تشکیل شده و اکنون از کمک‌های مالی هفتاد کشور، به ویژه کشورهای اروپایی و هم‌چنین آمریکا، برخوردار می‌باشد.	
Alternative	آلترناتیو «جایگزینی، بدلیل»
Analysis	آنالیز «تحلیل»
Anarchism	آنارشیسیم «فقدان رهبری و قانون»
این تفکر، تمرکز قدرت سیاسی را عامل فساد می‌داند و مخالف هر نوع حکومت است. مخالفان، آن را هرج و مرج طلبی نامیده‌اند.	
Antithesis	آنتی‌تز «ضد‌ت‌ز و ضد یک اندیشه»
Awacs (Airhorne Warning Find Control System)	آواکس
سیستم اخطار و کنترل هواپرد، که درون هواپیمای فرماندهی و اطلاعاتی قرار داشته و یکی از پدیده‌های جنگ الکترونیک محسوب می‌شود.	
Opportunism	اپورتونیسیم «فرصت‌طلبی»
Opposition	اپوزیسیون «مخالفان سیاسی»
Unity/Alliance	اتحاد

European Union	اتحادیه اروپا ← بازار مشترک اروپا
Arab League	اتحادیه عرب
در ۲۲ مارس ۱۹۴۵ به‌منظور هماهنگی بین کشورهای عرب به وجود آمد. مقر آن در شهر قاهره قرار دارد.	
Davos Meeting (World Economic Forum)	اجلاس داووس «مجمع اقتصادی جهانی»
این اجلاس سالانه، اولین بار در منطقه‌ای به همین نام در سوئیس برگزار شد. در این اجلاس، بین سران سیاسی و سرمایه‌داران بزرگ پیرامون امور اقتصادی گفتگو می‌گردد.	
Consensus	اجماع «اتفاق، نظر، توافق»
Moslem Brotherhood	اخوان المسلمین
این جنبش، در سال ۱۹۲۹ توسط حسن‌البناء و با هدف بازگشت به اسلام در مصر بنیان‌گذاری شد. بعداً طرفداران آن، شعبه‌هایی از آن را در کشورهای دیگر عربی ایجاد نمودند.	
Reactionism (Reactionaryism)	ارتجاع «گذشته‌گرایی»
Aristocracy	اریستوکراسی «حکومت اشراف»
Orthodox	ارتدوکس «بنیادگرا»
یکی از سه گروه بزرگ مسیحیان، ارتدوکس به معنی فرد دارای عقیده درست و واقعی	
Stalinism	استالینیسم
مکتب و مرام غیردمکراتیک و خشن استالین، رهبر شوروی (۱۹۵۳-۱۸۷۹) است. وی تفاسیری در عقاید لنین و مارکس به وجود آورده بود.	
bsolutism	استبداد «مطلق‌گرایی، حکومت فردی و دیکتاتوری»
Strategy	استراتژی «شیوه، مجموعه طرح و نقشه»
Colonialism	استعمار
در لغت به معنی آباد کردن است و در اصطلاح سیاسی، به معنای تحمیل رژیم سیاسی و اقتصادی بر اهالی یک منطقه می‌باشد.	
Islam	اسلام ← فصل ۲
Interpellation	استیضاح
حق نماینده مجلس پیرامون درخواست توضیح از اعضای هیئت دولت.	
Israel	اسرائیل
Occupation	اشغال
Collectivism	اصالت جمع «جمع‌گرایی، نظام اشتراکی، سوسیالیسم»
یکی از اصول فکری مکتب کارل مارکس	
Individualism	اصالت فرد «اندیویدوالیسم»
برتر قرار دادن منافع فرد بر جمع	
Land Reform	اصلاحات ارضی ← فصل ۴

Reformism	اصلاح طلبی «رفرمیسم»
Balfour Declaration	ایجاد تغییر در جامعه با روشی مسالمت آمیز و بدون جابه جایی قدرت و حکومت. اعلامیه بالفور
Declaration Of Human Rights Universal	سال ۱۹۱۷، آرتور جیمز بالفور، وزیر امور خارجه بریتانیا، آن را جهت تأسیس کانون ملی یهودیان در فلسطین اعلام نمود. اعلامیه جهانی حقوق بشر
Federal Bureau Of Inverstigation (FBI)	در دسامبر ۱۹۴۸ توسط مجمع عمومی سازمان ملل، به تصویب رسید. بر اساس این اعلامیه، تمامی افراد بشر از نظر حقوق مساوی اند. اف بی ای «پلیس مخفی آمریکا»
Minority and Majority	اداره تحقیقات وابسته به دادگستری ایالات متحده است که از سال ۱۹۳۵ رسیدگی به تخلفات علیه امنیت داخلی کشور را هم پی گیری می نماید. اقلیت و اکثریت
Economic Cooperation Organization (ECO)	اكو «سازمان همکاری اقتصادی» در سال ۱۹۸۴ تشکیل شد و در سال ۱۹۹۲ گسترش یافت. ایران در کنار بیش از ده کشور منطقه از اعضای آن می باشد.
Economicism	اكونومیست «اقتصادگرایی» اعتقاد به اینکه تمام پدیده ها در زندگی بشر از اقتصاد سرچشمه می گیرد.
Existentialism	اگزیستانسیالیسم «اصالت وجود یا اصالت انسان» توسط ژان پل سارتر و دیگران طی دهه ۱۹۸۰ مطرح گردید و عبارت است از جریانی فلسفی که بر پایه آزادی فردی و نسبت گرایی بنا نهاده شده است.
Eclecticism	التقاط پیوند غیر اصولی چند مجموعه فکری و ایدئولوژی نامتجانس با هم
Al- Qaeda	القاعده گروه سیاسی - دینی با مذهب سنی حنبلی. این گروه با توسل به اقدامات مسلحانه، برای رسیدن به حکومتی اسلامی به شکل نظام خلافتی، تلاش می کند.
Oligarchy	الیگارشی «گروه گرایی، یا حکومت استبدادی»
5 Military Intelligence section (MI5)	ام ای پنج سازمان ضد جاسوسی و امنیتی «رکن پنجم» ← سازمان جاسوسی انگلیس.
Imperialism	امپریالیسم «سلطه گرایی، جهان خواری» اعمال سیاست های توسعه طلبانه ی اقتصادی و برتری طلبی سیاسی دولت های نیرومند بر ملل دیگر و شکل دادن امپراطوری.
National Security	امنیت ملی

آرامش جامعه که در اثر قدرت فرهنگی، اقتصادی، نظامی و سیاسی به وجود می‌آید.	
Election	انتخابات «فراندوم»
Inter nationalism	انترناسیونالیسم
تأکید بر منافع مشترک اقوام و ملل. در این مکتب، به همکاری مسالمت‌آمیز میان دولت‌ها و ملت‌ها تأکید می‌شود.	
Intifada	انتفاضه «انقلاب سنگ» ← فصل ۱۰
Hojatie Society	انجمن حجتیه ← فصل ۶
Monopolism	انحصار طلبی
Humanism	انسان‌گرایی «اصالت انسان» ← فصل ۱۰
Informatics	انفورماتیک «فناوری اطلاعات»
Revolution	انقلاب ← فصل ۱
Islamic Revolution	انقلاب اسلامی ← فصل ۱
Russia Revolution	انقلاب روسیه ← فصل ۱
White Revolution	انقلاب سفید
انقلاب سفید شاه و ملت در واقع عبارت بود از یک سلسله اصلاحات اقتصادی و اجتماعی در دوره سلطنت محمدرضا پهلوی.	
Industrial Revolution	انقلاب صنعتی
قرون ۱۵ و ۱۶ با پیدایش سرمایه‌داری و قرن ۱۷ با اختراع تجهیزات و ماشین‌آلات مختلف، باعث توسعه صنعتی و ماشینی در اقتصاد کشورهای غرب شد.	
France Revolution	انقلاب فرانسه ← فصل ۱
Cultural Revolution	انقلاب فرهنگی
Inquisition	انگیزسیون «تفتیش عقاید»
از سال ۱۱۸۳ تا ۱۸۳۴ دادگاه ویژه‌ی کلیسای کاتولیک به‌منظور مجازات مخالفان فکری دایر بود و در خلال این سال‌ها، عده زیادی را از دم تیغ گذراند.	
اوآپک «سازمان کشورهای عرب صادرکننده نفت»	
Organization of Arab Petroleum Exporting Countries (OAPEC)	
این سازمان در سال ۱۹۶۸ و با هدف ایجاد هماهنگی میان کشورهای عربی صادرکننده نفت به وجود آمد.	
اوپک «سازمان کشورهای صادرکننده نفت»	
Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC)	
در سال ۱۹۶۰ جهت سیاست قیمت‌گذاری مشترک بین اعضاء و حفظ ذخایر نفت و همکاری در امنیت حمل و نقل آن به وجود آمد.	
Ultimatum	اولتیماتوم «اتمام حجت»

Humanism	اومانیسم « اصالت انسان » ← فصل ۱۰
Coalition	ائتلاف «هم‌رأی شدن موقت در جهت یک هدف»
USA	ایالت متحده آمریکا ← فصل ۱۰
Sacreddays	ایام‌الله «روزهای بزرگ و به‌یادماندنی الهی»
Idealism	ایده آلیسم «آرمان‌گرایی»
Ideology	ایدئولوژی «مسلک، ایده، عقیده»
Iran gate	ایران گیت ← فصل ۸
Islamic Republic News Agency (IRNA)	ایرنا «خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران»
International Criminal Police Organization (Inter pole)	اینترپل «پلیس بین‌الملل»
Intelligence Service	اینتلجنس سرویس «سازمان اطلاعات و جاسوسی انگلیس»
Bastille prison	باستیل «زندان باستیل» ← فصل ۱
Body guard	بادی‌گارد «محافظ شخصی»
	بازار مشترک اروپا «جامعه اقتصادی اروپا»
European Economic Community (Common market)	اول ژانویه ۱۹۵۸ با هدف وحدت اقتصادی کشورهای عضو این بازار، آغاز به کار کرد. سال ۱۹۹۱ به جامعه اروپا معروف شد.
Islamic Development Bank	بانک توسعه اسلامی
	در سال ۱۹۷۵ وزرای دارایی کشورهای مسلمان در جده دور هم آمده، جهت توسعه کشورهای اسلامی آن را تأسیس نمودند.
World Bank	بانک جهانی
	بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه که برای اجرای طرح‌های عمرانی و پیشرفت‌های اقتصادی وام و اعتبار می‌دهد. مقر بانک در شهر واشنگتن قرار دارد و سیاست‌های آن هماهنگ با آمریکا می‌باشد.
Boycott	بایکوت (تحریم)
Crisis	بحران
Equality	برابری
Over Throw	براندازی
Clash Of Civilizatinos	برخورد تمدن‌ها ← فصل ۱۰
Slavery	برده‌داری
Orthodox / Fundie (Fundy , Fundi)	بنیادگرا (ارتدوکس)
Islamic Fundamentalism	بنیادگرایی اسلامی (سلفیت اسلامی)
Bourgeoisie	بورژوازی (طبقه شهرنشین مرفه، سرمایه‌دار)
Bureaucrat	بوروکراسی (کاغذ بازی، تشریفات اداری)

Bolshevis	بولشوئیسم
اکثریت در حزب سوسیال دمکرات. کارگران روسیه در سال ۱۹۰۳ به این نام خوانده شدند. به معنی هواداری از مارکسیسم ارتودوکسی	
Declaration Of Algeira	بیانیه الجزایر ← فصل ۸
British Broadecasting Corporation (BBC)	بی بی سی «بنگاه سخن پراکنی انگلیس»
در سال ۱۹۳۱ و در زمان جنگ جهانی دوم تأسیس گردید. برنامه فارسی آن در سال ۱۹۴۱ آغاز شد. این شبکه با ام. ای. فایو (اداره ضد جاسوسی و امنیت داخلی انگلستان) مرتبط است.	
International	بین المللی
Paradigm	پارادایم «الگوی نظری و فکری، نظریه کلی»
Paradox	پارادوکس «تناقض گوئی، رویه مخالف معمول»
Partocracy	پاراتوکراسی «حزب گرایی»
Partisam	پارتیزان (چریک، مبارز مخفی و غیرنظامی)
Passport	پاسپورت
Pan- Islamism	پان اسلامیسیم «وحدت اسلامی»
End Of History	پایان تاریخ ← فصل ۱۰
Capital	پایتخت
Pragmatism	پراگماتیسم «عمل گرایی»
برنامه اصلاحی میخائیل گورباچف برای جامعه شوروی در سال ۱۹۸۷	
Perestroika (Reconstruction)	پروستریکا «تجدید بنا»
Protestant	پروتستان «مخالف و معترض»
یکی از سه فرقه اصلی مسیحیت. در قرن ۱۶ میلادی، مارتین لوتر و طرفدارانش اصلاحاتی در دین مسیحیت پدید آوردند. آن‌ها به آزادی فردی و تساهل مذهبی عقیده داشتند. پروتستان مخالف سر سخت کلیسای کاتولیک روم است.	
Protocol	پروتکل «صورت مجلس مذاکرات سیاسی»
پروتکل الحاقی منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای	
Additional Protocol Of The Nuclear Non ProliferationTreaty	
Protocol Of Zion	پروتکل صهیون
مجموعه‌ای از راهکارها و برنامه‌هایی است که توسط عده‌ای از علمای صهیونیست تنظیم گردیده است.	
Process	پروسه «فرآیند، دگرگونی جنبش»
Proletariat	پرولتاریا «فرد بی چیز، زحمتکش»
Post- Modern	پست مدرن «فرانوگرایی» ← فصل ۱۰

Pluralism	پلورالیسم «کثرت‌گرایی» ← فصل ۱۰
Asylum	پناهندگی
Pentagon	پنتاگون
پنج ضلعی یا ستاره پنج پر، ساختمانی در ویرجینیای ایالات متحده آمریکا که مقر وزارت دفاع این کشور می‌باشد.	
Populism	پوپولیسم «مردم‌گرایی، عوام‌گرایی»
Nihilism	پوچ‌گرایی «نیپیلیسم»
Politique	پولیتیک «سیاست، نیرنگ، خدعه»
Money Lauandering	پول‌شویی «تطهیر پول، درآمد نامشروع را قانونی جلوه دادن»
NATO	پیمان آتلانتیک شمالی «ناتو» ← فصل ۱
Algeria Pact	پیمان الجزایر
پیمانی بین ایران و عراق جهت حل و فصل اختلافات مرزی	
Baghdad Pact	پیمان بغداد
پیمان عراق و ترکیه جهت صلح و امنیت در منطقه، که به تشویق آمریکا و انگلیس منعقد گردید.	
Sento Treaty	پیمان سنتو ← فصل ۱
Comcan Treaty	پیمان کومکن «شورای کمک متقابل اقتصادی» ← فصل ۱
Maastricht Treaty	پیمان ماستریخت
دهم دسامبر ۱۹۹۱ در شهر ماستریخت هلند دوازده کشور عضو جامعه اقتصادی اروپا گرد هم آمدند و جامعه‌ای را تشکیل دادند که بعدها تبدیل به اتحادیه اروپا شد. «یورو» نیز به‌عنوان واحد پول مشترک برگزیده شد.	
Seato Treaty	پیمان سیتو «پیمان آسیای جنوب شرقی» ← فصل ۱
Nuclear Non- Proliferation Treaty	پیمان منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای
این پیمان، در سال ۱۹۶۸ و تحت نظارت سازمان ملل، بین آمریکا، شوروی و انگلیس منعقد شد. به تدریج دیگر کشورها نیز به آن پیوستند. مفاد آن شامل عدم گسترش سلاح توسط دارندگان آن و خودداری دیگران از دستیابی به جنگ‌افزار اتمی است.	
NATO Treaty	پیمان ناتو ← فصل ۱
Warsaw Treaty Organization (Wasaw Pact)	پیمان ورشو ← فصل ۱
Tactics (tactique)	تاکتیک «طراحی نظامی در مقابل دشمن با اهداف کوتاه‌مدت و نزدیک»
Theory	تئوری «نظریه»
Theocracy	تئوکراسی «عقیده به اداره کشور توسط بزرگان دین و روحانیون»
Apartheid	تبعیض نژادی «آپارتاید»
Propaganda	تبلیغ

Revisionism	تجدیدنظرطلبی
Analysis	تحلیل «آنالیز»
Boycott / Sanction	تحریم «بایکوت»
Embargo / Economic Sanction	تحریم اقتصادی
Trust	تراست
ادغام شرکت‌های مختلف در یک شرکت بزرگ، به گونه‌ای که شرکت‌ها استقلال خود را از دست می‌دهند.	
Thermidor	ترمیدور «حرکت دوری انقلاب یعنی بازگشت به حالت سابق پیش از انقلاب»
Character Assassination	ترور شخصیت
لطمه وارد کردن به اعتبار و آبروی یک شخص، به‌ویژه توسط رسانه‌های گروهی.	
Terrorism	تروریسم
Thesis	تز «نظر، عقیده، فرض»
Tsar	تزار «عنوان ایوان چهارم، پادشاه روسیه بود که در سال ۱۹۱۷ اعدام شد.»
Tolerance	تساهل «تحمل طرف مقابل»
Surrender/Cession	تسلیم
Prejudice/Fanaticism	تعصب
Inquisition	تفتیش عقاید «انگیزیسیون»
Separation Of Power	تفکیک قوا
تقسیم قدرت حکومت به سه قوه جدا از هم، شامل قوای مقننه، قضائیه و مجریه، که هر یک در کار یکدیگر نمی‌توانند دخالت کنند.	
Evolution	تکامل
Technocracy	تکنوکراسی «علم‌گرایی، کارشناس فنی»
Technic	تکنیک
Hormuz strait	تنگه هرمز
بین ایران و عمان قرار دارد. تسلط ایران به این تنگه، که بخش مهمی از نفت جهان از آن می‌گذرد، موقعیت خاصی را برای این کشور ایجاد نموده است.	
Ttalitarian	توتالیتار «فراگیر»
Mass	توده
Development	توسعه
Political Development	توسعه سیاسی
افزایش ظرفیت و کارایی نظام در حل و فصل تضادهای منافع فردی و جمعی.	
توطئه «عملی غیرقانونی یا عملی قانونی از مسیر غیرقانونی»	
Confederacy / Conspiracy / Cabal (Junto)	

Spy	جاسوس
IRAN University Islamic Society	جامعه اسلامی دانشگاهیان ایران ← فصل ۶
European Economic Commanity	جامعه اقتصادی اروپا ← بازار مشترک اروپا
Tehran Militant Society	جامعه روحانیت مبارز تهران ← فصل ۶
Comnon Wealth (Of Nations)	جامعه کشورهای مشترک المنافع «بریتانیا»
سال ۱۹۱۷ تشکیل شد و در واقع متشکل است از مستعمرات سابق انگلستان. حدود ۴۰ عضو دارد و فعالیت آن بیشتر در زمینه‌های اقتصادی می‌باشد.	
Civil society	جامعه مدنی ← فصل ۱۰
Noble Peace Prize	جایزه صلح نوبل
۱۹ آذر هر سال در روز درگذشت آلفرد برنارد نوبل، شیمیست و مخترع دینامیت، بر اساس وصیت او، طی مراسمی ۵ جایزه از ارث باقیمانده از او و توسط پادشاه سوئد و دولت نروژ، به افراد برگزیده در رشته طب، فیزیک، شیمی، ادبیات و صلح اعطاء می‌شود.	
Front	جبهه «اتحاد گروه‌های مختلف برای میل به هدف مشترک»
Front Line Of Leddership	جبهه پیروان خط امام و رهبری ← فصل ۶
Front The Secend Of Khorded	جبهه دوم خرداد ← فصل ۶
National Front	جبهه ملی ← فصل ۶
Secularism	جدایی دین از سیاست «علمانیت، سکولاریسم»
The three Island of Persian gulf	جزایر سه گانه خلیج فارس
سه جزیره ایرانی تنب بزرگ، تنب کوچک و ابوموسی است که کشور امارات با ادعای واهی تمایل به مالکیت آن‌ها دارد.	
Dogmatism	جزم‌اندیشی «دگماتیسم، تعصب»
Islamic Republic	جمهوری اسلامی «حکومتی مردمی با مقررات اسلامی»
Republican	جمهوری خواه
حزب جمهوری خواه یکی از دو حزب سیاسی آمریکاست. این حزب با رئیس‌جمهوری آبراهام لینکلن به قدرت رسید. نشان آن، یک فیل است.	
Fadayan Islam Population	جمعیت فدائیان اسلام ← فصل ۶
Left Wing	جناح چپ
معمولاً در فضای سیاسی کشورها با سه موضع‌گیری اصلی شناخته می‌شوند: ۱. مخالفت با دولت ۲. مخالفت با آمریکا ۳. مخالفت با سرمایه‌داری	
Right Wing	جناح راست
در مقابل جناح چپ قرار دارد.	

Tobacco Movement	جنبش تنباکو ← فصل ۵
Non- Alignment Movement	جنبش عدم تعهد
در سال ۱۹۵۵ و با حضور سران کشورهای آسیایی و آفریقایی در اندونزی تشکیل شد. عدم تعهد، به معنای عدم وابستگی کشورهای عضو به دو بلوک شرق و غرب و کمک آن‌ها در قدرت‌طلبی بود. ایران پس از انقلاب به آن پیوست و مانع برگزاری کنفرانس سال ۱۳۶۱ ش. در بغداد گردید.	
Armageddon	جنگ آخرالزمان (آرمگدون) ← فصل ۱۰
جنگ ایران و عراق (۱۳۶۷-۱۳۵۹) ← فصل ۸	
War Between Iran and Iraq (1981- 1989)	
War Between Arabs and Israel	جنگ اعراب و اسرائیل
از سال ۱۹۴۸ چند جنگ بین آن‌ها به وقوع پیوست که در اکثر آن‌ها اسرائیل فاتح بود.	
Public relations War	جنگ تبلیغاتی
Publicity War	جنگ تمدن‌ها ← برخورد تمدن‌ها
First World War	جنگ جهانی اول (۱۹۱۸-۱۹۱۴) ← فصل ۱
Secound World War	جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵-۱۹۳۹) ← فصل ۱
Persian Gulf War	جنگ خلیج فارس
عملیات متحدین غربی به رهبری آمریکا جهت آزادی کویت، که در آن زمان توسط عراق اشغال شده بود. در نتیجه این اقدام، عراق وادار به عقب‌نشینی شد.	
Civil War	جنگ داخلی
Psychological War	جنگ روانی
Star Wars	جنگ ستارگان
طرح دفاع استراتژیک فضایی آمریکاست که در ۲۳ مارس ۱۹۸۳ توسط رئیس‌جمهور این کشور مطرح شد.	
Cybernetic War	جنگ سبیرنتیک «جنگ دور آماپانه»
جنگی مبتنی بر اطلاعات دقیق به کمک فناوری جدید و رایانه	
Soft War	جنگ نرم
شیوه جدید مؤسسات وابسته به غرب و آمریکا جهت براندازی دولت‌ها و حکومت‌ها	
Globalization	جهانی شدن ← فصل ۱۰
Cosmopolitanism	جهان وطنی
Left and Right	چپ و راست- جناح چپ
در مجلس فرانسه، محافظه‌کاران در طرف راست مجلس و تندروها در سمت چپ می‌نشستند. به‌تدریج راست و چپ تبدیل به یک اصطلاح شد و در سایر کشورها نیز رایج گردید.	
Chernovil	چرنوبیل

حادثه انفجار و نشت مواد نیروگاه اتمی چرنوبیل شوروی در سال ۱۹۸۶ که موجب آلودگی شدید محیط منطقه گردید.

Party / Faction	حزب
Hezbollah (Party of God)	حزب الله
طبق بیان قرآن کریم جمع مؤمنین به خدا و انبیاء به این نام خوانده می شوند.	
Hezbollah of Lebanon	حزب الله لبنان ← فصل ۹
Iran Party	حزب ایران ← فصل ۶
Modern Iran Party	حزب ایران نوین ← فصل ۶
Revival Party	حزب تجدد ← فصل ۶
Mass Party	حزب توده ← فصل ۶
Islamic Republic Party	حزب جمهوری اسلامی ← فصل ۶
Republican Party	حزب جمهوری خواه
Democrat Party	حزب دموکرات «آذربایجان» ← فصل ۶
حزب دموکرات آذربایجان به رهبری پیشه‌وری در سال ۱۳۲۴ با حمایت شوروی تأسیس شد. روزنامه «آذربایجان» که به زبان ترکی منتشر می شد، ارگان رسمی آن‌ها محسوب می شد.	
Democrat Party	حزب دموکرات «کردستان» ← فصل ۶
فرقه کومله ژک در سال ۱۳۲۰ و با حمایت شوروی در شهرستان مهاباد توسط پانزده نفر اعلام موجودیت نمود. بعدها با جذب فردی روحانی به نام قاضی محمد و سفر وی به شوروی و حمایت آن‌ها ، در سال ۱۳۲۴ این حزب را تأسیس کردند.	
Rastakhiz Party	حزب رستاخیز ← فصل ۵
IRAN communist Party	حزب کمونیست ایران ← فصل ۶
سال ۱۲۹۹ کنگره اول حزب کمونیست ایران در انزلی تشکیل شد. اعضای آن انگشت شمار بودند و مردم چندان از آن‌ها استقبال نکردند. افراد عضو عبارت بودند از: آقازاده، پیشه‌وری، آقاییف، حیدرعمو اوغلی و...	
People Party	حزب مردم «اقلیت»
در سال ۱۳۳۶ توسط علم و عده‌ای دیگر تأسیس شد و هفده سال فعالیت داشت.	
Islamic Nations Party	حزب ملل اسلامی ← فصل ۶
Nation Party	حزب ملیون «اکثریت» ← فصل ۶
Islamic Government	حکومت اسلامی «حکومت براساس قوانین اسلام»
Autarchy/Absolutism	حکومت مطلقه
Government /Martial Law/Curfew Military	حکومت نظامی
Home Rule/Self- Determination Autonomy	خودمختاری
Hogs Gulf	خلیج خوک‌ها

سال ۱۹۶۱ شمال شرقی کوبا توسط سازمان سیا و تحریک ۱۴۰۰ تبعیدی کوبایی به آشوب کشیده شد تا بدین وسیله، رژیم نوپای فیدل کاسترو را سرنگون سازند. این توطئه با مقاومت مردم انقلابی شکست خورد.

Persian Gulf	خلیج فارس
Khmer Rouge	خمر سرخ «جبهه آزادی‌بخش کمونیستی کامبوج»
Hague Tribunal	دادگاه لاهه ← «دیوان لاهه»
Damato	داماتو ← «قانون داماتو»
Davos	داووس ← اجلاس داووس
Cabal(junta)	دسته‌بندی، توطئه، فتنه
Office consolidation unity	دفتر تحکیم وحدت ← فصل ۶
Dogmatism	دگماتیسم «جزم‌اندیشی، تعصب»
Democratic	دمکراتیک «مردمی» ← فصل ۱۰
Democracy	دموکراسی «مردم‌سالاری، حکومت مردم» ← فصل ۱۰
Global Village	دهکده جهانی
Dialectic	دیالکتیک «جدل، استدلال، تضاد»
Dialogue	دیالوگ «گفتگو»
Diplomat	دیپلمات «مأمور سیاسی»
Discipline	دسیپلین «انضباط»
Dictatorship	دیکتاتوری «غیردمکراتیک»
Duma	دوما «پارلمان روسیه»
Second of Khordad	دوم خرداد ← فصل ۶ و ۸
Wall of Berlin	دیوار برلین ← فصل ۱
Hague Tribunal	دیوان لاهه «دادگاه لاهه»
دیوان بین‌المللی دادگستری و یکی از ارکان شش‌گانه سازمان ملل متحد است که در شهر لاهه هلند مستقر است.	
Fajr Decade	دهه فجر «ده شبانه‌روز سرنوشت‌ساز تاریخ ایران، از ۱۲ تا ۲۲ بهمن»
Dictator	دیکتاتور «خودکامه، مستبد»
Realism	رالیسم «واقع‌گرا»
Radical	رادیکال «تندرو، طرفدار اصلاحات»
Reich	رایش

امپراطوری آلمان، هیتلر به دنبال آن بود که رایش هزارساله به وجود آورد.

Regime	رژیم
Referendum	رفراندوم «انتخابات»
Refor	رفرم «اصلاحات، اصلاح طلبی»
Renaissance	رنسانس «تجدید حیات»
نهضت فرهنگی اروپا طی قرون ۱۴ تا ۱۷ که باعث گذشتن از قرون وسطا و حکومت فئودالی کلیسا گردید.	
President	رئیس جمهور
Bastill prison	زندان باستیل ← باستیل
Guantanamo prison	زندان گوانتانامو
Jacobies	ژاکوبین ها «حزب نیرومند سیاسی دوره انقلاب فرانسه، انقلابیون تندرو»
Gendarme	ژاندارم
Geopolitics	ژئوپولیتیک «سیاست ترکیب یافته»
Intelligence and National Security (SAVAK)	سازمان اطلاعات و امنیت کشور «ساواک»
Central Intelligence Agency(CIA)	سازمان اطلاعات و جاسوسی آمریکا
Intelligence Service	سازمان اطلاعات و جاسوسی برتانيا «اینتلینجس سرویس»
KGB	سازمان اطلاعات و جاسوسی شوروی «ک. گ. ب»
MOSAD	سازمان اطلاعات و جاسوسی اسرائیل «موساد»
Peykar Organization	سازمان پیکار
در سال ۱۳۲۱ توسط خسرو اقبال، برادر منوچهر اقبال تأسیس شد.	
North Atlantic Organization (NATO)	سازمان پیمان آتلانتیک شمالی «ناتو»
در سال ۱۹۴۹ و به منظور همکاری نظامی مشترک آمریکا و اروپا تشکیل شد. مقر آن، شهر بروکسل است و بر اساس سیاست های آمریکا اداره می شود.	
Organization of Central Treaty	سازمان پیمان مرکزی ← «سنتو»
Organization(WTO) of World Trade	سازمان تجارت جهانی
سازمان چریک های فدائی خلق ایران «سجفخا» ← فصل ۶	
Organization of Fadaiyan Khalq	
Non- Governmental Organization (NGO)	سازمان غیردولتی «بین المللی»
Amnesty International	سازمان عفو بین الملل
سازمانی غیردولتی که سال ۱۹۶۱ در لندن تأسیس شد. هدف آن مبارزه با ظلم و عدم تعقیب اشخاص به خاطر عقاید سیاسی است. اکنون در بسیاری از کشورها با نیروهای داوطلب نمایندگی دارد.	
سازمان کشورهای صادرکننده نفت «اوپک»	
Organization Of Petroleum Exporting Countries (OPEC)	
Organization of the Islamic Conference	سازمان کنفرانس اسلامی

این سازمان در سال ۱۳۷۱ با هدف وحدت کشورهای اسلامی تشکیل شد. مقر آن در شهر جده عربستان واقع است.

Organization of Islamic parliaments سازمان مجالس کشورهای اسلامی ← فصل ۶

۴۰ کشور اسلامی این اجلاس دو سالانه را در تاریخ ۲۶ خرداد ۱۳۷۸ در شهر تهران تشکیل دادند. مقر آن شهر تهران است.

Islamic Revoloution Mojahedin Organization سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی ← فصل ۶

Mojahedin Khalq Of Iran Organization سازمان مجاهدین خلق ایران «سمفا» ← فصل ۶

United Nations Organization (UNO) سازمان ملل متحد

در سال ۱۹۴۵ تشکیل شد. شش رکن آن عبارتند از: ۱. مجمع عمومی ۲. شورای امنیت ۳. شورای قیمومیت ۴. شورای اقتصادی - اجتماعی ۵. دیوان بین‌المللی دادگستری ۶. دبیرخانه. مرکز آن در شهر نیویورک قرار دارد. اعضای دائم شورای امنیت در آن دارای حق وتو می‌باشند. این اعضاء شامل آمریکا، انگلستان، چین، روسیه و فرانسه می‌باشند.

Organization Of African United (OAU) سازمان وحدت آفریقا

۲۵ می ۱۹۷۳ با شرکت ۳۰ کشور آفریقایی و با هدف توسعه همکاری‌های بین اعضاء در تمام زمینه‌ها، تشکیل شد. این سازمان اکنون بیش‌تر از ۵۰ عضو دارد و سالانه در اتیوپی نشست برگزار می‌کند.

Caspian Littoral States Cooperation Organization سازمان همکاری کشورهای ساحلی دریای خزر

بهمن ۱۳۷۰ در حاشیه اجلاس سران سازمان همکاری اقتصادی «اگو» در تهران، ۸ کشور حوزه دریای خزر جهت همکاری‌های بیشتر آن را تأسیس نمودند.

Plo (Palestine liberation Organization) ساف «سازمان آزادی‌بخش فلسطین»

این سازمان، در سال ۱۹۶۴ به پیشنهاد جمال عبدالناصر، رئیس جمهور مصر و در اجلاس سران عرب تشکیل شد و تاکنون فراز و نشیب زیادی را پشت سر گذاشته است.

Censorship سانسور «جلوگیری از انتشار واقعیت»

امروزه سانسور غیرمستقیم و روانی بصورت تهاجم تبلیغاتی صورت می‌گیرد.

Centralism سانترالیسم «مرکزیت»

حاکمی از نقش رهبری با کمیته مرکزی، و وجود نظم و انضباط در یک جریان

Cnentrism سانتریسم «مرکزیت»

SAVAK ساواک «سازمان اطلاعات و امنیت کشور» ← فصل ۵

Islamic Revoloution Watchman Legion سپاه پاسداران انقلاب ← فصل ۸

Fifth column ستون پنجم

به عوامل خرابکار و جاسوس یک دولت در دولتی دیگر، یا عوامل مخالف دولت در سازمان‌های دولتی اطلاق می‌شود.

Satanism سیتینیسیم «شیطان‌پرستی»

Capitalism سرمایه‌داری ← «کاپیتالیسم»

Embassy/Legation سفارت

Secularism سکولاریسم ← فصل ۱۰

Sympath سمپات «هوادر»

Symposium سمپوزیوم «کنفرانس علمی، جلسه تخصصی»

Senario سناریو «صحنه‌سازی وقایع فرضی همراه با تبلیغات»

Tradition سنت «عمل گذشته و قدیمی، عادت»

آن‌چه پیش‌تر پویا بوده و هم‌اکنون با محیط ناسازگار به نظر می‌رسد.

Central Treaty Organization (CENTO) سنتو ← فصل ۸

Syndicat سندیکا «اتحادیه کارگری»

سندیکالیسم، عقیده به سازش بین سوسیالیسم و آنارشیزم است.

Socialism سوسیالیسم ← فصل ۱

CIA(Central Intelligence Agency) سیا «سازمان مرکزی اطلاعات و امنیت آمریکا»

در سال ۱۹۷۴ به وجود آمد و در جنگ جهانی و پس از آن، عملیات زیادی را زیر نظر رئیس‌جمهور اجرا نموده است.

Policy / Politics سیاست

Big lie Policy سیاست دروغ بزرگ «عوام‌فریبی با تبلیغات دروغ و تکرار آن»

طرفداران این سیاست معتقدند دروغ هر چه بزرگ‌تر باشد، راحت‌تر مورد پذیرش مردم قرار می‌گیرد.

Cable News Network (CNN) سی‌ان‌ان

شبکه خبری ۲۴ ساعته آمریکایی که در سال ۱۹۸۰ بنیان نهاده شد و در برنامه‌های زنده پیرامون رویدادهای مختلف شهرت دارد.

Cyberentic سبیرنتیک «کامپیوتری، تکنولوژی جدید اطلاعاتی»

سیتو «سازمان پیمان آسیای جنوب شرقی» ← فصل ۱

South- East Asia Treaty Organization (SEATO)

Chantage (Black mail) شانناژ

از موضع برتر، دیگری را وادار به سکوت یا انجام رفتاری برخلاف نظر خود شخص نمودن، معمولاً با استفاده از ابزارهایی مانند تهدید، نشر اخبار کذب و...

Brain Washing شستشوی مغزی

از راه اعمال شیوه‌های مختلف، افکار و عقاید فرد را زایل و افکار و عقاید متفاوتی را جایگزین نمودن.

Security Council	شورای امنیت
با هدف حفظ صلح و امنیت بین‌المللی تشکیل گردید. همیشه نماینده آن در سازمان ملل حضور دارد. یکی از شش رکن سازمان ملل محسوب می‌شود.	
Council on Foreign Relations	شورای روابط خارجی «آمریکا»
در ماه اوت ۱۹۲۱ برای تعیین مناسبات سیاست خارجی آمریکا تأسیس شد. با دانشگاه‌ها و مجامع مطالعاتی مرتبط است و کار کنترل فرهنگی و آموزش نخبگان جهان سوم را به‌منظور اشغال پست‌های حساس کشورهای آن‌ها برعهده دارد.	
	شورای همکاری خلیج فارس ← فصل ۸
Council Persian Gulf Cooperation (Cooperatin Council of Golf)	
Council For Mutual Economic Assistance	شورای همیاری اقتصادی «کومکن»
Council of Arab Countries Cooperation	شورای همکاری عرب ← اتحادیه عرب
Martyrdom	شهادت
Satanism	شیطان‌پرستی (سیتینیسیم)
Export of Revolution	صدور انقلاب
Peace	صلح
Red cross (R.C)	صلیب سرخ
نام سازمانی بین‌المللی است که در نتیجه‌ی تلاش‌های فردی به نام ژان هانری دونان و به‌منظور تخفیف آلام انسانی، و نیز حفظ و پیشرفت بهداشت عمومی، برطبق موافقتنامه‌ی ژنو در سال ۱۸۶۴ تشکیل شد	
Swastika (Hooked Cross)	صلیب شکسته «چلیپای شکسته»
سمبل مذهبی هندوها، نمادی از خورشید، نشان رسمی نازیسم و رایش سوم، علامتی برای شیطان پرستان جدید.	
International Monetary Fund (IMF)	صندوق بین‌المللی پول
در سال ۱۹۴۴ برای تنظیم روابط پولی و مالی کشورها به وجود آمد. مقر آن در شهر واشنگتن قرار دارد.	
Zion	صهیون
تپه و کوهی در بیت‌المقدس که هیکل سلیمان، مسجد الاقصی و قبه الصخره بر روی آن ساخته شده است.	
Zionism	صهیونیسم ← فصل ۱۰
Taliban	طالبان ← فصل ۱
Plan and Act	طرح و لایحه
پیشنهاد دولت جهت مطرح شدن در مجلس لایحه، و پیشنهاد اعضای مجلس، طرح نام دارد.	
Adventism	ظهور باوری «بازگشت مسیح به زمین»
Advent of Mahdi	ظهور مهدی(عج)

بنا به اعتقاد شیعیان، حضرت مهدی (عج) در سال ۲۶۰ قمری در سن ۵ سالگی از نظرها ناپدید شد و در آخرالزمان ظهور خواهد نمود.

Gray Eminence **عالیجناب خاکستری**

کسی که سر رشته امور را در اختیار دارد. این اصطلاح در مورد پدر ژوزف، روحانی مسیحی مورد تنفر مردم در فرانسه به کار می‌رفت.

Non- Alignment **عدم تعهد**

Secularization **علمانیت** «سکولاریسم، جدایی دین از سیاست» ← سکولاریسم

Intellectualism **عقل‌گرایی**

Opinion **عقیده**

Scientism **علم‌گرایی**

Actionism/Activism/Pragmatism **عمل‌گرایی** «کنش‌گرایی، به امور نظری توجه نداشتن»

ClanEagle Operation **عملیات چنگال عقاب** ← فصل ۸

Desert Storm Operation **عملیات طوفان صحرا** «جنگ خلیج فارس»

Conquest Of Khorramshahr Operation **عملیات فتح خرمشهر**

سوم خرداد ۱۳۶۱، نقطه عطف جنگ تحمیلی عراق علیه ایران بود که طی آن، خرمشهر از اشغال عراقی‌ها آزاد شد و صدام و حامیان‌ش را در بهت و حیرت فرو برد.

Vulgarization **عوام‌زدگی**

Demagogy **عوام‌فریبی**

Treaty **عهدنامه**

Turkmanchai Treaty **عهدنامه ترکمنچای** ← فصل ۵

Golestan Treaty **عهدنامه گلستان**

Westernism **غرب‌گرایی**

Non Alignment **غیرمتعهدها**

Fascism **فاشیسم** «دیکتاتوری ایتالیایی توسط موسیولینی»

عقیده به افراط در استبداد برای پیش راندن جامعه به سوی ترقی و تکامل

Falange **فالانژ** «گروهی به هم فشرده و پیوسته» مترادف فاشیست در اسپانیایی

فائو «سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد»

Food And Agriculture Organization Of the Untied Nations (FAO)

Feodalism **فئودالیسم** «عقیده به رژیم ارباب و رعیتی و حکومت ملوک‌الطوایفی»

Cabal **فتنه**

Federation/Confederacy **فدراسیون** «سازمان سیاسی، اتحاد شرکت‌ها»

Federal	فدرال «حکومت مرکزی در مقابل حکومت ایالت‌ها»
Brain Drain	فرار مغزها
Fraction	فراکسیون «گروهی از نمایندگان، جناح»
	گروهی که داخل یک حزب یا سازمان سیاسی و یا مجلس، نظرات مخالف ابراز می‌کنند.
Freemasonry (Francmaconnerie)	فراماسونری ← فصل ۱۰
Home Home	فراموشخانه ← فصل ۱۰
Post- Modernism	فرانوگرایی «پست مدرن»
Cyrus the Great Charter of Human Rights	فرمان حقوق بشر کوروش کبیر
	نوشته‌ای به خط میخی بر روی استوانه‌های گلی، کشف‌شده در اواخر قرن نوزدهم، که شش قرن پیش از میلاد مسیح توسط مؤسس امپراطوری هخامنشی ایران نگاشته شده است. در سال ۲۰۰۵ در موزه بریتانیا به نمایش درآمد و برای مدت کوتاهی، به امانت در ایران به نمایش گذارده شد است.
Commander- in- Chief/Generalissimo	فرمانده کل قوا
Disintegration(Break down)	فروپاشی
Culture	فرهنگ
Palestine	فلسطین ← فصل ۱۰
Feminism	فمینیسم
	نهیض آزادی زنان، دفاع از حقوق زنان، برابری زن و مرد به سبک تفکر غرب. نازیسم و فاشیسم آن را مهار کردند.
Formalism	فورمالیسم «ظاهرگرایی»
Constitution (Fundamental Law)	قانون اساسی
Damato law	قانون داماتو ← فصل ۸
Legalism	قانون‌گرایی
Authorita rianism	قدرت‌گرایی
Great Powers	قدرت‌های بزرگ
Qods	قدس ← فصل ۱۰
Camp David Agreements	قرارداد کمپ دیوید ← کمپ دیوید
Middle Ages	قرون وسطی «حکومت فئودالی کلیسا طی قرون ۱۴ تا ۱۷ میلادی در اروپا»
Darsy Agreements	قرارداد داریسی
Breaking of Diplomatic Relations	قطع روابط دیپلماتیک
Resolution ۵۹۸	قطعنامه ۵۹۸ ← فصل ۸
Trusteeship	قیمومیت

سرزمین‌های مستعمره دولت‌های شکست‌خورده در جنگ جهانی اول، به دولت‌های فاتح این جنگ به عنوان قیم سپرده شد و در این جهت، مؤسسه‌ای تحت عنوان قیمومیت در سازمان ملل متحد به وجود آمد.

کاپیتالیسم «سرمایه‌داری» Capitalism

نظامی اقتصادی مبتنی بر مالکیت خصوصی، که حرص و آز، نابرابری و بی‌عدالتی اجتماعی را در پی دارد.

کاپیتولاسیون «حق قضاوت کنسولی» Capitulations

امتیاز ویژه مخصوص بیگانگان، که در آن، اتباع دولت استعمارگر تحت حاکمیت محاکم دولت‌های خود باقی می‌مانند و محاکم دولت ضعیف حق محاکمه آن‌ها را ندارد. این حق سال ۱۳۴۲ ش. برای مأموران آمریکایی در ایران وضع شد که امام خمینی (ره) علیه آن موضع گرفتند.

کاتولیک Catholic

فرقه مهم مسیحی است که پاپ را رهبر خود می‌داند. پاپ در کلیسای مرکزی واتیکان مستقر می‌باشد. دو فرقه دیگر مسیحیت یعنی پروتستان و ارتودوکس در واقع انشعاب یافته آن می‌باشند.

کارتل Cartel

اتحاد چند شرکت و تأسیس شرکتی بزرگ‌تر با حفظ استقلال هر کدام

کارگزاران سازندگی ← فصل ۶ Rebuilding

کاریزماتیک «رهبری با جذبه روحانی و مقدس» Charismatic

کاغذ بازی «بروکراسی» Red tape/Bureaucratism

ک‌گ‌ب «کمیته امنیت دولتی اتحاد جماهیر شوروی»

The KGB (the state security police of the former USSR)

از سال ۱۹۴۵ با هدف حفظ دستاوردهای سوسیالیسم و حذف کلیه مخالفین تشکیل شد. این سازمان مخوف بعد از فروپاشی شوروی منحل شد و سرویس اطلاعات مرکزی جمهوری روسیه جای آن را گرفت.

کانالیزه کردن Canalization

کاندیدا «نامزد انتخاباتی» Candidate

کثرت‌گرایی «پلورالیسم» Pluralism

کمپ دیوید Camp David

۱۷ دسامبر ۱۹۷۸ در نزدیکی شهر واشینگتن و در محلی به نام کمپ دیوید، گردهمایی سه‌جانبه با حضور آمریکا، مصر و اسرائیل تشکیل شد و به دنبال آن، مصر و اسرائیل با دو سند مبهم، با یکدیگر صلح کردند.

کمون اولیه «اجتماعی محدود» Early Commune

جامعه اشتراکی بدوی که در آن مالکیت خصوصی وجود نداشته است.

کمونیسم ← فصل ۱ Communism

کنسرسیوم «گروه‌بندی چند شرکت» Consortium

کنفدراسیون «پیوند چند فدراسیون، اتحادیه، پیمان» Confederation / Confederacy

Tehran Confrence	کنفرانس تهران
در ماه دسامبر ۱۹۴۳ و در بحبوحه جنگ جهانی دوم، سران متفقین، شامل چرچیل، روزولت و استالین برای پیشبرد اهداف خود در جنگ با آلمان، در تهران گرد هم آمدند.	
Convention	کنوانسیون «مجمع، موافقتنامه، قرارداد»
	کومکن ← پیمان کومکن
Council for Mutual Economic Assistance (CMEAOR COMECON)	
Coup d'Etat	کودتا
ساقط کردن غیرقانونی حکومت توسط شورش گروهی از طبقه حاکم همراه با خشونت	
Mordad Nojeh Coup d'etat ۲۸	کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ ← فصل ۵
Nojeh Coup d'etat	کودتای نوژه ← فصل ۸
	گات «موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت»
General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)	
۳۰ اکتبر ۱۹۴۷ و در شهر ژنو، این تشکیلات وابسته به سازمان ملل به منظور افزایش همکاری‌های بازرگانی تشکیل شد و بسیاری از کشورها در آن عضو شدند. دسامبر ۱۹۹۳ توافق شد تا سازمان تجارت جهانی جای آن را بگیرد.	
Passport	گذرنامه
Group of shanghai	گروه شانگهای
در سال ۱۹۹۶، این گروه متشکل از کشورهای چین، روسیه و چند کشور آسیای میانه به منظور رسیدن به توافق پیرامون غیرنظامی کردن مرزهای مشترک و دیگر امور امنیتی و اقتصادی گرد هم آمدند.	
Group of seven	گروه ۷
هفت کشور صنعتی دنیا، یعنی آلمان، انگلیس، آمریکا، ایتالیا، ژاپن، فرانسه و کانادا	
Group of Eight (GB)	گروه ۸
در سال ۱۹۹۸ هفت کشور بزرگ صنعتی جهان، به علاوه روسیه در اجلاس لندن شرکت کردند. این اجلاس پیرامون مسائل اقتصادی و توسعه و امنیت و... برگزار می‌شود.	
Group of seventy- seven	گروه ۷۷
Group Pressure	گروه فشار
Group let	گروهک
Green card	گرین کارت
	مجوز کار و اقامت در ایالات متحده آمریکا
Gestapo	گشتاپو «پلیس مخفی آلمان نازی»
Dialogue	گفتگو «دیالوگ»
Dialogue among civilizations	گفتگوی تمدن‌ها ← فصل ۱۰

Guantanamo	گوآنتانامو
زندان مخوفی که بدون نظارت سازمان‌های بین‌المللی، در آن افراد مظنون پس از مجرای ۱۱ سپتامبر نگهداری می‌شوند.	
Guillotine	گیوتین «وسیله‌ای جهت اعدام»
Espionage Den	لانه جاسوسی ← فصل ۸
Plan and Act	لایحه و طرح
پیشنهاد دولت جهت مطرح شدن در مجلس لایحه، و پیشنهاد اعضای مجلس، طرح نام دارد.	
Laic	لائیک «جدا از دین، غیرکلیسایی، عدم ضرورت پابندی به مذهب خاص» ← سکولاریسم
Loge (Lodge)	لژ «انجمن، مجمع فراماسون‌ها»
Legion	لژیون «واحد نظامی»
Leminist	لمینیست
Leninism	لنینیسم «مکتب لنین، رهبر انقلاب سوسیالیستی روسیه»
Lumpen	لومپن «لات، رذل، چماق بدست»
Liberalism	لیبرالیسم «آزادی‌خواهی» ← فصل ۸
Leader	لیدر «رهبر»
Maoism	مائوئیسم
اندیشه‌های سیاسی مائوتسه تونگ، رهبر سیاسی چین، که مارکسیسم-لنینیسم را با تفکر و سنت‌های چین پیوند داد.	
Materialism	ماتریالیسم دیالکتیک «ماده‌گرایی جدلی» ← فصل ۱
Materialism	ماده‌گرایی «ماتریالیسم»
Marxism	مارکسیسم ← فصل ۱
Maastricht	ماستریخت
پیمان ماستریخت در روز ۷ فوریه ۱۹۹۲ و در راستای تشکیل اروپای واحد، میان کشورهای اروپایی بسته شد.	
Machiavellism(Machiavellianism)	ماکیاولیسم
ماکیاویل سیاستمدار ایتالیایی (۱۴۶۹-۱۵۲۷) مکتبی را تشکیل داد که در آن، سیاست از اخلاق جداست و عقیده به ایجاد دولت مقتدر و سرکوب سایر نیروها، از هر راهی که امکان داشته باشد، وجود دارد.	
Bermuda Triangle	مثلث برمودا
غربی‌ترین بخش اقیانوس اطلس و در شرق ایالت فلوریدای آمریکا، محلی مثلثی‌شکل و مرموز که بعضاً اخبار عجیب و ضد و نقیضی از آن می‌رسد.	
Second Chamber	مجلس دوما «درجه دوم، مجلس روسیه»
Senate Assembly	مجلس سنا

مجلسی مرکب از نمایندگان شاه و ملت است. این مجلس در کشورهای سلطنتی وجود دارد.	مجلس شورا
Consultative Assembly	
مجلسی مرکب از نمایندگان ملت، جهت مشورت در امور کشور و تصویب قوانین می‌باشد.	مجمع
Conference/Congress/Convention/Assembly	
Assembley Adamiyyat	مجمع آدمیت ← فصل ۱۰
WORLD Economic Forum (Davos Meeting)	مجمع جهانی اقتصادی «اجلاس داووس»
در سال ۱۹۷۰ اولین نشست سالانه اقتصادی در داووس سوئیس برگزار گردید.	
Tehran Militant Society	مجمع روحانیون مبارز تهران ← فصل ۶
Blockade / blockage	محاصره
Economic blockade	محاصره اقتصادی
Conservatism	محافظه‌کاری
	مقاومت در مقابل دگرگونی و تأیید شرایط موجود
Royal opposite	مخالف سیاسی آرام
Tolerance	مدارا
Modernity (Modetrnrite)	مدرنیته «نوگرایی، امروزی» ← فصل ۱۰
Modernism	مدرنیسم ← فصل ۱۰
Democracy	مردم‌سالاری
Kashmir Problem	مسئله کشمیر
	منطقه‌ای مسلمان‌نشین میان هند و پاکستان، که مورد اختلاف بوده و درگیری‌های متعددی را در آن جا به وجود آورده است.
Political Participation	مشارکت سیاسی
Constitutional	مشروطه ← مشروطه
Doctrine/School	مکتب
Pragmatism	مکتب اصالت عمل
Nationalism	ملی‌گرایی «ناسیونالیسم» ← ناسیونالیسم
National Interest	منافع ملی
	اهداف ماندگار و شاخصی که یک ملت برای دستیابی به آن تلاش می‌کند.
United Nations Charter	منشور ملل متحد ← اعلامیه جهانی حقوق بشر
Ngative Balance	موازنه منفی
	سیاست بی‌طرفی در بین قدرت‌ها براساس حفظ منافع ملی
Mossad	موساد

سازمان جاسوسی اسرائیل، که از سال ۱۹۴۸ به وجود آمد و همکاری با سازمان سیا و ترور افراد از جمله اقدامات این تشکیلات است.

Dual Containment **مهار دوگانه**

در اواخر سال ۱۹۹۳، سیاست آمریکا در جهت منزوی ساختن ایران و عراق بود، ایران به خاطر مخالفت با اسرائیل و عراق به خاطر حمله موشکی به صهیونیست‌ها.

Militarism **میلیتاریسم «نظامی‌گری»**

North Atlantic Treaty Organization **ناتو «پیمان آتلانتیک شمالی»** ← فصل ۱

Force Islamic Republic Dicipinary **ناجا «نیروی انتظامی»**

Nazism **نازیسم**

حزب ناسیونال سوسیالیست کارگران آلمان که بعد از جنگ جهانی اول تشکیل شد و طی سال‌های ۱۹۳۳ تا ۱۹۴۵ بر آلمان حکومت می‌کرد.

National Aeronautics and Space Administration (NASA) **ناسا**

Nationalism **ناسیونالیسم «ملی‌گرایی، شعوبی‌گری، قومیت‌پرستی»** ← فصل ۳

Candidate **نامزد «کاندیدا»**

Elitism **نخبه‌گرایی «خودبرتربینی و ماکیاولیسم»**

Racism **نژادپرستی**

Relativism **نسبی‌گرایی**

اعتقاد به نبود معیار برای سنجش و قضاوت پیرامون ارزش‌ها و واقعیات موجود

International System **نظام بین‌الملل**

Military **نظامی**

Poll **نظرسنجی**

Theoretician (Theorist) **نظریه‌پرداز**

New Word Order **نظم نوین جهانی «نظام جدید جهانی»**

Road Map (Peace Plan) **نقشه راه**

۲۴ ژوئن ۲۰۰۳ از سوی آمریکا ارائه شد و در آن مقرر گردید که تا سال ۲۰۰۵، بین اسرائیل و فلسطین و کشورهای عربی سازش اساسی به عمل آید.

Permanent Representative **نماینده دائمی «در سازمان ملل»**

Movement **نهیضت**

Freedom Movement **نهیضت آزادی** ← فصل ۶

Feminism **نهیضت آزادی زنان «فمینیسم»**

Constitutional Movement Of IRAN **نهیضت مشروطه ایران** ← فصل ۵

National Movement Oil **نهیضت ملی صنعت نفت** ← فصل ۹

Nihilism	نهیلیسم «پوچ‌گرایی»
Reactionism (Reactionaryism) / Anachronism	واپس‌گرایی
Water Gate	واترگیت ← فصل ۸
Holy see (Vatican)	واتیکان
کشوری کوچک در دل پایتخت ایتالیا می‌باشد. کلیسای واتیکان محل استقرار پاپ اعظم مسیحیان کاتولیک جهان می‌باشد. با جمعیتی کمتر از هزار نفر، کوچک‌ترین کشور جهان می‌باشد.	
Realism	واقع‌گرایی «رالیسم»
Wall Street	وال استریت
خیابانی در محله منهتن شهر نیویورک، که مراکز مالی آمریکا در آن واقع است.	
Weblog	وبلاگ
نوعی یادداشت‌نویسی فردی در اینترنت	
Veto	وتو
حق نپذیرفتن نظر اکثریت در سازمان ملل متحد که مختص پنج عضو دائم آن یعنی آمریکا، انگلیس، فرانسه، روسیه و چین است.	
Existentialism	وجودگرایی «گزیستانسیالیسم»
Unity/Unification	وحدت
Pan Islamism	وحدت اسلامی «پان‌اسلامیسم»
وحدت ملی «توانایی کشور در دفع تهدیدهای خارجی علیه حیات سیاسی یا منافع خود»	
National Unity	
Warso	ورشو ← پیمان ورشو
Home Of fice / Ministry of Interior	وزارت کشور
Ministry Offoreing Affairs	وزارت امور خارجه
Political Testament	وصیت‌نامه سیاسی
Velayat- e Fagih (Theocratic Guardianship)	ولایت فقیه ← فصل ۷
Vietcong	ویت کنگ «چریک ویتنام جنوبی»
Immigration	هجرت
Simpatizante (Sympathizer) / Follow traveler / Adherent	هوادار «سمپات»
Holocaust	هولوکاست «همه‌سوزی» ← فصل ۱۰
Deligation Of the Islamic Coalition	هیئت‌های مؤتلفه اسلامی ← فصل ۶
Subside	یارانه «سوبسید»
September 11 th	یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ ← فصل ۱
Mono theism	یکتاپرستی

Unilateralism

یکسویگرایی «یک‌جانبه‌گرایی»

Euro

یورو

یونسکو «سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد»

United Nations Educational, Scientific and cultural Organization (UNESCO)

یکی از مؤسسات تخصصی سازمان ملل متحد است که در سال ۱۹۴۵ با هدف کمک به صلح و امنیت جهان به وسیله ترویج همکاری میان ملت‌ها از راه آموزش، علوم، فرهنگ و... به وجود آمد. مقر آن در شهر پاریس قرار دارد.

United Nations children's fund (UNICEF)

یونیسف

شاخه‌ای از سازمان ملل متحد که در یازده دسامبر ۱۹۴۶ با هدف کمک به مادران و کودکان در کشورهای در حال توسعه به وجود آمد. مقر آن واقع در شهر نیویورک است.

Judah

یهودا «خائن»

هواری که حضرت عیسی (ع) را تسلیم دشمن نمود.

Judaism

یهودوی‌گری^۱

^۱ برخی منابع مورد استفاده اصلاحات: رابرتسون ، دیوید ، فرهنگ سیاسی معاصر، ترجمه کیاوند، عزیز- مک لین ، ایان، فرهنگ علوم سیاسی آکسفورد- دلاوری ، رضا، فرهنگ لغات و اصطلاحات علوم سیاسی - نوروزی، مهدی، فرهنگ لغات و اصطلاحات سیاسی،- زرشناس، شهریار، واژه نامه فرهنگی سیاسی

فهرست منابع

قرآن مجید

- آب، آیینه، آفتاب، ابعاد شخصیتی مقام معظم رهبری در آیینه خاطرات، مرکز انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، قم ۱۳۸۲
- آموزش دانش سیاسی، حسین بشیریه، تهران، نگاه معاصر، ۱۳۷۷
- احزاب سیاسی ایران، محمدرضا ناظری، قم، پارسایان، ۱۳۸۲
- احزاب سیاسی در ایران، محسن مدیر شانه چی، تهران، مؤسسه خدماتی فرهنگی رسا، ۱۳۷۳
- احزاب سیاسی در ایران پس از شهریور ۲۰، آلون ساتن، ترجمه حسین ابوترابیان، تهران
- احزاب و تشکیلات سیاسی در ایران، نمایندگی ولی فقیه در سپاه، ۱۳۷۹
- احزاب و گروه‌های سیاسی ایران، دانشکده و پژوهشکده اطلاعات، تهران، ۱۳۸۷
- از جدایی تا رویارویی، اداره سیاسی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۷۷
- اسرار سقوط احمد شاه، بهمن دهگان، تهران، فردوس، ۱۳۶۲
- اسرار فاش شده جاسوس روس در کشورهای اسلامی، کینیاژ دالگورکی، ترجمه حیدر بهرمن، تهران، بینش آزادگان، ۱۳۸۰
- اسلام و تشیع ایرانیان، محمدرضا جواهری، مشهد، خیرالبریه، ۱۳۸۸
- اسناد لانه جاسوسی، دانشجویان مسلمان خط امام، تهران، مرکز نشر اسناد لانه جاسوسی
- اصلاحات آمریکایی، محمد باقر ذوالقدر، انتشارات وثوق، ۱۳۷۰
- اصول کافی، محمد کلینی، شرح و ترجمه جواد مصطفوی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اهل بیت
- اطلاعاتی درباره احزاب و جناح‌های سیاسی ایران امروز، عباس شاملو، تهران، گستره، ۱۳۷۹
- اقتصاد ایران، ابراهیم رزاقی، تهران، نشرنی، ۱۳۶۷
- اقتصاد سیاسی ایران، همایون کاتوزیان، ترجمه محمدرضا نفیسی و کامبیز عزیزی، تهران، ۱۳۶۸

امالی، طوسی

امیرکبیر و ایران، فریدون آدمیت، تهران، خوارزمی، ۱۳۵۵

انجیل

اندیشه‌های فقهی سیاسی آیت الله گلپایگانی، محمد مهدی امامی، قم، موسسه انتشارات ائمه، ۱۳۸۳

انقلاب اسلامی ایران، جمعی از نویسندگان، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۸۴

انقلاب اسلامی در مقایسه با انقلاب‌های فرانسه و روسیه، منوچهر محمدی، تهران، ۱۳۷۰

انقلاب اسلامی راه آینده ملت‌ها، مسیح مهاجری، تهران، اوج، ۱۳۶۰

انقلاب اسلامی زمینه‌ها و پیامدها، منوچهر محمدی، تهران، نشر معارف، ۱۳۸۴

انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، قم، معاونت امور اساتید و دروس معارف اسلامی، ۱۳۷۴

انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، عباسعلی عمید زنجانی، تهران، نشر کتاب سیاسی، ۱۳۷۱

انقلاب ایران به روایت رادیو بی بی سی، هوشنگ مهدوی، تهران، طرح نو، ۱۳۷۲

انقلاب فرانسه، فیلیس کورزین، تهران، ققنوس، ۱۳۸۴

انقلاب و تنازع بقا، عمادالدین باقی، تهران، عروج، ۱۳۷۹

انقلاب‌های متعارض معاصر، مصطفی ملکوتیان، دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۱۳۸۱

اوضاع اجتماعی در آستانه انقلاب اسلامی، نوروز هاشمی زهی، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام

خمینی، ۱۳۸۱

ایران بین دو انقلاب، پروانداآبراهامیان، ترجمه احمد گل محمدی و محمد ابراهیم فتاحی، تهران،

نشر نی ۱۳۸۰

ایران دیروز امروز فردا، محسن نصری، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۰

ایران، سراب قدرت، رابرت گراهام، ترجمه‌ی فیروز نیا، تهران، کتاب سحاب، ۱۳۵۸

ایران و قضیه ایران، لرد کروزون، ترجمه وحید مازندرانی

برادران شاه، احمد پیرانی، تهران، به آفرین، ۱۳۸۲

بررسی تحلیلی از نهضت امام خمینی (ره)، حمید روحانی، قم دارالفکر، ۱۳۵۸

بررسی و تحلیل و عملکرد نهضت آزادی، مجتبی سلطانی، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۷

بهائیت در ایران، زاهد زاهدانی، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱

۲۵ سال در کنار پادشاه، اردشیر زاهدی، تهران، عطایی، ۱۳۸۱

پاسخ به تاریخ، محمدرضا پهلوی، شهریار ماکان، تهران، مهر، ۱۳۷۵

پرسمان انقلاب اسلامی، محمدجواد یاری، قم، وثوق، ۱۳۸۷

پژوهشی نو پیرامون انقلاب اسلامی، حمید دهقان، قم، موسسه انتشارات مدین، ۱۳۷۷

- پشت پرده تخت طاووس، مینو صمیمی، ترجمه حسین ابوترابیان، تهران، اطلاعات، ۱۳۷۰
- پنج گلوله برای شاه، محمود تربتی، تهران، خجسته، ۱۳۷۴
- پیرامون انقلاب اسلامی، مرتضی مطهری، قم، صدرا، ۱۳۶۸
- تاریخ ایران و جهان، محمدرضا کیانفر، تهران، مبتکران، ۱۳۸۱
- تاریخ بیست ساله‌ی ایران، حسین مکی، تهران، علمی، ۱۳۷۴
- تاریخ بیست ساله‌ی ایران، غلامرضا نجاتی، تهران، خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۷۱
- تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی، علیرضا ازغندی، تهران، سمت، ۱۳۸۳
- تاریخ تمدن، ویل دورانت، ترجمه‌ی گروه مترجمان، تهران، انتشارات آموزش انقلاب اسلامی، ۱۳۷۰
- تاریخ جنگ‌های صلیبی، استیون رنسیمان، ترجمه زهرا مهشاد طباطبایی، تهران، انتشارات حسینیّه
- ارشاد، ۱۳۷۰
- تاریخ دخانیه، حسن کربلایی، قم، الهادی، ۱۳۷۷
- تاریخ روابط سیاسی ایران و آمریکا، آبراهام یسلسون، ترجمه‌ی محمدباقر آرام، تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۳
- تاریخ سیاسی معاصر ایران، جلال الدین مدنی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۰
- تاریخ شوروی، س. س. و لک و دیگران، ترجمه‌ی شهرام قهرمانی و بهزاد امینی، تهران، آلفا، ۱۳۵۸
- تاریخ گویای درون انقلاب اکتبر شوروی، میخائیل کوریاکف، ترجمه فتح الله دیده بان، تهران، ۱۳۵۶
- تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران، ملک الشعرا بهار، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۱
- تاریخ نهضت‌های دینی سیاسی معاصر، علی اصغر حلبی، تهران، زوآر، ۱۳۸۸
- تا زمانی که شاهان وجود دارند پیامبران نیز هستند، سید علی اصغر حاج جوادی، تهران، ۱۳۵۸
- تأملاتی درباره روشنفکری در ایران، شهریار زرشناس، تهران، برگ، ۱۳۷۳
- تئوری‌های انقلاب، استا نفورد کوهن، ترجمه‌ی علیرضا طیب، تهران، قومس، ۱۳۸۰
- تحلیلی بر انقلاب اسلامی، منوچهر محمدی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۰
- تحولات سیاسی اجتماعی بعد از انقلاب اسلامی در ایران، یحیی فوزی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار
- امام خمینی، عروج، ۱۳۸۴
- تقویم تاریخ انقلاب اسلامی ایران، گروه تحقیق انتشارات سروش، تهران، سروش، ۱۳۶۹
- تقویم تاریخ خراسان، غلامرضا جلالی، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۷
- تمدن اسلام و عرب، گوستا و لوبون، ترجمه سیدهاشم حسینی، تهران، نشر اسلامیه، ۱۳۵۸
- تورات
- توتالیتاریسم، هانا آرنت، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، ثالث، ۱۳۸۸
- جمعیت مؤتلفه اسلامی، لطفعلی لطیفی پاکده، قم، تحسین، ۱۳۸۰.

- جنبش دانشجویی در ایران، علیرضا کریمیان، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۸۱
- جنبش های اسلامی معاصر، سیداحمد موثقی، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، ۱۳۸۶
- جنگ نرم و ویژگی جنگ رسانه ای، حمید ضیایی پرور، تهران، مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین الملل ابرار معاصر، ۱۳۸۳.
- جنگ قدرت ها در ایران، باری روبین، ترجمه ی محمودمشرقی، تهران، آشتیانی، ۱۳۶۳
- جنون شیطان پرستی، علی صدیقی پاشایی، تهران ۱۳۸۶
- چارچوبی برای تحلیل و شناخت انقلاب اسلامی در ایران، محمد باقر حشمت زاده، تهران، موسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۷۸
- چگونه بهائیت پدید آمد؟، نورالدین مدرسی چهاردهی، تهران، فتحی، ۱۳۶۶
- حدیث پیمانه، حمید پارسانیا، قم، نشر معارف، ۱۳۸۰
- حزب قاعدین زمان، عمادالدین باقی، تهران، نشر دانش اسلامی، ۱۳۶۵.
- خاطرات دو سفیر، ویلیام سولیوان و آنتی پارسونز، ترجمه ی محمودطلوعی، تهران، علم، ۱۳۷۳
- خاطرات و خطرات، مهدی قلی هدایت، تهران، زوار، ۱۳۶۳
- خدمات متقابل اسلام و ایران، مرتضی مطهری، تهران، ۱۳۸۱
- دانش مسلمین، محمدرضا حکیمی، تهران نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۵۷
- در خدمت و خیانت روشنفکران، جلال آل احمد، تهران، طلوع.
- درس هایی از تاریخ سیاسی ایران، سید حسن آیت، تهران، حزب جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳
- درس هایی درباره مارکسیسم، جلال الدین فارسی، انتشارات روزه، ۱۳۵۴
- در جستجوی راه امام، سخنان امام خمینی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۳
- درون انقلاب ایران، جان دی استمپل، منوچهر شجاعی، موسسه فرهنگی رسا، ۱۳۷۷
- دخترم فرح، فریده دیبا، ترجمه ی الهه رییس فیروز، تهران، ۱۳۸۴
- دعوت به اسلام، سرتی وی آرنولد، ترجمه حسن ابراهیم حسن.
- دفاع مقدس، عباس تیموری، مشهد، سخن گستر، ۱۳۸۵
- دکتر مصدق و نطق های تاریخی او، حسین مکی، تهران، جاویدان، ۱۳۶۴
- دیوان امام، روح الله خمینی (ره)، موسسه نشر، آثار امام، ۱۳۷۴
- دیوان حافظ، تهران، گلی، ۱۳۸۰
- دیوانگان تاریخ، هوک، تهران، جویار، ۱۳۷۹

روحانیت و اسرار فاش نشده نهضت نفت، جمعی از هواداران نهضت اسلامی ایران و اروپا، قم، دارالفکر

روح یک جهان بی روح، میشل فوکو، تهران، نشر نی، ۱۳۷۹

روز شمار انقلاب اسلامی، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی حوزه هنری، تهران، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۸

رویارویی فرهنگی ایران و غرب در دوره معاصر (مجموعه مقالات)، حسین آبادیان و دیگران، تهران، سروش، ۱۳۷۳

رهیافت های نظری بر انقلاب اسلامی، عبدالوهاب فرائی، قم، معاونت امور اساتید و دروس معارف اسلامی، ۱۳۷۷

ریشه های انقلاب ایران، نیکی کدی، ترجمه ی عبد الکریم گواهی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۵۷

ریشه های فرهنگی انقلاب اسلامی، مهدی ابراهیمی، قم، تهذیب، ۱۳۷۸

زندگی نامه سیاسی الهی امام (ره)، محمد حسن رجبی، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۶۹

سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی، ساموئل هانیتنگتون، ترجمه ی محسن ثلاثی، تهران، علم، ۱۳۷۰

سایه روشن بهائیت، دفتر پژوهش های موسسه کیهان، تهران، ۱۳۸۵

سر دار، شمس الدین تندرکیا، تهران، کتاب صبح، ۱۳۸۰

سفینه البحار، شیخ عباس قمی، تهران، انتشارات فراهانی، ۱۳۶۳

سقوط ۷۹، پل آرمن، تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۸

سیاست های آمریکا در قبال ایران طی دوره جنگ تحمیلی، سید مجتبی تهمی

سیر تفکر سیاسی امام خمینی (ره)، نجف لک زایی، تهران، نشاط، ۱۳۸۴

سیری در زندگانی استاد مطهری، تهران، صدرا، ۱۳۷۰

سیمای تمدن غرب، مجتبی موسوی، لاری، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۰

شکست شاهانه، ماروین زونیس، ترجمه ی عباس مخبر، تهران، طرح نو، ۱۳۷۰

شکل گیری انقلاب اسلامی، محسن میلانی، تهران، گام نو، ۱۳۸۱

صحیفه نور، روح الله خمینی (ره)، تهران، وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۱

طبقات الکبری، ابن سعد، بیروت، ۱۴۰۵. ق

ظهور و سقوط سلطنت پهلوی، حسین فردوست، تهران، موسسه ی اطلاعات، ۱۳۸۵

- عبور از بحران، هاشمی رفسنجانی، تهران، دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۷۸
- عصر بی خبری، ابراهیم تیموری، ۱۳۵۸
- عصر پهلوی به روایت اسناد، علیرضا زهیری، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۷۹
- عوامل سقوط محمدرضا پهلوی، علی دشتی، گردآونده مهدی ماخوری، تهران، زوار، ۱۳۸۳
- عیون اخبار الرضا، شیخ صدوق، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۰
- غرب زدگی، جلال آل احمد، تهران، رواق، ۱۳۵۶.
- غرر الحکم و درر الکلم، عبدالواحد آمدی، ترجمه‌ی محمدعلی انصاری، قم، دارالکتب اسلامی
- غرور و سقوط، آنتونی پارسونز، ترجمه‌ی منوچهر راستین، تهران، هفته، ۱۳۶۳
- فراموش خانه و فراماسونری در ایران، اسماعیل رائین، تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۷
- فروغ ابدیت، جعفر سبحانی، تهران، دار التبلیغ اسلامی، ۱۳۵۱
- فرهنگ احزاب و جمعیت‌های سیاسی، محسن مدیر شانه چی، تهران، نگاه معاصر، ۱۳۸۴.
- فرهنگ جامع سیاسی، محمد طلوعی، تهران، علم، ۱۳۸۵
- فرهنگ نامه کلید دانش، تهران، طلایی، ۱۳۹۰
- فهرست احزاب و تشکلهای سیاسی، اداره کل سیاسی وزارت کشور
- کتاب البیع، روح الله خمینی (ره)، ترجمه‌ی جعفر کیوانی، تهران، ستاد برگزاری دهه فجر انقلاب اسلامی، ۱۳۶۵
- کالبد شکافی جناح‌های سیاسی ایران، حمیدرضا ظریفی نیا، تهران، آزادی اندیشه، ۱۳۷۸.
- کالبد شکافی چهار انقلاب، کرین برینتون، ترجمه‌ی محسن ثلاثی، تهران، نشر نو، ۱۳۶۶
- کاوشی در اندیشه‌های سیاسی سید جمال الدین اسدآبادی، جمعی از نویسندگان، حسینیه ارشاد، ۱۳۷۶
- کشف الاسرار، روح الله خمینی، نشر ظفر، ۱۳۲۳
- کژراهه، احسان طبری، خاطراتی از تاریخ حزب توده، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۶
- گاهشمار سیاست خارجی ایران، دو سفیر، بهرام نوازی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱
- گذر از فتنه ۸۸، جمعی از نویسندگان، معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه، تهران، اعتدال، ۱۳۸۹.
- گفتگوهای من با شاه، اسدالله علم، تهران، طرح نو، ۱۳۷۱
- مأموریت در ایران، ویلیام سولیوان، ترجمه‌ی محمود مشرقی، تهران، هفته، ۱۳۶۱
- مباحثی در باب کارآمدی، محمود فتحعلی، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۲
- مبانی علم سیاست نظری و تاسیسی، حسین بشیریه، تهران، موسسه نگاه معاصر، ۱۳۸۰

- مبانی فراماسونی، جعفر سعیدی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۶
- مثنوی معنوی، مولوی، تهران، دوستان، ۱۳۸۴
- مجمع البیان، تهران، فراهانی، ۱۳۵۰
- مجموعه آثار، علی شریعتی، تهران، الهام، ۱۳۵۷
- مروری بر سیاست خارجی ایران، دوران پهلوی، منوچهر محمدی، تهران، دادگستر، ۱۳۷۷
- مروری بر نقش علما در انقلاب مشروطیت ایران، رسول جعفریان، تهران، نمایندگی ولی فقیه در سپاه
- مسائل نیمکره غربی، کوبا، کاسترو، انقلاب، منوچهر کمالی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۱
- مقاومت شکننده، جان فوران، ترجمه‌ی احمد تدین، تهران، خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۸۵
- مقتل، خوارزمی، قم، مکتبه الزهراء، ۱۳۶۷ ق
- مقدمه‌ای بر انقلاب اسلامی ایران، صادق زیبا کلام، تهران، روزبه، ۱۳۸۸
- مطالعات اسلامی در غرب، محسن الویری، تهران، سمت، ۱۳۸۱
- من و خاندان پهلوی، احمد علی مسعود انصاری، تنظیم محمد برتعی و حسین سرافراز، تهران، فاخته، ۱۳۷۱
- نخستین رویارویی اندیشه گران ایران با دو رویه تمدن بورژوازی غرب، عبدالهادی حائری، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۷
- نفوذ فراماسونری در مدیریت نهادهای فرهنگی دهه ۱۳۴۰، محمد حسن طباطبایی، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰
- نقش روشنفکران وابسته، موسسه فرهنگی قدر ولایت، ج ۷ (دکتر محمد مصدق)، تهران، موسسه فرهنگی قدر ولایت، ۱۳۷۳
- نقش کلیسا در ممالک اسلامی، مصطفی زمانی، قم، پیام اسلام، ۱۳۵۱
- نهج البلاغه علی (ع)، ترجمه‌ی محمد دشتی، قم، مشرقین، ۱۳۷۹
- نگرشی نو در تحلیل انقلاب اسلامی، محمد تقی عباسی، تهران، شکوفه‌های دانش، ۱۳۸۰
- نهضت امام خمینی، سید حمید روحانی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۲
- نهضت‌های اسلامی در صد سال اخیر، مرتضی مطهری، تهران، صدرا، ۱۳۶۰
- نهضت روحانیون ایران، علی دوانی، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۷
- نیمه پنهان، دفتر پژوهش‌های موسسه کیهان، تهران، ۱۳۸۳
- وسایل الشیعه، شیخ حر عاملی، تهران، مکتب الاسلامیه، ۱۳۸۳
- وصیت نامه الهی - سیاسی، روح الله خمینی (ره)، مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۳۷۹

ولایت فقیه، امام خمینی، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۳
ولایت فقیه، پرسش و پاسخ های دانشجویی، حمید رضا شاکرین و علیرضا محمدی، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۸۹
ولایت فقیه و دموکراسی، مسعود اسداللهی و قهرمان طاهری، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳
ویژگی های انقلاب اسلامی، آیت الله سیدعلی خامنه ای، تهران، موسسه فرهنگی قدر ولایت، ۱۳۸۴
همسران شاه، بهرام افراسیابی، تهران، مهتاب، ۳۸۰.
هیأت های مؤتلفه، اسدالله بادامچیان و بنایی، علی، تهران، اوج، ۱۳۶۲
یک قرن ارتباط، دکتر علی اکبر ولایتی، تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۶
سایت ویکی پدیا، دانشنامه آزاد
سایت محاکمه

نشریات

روزنامه کیهان، جمهوری اسلامی، جام جم، ایران، اطلاعات، رسالت، پرتو، آبان، صبح امروز، خراسان
ماهنامه خلیج فارس و امنیت
فصلنامه تاریخ معاصر ایران، مطالعات تاریخی
مجله اندیشه حوزه، عملیات روانی، روایت رویش، میقات